

ZBIERKA ZÁKONOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 2024

Vyhlásené: 6. 8. 2024

Časová verzia predpisu účinná od: 6. 8.2024

Obsah dokumentu je právne záväzný.

215

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 3/2024-761

V mene Slovenskej republiky

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditsa, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku (sudca spravodajca), Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní o návrhoch 1. **prezidenta Slovenskej republiky**, 2. **skupiny 36 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**, zastúpených Advokátska kancelária VERIONS, s. r. o., Radvanská 21, Bratislava, a 3. **skupiny 39 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky** na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s Ústavou Slovenskej republiky, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dodatkovým protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie, ústavným zákonom č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov, Trestnoprávnym dohovorom o korupcii, Dohovorom Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, Dohovorom Organizácie Spojených národov o boji proti korupcii, so Zmluvou o Európskej únii a Zmluvou o fungovaní Európskej únie, za účasti vlády Slovenskej republiky ako vedľajšieho účastníka konania, takto

r o z h o d o l :

- Ustanovenia čl. I bodu 198 v časti týkajúcej sa § 438k ods. 1 a ods. 5, čl. II bodu 134 v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 a čl. XVII bodu 7 zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, **nie sú v súlade** s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
- Ustanovenia čl. II bodu 4 v časti slov „a 6“, bodu 38 v časti slov „alebo keď sa použije v prospech obvineného podľa odseku 6“ a bodu 39 zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, **nie sú v súlade** s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Vo zvyšnej časti návrhom **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

OBSAH NÁLEZU :

I.	Návrh prezidenta Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:	5
I.1.	K namietanému nesúladu skráteného legislatívneho konania s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 30 ods. 4, čl. 31, čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy:.....	5
I.2.	K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu svojvôle zákonodarcu a tzv. samoamnestie s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy:.....	6
I.3.	K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia pozitívneho záväzku štátu efektívne postihovať trestnú činnosť a chrániť práva občanov s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a čl. 49 ústavy, čl. 2 ods. 1, čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 1, čl. 7, čl. 17 ods. 1 a čl. 47 charty:	6
I.4.	K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia práv poškodených na prejednanie vecí bez zbytočných prietahov zrušením úradu špeciálnej prokuratúry s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:	7
I.5.	K materiálnemu jadrú ústavy:.....	7
II.	Návrh skupiny 36 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:.....	8
II.1.	K namietanému nesúladu legislatívneho procesu, v ktorom bol napadnutý zákon prijatý:.....	8
II.2.	K namietanému obsahu napadnutého zákona:.....	10
II.2.1.	Právna neistota sprevádzajúca celý obsah napadnutého zákona:	10
II.2.2.	Faktická amnestia v napadnutom zákone narúša princíp deľby moci a zasahuje neprípustne do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi:	10
II.2.3.	Porušenie zákazu retroaktivity v neprospech obvinených:	11
II.2.4.	Zmena zákonného sudcu bez legitímneho dôvodu:.....	12
II.2.5.	Právna neistota a porušenie základných zásad trestného práva pri uplatnení inštitútov poľahčujúcich a priťažujúcich okolností:	12
II.2.6.	Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je v rozpore s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a právom Európskej únie s neprípustným dosahom do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi:	13
III.	Návrh skupiny 39 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:.....	14
III.1.	K namietaným nedostatkom legislatívneho procesu:	15
III.2.	K namietanému nesúladu čl. I napadnutého zákona:.....	17
III.3.	K namietanému nesúladu čl. II napadnutého zákona:	19
III.4.	K namietanému nesúladu ostatných článkov napadnutého zákona:.....	20
IV.	Stanoviská účastníkov konania, vedľajšieho účastníka a odborné vyjadrenia:	21
IV.1.	Stanovisko národnej rady:	21
IV.2.	Stanovisko vlády (zastúpenej ministerstvom):	22
IV.2.1.	K prerokovaniu napadnutého zákona v skrátenom legislatívnom konaní:....	22
IV.2.2.	K rozporu napadnutého zákona s ústavou a medzinárodnými zmluvami:	24

IV.3.	Stanovisko najvyššieho súdu:	28
IV.4.	Stanovisko generálneho prokurátora:	29
IV.5.	Stanovisko Slovenskej advokátskej komory:	32
IV.6.	Stanovisko verejného ochrancu práv:	33
IV.7.	Stanovisko Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave:	34
IV.8.	Stanovisko Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave:	37
IV.9.	Stanovisko Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy:	38
IV.10.	Vyjadrenie Katedry trestného práva a Katedry ústavného práva a správneho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach:	38
IV.10.1.	Stanovisko Katedry trestného práva PF UPJŠ:	38
IV.10.2.	Stanovisko Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ:	39
IV.11.	Vyjadrenia odbornej verejnosti:	41
IV.12.	Replika skupiny poslancov 1:	41
IV.13.	Replika skupiny poslancov 2:	42
V.	K námietkam týkajúcim sa legislatívneho procesu prijímania napadnutého zákona a rozporu tohto procesu s ústavou:	49
V.1.	Priebeh legislatívneho procesu v národnej rade	49
V.2.	Všeobecné východiská ústavného rozmeru legislatívneho procesu:	52
a)	Konania o porušení povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie:	58
b)	Potreba humanizácie trestov a zosúladenia trestnej politiky s čl. 46 ods. 3 charty: ...	58
c)	Reakcia na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021:	59
d)	Potreba zosúladenia právnej úpravy s rozhodovacou praxou ESLP:	59
e)	Vládou namietané „zneužívanie“ inštitútov trestného práva špecializovanými trestnými zločkami (Národnou kriminálnou agentúrou a úradom špeciálnej prokuratúry):	60
f)	Transpozícia smernice 2012/13/EÚ a smernice 2014/42/EÚ:	61
g)	Vývoj inflácie:	61
V.4.	Vlastné posúdenie dôvodov na skrátené legislatívne konanie a ďalšieho priebehu legislatívneho procesu:	61
V.5.	Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu:	66
V.6.	Diskusia s koalíciou:	67
V.7.	Oboznámenie sa s návrhom napadnutého zákona:	68
V.8.	Ignorovanie pripomienok:	69
V.9.	Skrátenie rozpravy a ukončenie rozpravy:	70
V.10.	Iné legislatívne vady:	74
V.11.	Záverečné hodnotenie k legislatívnemu procesu:	74
VI.	K zmenám trestných sadzieb, zmenám v spôsobe určenia hraníc výšky škody, zmenám v možnosti uloženia podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody, zmenám v premlčaní a k prechodnému ustanoveniu upravenému v bode 198 čl. I (§ 438k ods. 1) napadnutého zákona:	75
VI.1.	K zmenám trestných sadzieb a zmenám v spôsobe určenia hraníc škody:	76
VI.2.	K zmenám v možnosti uloženia podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody:	82
VI.3.	Ku skracovaniu premlčacích dôb:	84

VI.4.	K prechodným ustanoveniam upraveným v čl. I bode 198 (§ 438k ods. 1 a 5) a v čl. XVII bode 7 (§ 36a) napadnutého zákona:	90
VII.	K zmenám v aplikácii poľahčujúcich a pritŕažujúcich okolností:	91
VIII.	K možnosti použitia nezákonne získaných dôkazov v trestnom konaní výlučne v prospech obvineného:	94
IX.	K zrušeniu úradu špeciálnej prokuratúry:	100
X.	K ďalším námietkam porušenia medzinárodnoprávných záväzkov štátu v oblasti trestnej politiky:	107
XI.	K podaniu dovolania v prípade právoplatne schválených dohôd o vine a treste ministrom a k porušeniu zákazu retroaktivity v neprospech obvinených:	108
XII.	K navrhovaným prejudiciálnym otázkam:	113
XIII.	K návrhu na vyžiadanie stanoviska Rady pre rozpočtovú zodpovednosť:	114
XIV.	Záverečné hodnotenie k ústavnosti napadnutého zákona:	115
XV.	Účinky nálezů:	116

I. Návrh prezidenta Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:

1. Ústavnému súdu bol 19. februára 2024 doručený návrh prezidenta Slovenskej republiky (ďalej aj „prezident“ alebo „navrhovateľ“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „napadnutý zákon“), s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 2 ods. 2, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 1, čl. 30 ods. 4, čl. 31, čl. 40, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2, čl. 49, čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy, s čl. 2 ods. 1, čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) a s čl. 1, čl. 7, čl. 17 ods. 1 a čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“).
2. Návrh bol ústavnému súdu doručený počas výkonu funkcie prezidentky Zuzany Čaputovej, ktorej funkčné obdobie skončilo 15. júna 2024 a týmto dňom zároveň začalo plynúť funkčné obdobie novozvoleného prezidenta Petra Pellegriniho. Vzhľadom na túto personálnu zmenu bude ústavný súd pre účely tohto nálezu v ďalšom texte používať pojmy „prezident“ alebo „navrhovateľ“ ako označenie pre návrh uvedený v bode 1 nálezu.
3. Podstatou návrhu prezidenta je namietaný nesúlad napadnutého zákona s referenčnými normami označenými v návrhu prezidenta, pričom jeho výhrady sa týkajú legislatívneho procesu, v ktorom bol napadnutý zákon prijatý, ako aj samotného obsahu napadnutého zákona.

I.1. K namietanému nesúladu skráteného legislatívneho konania s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 30 ods. 4, čl. 31, čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy:

4. Vládou Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) deklarované dôvody na skrátené legislatívne konanie podľa prezidenta nespĺňajú zákonné kritériá § 89 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rokovanom poriadku“) a tieto neobstoja z dôvodu rozsahu a komplexity navrhovaných zmien a pozmeňujúcich návrhov, ktoré sa dotýkajú súčasne viacerých významných parametrov trestného práva (trestné sadzby, výška škody, premlčanie, trestné konanie), a z dôvodu, že vyvolávajú ďalekosiahle následky. Zákonodarcu prekročil zákonné kompetencie, nerešpektoval vlastné legislatívne pravidlá a nekonal tak, ako mu prikazuje zákon, čím sa dostal do rozporu s princípom legality, a preto s čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 1 ods. 1 ústavy.
5. Aplikáciou skráteného legislatívneho konania a samotným priebehom rozpravy v Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), a to absenciou diskusie, fyzickou neprítomnosťou poslancov vládnej väčšiny a skracovaním času rozpravy, sa napadnutý zákon dostáva do nesúladu s princípom právneho štátu vzťahujúcim sa na práva parlamentnej opozície (čl. 1 ods. 1 ústavy), ako aj s princípom slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti (čl. 31 ústavy). Takýmto postupom zároveň došlo k „uduseniu“ diskusie a materiálnemu obmedzeniu výkonu mandátu poslancov parlamentnej menšiny. Poslanci vládnej väčšiny neboli oboznámení v plnej miere s dopadmi prijatia napadnutého zákona, hoci tento predstavuje rozsiahlu novelizáciu trestných kódexov so závažnými dopadmi na aplikačnú prax, na základné práva a slobody, predovšetkým práva poškodených a obetí trestných činov a na ústavou chránené hodnoty. Napadnutý zákon je preto v nesúlade s princípom reprezentatívneho a voľného mandátu poslanca národnej rady. Legislatívny proces bez odbornej, férovej a otvorenej debaty nenapĺňa podľa prezidenta ústavné princípy legislatívneho procesu, najmä jeho verejnosť a kontrolovateľnosť.

I.2. K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu svojvôle zákonodarcu a tzv. samoamnestie s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy:

6. Napadnutý zákon sa podľa prezidenta javí ako právna úprava šitá na mieru osobám podozrivým a obvineným (dokonca obžalovaným) z vládnej koalície alebo jej okolia (spriaznené osoby), a to tým, že skracuje premlčacie lehoty, znižuje trestné sadzby mnohých trestných činov, z ktorých spáchania sú títo predstavitelia podozriví, obvinení alebo obžalovaní, či ruší konkrétnu výkonnú

zložku prokuratúry špecializovanej na túto trestnú činnosť. Prístup vládnej parlamentnej väčšiny je v materiálnej rovine svojvôľou, porušením princípu zákazu svojvôle pri výkone verejnej moci, porušením princípu právnej istoty, zákazu zneužitia verejnej moci a princípu legality v postupe orgánu verejnej moci a porušením sľubu poslanca národnej rady.

I.3. K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia pozitívneho záväzku štátu efektívne postihovať trestnú činnosť a chrániť práva občanov s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a čl. 49 ústavy, čl. 2 ods. 1, čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 1, čl. 7, čl. 17 ods. 1 a čl. 47 charty:

7. Kombinácia (i) zásadného zníženia trestných sadzieb pri všetkých majetkových a hospodárskych trestných činoch (štvrtá a piata hlava Trestného poriadku) a pri trestných činoch korupcie (ôsma hlava tretí diel Trestného poriadku), (ii) zvýšenia hraníc škody, (iii) zmien v ukladaní podmienecných trestov odňatia slobody (aj pre prípad najzávažnejšej ekonomickej kriminality) a (iv) zmien v oblasti premlčania je podľa prezidenta rezignovaním štátu na ochranu bezpečnosti svojich občanov, ochranu ich základných práv a slobôd, akými sú súkromie, ľudská dôstojnosť, majetok a pod., ako aj na pozitívny záväzok štátu efektívne vymáhať spravodlivosť a znamená silný odklon od ochrany princípov právneho štátu. Napadnutým zákonom dochádza k oslabeniu ochrany práv poškodených osôb, keďže napadnutý zákon sa dotýka aj prebiehajúcich konaní v zmysle zásady aplikácie neskoršej priaznivejšej úpravy pre páchatela trestného činu. Podľa prezidenta tým dochádza k porušeniu práva na spravodlivé vyšetrenie veci a potrestanie páchatela a spravodlivej ochrany nárokov poškodených v rámci trestného konania podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.
8. Napadnutým zákonom sa tiež mení znenie § 36 a § 37 Trestného poriadku, v dôsledku čoho sa výpočet poľahčujúcich a priťažujúcich okolností mení z taxatívneho na demonštratívny. Podľa navrhovateľa sa tým vytvára priestor pre svojvôľu v aplikácii trestného práva, ktoré môže nabráť podobu nenáležitej miernosti, ale aj nenáležitej prísnosti, a to na ujmu predvídateľnosti v procese aplikácie trestného práva a v rozpore so zásadou *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, princípom právnej istoty a zákazu svojvôle.
9. Zásadným spôsobom sa skracujú aj premlčacie doby okrem iného aj pre trestné činy znásilnenia a sexuálneho násillia. Zlyhanie štátu pri vyšetrovaní týchto trestných činov môže pritom viesť k porušeniu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru. Pozitívny záväzok štátu zabezpečiť efektívne rešpektovanie dôstojnosti súkromia a rodinného života implikuje požiadavku účinnej trestnoprávnej ochrany najmä v prípade zásahov do telesnej a duševnej integrity jedinca a ďalších základných hodnôt a esenciálnych aspektov súkromného života. Na tomto mieste možno poukázať na tzv. Lanzarotský dohovor – Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, oznámenie č. 164/2016 Z. z.
10. Problematický môže byť tiež nesúlad s viacerými medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky v oblasti trestnej politiky a povinnosti efektívne stíhať konkrétnu trestnú činnosť. Navrhovateľ poukazuje na Dohovor Organizácie Spojených národov o boji proti korupcii, oznámenie č. 434/2006 Z. z. (ďalej len „dohovor OSN o boji proti korupcii“), ktorý zaväzuje zmluvné štáty k ustanoveniu trestnosti špecifikovaných trestných činov na úseku boja proti korupcii a zároveň k ustanoveniu takých sankcií za ich spáchanie, ktoré zohľadňujú ich závažnosť (čl. 30 ods. 1). Podľa čl. 30 ods. 5 tohto dohovoru je potrebné prihliadať na závažnosť týchto trestných činov aj pri zvažovaní možnosti predčasného alebo podmienecného prepustenia. Článok 29 dohovoru OSN o boji proti korupcii stanovuje explicitný záväzok ustanoviť tam, kde to je vhodné, „dlhú premlčaciu lehotu, v ktorej rámci možno začať konanie o ktoromkoľvek trestnom čine podľa tohto dohovoru, a ešte dlhšiu premlčaciu lehotu alebo pozastavenie jej plynutia v prípade, ak sa údajný páchatel vyhýba výkonu spravodlivosti.“.
11. V hre je tiež otázka súladu zmien s požiadavkami Európskej únie na dôsledné stíhanie a odrádzajúce potrestanie trestnej činnosti páchanej na finančných prostriedkoch a ekonomických záujmoch Európskej únie. V nesúlade môžu byť tiež niektoré zmeny so záväzkami vyplývajúcimi zo smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva (ďalej len „smernica 2008/99/ES“).

I.4. K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia práv poškodených na prejednanie vecí bez zbytočných prieťahov zrušením úradu špeciálnej prokuratúry s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

12. Zrušením Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálnej prokuratúry“) sa viac než 1000 neskončených konaní presunie na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) a krajské prokuratúry. Problematická je najmä absencia legisvakancie, počas ktorej by sa prokuratúra mohla pripraviť technicky, personálne aj organizačne na zmenu príslušnosti prokuratúr. Hroziace prieťahy v týchto dotknutých trestných konaniach porušujú právo jednak obvinených, ale aj poškodených na prejednanie vecí bez zbytočných prieťahov.

I.5. K materiálnemu jadrú ústavy:

13. Napadnutý zákon zasahuje podľa prezidenta i do princípov materiálneho jadra, a to rezignáciou na pozitívny záväzok štátu efektívne postihovať trestnú činnosť, porušením elementárnej spravodlivosti, právnej istoty aj medzinárodných záväzkov.

II. Návrh skupiny 36 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:

14. Ústavnému súdu bol 20. februára 2024 doručený návrh skupiny 36 poslancov národnej rady (ďalej len „skupina poslancov 1“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade napadnutého zákona s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 2 ods. 2, čl. 15 ods. 1, čl. 16 ods. 1, čl. 17 ods. 1, čl. 19 ods. 1, čl. 20 ods. 1, čl. 30 ods. 1 a 4, čl. 31, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 49, čl. 50 ods. 2, čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy, s čl. 2 ods. 1, čl. 6 ods. 1, čl. 7 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru, s čl. 1 dodatkového protokolu, s čl. 1, čl. 2 ods. 1, čl. 3 ods. 1, čl. 7, čl. 17 ods. 1 a čl. 47 charty, s čl. 4 ods. 1 a čl. 6 ods. 1 ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavný zákon o ochrane verejného záujmu“), s čl. 20 Trestnoprávneho dohovoru o korupcii, oznámenie č. 375/2002 Z. z. (ďalej len „dohovor o korupcii“), s čl. 29 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, oznámenie č. 621/2003 Z. z. (ďalej len „dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu“), s čl. 36 dohovoru OSN o boji proti korupcii, s čl. 2, čl. 3 ods. 1, čl. 4 ods. 3 a čl. 19 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „zmluva o EÚ“) a s čl. 325 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „zmluva o fungovaní EÚ“).
15. Podstatou návrhu skupiny poslancov 1 je namietaný nesúlad napadnutého zákona s referenčnými normami označenými v návrhu skupiny poslancov 1, pričom výhrady skupiny poslancov 1 sa týkajú legislatívneho procesu, v ktorom bol napadnutý zákon prijatý, ako aj samotného obsahu napadnutého zákona.
16. Argumentáciu skupiny poslancov 1 k napadnutému zákonu možno rozdeliť do nasledujúcich oblastí:

II.1. K namietanému nesúladu legislatívneho procesu, v ktorom bol napadnutý zákon prijatý:

17. Skupina poslancov 1 napáda napadnutý zákon ako celok v prvom rade z procesných dôvodov. Podľa názoru skupiny poslancov 1 v rámci predmetného legislatívneho procesu došlo k viacerým procesným pochybeniam, a to konkrétne:
- i) k hrubému nesplneniu zákonných dôvodov na skrátené legislatívne konanie – navrhovatelia uvádzajú, že okrem inflácie žiadne iné mimoriadne okolnosti dané neboli;
 - ii) ku konkrétnym skutočnostiam preukazujúcim neprípustnú intenzitu nezákonného postupu prejavujúcu sa ako zásah do ústavných princípov chránených ústavou:
 - a) obmedzenie a skracovanie diskusie o návrhu napadnutého zákona, a to tým, že:
 - sa neuskutočnilo pripomienkové konanie, a to ani jeho skrátená forma;
 - k návrhu napadnutého zákona nebola vypracovaná a zverejnená predbežná informácia;
 - k návrhu napadnutého zákona nebol vypracovaný a zverejnený ani legislatívny zámer;

- návrh zákona nebol zverejnený pred rokovaním vlády;
- návrh zákona nebol prerokovaný v Legislatívnej rade vlády Slovenskej republiky (ďalej len „legislatívna rada vlády“), bolo dané len formálne stanovisko sekcie vládnej legislatívy, stanovisko nevypracoval ani odbor legislatívy a aproximácie práva Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky, zatajené boli pripomienky generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) a pozmeňujúce návrhy vládna koalícia predkladala na poslednú chvíľu;
- rozprava o návrhu na skrátené legislatívne konanie na Ústavnoprávnom výbore Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „ústavnoprávny výbor“) bola predsedom výboru ukončená, hoci nebolo udelené slovo všetkým prihláseným poslancom;
- rozprava o návrhu na skrátené legislatívne konanie bola obmedzovaná predĺžením denného rokovania a napokon bola fakticky ukončená návrhom rokovať nonstop až do prerokovania;
- rozprava o návrhu zákona v prvom čítaní bola obmedzená určením času v rozsahu 20 hodín, v druhom čítaní v rozsahu 62 hodín a v treťom čítaní najskôr schválením návrhu rokovať o ňom až do prerokovania a následne predčasným ukončením rozpravy po necelých troch hodinách;

b) porušenie zákona o rokovacom poriadku, ďalších právnych predpisov a iných záväzných dokumentov,

c) aplikácia právnych predpisov reštriktívnym spôsobom proti diskusii o návrhu napadnutého zákona,

iii) k neoznámeniu osobného záujmu na veci – podľa navrhovateľov bol daný osobný záujem na prijatí napadnutého zákona minimálne v prípade poslanca Tibora Gašpara a poslanca Petra Žigu. Neoznámením osobného záujmu porušili čl. 6 ods. 1 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu.

18. Podľa názoru skupiny poslancov 1 uvedené početné a intenzívne procesné pochybenia v legislatívnom konaní pri prijímaní napadnutého zákona zakladajú porušenie ústavných princípov, ústavou zaručených individuálnych práv a slobôd poslancov, ako aj princípu slobodnej demokratickej súťaže politických síl a suverenity ľudu (čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 1, čl. 30 ods. 1 a 4, čl. 31, čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy, čl. 3 ods. 3, čl. 4 ods. 1 a čl. 6 ods. 1 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu). Následkom týchto početných a intenzívnych procesných pochybení v legislatívnom konaní porušujúcich ústavné princípy, ako aj ústavou zaručené práva a slobody je nesúlad napadnutého zákona s ústavou.
19. Skupina poslancov 1 argumentuje rozhodovacou činnosťou ústavného súdu, podľa ktorej by ústavnú intenzitu mohlo dosiahnuť porušenie pravidiel vyplývajúcich zo zákona o rokovacom poriadku s určitou vyššou intenzitou, pri ktorom mohlo dôjsť k porušeniu relevantných ústavných článkov. Vyššiu intenzitu porušení pravidiel legislatívneho procesu skupina poslancov 1 odôvodňuje v prvom rade tým, že nielenže neboli dané dôvody na skrátené legislatívne konanie, v skutočnosti nastal opak. Prijatím napadnutého zákona hrozia Slovenskej republike značné hospodárske škody, ohrozené sú základné ľudské práva a slobody a dochádza aj k ohrozeniu bezpečnosti v Slovenskej republike. Napadnutý zákon je pritom dôležitá, obsiahla a vysoko odborná novela, ktorá znamená komplexnú zmenu trestnej politiky. Postup pri prijímaní napadnutého zákona sprevádzali početné zásahy do práv opozičných poslancov, vo veci neprebehla materiálna diskusia. Uskutočnením legislatívneho konania bez riadneho medzirezortného pripomienkového konania bolo porušené ústavou garantované právo občanov podieľať sa na správe vecí verejných.

II.2. K namietanému obsahu napadnutého zákona:

20. Popri legislatívnom procese skupina poslancov 1 zároveň namieta aj samotný obsah napadnutého zákona, pričom svoje námietky rozdelila do niekoľkých okruhov:

II.2.1. Právna neistota sprevádzajúca celý obsah napadnutého zákona:

21. Napadnutý zákon predstavuje zásah do právnej istoty poškodených a obetí trestných činov, ktorá je narušená rozsiahlymi nevyhodnotenými dopadmi napadnutého zákona zasahujúcimi vo významnej intenzite do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi bez akéhokoľvek známeho zrozumiteľného dôvodu, ktorý by bol vyhodnotený ako potrebný.

22. Rozsiahlosť a intenzitu zásahu do trestnoprávnej politiky štátu napadnutým zákonom skupina poslancov 1 ilustruje na úprave podmienok a dĺžky premlčacích lehôt, ktorých rozsah nebol v plnosti a ani v podstatnej miere vopred – v rámci legislatívneho procesu – známy poslancom národnej rady. K zmene dĺžky premlčacích lehôt došlo dvoma legislatívnymi opatreniami: jednak zmenou trestnej sadzby pri konkrétnej skutkovej podstate konkrétneho trestného činu, čo by v niektorých prípadoch už samo osebe (bez osobitnej zmeny dĺžky premlčacích lehôt) spôsobilo skrátenie doby premlčania trestného stíhania, a jednak zmenou samotných lehôt premlčania trestného stíhania. Skupina poslancov 1 v tejto súvislosti poukazuje na to, že napadnutý zákon sa dotýka viac ako polovice skutkových podstát v Trestnom zákone (518 z celkového počtu 971), pričom z dotknutých skutkových podstát (518) sa napadnutým zákonom mení doba premlčania trestného stíhania v 502 prípadoch. Z týchto 502 skutkových podstát so zmenenou dobou premlčania trestného stíhania sa v jednom prípade skraca doba premlčania o 15 rokov, v 143 prípadoch o 10 rokov, v 177 prípadoch o 5 rokov a rovnako v 177 prípadoch o 2 roky.
23. Skupina poslancov 1 namietá neexistujúcu legisvakačnú dobu, ale tiež absenciu prechodných ustanovení, ktoré by garantovali právo na zákonného sudcu, zamedzili by zbytočným priefahom pri zmene príslušnosti policajných orgánov, určenie prokurátora príslušného na ochranu finančných záujmov Európskej únie alebo určenie pravidla, podľa ktorého by prokurátori dokončili už začaté veci.

II.2.2. Faktická amnestia v napadnutom zákone narúša princíp delby moci a zasahuje neprípustne do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi:

24. Podľa skupiny poslancov 1 napadnutý zákon svojimi zmenami (osobitne v kombinácii zvýšenia hraníc škody, zníženia trestných sadzieb a skrátenia premlčacích dôb) spôsobuje hromadnú a faktickú amnestiu v „živých“ trestne stíhaných prípadoch, čím sa narúša princíp delby moci a zasahuje sa do práv obetí a poškodených bez potrebného a zrozumiteľného vysvetlenia. To platí pre všetky skutkové podstaty trestných činov nielen s dôrazom na majetkové trestné činy, ale aj trestné činy proti ľudskej dôstojnosti (napríklad trestné činy znásilnenia) či trestné činy proti životu a zdraviu a iné trestné činy. Vláda nielenže nepreukázala, ale ani nedeklarovala počas legislatívneho procesu žiaden potrebný dôvod na použitie daného rýchleho procesu s takým rozsahom a dopadom takého intenzívneho zákonného opatrenia do práv poškodených a obetí trestných činov.
25. Podľa názoru skupiny poslancov 1 spoločným menovateľom neústavnosti rozsiahlych a intenzívnych zásahov do trestnej politiky štátu realizovaných napadnutým zákonom je porušenie princípu proporcionality. Samotný princíp proporcionality sa skladá z troch zložiek: vhodnosť, potrebnosť a proporcionality v užšom zmysle, pričom napadnutý zákon nespĺňa druhú zložku, test potrebnosti, pretože napadnutým zákonom dochádza k zásahom do ústavou chránených práv vo väčšom rozsahu, než je prípustné. Zákonodarca ani vláda nepreukázali, že napadnutý zákon je nevyhnutný na dosiahnutie nimi sledovaných cieľov. V druhom rade nesúlad napadnutého zákona s ústavou pre svoj obsah spočíva v nie iba nevyhnutnom zásahu do jednotlivých základných práv poškodených, obetí a ich blízkych, pričom tento zásah možno plasticke vidieť na zmene právnej úpravy týkajúcej sa inštitútu premlčania.
26. Skupina poslancov 1 poukazuje aj na to, že vo vzťahu k napadnutému zákonu nie je možné aplikovať test proporcionality pre chýbajúci riadny legislatívny proces.
27. Ďalším plastickým príkladom zásahu do práva na život, dôstojnosť, zdravie a spravodlivý proces je podľa skupiny poslancov 1 nastavenie hranice spôsobenej škody „*iracionálne arbitrárnym spôsobom*“. Možno hovoriť istým spôsobom o znížení trestnej sadzby. Následkom radikálneho zvýšenia hraníc škody bude pravdepodobne aj nutnosť opätovnej kvalifikácie trestných činov, a to v prípadoch, kde je spáchaná škoda kvalifikačným kritériom. Navyše ani v tomto prípade nebol vykonaný test proporcionality, kde v rámci posudzovania kolízie práva páchatela na jednej strane a práv poškodených na strane druhej bolo potrebné vyhodnotiť, prečo je potrebné razantné zvýšenie hraníc výšky škody. Od výšky škody sa pritom môže odvíjať kvalifikácia trestného činu a od toho sa odvíja premlčanie.
28. Napokon uvádzajú, že napadnutý zákon zvýhodňuje páchatelov v miere, ktorá je neproporcionálna k samotnému cieľu trestného konania – trestnému stíhaniu páchatela.

Sťaženie dosiahnutia tohto cieľa neudržateľným spôsobom zasahuje do práv poškodených a obetí.

II.2.3. Porušenie zákazu retroaktivity v neprospech obvinených:

29. V súvislosti s touto námietkou skupina poslancov 1 poukazuje na to, že napadnutým zákonom sa upravuje lehota na podanie dovolania v neprospech obvineného tak, že namiesto do šiestich mesiacov od doručenia rozhodnutia súdu možno dovolanie podať do troch rokov, pričom z čl. II bodu 134 napadnutého zákona (prechodné ustanovenia) vyplýva, že predĺženie tejto lehoty na podanie dovolania sa vzťahuje i na dohody o vine a treste schválené pred 15. marcom 2024, t. j. pred nadobudnutím účinnosti napadnutého zákona. Podľa názoru skupiny poslancov 1 je uvedené v rozpore so zákazom retroaktivity, princípom právnej istoty a nemeniteľnosti súdnych rozhodnutí. Totiž aj keď ústava pripúšťa mimoriadne opravné prostriedky a v právnom poriadku majú svoje opodstatnenie, nová lehota na podanie dovolania v neprospech obvineného alebo odsúdeného vytvára neúmerný priestor neistoty, keď môže byť jeho právoplatné odsúdenie, oslobodenie spod obžaloby alebo iné rozhodnutie vo veci napadnuté dovolaním v jeho neprospech a jeho vec sa tak bude opäť otvárať a preskúmať na dovolacom súde. Navyše táto právna úprava neobstojí ani v teste proporcionality, pretože nebolo preukázané, že takéto zhoršenie postavenia páchatela je nevyhnutné či potrebné.
30. Uvedené je potrebné vnímať aj v kontexte nového oprávnenia ministra spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister“) napadnúť dovolaním aj právoplatný rozsudok súdu, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste, „... ktorá nie je so zreteľom na závažné porušenie hmotnoprávných ustanovení primeraná alebo spravodlivá“. Navrhovatelia zdôrazňujú, že tieto ustanovenia sa do napadnutého zákona dostali pozmeňujúcim návrhom poslanca Tibora Gašpara – bez akéhokoľvek odôvodnenia.

II.2.4. Zmena zákonného sudcu bez legitímneho dôvodu:

31. Skupina poslancov 1 taktiež namieta, že napadnutý zákon neobsahuje žiadne prechodné ustanovenie umožňujúce odvodiť interpretačné pravidlo pre jednoznačné posúdenie situácie, v ktorej bola podaním obžaloby za účinnosti skoršieho znenia zákona založená príslušnosť na konanie senátu konkrétného súdu, pričom súd vec aj aktuálne pojednáva, avšak po zmene zákona prijatou novelou *de iure* senát stráca príslušnosť konať vo veci, pretože dolná hranica trestnej sadzby výrazne klesla spôsobom, ktorým táto konkrétna vec vypadáva z kvalifikačných kritérií určenia príslušnosti senátu.

II.2.5. Právna neistota a porušenie základných zásad trestného práva pri uplatnení inštitútov poľahčujúcich a priťažujúcich okolností:

32. V súvislosti s touto námietkou skupina poslancov 1 poukazuje na to, že napadnutý zákon dopĺňa do Trestného zákona novú poľahčujúcu okolnosť („páchateľ spáchal trestný čin, pre ktorý bolo trestné stíhanie vedené neprimerane dlho, ak túto skutočnosť nemožno spravodlivo pričítať páchatelovi alebo jeho obhajcovi“), čo považuje za rozporné s čl. 1 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 49 ústavy. Prijaté znenie považuje skupina poslancov 1 za príliš vágne a neurčité, keďže použité pojmy („neprimerane dlho“ a „nemožno spravodlivo pričítať“) nenadväzujú systematicky na iné legislatívne pojmy v Trestnom zákone (alebo v Trestnom poriadku), pomocou ktorých by bola ich interpretácia predvídateľná. Použité pojmy tak vyvolávajú značnú interpretačnú neistotu, ktorá sa znásobuje tým, že sú stanovené bez konkretizácie bližších podmienok.
33. Toto ustanovenie tiež považujú za rozporné so zásadou individualizácie trestnej zodpovednosti, podľa ktorej trestnú zodpovednosť znáša iba osoba, ktorá trestný čin spáchala, a preto aj poľahčujúce a priťažujúce okolnosti musia byť okolnosti prameniace v skutočnostiach týkajúcich sa priamo páchatela.
34. Skupina poslancov 1 taktiež namieta, že zmenou obsiahnutou v čl. I bode 12 napadnutého zákona sa do § 37 Trestného zákona, ktorý dosiaľ obsahoval taxatívny výpočet priťažujúcich okolností, zavádza slovo „najmä“, v dôsledku čoho dochádza k zmene tohto výpočtu priťažujúcich okolností na výpočet demonštratívny. Zmena taxatívneho výpočtu priťažujúcich okolností na demonštratívny je v rozpore s čl. 49 ústavy, keďže predstavuje vážne nabúrание zákazu analógie v trestnom práve a porušenie zásady *nullum crimen sine lege stricta*, v zmysle

ktorej sa pri trestnom práve zakazuje extenzívny výklad práva, ktorý by bol v neprospech dotknutej osoby.

II.2.6. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je v rozpore s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a právom Európskej únie s nepripustným dosahom do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi:

35. V súvislosti s namietaným zrušením úradu špeciálnej prokuratúry skupina poslancov 1 v prvom rade poukazuje, že legisvakačná doba bude príliš krátka na to, aby sa mohli orgány činné v trestnom konaní a súdy zodpovedne pripraviť. Podľa ich odhadu pôjde o približne 1000 „živých“ vecí z úradu špeciálnej prokuratúry (v mnohých prípadoch väzobných), kde dôjde v jednom momente k zmene príslušnosti prokuratúry, možnej zmene právnej kvalifikácie, možnej zmene druhu trestného činu a s tým spojeným novým lehotám väzby a k zániku trestnosti z dôvodu zmeny hranice škody pre vznik trestnosti a z dôvodu nových kratších lehôt premlčania. Samozrejme, nepôjde pritom len o „živé“ veci úradu špeciálnej prokuratúry, ale o všetky „živé“ trestné veci, pričom o všetkých týchto veciach budú musieť orgány činné v trestnom konaní a súdy rozhodnúť bezodkladne.
36. Skupina poslancov 1 upozorňuje, že Slovenská republika sa zaviazala v medzinárodných zmluvách zriadiť špecializované útvary či samostatné orgány na boj proti korupcii. Z dôvodovej správy k zákonu č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 458/2003 Z. z.“) vyplýva, že zriadením úradu špeciálnej prokuratúry realizovala Slovenská republika svoje medzinárodné záväzky vyplývajúce z dohovoru o korupcii, z dohovoru OSN o boji proti korupcii, ako aj z dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry vytvára stav, ktorý je rozporný s uvedenými medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky – je v rozpore s čl. 20 dohovoru o korupcii, čl. 36 dohovoru OSN o boji proti korupcii, čl. 29 dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Z pohľadu dodržiavania uvedených medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky je presun vecí z úradu špeciálnej prokuratúry na krajské prokuratúry nutné považovať za nedostatočný, keďže krajské prokuratúry nemožno za žiadnych okolností považovať za špecializované orgány a prokurátorov na nich pracujúcich za špecializované osoby, keďže akákoľvek *ad hoc* špecializácia nie je výsledkom systematického prístupu.
37. Skupina poslancov 1 poukazuje na to, že zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry neobstojí ani v teste proporcionality, a to primárne z dôvodu, že zákonodarca nepreukázal, že toto zrušenie je nevyhnutné, resp. potrebné na dosiahnutie ním sledovaného účelu, a rovnako nepreukázal, že práva a slobody, ktoré budú týmto zrušením dotknuté, budú obmedzené iba v nevyhnutnej miere, pričom toto zrušenie zasiahne do práv poškodených a obetí, a to predovšetkým do práva na účinné vyšetrowanie trestného činu, na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a tým do práva na život, práva na ľudskú dôstojnosť, práva na súkromie, práva vlastníť majetok a práva na súdnu ochranu. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je podľa názoru skupiny poslancov 1 zároveň v rozpore s pozitívnym procedurálnym záväzkom štátu viesť efektívne vyšetrowanie trestných činov v súlade s požiadavkou efektívnosti a rýchlosti konania v trestných veciach. Je totiž zrejmé, že zrušením úradu špeciálnej prokuratúry zbytočné prieťahy nastanú, a to prinajmenšom z dôvodu presunu spisov na nové pracoviská. Spomalenie trestných konaní v dôsledku presunu spisov je pritom potrebné vnímať nielen izolovane, ale aj v kombinácii so skrátením premlčacích lehôt a s intertemporálnymi ustanoveniami bez relevantnej legisvakačnej doby (t. j. okamžite) či bez osobitného režimu pre živé spisy, čo zásadne zvyšuje riziko nevyšetrenia a neobjasnenia mnohých prípadov trestnej činnosti.
38. Skupina poslancov 1 ďalej argumentuje, že zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry neobstojí v teste proporcionality v jeho druhom kroku (teda v teste nevyhnutnosti, resp. potrebnosti napadnutej právnej úpravy) aj z dôvodu, že toto zrušenie je v rozpore s čl. 325 ods. 1 zmluvy o fungovaní EÚ, v zmysle ktorého je Slovenská republika povinná zamedziť podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je zároveň v rozpore so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva (ďalej aj „smernica 2017/1371“) a s nariadením Rady (EÚ)

2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry ohrozuje ochranu finančných záujmov Európskej únie, a to v rovine hmotnej (skrátением premlčacích dôb a znížením výšok trestných sadzieb), ako aj v rovine procesnej, keď zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry so sebou prináša zníženie špecializácie prokurátorov vyšetrujúcich trestnú činnosť spadajúcu do pôsobnosti úradu špeciálnej prokuratúry.

39. Podľa názoru skupiny poslancov 1 zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je celkom zjavne aj v rozpore s čl. 4 ods. 3, čl. 3 ods. 1 a čl. 2 zmluvy o EÚ, keďže predstavuje porušenie zásady lojálnej spolupráce, a to neprijať žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Európskej únie, ktorými je i presadzovanie jej hodnôt, kam patrí i právny štát. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je aj v rozpore s návrhom smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti korupcii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2003/568/SVV a Dohovor o boji proti korupcii úradníkov Európskych spoločenstiev alebo úradníkov členských štátov Európskej únie a ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371. V tomto návrhu čl. 4 požaduje, aby členské štáty zriadili špecializované orgány, ktorých úlohou bude predchádzanie korupcii. Táto smernica sa v súčasnosti nachádza v stave prvého čítania riadneho legislatívneho procesu, avšak je zrejmé, že zo zásady lojálnej spolupráce podľa čl. 4 ods. 3 zmluvy o EÚ vyplýva povinnosť, aby nedošlo k zmareniu cieľov, o ktorých dosiahnutie sa Európska únia preukázateľne snaží.
40. Skupina poslancov 1 napokon poukazuje, že z čl. 19 ods. 1 zmluvy o EÚ vyplýva, že členské štáty ustanovia v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Európskej únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany. Členský štát teda nemôže zmeniť svoju právnu úpravu tak, aby to viedlo k znížovaniu úrovne ochrany hodnoty právneho štátu vyjadrenej najmä v čl. 19 zmluvy o EÚ. Členské štáty sú povinné dbať na to, aby nedošlo z hľadiska tejto hodnoty k znížovaniu úrovne ich právnej úpravy nielen v oblasti organizácie súdnictva, ale aj v oblasti právnych úprav, ktoré sa uplatňujú v konaní pred súdmi, vrátane trestnoprávnych predpisov.

III. Návrh skupiny 39 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov:

41. Ústavnému súdu bol 20. februára 2024 doručený návrh skupiny 39 poslancov národnej rady (ďalej len „skupina poslancov 2“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade napadnutého zákona s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 2 ods. 2, čl. 15 ods. 1, čl. 17 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 1, čl. 31, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 49, čl. 73 ods. 2 a čl. 86 písm. a) ústavy, s čl. 2, čl. 3, čl. 6 a čl. 8 dohovoru, s čl. 1 dodatkového protokolu, s čl. 3 ods. 4, čl. 4 ods. 1 a 2 písm. a) a čl. 6 ods. 1 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu, s čl. 19 v spojení s čl. 2 až čl. 14 a čl. 20 dohovoru o korupcii a s čl. 29 a čl. 30 v spojení s čl. 15 až čl. 25 a s čl. 36 dohovoru OSN o boji proti korupcii.
42. Podstatou návrhu skupiny poslancov 2 je namietaný nesúlad napadnutého zákona s referenčnými normami označenými v návrhu skupiny poslancov 2, pričom výhrady skupiny poslancov 2 sa týkajú legislatívneho procesu, v ktorom bol napadnutý zákon prijatý, ako aj samotného obsahu napadnutého zákona.
43. Skupina poslancov 2 uvádza, že napadnutý zákon predstavuje zásadnú reformu trestných kódexov (rozsahovo na úrovni ich rekodifikácie) a mení nastavenie trestnej politiky štátu predovšetkým pri ekonomickej trestnej činnosti. V dôsledku zmien trestných kódexov bude odhaľovanie, vyšetrovanie a postihovanie korupčnej a ekonomickej trestnej činnosti sťažené. Zmeny v Trestnom zákone (čl. I napadnutého zákona) spočívajú predovšetkým v drastickom znížovaní trestných sadzieb pri ekonomických trestných činoch, ako aj v drastickom skracovaní premlčacích dôb. Ďalej sa upravujú hranice škody (resp. prospechu a rozsahu), čo spôsobuje, že mnoho trestných činov sa posúva z kategórie zločinu do kategórie prečinu už aj bez ďalších zásahov, resp. mnoho prečinov sa presunie do kategórie priestupkov. Toto má vplyv aj na účinnosť procesných prostriedkov pri stíhaní trestných činov. Orgány činné v trestnom konaní nebudú môcť použiť na vyšetrovanie nových prečinov niektoré operatívno-pátracie či informačno-technické prostriedky. Jednou z najvypuklejších zmien v Trestnom poriadku (čl. II napadnutého zákona) je napríklad rozsiahla úprava postavenia spolupracujúcich obvinených či rozšírenie oprávnenia ministra podať dovolanie proti rozhodnutiu súdu o schválení dohody o vine a treste. Ďalšou výraznou zmenou (čl. VII a VIII

napadnutého zákona) je zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry. Túto zmenu vláda ako navrhovateľ zákona odôvodnila údajnými rozhodnutiami ústavného súdu týkajúcimi sa nízkej kvality rozhodovacej činnosti úradu špeciálnej prokuratúry a nekonceptnosťou tejto inštitúcie.

44. Argumentáciu skupiny poslancov 2 k napadnutému zákonu možno rozdeliť do nasledujúcich oblastí:

III.1. K namietaným nedostatkom legislatívneho procesu:

45. Národná rada, rovnako ako akýkoľvek iný orgán verejnej moci, ktorý svojím rozhodovaním zasahuje do života jednotlivcov, musí rešpektovať procesné pravidlá, ktorých účelom je garantovať demokratické právne princípy, legitimitu, racionalitu zákonov, procedurálnu spravodlivosť, ako aj slobodnú politickú súťaž v štáte. Výsledná podoba schváleného zákona je vždy rozhodnutím väčšiny, v demokratickom štáte však musia byť rešpektované aj práva parlamentnej opozície. V demokracii väčšina rozhoduje, ale menšina musí dostať primeraný priestor na vyjadrenie svojho názoru. Článok 1 ods. 1 prvá veta ústavy garantuje nielen väčšinový princíp pri rozhodovaní, ale aj ďalšie požiadavky demokratického a právneho štátu na legislatívny proces. K nim patrí možnosť oboznámiť sa s obsahom návrhu zákona, vzniesť k nemu pripomienky, prerokovať ho v príslušných výboroch národnej rady a zaujať k nemu stanovisko, na čo musia mať poslanci vytvorený dostatočný časový priestor. Volení zástupcovia musia zároveň verejne zdôvodňovať a obhajovať dôvodnosť svojich návrhov a verejnosť má mať možnosť kontroly ich činnosti. Uvedené je zárukou slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti.
46. Napadnutý zákon je podľa skupiny poslancov 2 výsledkom svojvoľného postupu zákonodarcu, ktorý hrubým ignorovaním pravidiel legislatívneho procesu závažne porušil ústavné princípy demokratického a právneho štátu, legality, zákazu svojvôle a ochrany slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti a z nich vyplývajúce ústavné práva parlamentnej opozície.
47. Proces, ktorým bol prijatý napadnutý zákon, je v mimoriadne závažnom rozpore s pravidlami legislatívneho procesu predovšetkým z toho dôvodu, že neboli ani len marginálne splnené podmienky na uskutočnenie skráteného legislatívneho konania. Napadnutý zákon má predstavovať reformu trestného práva, ktorá má podľa predkladateľa „posunúť Slovensko smerom ku konceptu restoratívnej justície“. Skrátený legislatívny proces však slúži na prijímanie zákonov alebo zákonných ustanovení, ktoré majú *ad hoc* vyriešiť vzniknuté mimoriadne okolnosti, z ktorých vyplýva hrozba porušovania ľudských práv, ohrozenie bezpečnosti alebo hrozba značných hospodárskych škôd. Má ísť pritom výlučne o riešenie vzniknutej mimoriadnej okolnosti. K zákonným ustanoveniam, ktoré riešia takéto mimoriadne okolnosti, nemožno „pribaliť“ komplexnú reformu celého právneho odvetvia. Legálne a legitímne dôvody na skrátené legislatívne konanie minimálne o tých ustanoveniach, ktoré tvoria ťažisko napadnutého zákona (t. j. o ustanoveniach extrémne znižujúcich trestné sadzby za vybrané trestné činy, rapidne skracujúcich premlčacie lehoty, rozširujúcich možnosti súdov uložiť podmienenečné tresty odňatia slobody či zrušujúcich úrad špeciálnej prokuratúry), v danom prípade naplnené neboli.
48. Podľa názoru skupiny poslancov 2 je zrejmé, že v procese prijímania napadnutého zákona bol vo vzťahu k poslancom Tiborovi Gašparovi a Petrov Žigovi prítomný rozpor záujmov podľa čl. 3 ods. 4 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu. Podľa čl. 4 ods. 2 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu sú pritom verejní funkcionári povinní zdržať sa všetkého, čo môže byť v rozpore s ústavným zákonom, a oznámiť svoj osobný záujem na prijatí napadnutého zákona.
49. Podľa názoru skupiny poslancov 2 bolo do princípov právneho štátu, parlamentnej diskusie a do práv parlamentnej opozície zasiahnuté aj tým, že poslanci vládnej koalície v tomto prípade skrátené legislatívne konanie „skrátili exponenciálne“, keď svojvoľne skrátili aj trvanie rozpravy vo všetkých troch čítaniach. Z 20 hodín, počas ktorých sa malo rokovať o návrhu napadnutého zákona v prvom čítaní, mala opozícia k dispozícii zhruba 10 hodín. V druhom čítaní bola rozprava o návrhu napadnutého zákona koalíciou obmedzená na 62 hodín. Tento čas sa proporčne rozdelil medzi všetky parlamentné strany a opozícia teda spolu dostala približne 28 hodín. Zároveň v tomto čítaní predložil na ústavnoprávnom výbore národnej rady poslanec vládnej koalície rozsiahly pozmeňujúci návrh, ktorý mal 22 strán. Na úplne poslednú chvíľu, v čase, keď opozícii zostávalo na rozpravu už len posledných pätnásť minút z času,

ktorý im vládna koalícia poskytla, predložil ten istý poslanec druhý pozmeňujúci návrh, ktorý mal 12 strán. V treťom čítaní bola rozprava obmedzená po asi 2 hodinách. Po tom, keď v rozprave k tretiemu čítaniu vystúpili len dvaja poslanci (z 54 poslancov prihlásených do rozpravy) a spravodajca, predseda národnej rady mocensky a bezdôvodne ukončil rozpravu tým, že dal schváliť procedurálny návrh podľa § 35 ods. 7 zákona o rokovacom poriadku na uzavretie rozpravy k návrhu napadnutého zákona. Schválením procedurálneho návrhu o uzavretí rozpravy v treťom čítaní odobrali poslanci vládnej koalície možnosť poslancom opozície vystúpiť k relevantným právnym otázkam vyplývajúcim z pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu predloženého v druhom čítaní na poslednú chvíľu.

50. Skupina poslancov 2 taktiež poukazuje na to, že ešte v decembri 2023 na zámer vládnej koalície naráchlo, bez odbornej diskusie, v skrátrenom legislatívnom konaní prijať rozsiahlu novelu trestných kódexov a zrušiť úrad špeciálnej prokuratúry reagovali mimoriadne dôležité inštitúcie Európskej únie, Európska prokuratúra, Európska komisia a Európsky parlament. Európsky parlament prijal 17. januára 2024 uznesenie spochybňujúce schopnosti Slovenska bojovať proti korupcii a chrániť rozpočet Európskej únie v prípade prijatia novely Trestného zákona. Poslanci Európskeho parlamentu vyhlásili, že sú obzvlášť znepokojení neoprávneným využitím zrýchleného legislatívneho procesu v prípade novely Trestného zákona a rozpustenia úradu špeciálnej prokuratúry, ktorý rieši prípady korupcie a závažné trestné činy. Hlavná európska prokurátorka zaslala v decembri 2023 Európskej komisii list, v ktorom uviedla, že na základe dôkladnej analýzy kombinácie navrhovaných zmien dospela k záveru, že tieto zmeny predstavujú vážne riziko porušenia zásad právneho štátu. Ďalej v liste uviedla, že rýchlosť, s akou má vláda v úmysle pristúpiť k týmto zmenám, vyvoláva vážne pochybnosti o úmysle tejto vlády dodržiavať povinnosti lojálnej spolupráce (v zmysle čl. 4 ods. 3 zmluvy o EÚ). Európska komisia vydala stanovisko, v ktorom uviedla, že „*nedávny vývoj na Slovensku je pre Komisiu znepokojujúci*“, a opätovne zopakovala hrozbu oklieštenia eurofondov v prípade prijatia novely trestných kódexov.
51. Hrubým a svojvoľným ignorovaním pravidiel legislatívneho procesu došlo k porušeniu princípov demokratického a právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety a čl. 2 ods. 2 ústavy, predovšetkým princípu legality, zvrchovanosti ústavy a zákonov, zákazu svojvôle a zneužitia moci, ako aj princípu transparentnosti a verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci.
52. Uvedené argumenty podľa skupiny poslancov 2 svedčia o takej intenzite porušení legislatívneho procesu, že tieto porušenia sú samy osebe (bez ohľadu na obsah napadnutého zákona) dôvodom na vyslovenie protiústavnosti napadnutého zákona v zmysle doterajšej rozhodovacej praxe ústavného súdu.

III.2. K namietanému nesúladu čl. I napadnutého zákona:

53. Skupina poslancov 2 argumentuje, že ustanoveniami čl. I napadnutého zákona dochádza ku komplexnej reforme zásadnej časti trestného práva hmotného, a to zavedením zmien Trestného zákona, ktoré spočívajú najmä (i) v niekoľkonásobnom asymetrickom zvýšení zákonnej hranice výšky škody, ako aj prospechu získaného trestným činom a rozsahu činu určujúcich pre vyvodenie trestnej zodpovednosti, resp. právnu kvalifikáciu skutku ako trestného činu alebo trestného činu vyššej závažnosti; (ii) vo významnom znížení trestných sadzieb majetkových, hospodárskych trestných činov a trestných činov korupcie; (iii) v zásadnom znížení premlčacích dôb obzvlášť závažných zločinov, zločinov aj prečinov (vrátane násilných trestných činov); (iv) rozšírení možnosti uloženia podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody a podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom a zároveň zvýšení hornej hranice trestnej sadzby, pri ktorej je súd povinný uložiť trest odňatia slobody.
54. Kombináciou a vzájomným spolupôsobením týchto zásadných zmien dôjde podľa skupiny poslancov 2 k rozsiahlemu znefunkčneniu systému vyvodzovania trestnej zodpovednosti a ukladania trestov. Zmeny v trestných sadzbách, ktoré preradujú trestné činy z kategórie zločinov na prečiny a z obzvlášť závažných zločinov na zločiny, majú početné a ďalekosiahle dôsledky na trestnú zodpovednosť, trestanie a tiež účinné vyšetrovanie. Pri veľkom množstve prečinov, ktoré vzniknú účinnosťou napadnutého zákona, nebude možné postihovať štádium prípravy, pretože trestnou je len príprava na zločin, skráti sa celková zákonná prípustná lehota väzby (§ 76 ods. 6 a 7 Trestného poriadku), zníži sa schopnosť štátu vyšetriť trestné činy, pretože pri majetkových a hospodárskych prečinoch nebude možné nasadiť inštitút agenta

(§ 117 Trestného poriadku) ani nasadiť informačno-technické prostriedky (odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky v zmysle § 115 Trestného poriadku), ovplyvnený bude aj rozsah vyšetrovania, pretože o prečinoch sa vedie skrátené vyšetrovanie (§ 202 Trestného poriadku).

55. Podstatné zníženie trestov v nadväznosti na niekoľkonásobne zvýšené hranice škôd bude mať za následok absolútnu neprimeranosť trestných sadzieb, keď aj za závažné trestné činy z hľadiska spôsobeného následku – výšky škody, získaného prospechu či rozsahu činu – bude trestná sadzba neproporcionálne nízka. Za obzvlášť závažné zločiny by pred účinnosťou napadnutého zákona musel byť uložený nepodmienečný trest odňatia slobody bez možnosti uloženia trestu domáceho väzenia alebo iného alternatívneho trestu samostatne, no po účinnosti týchto zásadných zmien sa z obzvlášť závažných zločinov stanú len prečiny, pri ktorých sa trestná sadzba prepadne z 10 až 15 rokov na 0 až 4 roky (resp. 1 až 4 alebo 1 až 5 rokov), čo predstavuje zásadný prepád v trestných sadzbách, ktorý naruší generálnu a individuálnu prevenciu, keďže tieto trestné sadzby nemajú žiaden odstrašujúci účinok.
56. Kombinácia niekoľkonásobného zvýšenia hraníc škôd spolu so zásadným znížením trestných sadzieb v nadväznosti na zvýšenie hraníc trestu odňatia slobody, pri ktorých je možné uložiť podmienený odklad výkonu trestu s probačným dohľadom alebo bez neho, spôsobí takmer až vymiznutie ukladania trestov odňatia slobody za majetkové, hospodárske a korupčné trestné činy, čím sa výrazne oslabí odstrašujúci účinok trestného práva. Uvedené bude mať nepochybne negatívny dopad na generálnu a individuálnu prevenciu trestnoprávných noriem.
57. Zásadné znižovanie premlčacích dôb, ktoré nebolo podrobené žiadnej analýze posúdenia následkov na prebiehajúce trestné konania a posúdenia budúcich vplyvov na kriminalitu, spôsobí závažné negatívne dôsledky v oblasti trestnoprávnej ochrany. Zasiahne prebiehajúce trestné stíhania, ktoré budú musieť byť z tohto dôvodu zastavené bez ohľadu na to, či sú v štádiu tesne pred právoplatným vynesením rozsudku. Dôjde tiež k zásadnému narušeniu právnej istoty a dôvery adresátov práva v právny poriadok, zásahu do legitímnych očakávaní poškodených v trestných konaniach a do ich základných ľudských práv.
58. Podľa názoru skupiny poslancov 2 ustanovenia čl. I napadnutého zákona nie sú v súlade ani s medzinárodným záväzkom Slovenskej republiky zabezpečiť účinné, úmerné a odradzujúce sankcie a opatrenia vrátane trestov obsahujúcich odňatie slobody pri korupčných trestných činoch podľa čl. 19 v spojení s čl. 2 až čl. 14 dohovoru o korupcii a medzinárodným záväzkom ustanoviť dlhé premlčacie doby a sankcie zohľadňujúce závažnosť ekonomických trestných činov podľa čl. 29 a čl. 30 v spojení s čl. 15 až 25 dohovoru OSN o boji proti korupcii. Rekodifikačnými zmenami trestania, ktoré prináša čl. I napadnutého zákona, totiž dochádza k „absolútnemu prepadu“ sankcií za ekonomické a korupčné trestné činy, t. j. nejde o proporcionálne zníženie trestných sadzieb, ale o dramatický, neúmerný pokles, ktorý spôsobí, že tresty za korupčné trestné činy stratia odradzujúci účinok a nebudú účinné ani v rámci generálnej a individuálnej prevencie. Dramatické skrátenie premlčacích dôb za korupčné a ekonomické trestné činy, ku ktorým dôjde účinnosťou čl. I napadnutého zákona, keď sa premlčacie doby skracujú pri viacerých trestných činoch aj o tri štvrtiny (z 20 na 5 rokov), prípadne o polovicu (z 20 na 10 rokov), jednoznačne porušuje podmienku primeranosti a dostatočnosti premlčacích dôb a už vôbec nie je v súlade s medzinárodným záväzkom ustanoviť dlhé premlčacie lehoty.
59. Ustanovenia čl. I napadnutého zákona porušujú podľa skupiny poslancov 2 aj pozitívny záväzok štátu vytvoriť dostatočný právny rámec na ochranu základných ľudských práv a slobôd spolu s pozitívnym záväzkom štátu viesť efektívne vyšetrovanie trestných činov porušujúcich základné práva a slobody a z tohto dôvodu nie sú v súlade s viacerými ustanoveniami dohovoru, dodatkového protokolu a ústavy, ktorých procesná stránka zaistenie takýchto záruk v rámci plnenia pozitívneho záväzku štátu pri ochrane týchto práv vyžaduje (napr. v rámci práva na život, na ochranu pred neľudským, krutým a ponížujúcim zaobchádzaním, na ochranu súkromia či na ochranu vlastníctva).

III.3. K namietanému nesúladu čl. II napadnutého zákona:

60. V súvislosti s čl. II napadnutého zákona skupina poslancov 2 uvádza, že tento zavádza možnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu použiť v trestnom konaní dôkaz získaný nezákonným spôsobom v prípade, ak sa tento dôkaz použije iba v prospech obvineného. Medzi základné zásady Trestného poriadku patrí zásada rovnosti strán pred súdom. Zákonodarca

však v danom prípade opomína iné strany trestného konania, medzi ktoré patrí aj poškodený. Poškodenému, rovnako ako obvinenému ústava aj Trestný poriadok zaručujú právo na spravodlivý súdny proces a v rámci neho na rovnosť strán v konaní pred súdom a rovnosť zbraní. Napadnutým zákonom nepochybne dochádza k zásahu, ktorý zásadným spôsobom zasahuje do práva na spravodlivý proces, práva na rovnosť strán konania a s tým súvisiacu rovnosť zbraní subjektov trestného konania odlišných od obvineného. Napadnutý zákon preto nie je v súlade s čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy.

61. Trestný poriadok v § 237 ods. 3 určuje, kedy v trestnom konaní vo veci samej rozhoduje senát, samosudca alebo sudca pre prípravné konanie. Toto určenie závisí od právnej kvalifikácie skutku (prečin, zločin) a od zákonnej trestnej sadzby. V dôsledku plošného zníženia trestných sadzieb a zmeny kvalifikácie mnohých zločinov na prečiny čl. I napadnutého zákona nevyhnutne dôjde k tomu, že vo veciach, v ktorých doteraz bol príslušný konať senát, bude príslušný konať samosudca. Napadnutý zákon však neobsahuje žiadne ustanovenie, ktorým by sa riešilo zachovanie príslušnosti senátu vo veciach, v ktorých vzhľadom na zmenu právnej kvalifikácie bude účinnosťou napadnutého zákona príslušný konať samosudca. V takýchto trestných veciach, ktorých bude vzhľadom na zásadné a plošné zníženie trestných sadzieb veľké množstvo, dôjde účinnosťou napadnutého zákona k odňatiu vecí ich zákonným sudcom (zasadajúcim v senátoch), čo je v rozpore s čl. 48 ods. 1 ústavy.
62. Skupina poslancov 2 taktiež poukazuje na to, že čl. II napadnutého zákona zavádza v § 371 ods. 2 Trestného poriadku povinnosť ministra podať dovolanie proti rozsudku súdu, ktorým schválil dohodu o vine a treste, ak táto dohoda nie je so zreteľom na závažné porušenie hmotnoprávných ustanovení primeraná alebo spravodlivá. Zároveň predlžuje lehotu podľa § 370 ods. 1 Trestného poriadku, dokedy je možné podať dovolanie v neprospech obvineného, z pôvodných šiestich mesiacov na tri roky odo dňa doručenia rozhodnutia súdu prokurátorovi. Podľa napadnutého zákona sa § 370 ods. 1 Trestného poriadku v znení od 15. marca 2024 (t. j. od navrhovanej účinnosti napadnutého zákona) použije aj na dohody o vine a treste schválené pred 15. marcom 2024. Napadnutým zákonom dochádza k závažnému zásahu do právnej istoty a ochrany legitímnych očakávaní obvinených, s ktorými bola uzatvorená dohoda o vine a treste, ako aj k zásahu do princípu trojdelenia moci, keď predstaviteľ výkonnej moci dostal právomoc posudzovať primeranosť a spravodlivosť dohody o vine a treste, čo je výlučne právomoc patriaca súdnej moci. Napadnutý zákon sa preto podľa navrhovateľov 2 dostáva do rozporu s čl. 1 ods. 1 ústavy.

III.4. K namietanému nesúladu ostatných článkov napadnutého zákona:

63. Skupina poslancov 2 poukazuje na to, že dohovor OSN o boji proti korupcii, ako aj dohovor o korupcii vyžadujú, aby ich zmluvné strany zriadili špecializované inštitúcie, ktoré sa zaoberajú bojom proti korupcii. Napadnutý zákon ruší inštitúciu (úrad špeciálnej prokuratúry), na ktorej zriadenie sa Slovenská republika zaviazala prijatím dohovoru OSN o boji proti korupcii a dohovoru o korupcii, a to bez adekvátnej náhrady. Citované dohovory síce nehovoria o potrebe zriadiť samostatnú inštitúciu, ktorá by sa venovala výlučne vyšetrovaniu, resp. stíhaniu či súdeniu trestných činov korupcie, stanovujú však povinnosť zriadiť aspoň špecializovanú časť už existujúcej inštitúcie, ktorá by splňala predpoklady a podmienky stanovené dohovorom OSN o boji proti korupcii a dohovorom o korupcii. Napadnutý zákon však spomenuté medzinárodnoprávne záväzky nijakým spôsobom nereflektuje, práve naopak, spôsobuje ich porušenie.
64. Z dôvodu absurdne krátkej legisvakačnej doby napadnutého zákona zároveň nestihne ani prebehnúť riadne odovzdanie agendy medzi úradom špeciálnej prokuratúry a jednotlivými krajskými prokuratúrami, ktorým budú spisy vo veciach riešených dosiaľ úradom špeciálnej prokuratúry odstúpené. Keďže ide o množstvo mimoriadne rozsiahlych živých spisov v rámci trestných konaní, v ktorých prebieha vyšetrovanie, je nemysliteľné, aby sa noví prokurátori oboznámili s obsahom daných spisov a s už vykonanými procesnými úkonmi tak, aby sa zabezpečila kontinuita vo vyšetrovaniach. Tieto obavy tlmočila predkladateľom napadnutého zákona aj Rada prokurátorov Slovenskej republiky vo svojom stanovisku zo 6. decembra 2023.
65. Skupina poslancov 2 uvádza, že legisvakačná doba napadnutého zákona je absolútne nedostatočná na to, aby sa adresáti právnych noriem, laická verejnosť a orgány aplikácie práva mali možnosť dostatočne oboznámiť s rozsiahlymi až rekodifikačnými zmenami Trestného zákona, Trestného poriadku a ďalších nadväzujúcich právnych predpisov, čím

dochádza k porušeniu ústavných požiadaviek predvídateľnosti práva, stability právneho poriadku a materiálnej dostupnosti právnych noriem. Nestačí totiž len formálne zverejnenie právneho predpisu v zbierke, pre princíp právnej istoty je významná aj materiálna možnosť adresátov práva náležite sa oboznámiť so zmenami v právnom poriadku, o to viac, keď ide o zásadné a rozsiahle zmeny trestnoprávnej zodpovednosti, trestných sankcií a trestného procesu s priamym dopadom aj na prebiehajúce trestné konania. V tejto súvislosti skupina poslancov 2 poukazuje na skutočnosť, že v doterajšej legislatívnej praxi sa dĺžka legistvakačnej doby pri prijatí nového Trestného zákona a pri jeho väčších zmenách pohybovala v rozmedzí od troch do ôsmich mesiacov.

IV. Stanoviská účastníkov konania, vedľajšieho účastníka a odborné vyjadrenia:

IV.1. Stanovisko národnej rady:

66. Pokiaľ ide o námietky týkajúce sa legislatívneho procesu, národná rada poukazuje na to, že je to práve zákon o rokovanom poriadku, ktorý upravuje pravidlá pre riadny výkon ústavných právomocí parlamentu, vrátane regulácie rozpravy. Ak parlament zostane nečinný/nefunkčný, pretože je vystavený obštrukciám, nemôžu svoje práva vykonávať ostatní poslanci. Právo poslanca vystúpiť v parlamentnej rozprave je jeho právo, avšak nie povinnosť. Podmienky na skrátené legislatívne konanie podľa národnej rady boli splnené, pričom ústavný súd nemožno považovať za „odvolaciu inštanciu“ vo vzťahu k posudzovaniu dôvodnosti skráteného legislatívneho konania. Ústavný súd je v tomto prípade ochrancom ústavných princípov vzťahujúcich sa na legislatívny proces pred prípadným zneužitím tohto inštitútu.
67. Národná rada ďalej zdôrazňuje, že legislatívny proces prebiehal od decembra 2023 do februára 2024, pričom po celú dobu prebiehala intenzívna odborná a spoločenská debata. Okrem toho navrhované zmeny už boli aj v minulosti diskutované – to platí vo vzťahu k zmenám vo výške škody, v trestných sadzbách, ochrannom liečení, ukladaní trestov, úprave drogových trestných činov, postavení kajúcnikov a podobne. Po formálnej stránke bol podľa národnej rady napadnutý zákon schválený plne v súlade so zákonom o rokovanom poriadku, ako aj ďalšími pravidlami, zásadami a princípmi legislatívneho procesu.
68. Neoznámenie osobného záujmu na veci nie je relevantné pre samotný legislatívny proces a aj v prípade pochybenia by išlo len o individuálne pochybenie konkrétneho poslanca.
69. Stanovenie systému trestných sankcií, podmienok ich ukladania a výkonu či stanovenie hraníc trestných sadzieb patrí do právomoci štátov, pričom limitujúcimi sú v tomto smere predovšetkým zákaz mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov a požiadavka primeranosti trestu. Účelom dohovoru o korupcii nie je stanovenie podrobných ustanovení o trestných sankciách za jednotlivé trestné činy, ale ponecháva sa diskrečná právomoc k vytvoreniu systému trestných činov a sankcií v súlade s vnútroštátnymi právnymi systémami. Obdobnú argumentáciu uvádza národná rada aj vo vzťahu k ostatným namietaným medzinárodným zmluvám.
70. Schválené zmeny sa týkajú všetkých páchatelov, preto nemožno takúto úpravu považovať za samoamnestiu. Tieto zmeny neznemožňujú orgánom činným v trestnom konaní pokračovať vo vyšetrovaní a neznemožňujú ani uplatnenie právomoci súdnej moci rozhodnúť o páchatelovi trestného činu. Navyše rovnaké zmeny boli súčasťou vládneho návrhu zákona predkladaného v 8. volebnom období národnej rady. Výška trestu pre páchatela nemusí byť základom na uspokojenie poškodeného. Národná rada ďalej poukazuje na základné princípy restoratívnej justície, využívania trestu odňatia slobody ako *ultima ratio*, dodržanie zásady zákonnosti, proporcionality, ako aj zásady súdnej individualizácie trestu. Nemožno súhlasiť ani s tým, že v súvislosti so znížením trestných sadzieb sa zasahuje do ústavného zákazu odňatia veci zákonnému sudcovi, pretože v tomto prípade nie je daný zákonný dôvod na zmenu v osobe zákonného sudcu.
71. Hranice škody sa podľa národnej rady upravili tak, aby zodpovedali aktuálnej spoločensko-ekonomickej situácii a jej predpokladanému vývoju. Pri úprave premlčania sa predkladateľ inšpiroval českou, rakúskou a nemeckou právnou úpravou. Poukazuje tiež na zákon schválený národnou radou 28. februára 2024 zverejnený pod číslom 41/2004. Národná rada uvádza, že namietaná úprava premlčacej doby nie je spôsobilá zakladať protiústavnosť a nepredstavuje zásah do základných práv a slobôd. Protiústavnosť môže zakladať neefektívne, nezákonné a neprimerane dlhé vyšetrovanie, a nie dĺžka premlčacej doby.

72. Vzhľadom na spoločenský záujem na ochrane zákonnosti a spravodlivosti sa nová právna úprava týka možnosti podania dovolania ministrom aj v prípade dohôd o vine a treste schválených pred účinnosťou napadnutého zákona. Obdobné riešenie malo byť podľa národnej rady aplikované aj v roku 2005, kde bolo využité „spätné“ uplatňovanie mimoriadneho opravného prostriedku aj na rozhodnutia vydané pred účinnosťou zákona.
73. Zákonná úprava organizácie prokuratúry spadá do oblasti, v rámci ktorej zákonodarca požíva pomerne širokú mieru voľnosti a možnosti uváženia pri voľbe vhodného regulatívneho riešenia. Ústavnoprávnym limitom sú princípy demokratického a právneho štátu a ochrany základných práv a slobôd. Doterajšia organizačná štruktúra prokuratúry bola podľa národnej rady plne legitímna, avšak nie nevyhnutná. Podstatné je, aby prokuratúra účinne chránila práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb a štátu. Pokiaľ ide o medzinárodnú právnu úpravu, špecializácia môže mať podľa národnej rady rôzne formy, od špecializácie policajtov, sudcov, prokurátorov až po orgány či jednotky osobitne poverené niektorými aspektmi boja proti korupcii.

IV.2. Stanovisko vlády (zastúpenej ministerstvom):

74. Vláda navrhuje, aby ústavný súd návrhom prezidenta, skupiny poslancov 1 a skupiny poslancov 2 nevyhovel.
75. Argumentácia porušením legislatívnych pravidiel [obsiahnutých v zákonoch, Legislatívnych pravidlách vlády Slovenskej republiky v znení účinnom od 14. decembra 2022 či dokonca v pravidlách rokovania ústavnoprávneho výboru] podľa vlády nie je v konaní o súlade právnych predpisov relevantná. Vláda poukazuje na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 30/23, podľa ktorého úloha ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov nemôže spočívať v prieskume procedurálnych pochybení parlamentu a jeho orgánov, ale potrebné je skúmať ďalšie okolnosti a dopad pochybení na materiálnu ústavnosť právneho poriadku. V opačnom prípade by sa vytvoril stav značnej právnej neistoty tam, kde by inak napadnutému zákonu nebolo z hľadiska obsahu možné nič vytknúť. Potrebné je odmietnuť argumentáciu týkajúcu sa spájania jednotlivých porušení legislatívnych pravidiel, pretože ústavnú intenzitu je treba posudzovať materiálne, nie kvantitatívne, ale tiež argumentáciu týkajúcu sa predparlamentnej etapy legislatívneho procesu, pretože v tejto etape ešte nemožno hovoriť o porušení ústavných práv poslancov.

IV.2.1. K prerokovaniu napadnutého zákona v skrátrenom legislatívnom konaní:

76. Vláda konštatuje, že s ohľadom na § 27 zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o tvorbe právnych predpisov“) a čl. 15 legislatívnych pravidiel vlády nemuseli byť použité ustanovenia o predbežnej informácii, legislatívnom zámere, pripomienkovom konaní a predložení návrhu zákona na rokovanie legislatívnej rade vlády.
77. Národná rada je podľa vlády oprávnená prijať akýkoľvek návrh zákona, a to buď v riadnom, alebo skrátrenom legislatívnom procese. Právna úprava skráteneho legislatívneho konania je pritom opäť len výsledkom rozhodnutia národnej rady – teda je to opäť len národná rada, ktorá rozhodla, za akých podmienok sa bude môcť uskutočniť skrátene legislatívne konanie. Zákon o rokovanom poriadku spája so skrátеным legislatívnym konaním preventívny účinok – postačuje, ak sú objekty chránené § 89 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku ohrozené, nevyžaduje sa ich skutočné porušenie. Ak sú však podmienky naplnené, podľa vlády je tu dokonca povinnosť vlády iniciovať skrátene legislatívne konanie, pretože reakcia až v stave porušenia by bola znakom zlyhania jednotlivých orgánov štátu.
78. Vláda považuje návrh na skrátene legislatívne konanie za dostatočne odôvodnený, tam uvedené dôvody za možné a reálne. Poukazuje v prvom rade na prebiehajúce konania o porušení povinnosti Slovenskej republiky podľa čl. 258 zmluvy o fungovaní EÚ (*infringement proceedings*). Európska komisia je oprávnená navrhnúť Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) uloženie finančnej sankcie (paušálna pokuta alebo penále). Výška pokuty predstavuje sumu 616 000 eur a denné penále v sume od 660 eur do 39 600 eur. Ustanovenia napadnutého zákona podľa vlády zabránia Európskej komisii vec predložiť Súdnemu dvoru.
79. Vláda sa rozhodla v skrátrenom legislatívnom konaní reagovať aj na rozsudok Súdneho dvora

vo veci C-655/21 z 19. októbra 2023 s ohľadom na to, že právna úprava trestania za niektoré trestné činy je na analogickej úrovni. Zabráni sa tým začatiu konania pred Súdnyim dvorom proti Slovenskej republike pre neprimeranosť trestov.

80. Ďalej vláda poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 a potrebu prijatia novej právnej úpravy v zmysle tohto nálezu.
81. Za mimoriadnu okolnosť tiež vláda považuje infláciu. Od prijatia rekodifikácie trestného práva v roku 2005 sa výška malej škody odvíjala od minimálnej mzdy – v roku 2005 to bolo v sume 8 000 Sk, v roku 2009 to bolo v sume 266 eur. Súčasná výška minimálnej mzdy je 750 eur. Napokon v obdobnom duchu sa zvyšovala aj výška malej škody v návrhu bývalého ministra spravodlivosti Viliama Karasa.
82. Dôvodom na skrátené legislatívne konanie sú podľa vlády aj rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) – napr. Adamčo proti Slovenskej republike, Mucha proti Slovenskej republike alebo Vasaráb a Paulus proti Slovenskej republike. Podľa vlády je reálne, že dôjde k ohrozeniu práv účastníkov v trestnom konaní, ak zostane zachovaná/nezmenená právna úprava, ktorá porušenie práv privodila.
83. Ako poslednú mimoriadnu okolnosť odôvodňujúcu skrátené legislatívne konanie uvádza vláda inštitucionálnu vojnu medzi generálnou prokuratúrou a úradom špeciálnej prokuratúry. Poukazuje na presadzovanie dvoch odlišných konceptov trestnej politiky štátu a odlišný výklad právnych noriem, čo môže ohroziť bezpečnosť štátu, ako aj základné práva a slobody.
84. Samotné porušenie zákona o rokovanom poriadku podľa názoru vlády bez súčasného konfliktu s ústavnými princípmi nedisponuje dostatočnou ústavnoprávnou intenzitou na derogačný zásah ústavného súdu.
85. Pokiaľ ide o samotný legislatívny proces, vláda tvrdí, že poslanci mali dostatočný priestor na oboznámenie sa s návrhom na skrátené legislatívne konanie, ako aj s návrhom napadnutého zákona. Špecificky poukazuje na to, že aj keď to zákon o rokovanom poriadku (pozri § 72 ods. 1, pozn.) v prípade skráteného legislatívneho konania nevyžaduje, návrh zákona bol zverejnený na webovom sídle národnej rady, a to najmenej 15 dní pred schôdzou národnej rady, na ktorej sa uskutoční prvé čítanie.
86. Vláda považuje za preukázané, že opozícia nemala od začiatku vôľu viesť zmysluplnú diskusiu o napadnutom zákone, ale jediným cieľom diskusie a pozmeňujúcich návrhov (kde ich čítanie nie je časovo limitované, pozn.) bolo odloženie hlasovania o návrhu napadnutého zákona. Vláda poukazuje na to, že hlasovanie podľa stanoviska disciplíny nie je porušením výkonu slobodného mandátu poslanca podľa čl. 73 ods. 2 ústavy. Pokiaľ poslanci namietajú porušenie práv poslancov z dôvodu obmedzenia rozpravy v prvom a druhom čítaní a z dôvodu ukončenia rozpravy v treťom čítaní podľa § 35 ods. 7 zákona o rokovanom poriadku, vláda argumentuje tým, že sa tak udialo v súlade s § 29a ods. 1 a 2 zákona o rokovanom poriadku (boli naplnené formálne aj obsahové požiadavky tohto ustanovenia). Použitie § 29a zákona o rokovanom poriadku pritom bolo reakciou na parlamentnú obštrukciu smerujúcu k odďaľovaniu hlasovania o napadnutom zákone.
87. V zmysle doručeného vyjadrenia je podľa vlády zásadné preukázanie „valcovania“ opozície. Iba v spojení s ním je totiž možné hovoriť o hrubom a svojvoľnom porušovaní pravidiel zákonodarného procesu, a tým zákon odsúdiť ako protiústavný. Ani jeden z navrhovateľov podľa vlády v tomto dôkazné bremeno neunesol. Vláda tvrdí, že pri prijímaní napadnutého zákona boli dodržané základné záruky riadneho legislatívneho procesu v právnom štáte. Poslanci mali možnosť oboznámiť sa s návrhom na skrátené legislatívne konanie a s návrhom samotného napadnutého zákona, mali možnosť sa k týmto vyjadriť v rozprave a mali možnosť predkladať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy.
88. Vláda tiež poukazuje na to, že materiál, ktorý tvorí obsah napadnutého zákona, bola viacnásobne predmetom legislatívneho procesu a odbornej diskusie. V tejto súvislosti spomína návrhy zákonov predložené bývalými ministrami spravodlivosti Máriou Kolíkovou, Viliamom Karasom či Janou Dubovcovou.
89. K namietanému neoznámeniu osobného záujmu vo veci a konfliktu záujmov vláda uvádza, že ústava nepozná rôzne mandáty poslancov. Ak mandát existuje a uplatňuje sa, je každý mandát z hľadiska obsahu rovnaký a rovnocenný. Každý poslanec musí mať zaručené právo hlasovať o každej veci, ktorá je predmetom rokovania národnej rady. Poslanec hlasuje v súlade

s čl. 73 ods. 2 ústavy, hlasovanie je výsledkom jeho svedomia a presvedčenia, a preto ho nemožno stotožňovať s tým, že poslanec hlasuje ako výsledok uprednostňovania svojho osobného záujmu pred verejným. Navrhovatelia nepreukázali (a ani netvrdia), že by obvinení poslanci vo vzťahu k napadnutému zákonu získali nejaký majetkový prospech, nejakú konkurenčnú výhodu či získali nejaké verejnosti nedostupné informácie použiteľné vo svoj prospech.

IV.2.2. K rozporu napadnutého zákona s ústavou a medzinárodnými zmluvami:

90. Vláda v prvom rade poukazuje na princípy restoratívnej justície, humanizáciu a individualizáciu trestov a väčší dôraz na kompenzáciu spôsobenej škody a satisfakciu obetiam trestného činu. Tieto princípy rešpektuje aj nová právna úprava všeobecných zásad ukladania sankcií, ktorá okrem iného explicitne vyjadruje princíp proporcionality, podľa ktorého tam, kde postačí uloženie menej postihujúcej trestnej sankcie, nesmie byť uložená citeľnejšia sankcia. Vláda poukazuje na príslušné časti správy Výboru Rady Európy na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (*European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*), v ktorých sa uvádza, že najvyššou prioritou by malo byť ukladanie trestu odňatia slobody až ako skutočne poslednej možnosti.
91. Vo vzťahu k namietanej „samoamnestii“ vláda uvádza, že napadnutý zákon sa vzťahuje na všetkých občanov Slovenskej republiky bez rozdielu (aj bez rozdielu politickej príslušnosti). Nová trestná politika nepredstavuje zásah verejnej moci, ktorého dôsledkom by bolo nariadenie, aby sa za určitý skutok alebo proti určitej osobe trestné stíhanie nezačínalo alebo aby sa v ňom nepokračovalo.
92. Pokiaľ ide o zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry, podľa vlády je vecou zákonodarcu, ako upraví organizáciu prokuratúry, má však vytvárať predpoklady na napĺňanie jej ústavného poslania. Táto otázka podľa vlády nemá ústavnoprávny rozmer. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nemalo vplyv ani na postavenie jeho prokurátorov, ktorí naďalej zostávajú prokurátormi generálnej prokuratúry. Ako z hľadiska procesného, tak aj personálneho bolo zabezpečené právne nástupníctvo. Napadnutý zákon nijakým spôsobom nezasahuje do pôsobnosti Európskej prokuratúry.
93. Vláda konštatuje, že záujem spoločnosti na potrestaní trestného činu plynutím času nevyhnutne klesá, a to z hľadiska generálnej, ako aj individuálnej prevencie. Uvádza, že pri úprave premlčania sa inšpirovala právnou úpravou Českej republiky, keď dospela k záveru, že dvadsaťročnú premlčaciu dobu pri zločinoch s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov je potrebné znížiť. Ďalej poukazuje na skutočnosť, že desaťročná premlčacia doba platila v Slovenskej republike viac ako 40 rokov (od účinnosti zákona č. 140/1961 Zb. do účinnosti zákona č. 457/2003 Z. z., pozn.). Premlčanie trestného stíhania v prípadoch týkajúcich sa sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania či obchodovania s ľuďmi sa bude spravovať doterajšími premlčacími lehotami, a to s ohľadom na novelizáciou zákonom č. 47/2024 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 47/2024 Z. z.“).
94. Navrhovatelia pri posudzovaní novej právnej úpravy premlčania vychádzajú z premisy, že súčasná (účinná) právna úprava je primeraná – ich argumentácia vychádza z porovnania doterajšej (stále účinnej právnej úpravy) a navrhovanej právnej úpravy uvedenej v napadnutom zákone. Tento predpoklad však podľa vlády nie je správny.
95. Na plynutie premlčacej doby zároveň môžu mať vplyv aj ďalšie okolnosti, ktoré spôsobia predĺženie premlčacej doby (spochybnenie premlčacej doby, prerušenie premlčania trestného stíhania), ktoré navrhovatelia úplne opomenuli. Premlčanie trestného stíhania neznamená, že nebol spáchaný trestný čin. Záver o premlčení určitého trestného stíhania vyžaduje preukázanie, že sa skutok stal, vyžaduje určité znaky trestného činu a prípadne aj to, že skutok spáchal obvinený. S tým je spojená možnosť súdu uložiť obvinenému, ktorého trestné stíhanie bolo pre premlčanie zastavené, ochranné opatrenie zhabania veci podľa § 83 ods. 1 písm. a), resp. b) Trestného zákona. V neposlednom rade vláda poukazuje na to, že zastavenie trestného stíhania pre premlčanie neoslabuje ani nevedie k zániku nároku poškodených na náhradu škody spôsobenej dotknutým skutkom. Ak si poškodený v trestnom stíhaní riadne uplatnil svoj nárok na náhradu škody, počas vedenia trestného stíhania premlčacia doba spočíva a začne plynúť až od právoplatného zastavenia trestného

stíhania. Pre poškodeného bude mať význam aj samotné uznesenie o zastavení trestného stíhania, pretože z neho bude vyplývať, že sa skutok stal, má znaky trestného činu a že ho spáchal obvinený.

96. Vláda poukazuje ďalej na to, že v napadnutom zákone plne rešpektovala aj európsku právnu úpravu. Relevantnou je v tomto smere smernica 2017/1371, ktorá okrem iného upravuje minimálne premlčacie lehoty. Vo vzťahu k trestným činom, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky, smernica definuje premlčaciu dobu najmenej piatich rokov. Pripúšťa však aj trojročnú premlčaciu dobu, ak sa premlčanie môže prerušiť alebo pozastaviť na základe konkrétnych právnych úkonov (ako to je aj v posudzovanom prípade). Pre trestné činy, kde škoda alebo prospech prevyšuje sumu 100 000 eur, je potrebné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby minimálne štyri roky. Aj túto požiadavku napadnutá právna úprava splňa.
97. Právo na účinné vyšetrovanie podľa vlády neznamena, že páchateľ má byť potrestaný podľa predstáv poškodenej osoby – dostatočne represívne či odstrašujúco. Poukazuje na rozsudok ESJP Khadija Ismayilova proti Azerbajdžanu (rozsudok z 10. 4. 2019, č. 65286/13 a 57270/14), podľa ktorého *„nejde o povinnosť týkajúcu sa výsledku, ale povinnosť týkajúcu sa prostriedkov...“*. Porušenie práva na účinné vyšetrovanie teda predpokladá existenciu zásadných nedostatkov v procese vyšetrovania (hoc aj zlou legislatívou), ale nie v tom, že páchateľ nie je potrestaný dostatočne tvrdo. K porušeniu tohto práva nemohlo preto dôjsť navrhovateľmi uvádzanou trojkombináciou (i) zmien v trestných sadzbách, (ii) zmien spočívajúcich v rozšírení možnosti ukladať podmienkové tresty a (iii) zvyšovania hraníc škody. Zásah do tohto práva nepredstavuje ani skrátenie premlčacích dôb, pretože orgány činné v trestnom konaní sú motivované konať rýchlejšie a efektívnejšie.
98. Zákonná právna úprava akcentuje ústavný zákaz odňatia veci zákonnému sudcovi. Zmena v osobe zákonného sudcu je prípustná v súlade so zákonom a s rozvrhom práce. Výpočet dôvodov pre zmenu v osobe zákonného sudcu je daný taxatívne. Ak preto v prípade zmeny právnej úpravy nie je daný ani jeden z týchto taxatívnych dôvodov, k zmene zákonného sudcu nedôjde, a preto úvaha navrhovateľov o tom, že by v dôsledku zníženia trestných sadzieb pri určených trestných činoch malo dôjsť k zmene zákonného sudcu, je nesprávna.
99. Ústavne súladná je podľa vlády aj nová právna úprava poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, keď ich význam vyhodnotí súd na báze individuálnosti a súd na základe toho rozhodne o primeranom treste. Podľa vlády bolo potrebné upustiť aj od striktného aritmetického výpočtu a porovnávania pomeru poľahčujúcich a priťažujúcich okolností (odkaz na PL. ÚS 106/2011). Demonštratívny výpočet pritom majú zavedený aj okolité štáty, ako napríklad Česká republika či Rakúska republika.
100. Inšpiráciou navrhovanej právnej úpravy je aplikovanie prvkov restoratívnej justície a prehlbenie významu súdnej individualizácie trestu (cez nastavenie väčšieho rozpätia hornej a dolnej hranice trestnej sadzby). Odňatie slobody v prípadoch, keď to nie je nevyhnutné, je v rozpore so zásadou personalizácie trestu. Vysoké trestné sadzby sa často pri páchateľoch mňajú účinkom a nie sú zárukou naplnenia účelu trestu. Okrem generálnej a individuálnej prevencie by sa malo podľa vlády zohľadňovať aj to, aký objekt ochrany bol protiprávnym konaním ohrozený alebo porušený. Pri ekonomickej kriminalite nedochádza k ohrozeniu zdravia a života iných osôb, a preto je izolácia páchateľa v takomto prípade zbytočná. Vláda poukazuje na rozsudok Súdneho dvora z 19. 10. 2003 vo veci C-655/21, kde Súdny dvor posudzoval primeranosť trestu v prípade trestného činu falšovania ochranných známk. Represívne opatrenia podľa tohto rozsudku nemôžu ísť nad rámec toho, čo je primerané a potrebné na uskutočnenie legitímnych cieľov sledovaných právnu úpravou. Vláda poukazuje aj na to, že trestné sadzby boli zvyšované až prijatím zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov – teda historicky boli trestné sadzby podstatne nižšie.
101. Využitie niektorej z alternatív nepodmienečného trestu odňatia slobody musí byť odôvodnené okolnosťami poskytujúcimi dostatočnú záruku toho, že k ďalším kriminálnym prejavom v jej správaní už nedôjde. Alternatívne tresty nemajú nevýhody odňatia slobody, štát stoja oveľa menej finančných prostriedkov a netvorí prekážku pre opätovné zaradenie páchateľa do spoločnosti. Cieľom napadnutého zákona je posilnenie garancie dodržiavania ľudských práv, priblíženie sa európskym štandardom trestného práva, a to pri zefektívnení chodu štátu a optimalizácii nákladov štátu vynakladaných v súvislosti s trestnou politikou štátu. To

všetko pri rešpektovaní medzinárodných, európskych a ústavných požiadaviek a judikatúry ústavného súdu (PL. ÚS 106/2011 a PL. ÚS 1/2011), ESLP a Súdneho dvora.

102. V prípade legislatívnej zmeny týkajúcej sa použitia dôkazov v prospech obvineného ide o to, aby bolo možné reagovať na dôkazy, ktorých dôkazné použitie na účely usvedčenia obvineného je problematické, ak nie vylúčené, avšak taký dôkaz by mohol slúžiť ako ospravedlňujúci dôkaz v prospech obvineného (napríklad nezákonné súkromné nahrávky bez súhlasu odpočúvanej osoby) (pozri tiež rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 5Tdo 459/2007 z 3. mája 2007).
103. Úlohou ministra v rámci svojej právomoci podať dovolanie je presadzovať spoločenský záujem na ochrane zákonnosti a spravodlivosti. Môže preto podávať dovolanie v prospech aj v neprospech obvineného. Napadnutá právna úprava reaguje na nemožnosť dovolacieho prieskumu rozsudkov, ktorými boli schválené dohody o vine a treste, aj v prípade, ak boli celkom zjavne v rozpore s ustanoveniami trestného práva. Pokiaľ ide o namietanú retroaktivitu, vláda poukazuje na to, že obdobne bol riešený aj § 566 ods. 2 Trestného poriadku.
104. Vo vzťahu k namietanej právnej úprave výšky škody vláda opätovne zdôrazňuje, že nastavenie hraníc škody je vecou zákonodarcu a túto otázku neprináleží ústavnému súdu hodnotiť. Poukazuje na rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 46/18. Pri nemenení výšky kategórií škody sa rozpína/sprisňuje trestná represia. Vláda poukazuje na to, že hranice výšky škody sa nemenili od roku 2005.
105. K namietanému nesúladu so smernicou 2008/99/ES a v súvislosti s Dohovorom o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín vláda poukazuje na to, že v tomto dohovore nie je predpísané, akú povahu majú mať opatrenia, ktoré majú byť prijaté. Trestnoprávna úprava preto nie je povinná. Samotná smernica bude v blízkej dobe nahradená novou smernicou. Je vecou členského štátu, aby určil, čo považuje pri jednotlivých trestných činoch za podstatnú škodu, resp. zanedbateľné množstvo.
106. V súlade s § 86 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predseda ústavného súdu vyzval predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), generálneho prokurátora, Slovenskú advokátsku komoru, verejného ochrancu práv, Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave, Fakultu práva Paneurópskej vysokej školy a Právnickú fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach na doručenie stanoviska k preskúmvanej veci.

IV.3. Stanovisko najvyššieho súdu:

107. Pokiaľ ide o argumentáciu navrhovateľov týkajúcu sa legislatívneho procesu, najvyšší súd poukazuje na zdržanlivosť ústavného súdu, ktorú ústavný súd deklaroval vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach, zvyrazňujúc procedurálnu autonómiu parlamentu. Napriek tomu uvádza, že podľa jeho názoru neboli splnené podmienky skráteného legislatívneho konania podľa § 89 zákona o rokovanom poriadku. Najvyšší súd v rámci medzirezortných pripomienkových konaní týkajúcich sa návrhov zákonov, ktorými sa mal zmeniť a doplniť Trestný zákon (LP/2021/744 a LP/2022/511), opakovane poukazoval na to, že je potrebné komplexne prehodnotiť a zharmonizovať trestné sadzby za jednotlivé trestné činy tak, aby odrážali druhovú závažnosť jednotlivých protiprávnych konaní. S poukazom na uvedené nemožno dospieť k presvedčivému záveru, že neprerokovaním napadnutého zákona v častiach týkajúcich sa trestných sadzieb (existujúcich od roku 2006) či premlčania mohlo dôjsť k ohrozeniu ľudských práv a slobôd alebo že by štátu hrozili značné hospodárske škody. Vo vzťahu k časti napadnutého zákona, ktorá reflektuje nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 či dlhodobé výhrady Európskej komisie, resp. nutnosť zmien vo vzťahu k ochrannému liečeniu, naopak, najvyšší súd uvádza, že tu sa skrátené legislatívne konanie nejaví byť sporným. Podľa predsedu najvyššieho súdu nie sú splnené podmienky na vyslovenie neústavnosti napadnutého zákona ako celku v rámci formálneho prieskumu ústavnosti.
108. Oblasť trestného práva patrí tradične do sféry zvrchovanej právomoci štátov. Napriek existencii rôznych medzinárodných záväzkov a medzinárodnej právnej úpravy táto podľa

najvyššieho súdu poskytuje pomerne široký priestor pre rôzne koncepcie trestného práva.

109. Najvyšší súd (ako povinne pripomienkujúci subjekt) opakovane poukazoval na to, že riešením nie sú obligatórne tresty, ochranné opatrenia, obmedzenia a povinnosti, ale stanovenie zákonného rámca na čo najširšie ukladanie alternatívnych trestov pri dôslednom rešpektovaní úlohy súdov pri individualizácii trestu v konkrétnej veci. Znižovanie trestných sadzieb preto nevidí najvyšší súd ako problematické, a to ani v kombinácii so zmenami v ukladaní podmienených trestov odňatia slobody a v oblasti premlčania. Právo na účinné vyšetrovanie nie je súčasťou práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 dohovoru (a čl. 46 ústavy), ale je súčasťou základných práv a slobôd chránených čl. 2, 3 a 8 dohovoru (právo na život, zákaz mučenia, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), ktorých sa však namietané hmotnoprávne zmeny netýkajú.
110. Ústavne nesúladne nie je ani zavedenie novej poľahčujúcej okolnosti, keďže neprimeraná dĺžka trestného stíhania je dlhodobou praxou vnímaná ako dôvod mimoriadneho zníženia trestu podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona (R 10/2011). Problematickým sa nejaví ani demonštratívny výpočet priťažujúcich okolností, keďže sa ruší obligatórne zvyšovanie dolnej hranice trestnej sadzby v prípade prevahy priťažujúcich okolností (rovnako znížovanie hornej hranice trestnej sadzby v prípade prevahy poľahčujúcich okolností), čím sa právna úprava dostáva do stavu pred 1. januárom 2006.
111. Najvyšší súd vyjadril tiež názor, že s ohľadom na široký priestor na realizáciu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky nemožno bez ďalšieho súhlasiť s tým, že zrušením úradu špeciálnej prokuratúry došlo k porušeniu navrhovateľmi označených medzinárodných zmlúv. Prechod agendy vo veľmi krátkej legisvakačnej lehote síce môže spôsobiť prietahy, avšak to nie je dôvod na vyslovenie nesúladu zákona, ale prípadné vyslovenie porušenia práv v konaní o individuálnych sťažnostiach.
112. Nezvyčajná situácia nenastala ani z dôvodu absencie osobitného prechodného ustanovenia týkajúceho sa zmeny rozhodovacej formácie „senát – samosudca“, pretože táto situácia je riešiteľná ústavne konformným výkladom dotknutých ustanovení.
113. K záveru o možnosti použitia dôkazov získaných nezákonným spôsobom možno podľa najvyššieho súdu dospieť výkladom už dnes. Podstatné je, že tieto nesmú byť použité v prospech iného subjektu a ani v neprospech obvineného. Bolo by síce vhodné toto ustanovenie viac precizovať, avšak derogačný zásah ústavného súdu podľa najvyššieho súdu nie je potrebný.
114. V závere najvyšší súd uvádza, že napriek tomu, že nevidí dôvod na zásah ústavného súdu, neznamená to, že so zmenami bez výhrad súhlasí a v prípade štandardného legislatívneho konania by uplatnil viaceré pripomienky z pohľadu ich vhodnosti a účelnosti, čo sú však námietky stojace mimo predmetu abstraktnej kontroly ústavnosti.
115. Ak zámerom zákonodarcu je rozšírenie možnosti individualizácie trestu, a tým zlepšenie podmienok na ukladanie primeraných trestov, do rozporu s týmto účelom sa dostávajú novo určené hranice škody, výšky prospechu, hodnoty veci a rozsahu činu. Problematické nie je určenie hranice malej škody (viac ako 700 eur), ale definovanie hranice väčšej škody (viac ako 20 000 eur), značnej škody (viac ako 250 000 eur) a škody veľkého rozsahu (viac ako 650 000 eur), a to vo väzbe na trestné sadzby majetkových a hospodárskych trestných činov a trestných činov korupcie. Interval väčšej škody v sume nad 20 000 eur do 250 000 eur je z hľadiska náležitej individualizácie trestu podľa predsedu najvyššieho súdu neprimerane široký, a to vo vzťahu k trestnej sadzbe, ktorá je v prípade majetkových a hospodárskych trestných činov stanovená na šesť mesiacov až tri roky. Obdobne v prípade intervalu značnej škody (250 000 eur – 650 000 eur) ide o rozpätie trestnej sadzby dvoch až ôsmich rokov, pri škode veľkého rozsahu je to tri až desať rokov. Takéto výrazné navýšenie hraníc jednotlivých škôd neobstojí podľa najvyššieho súdu v teste proporcionality, keďže nie je spôsobilé naplniť zákonodarcom sledovaný legitímny cieľ v podobe rozšírenia možnosti individualizácie trestu. Ustanovenie čl. I bodu 64 napadnutého zákona (§ 125 ods. 1 Trestného zákona) podľa najvyššieho súdu nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy.
116. V rozpore s princípom právnej istoty a zákazu retroaktivity je čl. II bod 134 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 Trestného zákona, pričom najvyšší súd poukazuje v tomto prípade na argumentáciu navrhovateľov.

IV.4. Stanovisko generálneho prokurátora:

117. Generálny prokurátor vo svojom vyjadrení poukázal na to, že z dôvodu skráteného legislatívneho konania sa generálna prokuratúra k návrhu zákona ako povinne pripomienkujúci subjekt nevyjadrovala. V priebehu legislatívneho procesu však generálny prokurátor napadnutý zákon pripomienkoval.
118. Návrh na skrátené legislatívne konanie bol podľa generálneho prokurátora osobitne a podrobne odôvodnený. Diskusia k návrhu na skrátené legislatívne konanie trvala niekoľko týždňov a všetci poslanci mali možnosť sa k návrhu vyjadriť – desiatky poslancov tak aj urobili. Diskusia k vládnemu návrhu zákona trvala niekoľko dní a napriek obmedzeniu rozpravy mali poslanci možnosť sa k návrhu vyjadriť. Podľa generálneho prokurátora vzhľadom na uvedené nedošlo k porušeniu parlamentnej deliberácie. Všetky strany disponovali podstatnými informáciami a dostali príležitosť sa tak s prerokúvanou vecou oboznámiť a k veci sa vyjadriť.
119. Pokiaľ ide o namietaný rozpor s ústavným zákonom o ochrane verejného záujmu, generálny prokurátor uvádza, že vo všeobecnosti pri posudzovaní rozporu medzi záujmami verejných funkcionárov musí existovať určitá miera prípustného rozporu, ktorá je spoločensky akceptovateľná a v prípade jeho úpravy v právnych predpisoch rovnakej právnej sily, ktoré sú vo vzájomnej predmetovej kolízii, niekedy aj neodstrániteľná.
120. Generálny prokurátor považuje čl. I napadnutého zákona z hľadiska rozsahu legislatívnych zmien Trestného zákona za podstatnú zmenu kodifikovaného trestného práva. Ide o obsahovú zmenu trestného zákonodarstva zameranú na preferenciu restoratívnej justície, ktorú chápe ako proces, v ktorom páchatel, ale aj akékoľvek osoby zasiahnuté trestným činom aktívne participujú na riešení záležitostí vyplývajúcich z trestného činu. Základná idea spočíva v náprave páchatela, nie v jeho potrestaní za každú cenu. Pri úprave trestnosti činu a súvisiacich hmotnoprávnych inštitútov (akými sú určenie druhov trestov, zásad a spôsobov ich ukladania) je zákonodarca a jeho pôsobnosť limitovaná len zákazom krutého, neľudského či ponižujúceho trestu a všeobecnými princípmi, akými sú princíp legality, právnej istoty, zákaz svojvôle, princíp proporcionality a zákaz diskriminácie.
121. Podľa generálneho prokurátora v zásade (až na výnimky uvedené ďalej) namietané legislatívne zmeny nie sú v nesúlade s princípmi materiálneho právneho štátu a boli vykonané v súlade s princípom legality. Vo svojom vyjadrení generálny prokurátor poukazuje na historický kontext, zahraničné právne úpravy, ako aj dôvodovú správu k napadnutému zákonu.
122. Špecificky vo vzťahu k právnej úprave všeobecných poľahčujúcich a priťažujúcich okolností demonštratívnym spôsobom poukazuje na to, že táto korešponduje s právnou úpravou uvedenou v § 33 a § 34 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. V súvislosti s rozšírenými možnosťami ukladania podmienenečného trestu odňatia slobody generálny prokurátor uvádza, že namietaná právna úprava vytvorí podmienky na uplatnenie diskrečnej právomoci súdu v trestnom konaní tak, aby bol páchatelovi uložený nie prísny trest, ale taký trest, ktorý bude neodvratný, spravodlivý, primeraný a predovšetkým v súlade so zásadou individualizácie trestu. Novú právnú úpravu považuje generálny prokurátor za obsahovo zásadnú zmenu podmienok na trestnosť činu – zo systematického hľadiska za depenalizáciu protiprávnych konaní, ktorej podstatou je zmena celkovej filozofie ukladania trestov. Trest odňatia slobody má byť chápaný ako *ultima ratio*, preferuje sa zásada subsidiarity trestnej represie a ukladanie alternatívnych trestov. Zákonodarca sa podľa generálneho prokurátora dôsledne vysporiadal so „všeobecne rozšírenou zjednodušenou mylnou predstavou, podľa ktorej prísne trestanie predstavuje zaručený recept na zníženie kriminality, pričom páchatel by v podstate mal byť potrestaný nie ako občan majúci základné práva a slobody, ale ako nepriateľ spoločnosti“. Právo páchatela na primeraný trest zodpovedajúci závažnosti trestného činu nesmie byť obetované kolektívnemu spoločenskému záujmu bezpečnosti.
123. Vo vzťahu k charte ako referenčnej právnej norme generálna prokuratúra uvádza, že legislatívna zmena Trestného zákona vykonaná napadnutým zákonom nepatrí do predmetu práva Európskej únie, národná rada preto pri prijímaní napadnutého zákona nevykonávala právo Európskej únie a napadnutý zákon je neharmonizovanou právnou normou. Aktuálne sa pripravuje harmonizácia trestného práva len v oblasti postihu korupčných trestných činov

[návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti korupcii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2003/568/SVV a Dohovor o boji proti korupcii úradníkov Európskych spoločenstiev alebo úradníkov členských štátov Európskej únie a ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ)2017/1371-COM/2023/234].

124. V čom generálna prokuratúra vidí protiústavnosť, je nové znenie § 119 ods. 5 Trestného poriadku, podľa ktorého možno použiť aj dôkaz získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia alebo prostredníctvom poskytnutia nezákonného benefitu alebo sľubu nezákonného benefitu spolupracujúcej osobe alebo benefitu, ktorý prokurátor v rozpore so zákonom neoznámil súdu, okrem iného aj v prípade, ak sa použije v prospech obvineného. Táto zmena je podľa generálneho prokurátora v rozpore s princípom spravodlivosti, právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie, pretože ide o absolútne použitie takého dôkazu bez ohľadu na existenciu a závažnosť procesných chýb pri získaní a vykonaní dôkazného prostriedku výlučne v prospech páchatela trestného činu. Poukazuje aj na to, že v civilnom konaní je prípustnosť nezákonne získaného dôkazu limitovaná testom proporcionality.
125. V rozpore s ústavou je podľa generálneho prokurátora aj § 567t ods. 4 čl. II napadnutého zákona, ktorý má znaky pravej retroaktivity, nie je v súlade s princípmi materiálneho právneho štátu, a to najmä s princípom spravodlivosti a princípom právnej istoty.
126. Generálny prokurátor ďalej poukazuje na to, že ústava neupravuje pôsobnosť a organizáciu prokuratúry ani podrobnosti o vymenúvaní a odvolávaní prokurátorov – na úpravu týchto otázok splnomocňuje zákonodarcu (čl. 151 ústavy). Práve zákonnosť (nie ústavnosť) princípov determinujúcich organizačnú štruktúru prokuratúry viedla podľa generálneho prokurátora aj ústavný súd k záveru, že zriadenie úradu špeciálnej prokuratúry nie je v rozpore s poslaním prokuratúry a postavením generálneho prokurátora (PL. ÚS 17/2008). Poukazuje na stanovisko generálneho advokáta Súdneho dvora vo veci C-634/2022 (prejudiciálne konanie vo vzťahu k zrušeniu bulharského špecializovaného trestného súdu), podľa ktorého je prípustný ktorýkoľvek model trestného súdnictva – ten špecializovaný aj taký, kde všeobecné súdy rozhodujú o všetkých trestných činoch.
127. Podľa generálneho prokurátora štát pri realizácii trestnej politiky prijal v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky legislatívne opatrenia, na základe ktorých boli na prokuratúre Slovenskej republiky vykonané systémové zmeny a v potrebnom rozsahu zabezpečená špecializácia na účely trestného postihu trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, korupčných trestných činov a nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti. Túto špecializáciu zabezpečujú krajské prokuratúry ako štátne orgány v systéme prokuratúry Slovenskej republiky. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nie je v rozpore s ústavou ani medzinárodnými zmluvami a so záväzkami Slovenskej republiky z nich vyplývajúcimi.
128. Generálny prokurátor navrhuje vysloviť nesúlad § 119 ods. 5 Trestného poriadku v časti „*alebo keď sa použije v prospech obvineného podľa odseku 6*“ a § 119 ods. 6 Trestného poriadku s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a nesúlad § 567t ods. 4 Trestného poriadku s čl. 1 ods. 1 ústavy. Vo zvyšnej časti navrhuje návrhom nevyhovieť.

IV.5. Stanovisko Slovenskej advokátskej komory:

129. Dňa 4. apríla 2024 doručila stanovisko k podaným návrhom Slovenská advokátska komora (ďalej len „SAK“).
130. Vo svojom stanovisku poukazuje na presvedčenie, že taká zásadná a rozsiahla právna úprava, o akú ide v posudzovanom prípade, si vyžadovala riadny legislatívny proces. Rovnako však uvádza, že fórom príslušným na meritórne vyriešenie otázky, či sú dané podmienky na skrátené legislatívne konanie, je parlament. Akokoľvek sa výsledky tohto posúdenia môžu javiť ako nesprávne alebo účelové, ústavný súd by mal zasahovať iba v prípade, ak táto odchýlka dosahuje určitú ústavnú intenzitu – teda ak priamo zasahuje do základných princípov demokratického právneho štátu. V opačnom prípade hrozí faktické nahradenie parlamentu orgánom súdnej moci, a to pri výkone takej pôsobnosti, ktorá má primárne politickú povahu.
131. Z hľadiska dodržania princípu slobodnej súťaže politických síl je podstatné podľa SAK len to, či „... poslanci mali riadnu vedomosť, o akej právnej norme rokujú a hlasujú“, a či „neboli

žiadnym spôsobom ukrátení o možnosť diskutovať o napadnutých normách“ (PL. ÚS 13/2022). Ak by miera aktivity/pasivity poslancov mala byť dôvodom na zásah ústavného súdu, znamenalo by to zásah do spôsobu uplatňovania poslaneckého mandátu.

132. Trestnoprávny vzťah je vzťahom medzi páchatelom a štátom. Na kompenzáciu škody spôsobenej trestným činom preto neslúži ani trest ani ochranné opatrenie, ale inštitút náhrady škody, ktorý nie je závislý od výšky trestnoprávnej sankcie. S ohľadom na povahu namietaných skutkových podstát trestných činov (majetkové a ekonomické trestné činy) je vhodnejšia sankcia práve peňažný trest, ktorý postihuje majetkové práva páchatela. Napadnutý zákon pritom neznižuje trestné sadzby neprimeraným spôsobom – ide o trestné sadzby porovnateľné so zahraničnými právnymi úpravami v rámci európskeho priestoru. Podľa SAK práve a len zákonodarca smie ustanoviť trestnú zodpovednosť a rozsah a podmienky jej uplatnenia a rovnako základné funkcie trestného systému patria do kompetencie demokraticky zvoleného zákonodarcu. Ústavný prieskum sa preto nemá týkať vhodnosti či účelnosti zvoleného riešenia, ale jeho prípadnej extrémnej odchýlky od toho, čo je primerané.
133. Vo vzťahu k posunutiu hraníc škody SAK poukazuje na to, že do roku 2005 bola hranica malej škody nastavená podľa výšky minimálnej mzdy, ktorá sa každoročne zvyšovala. Od roku 2006 sa však systém nahradil fixnou sumou, ktorá nebola neskôr menená. Práve nezmenená výška škody spôsobovala, že plynutím času sa zvyšovala kriminalizácia spoločnosti, keďže nad hranicu malej škody spadá množstvo vecí, ktoré by nad ňu nespádali pred niekoľkými rokmi.
134. Pokiaľ ide o zmeny podmienok aplikácie inštitútu podmieneného odkladu trestu odňatia slobody, SAK upozorňuje, že ide len o formálnu zmenu (nie zmenu materiálnych podmienok aplikácie tohto inštitútu) a takáto zmena je preto v kompetencii zákonodarcu. Obdobne to platí, aj pokiaľ ide o trestné sadzby. Pri ukladaní trestov sa dôraz kladie aj na humanitu trestania, z ktorej vyplýva zákaz neprimeraného trestu vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu. V neposlednom rade je potrebné vnímať tiež kontext požiadaviek restoratívnej justície.
135. Na kompetencie zákonodarcu odkazuje SAK, aj pokiaľ ide o skrátenie premlčacích lehôt. K zmene dĺžky premlčacích dôb môže dôjsť buď zmenou trestnej sadzby pri konkrétnej skutkovej podstate konkrétneho trestného činu, alebo zmenou samotných lehôt premlčania. Podstatné je, aby sa sledoval oprávnený cieľ a zmeny musia byť primerané tomuto cieľu.
136. Na organizačné usporiadanie prokuratúry môže byť viacero legitímnych pohľadov, ale podstatné je sledovať cieľ, ktorým je riadne a zákonné fungovanie prokuratúry a dôsledne nezávislé postavenie súdov.

IV.6. Stanovisko verejného ochrancu práv:

137. Ústava v čl. 50 ods. 6 stanovuje, že trestnosť činu a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase spáchania činu okrem výnimky, ak je neskoršia právna úprava pre páchatela priaznivejšia. Napadnutý zákon je v nesúlade s čl. 50 ústavy, pretože ponecháva páchatela v neistote dlhší čas v otázke možného „otvorenia“ dohody o vine a treste, a to aj v jeho neprospech, a tým nie je nová právna úprava pre páchatela priaznivejšia. Verejný ochranca práv ďalej poukazuje na princíp právnej istoty, ktorý okrem iného vyžaduje, aby tam, kde súdy právoplatne rozhodli, toto ich rozhodnutie nebolo spochybňované. Lehota na uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku musí byť obmedzená a porovnateľná, pričom napadnutý zákon ju predĺžil takmer päťnásobne. Problematicky verejný ochranca práv vníma aj skutočnosť, že dovolanie podáva minister. Navrhovaná právna úprava navyše umožňuje súdu vyššieho stupňa na základe odlišného právneho názoru ministra opätovne posúdiť otázku, ktorou sa zaoberal súd nižšieho stupňa, na základe tých istých okolností, aké mal k dispozícii súd nižšieho stupňa. Posudzovaná právna úprava má byť tiež ústavne nesúladná preto, lebo umožňuje podanie dovolania ministrom aj v neprospech obvineného.
138. Verejný ochranca práv ďalej upriamil svoju pozornosť na § 37 Trestného zákona, kde na rozdiel od taxatívneho výpočtu prifažujúcich a poľahčujúcich okolností nová právna úprava tento výpočet upravila na demonštratívny. Zákonodarca pri napadnutom zákone podľa jeho názoru zmenil výpočet na demonštratívny bez toho, aby ho zároveň doplnil o všeobecné pravidlo, ktoré by bolo vodítkom pre „nachádzanie“ ďalších prvkov tohto výpočtu, čím

dochádza k zhoršeniu predvídateľnosti právnej úpravy. Nová právna úprava núti súdy definovať nové, v zákone neobsiahnuté prifažujúce okolnosti formou analógie v neprospech páchatela, čo je v oblasti trestného práva hmotného vylúčené, a preto je napadnutý zákon v tejto časti v rozpore s ústavou.

139. Napadnutý zákon nemožno posudzovať výhradne na priamke štát – obvinený. Účel trestnej represie plní aj ochrana poškodených. Problematicky sa javí kombinácia zmien spočívajúcich v kumulatívnom znižovaní trestných sadzieb, skracovaní premlčacích dôb a výraznom zvýšení výšky škody. V trestnoprávnej rovine by mal byť princíp spravodlivosti premietnutý do proporcionality medzi ochranou základných práv a slobôd obvinených na jednej strane a ochranou spoločnosti a verejných záujmov na strane druhej. V prípade zaručeného práva na život nie je prítomný len hmotnoprávny a vertikálny aspekt tohto práva, ale aj procesný aspekt, z ktorého vyplýva povinnosť štátu prijať účinnú právnu úpravu vyšetrenia smrti človeka v súvislosti s možným porušením jeho práva.
140. Verejný ochranca práv ďalej uvádza, že v znížení trestných sadzieb v zásade nie je problém. Ústavne problematické však je, že k nemu došlo bez zohľadnenia toho, ako zníženie trestných sadzieb dopadne na celkovú koncepciu trestných kódexov. Zvýšenie hraníc škôd je podľa názoru verejného ochranca práv radikálne a bez odôvodnenia. Výnimkou predstavuje navýšenie malej škody, avšak pokiaľ ide o stanovenie hranice pre väčšiu, značnú škodu a škodu veľkého rozsahu, tie sú podľa neho v prikom rozpore s princípom proporcionality, spravodlivosti a ochrany základných práv a slobôd.
141. Vo výsledku sa verejný ochranca práv stotožňuje s podanými návrhmi v tom, že napadnutý zákon nie je proporcionálny vo vzťahu k ochrane základných práv a slobôd poškodených, verejnému záujmu na ochrane bezpečnosti, verejného poriadku, života, zdravia, osobnej integrity, ľudskej dôstojnosti a majetku fyzických osôb. Neprípustným spôsobom sa zasahuje do princípov materiálneho právneho štátu, princípu demokratickej legitimacy, princípu ochrany dôvery občanov v právny poriadok a princípu spravodlivosti.
142. Osobitne verejný ochranca práv poukazuje na § 85 ods. 7 Trestného poriadku, ktorý poskytuje prokurátorovi nové oprávnenie podať návrh na vydanie predbežného opatrenia na umiestnenie zadržanej osoby do zdravotníckeho zariadenia, ak policajt neprepustí zadržanú osobu na slobodu a duševný stav zadržanej osoby vyžaduje jej umiestnenie v zdravotníckom zariadení. Podľa jeho názoru umožňuje toto ustanovenie obmedziť zadržanú osobu na osobnej slobode v rozsahu a spôsobom, ktorý ústava nepredpokladá. Článok 17 ods. 3 ústavy totiž umožňuje orgánom činným v trestnom konaní konať len tak, že odovzdajú zadržanú osobu súdu, a súd môže rozhodnúť len tak, že takú osobu vezme do väzby alebo ju prepustí na slobodu. Dôvody obmedzenia osobnej slobody z dôvodu duševnej choroby majú iný charakter ako dôvody väzby. Zákonodarca prekročil ústavné zmocnenie podľa čl. 17 ods. 6 ústavy, keď pre špecifický subjekt definovaný v čl. 17 ods. 3 a 4 stanovil režim zaobchádzania odlišný od toho, ktorý predpokladá ústava v právnej norme „iba“ so silou zákona.

IV.7. Stanovisko Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave:

143. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave (ďalej len „PF UK“) vo svojom stanovisku v prvom rade konštatuje, že je nepochybné, že napadnutý zákon bol prijatý a vydaný v medziach ústavne vymedzenej právomoci národnej rady a namietané sú teda len údajné ústavnoprávne deficity priebehu skráteného legislatívneho konania.
144. Podľa PF UK má ústavný súd pri posudzovaní dôvodnosti skráteného legislatívneho konania zohľadniť širokú mieru politického uváženia (*wide margin of appreciation, weiter politischer Ermessensspielraum*) národnej rady pri vyhodnocovaní podmienok na uskutočnenie skráteného legislatívneho konania. Ustanovenie § 89 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku stanovuje dve hmotnoprávne podmienky, za ktorých splnenia možno uskutočniť skrátené legislatívne konanie o návrhu zákona. Prvou je existencia mimoriadnej okolnosti, keď (alternatívne formulovaná druhá hmotnoprávna podmienka) môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody. Pokiaľ vláda ako dôvod na skrátené legislatívne konanie uvádza konania o porušení povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie, podľa PF UK možno dôvodne predpokladať, že ide o reálne, bezprostredné a priame ohrozenie vládou identifikovaných základných práv a slobôd.

145. Pokiaľ ide o námietky parlamentnej opozície týkajúce sa porušovania princípov slobodnej súťaže politických síl, osobitne tým, že žiadny z poslancov vládnej koalície nediskutoval s opozíciou, PF UK poukazuje na to, že nikoho nemožno nútiť aktívne participovať na diskusii a využitie možnosti nediskutovať je rovnako potrebné vnímať ako slobodný prejav vôle každého poslanca. S odkazom na judikatúru ústavného súdu ďalej uvádza, že nie je povinnosťou každého poslanca národnej rady oboznamovať sa s relevantnými informáciami o návrhu a už vôbec nie je potrebné vykonať o každom aspekte veci komplexnú a vyčerpávajúcu diskusiu.
146. Pokiaľ ide o namietané skrátenie rozpravy, § 29a zákona o rokovanom poriadku upravuje určenie dĺžky času na rozpravu. V súvislosti s týmto ustanovením nie je vylúčené použitie § 35 ods. 7 zákona o rokovanom poriadku, podľa ktorého môže národná rada na návrh predsedu národnej rady rozhodnúť o uzavretí rozpravy.
147. Nie každé porušenie pravidiel legislatívneho procesu vyvoláva protiústavnosť prejednaného zákona, pričom podľa názoru PF UK v žiadnom z namietaných prípadov nevznikol zásah, ktorý by mal takú intenzitu, aby vyvolal protiústavnosť schváleného zákona.
148. K namietanému znižovaniu trestných sadzieb sa v stanovisku poukazuje na to, že napadnutý zákon nevypúšťa žiadnu skutkovú podstatu trestného činu. Dochádza síce k čiastočnej dekriminalizácii trestnej činnosti (pretože sa zvýšila hranica škody zo sumy 266 eur na sumu 700 eur), avšak uvedené má len malú závažnosť pre spoločnosť. Pokiaľ ide o podmienené tresty odňatia slobody, napadnutý zákon neukladá súdu povinnosť uložiť podmienený trest odňatia slobody, iba dáva súdu možnosť väčšej individualizácie trestu. Nepodmienený trest odňatia slobody je podľa PF UK ekonomicky nákladný druh trestu s pomerne jasnými resocializačnými a prevenčnými limitmi, ktorý by mal štát používať ako prostriedok *ultima ratio* na tých odsúdených páchatelov, ktorých pobyt na slobode je pre spoločnosť nebezpečný.
149. Podľa PF UK platí prezumpcia, že páchatela od páchania trestnej činnosti odradí skôr istota trestu ako prísnosť trestu (*CAP – Certainty Aversion Presumption*). Fakulta ďalej poukazuje na výskum Antunesa a Lee Hunta [ANTUNES, G., LEE HUNT, A. *The Impact of Certainty and Severity of Punishment on Levels of Crime in American States: An Extended Analysis*. In : *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 64, No. 4 (Dec., 1973), s. 492 – 493. 486 – 493.] a ich závery, z ktorých vyplýva, že neexistuje žiadna podpora pre tvrdenie, že samotne prísny trest má odstrašujúci účinok na páchatela. Sprisňovanie trestov, naopak, spôsobuje zvyšovanie recidívy a vhodná trestná politika je preto tá, ktorá sa pokúša znížiť kriminalitu zvýšením pravdepodobnosti trestného stíhania.
150. PF UK vo svojom stanovisku uvádza, že práva obete nie sú chránené vysokými trestami, ale odporúčané sú prvky restoratívnej justície, najmä princíp náhrady ujmy obetiam, zameranie na odškodnenie, reintegráciu a dosiahnutie vzájomného pochopenia a vyhýbanie sa dominancii [pozri odporúčania Rady Európy o restoratívnej justícii v trestných veciach CM/Rec(2018)8].
151. Ústavnoprávnu relevanciu by mohli mať len také zásahy zákonodarcu do výmery trestov, ktoré by mali spôsobilosť ohroziť alebo porušiť ochranu základných práv a slobôd alebo verejný záujem vyplývajúci z princípov demokratického a právneho štátu (napríklad ak by sa úplne zrušili niektoré skutkové podstaty alebo by boli trestné sadzby zjavne neprimerané – také, ktoré už na prvý pohľad nemajú spôsobilosť odradiť osobu od spáchania trestného činu). Základný trestnoprávny vzťah existuje medzi páchatelom a štátom, nie medzi páchatelom a poškodeným. Na nápravu následku spôsobeného trestným činom nemá slúžiť trest ani ochranné opatrenie, ale náhrada škody. Podľa názoru zástupcov PF UK napadnutý zákon neznižuje trestné sadzby neprimerane. Naopak, neprimerane vysoké trestné sadzby upravuje na ústavne konformnú výšku.
152. Pokiaľ ide o námietky týkajúce sa zmien v premlčacích dobách, relevantné sú z hľadiska ústavnosti len kogentné normy medzinárodného práva a medzinárodné zmluvy, ktoré chránia základné práva a slobody, pretože ostatné medzinárodné zmluvy nie sú súčasťou medzinárodného konštitucionálneho práva, aj keď majú aplikačnú prednosť pred zákonmi. Medzi nespochybniteľnú referenčnú normu však patrí dohovor. S poukazom na rozhodnutia ESLP vo veciach Coëme proti Belgicku (rozhodnutie č. 32492/96 z 22. 6. 2000), Delanghe proti Belgicku (č. 49716/97 z 18. 9. 2001) a Landegem proti Belgicku (č. 34348/97 z 22. 11. 2001) možno vymedziť dva základné účely premlčania: (a) právo na právnu istotu

časovým obmedzením možnosti podania obžaloby a (b) právo na obhajobu, ktoré môže byť porušované aj tým, že po určitom čase môže byť problém s rekonštrukciou vykonávania niektorých úkonov, s pamäťou svedkov, čím sa obvinený môže dostať do neprimeranej výhody. V rámci rozhodnutia ESLP vo veci Scoppola proti Taliansku (zo 17. 9. 2009, č. 10249/03) je dovolená tzv. miernejšia retroaktivita, čomu zodpovedá skrátenie premlčacej doby. Právo na nižšiu sankciu z dôvodov prieťahov v trestnom konaní je podľa PF UK súčasťou práva na spravodlivý súdny proces (čo samo osebe podčiarkuje dôvodnosť legitímneho cieľa skrátenia premlčacej doby).

153. Pokiaľ ide o výšku škody, PF UK poukazuje na to, že sa od roku 2006 nemenila a jej na novo stanovená výška nedosahuje ani výšku minimálnej mzdy.
154. Z pohľadu trestného procesu napadnutý zákon obsahuje (a) ustanovenia, ktoré posilňujú práva obvineného z trestného činu, ktoré nemôžu byť považované za nesúladne, (b) ustanovenia, ktoré posilňujú práva poškodeného, pritom nijakým spôsobom nezasahujú do práv obvineného, (c) ustanovenia, ktoré neutrálne precizujú postupy v rámci trestného konania a (d) iné – konkrétne ustanovenia upravujúce možnosť použitia nezákonne získaného dôkazu v prospech obvineného (ak nezákonnosť je spôsobilá ovplyvniť vierohodnosť takeého dôkazu, na základe zásady voľného hodnotenia dôkazov nie je spôsobilá byť použitá v prospech obvineného, ak vierohodnosť neovplyvní, môže pomôcť k spravodlivému rozhodnutiu).
155. Problematicky by bolo možné vnímať len § 567t ods. 4 Trestného poriadku (v znení napadnutého zákona), ktorý predlžuje lehotu na podanie dovolania v neprospech obvineného až na tri roky, a to aj v prípade už uzatvorených dohôd o vine a treste. Pretože sa však vzťahuje na už právoplatné rozhodnutia, nejde o neprípustnú pravú retroaktivitu. Ustanovenie nie je podľa PF UK protiústavné, pretože nezákonne uzatvorené dohody sú samy osebe produktmi trestnej činnosti, teda sú nulitnými aktami (paaktami).
156. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nemôže byť už *prima facie* ústavne nekonformné, pretože by to tak muselo byť v prípade akejkoľvek zmeny organizačnej štruktúry verejnej prokuratúry v Slovenskej republike.
157. S ohľadom na už uvedené PF UK navrhuje, aby ústavný súd podaným návrhom nevyhovel.

IV.8. Stanovisko Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave:

158. Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave (ďalej len „PF TU“) vo svojom stanovisku vyjadrila názor, že v rozpore s ústavou je čl. I body 55 – 57 napadnutého zákona a čl. II bod 134 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 Trestného poriadku. V rozpore s ústavou však podľa PF TU prebehol aj proces prijímania napadnutého zákona.
159. Pri posudzovaní ústavnosti legislatívneho procesu treba vziať do úvahy:
 - rozsiahlosť a spoločenskú významnosť napadnutej úpravy – v danej veci ide o veľký spoločenský význam, keďže sa zásadným spôsobom mení celé právne odvetvie, pričom z hľadiska rozsahu má napadnutý zákon 67 strán (čo je pomerne dosť);
 - dôvodnosť skráteného legislatívneho konania – vládou deklarované dôvody na skrátené legislatívne konanie sú podľa PF TU vo veľkej miere zavádzajúce alebo irelevantné. Neexistuje žiadna mimoriadna okolnosť, ktorá by v danom prípade opodstatňovala skrátené legislatívne konanie. Riziko finančných sankcií je ľahko odvrátiteľné a hypotetické, rozhodnutia ESLP sú vo vzťahu k obsahu napadnutého zákona vo väčšine irelevantné;
 - formálna kvalita legislatívnej rozpravy – stanovisko poukazuje na neopodstatnené skracovanie rozpravy, rokovanie počas nočných hodín, neprítomnosť zástupcov napadnutej úpravy v rokovacej sále, podanie rozsiahleho pozmeňujúceho návrhu tesne pred hlasovaním – osobitne by neboli spôsobilé spochybniť ústavnosť procesu, ale vo vzájomnej súvislosti podľa PF TU túto spôsobilosť majú.
160. Napadnutým zákonom pozmenený inštitút premlčania získava podľa PF TU na zásadnej spornosti až v okamihu vykonania zmien trestných sadziieb a zníženia výšky škody. Pokiaľ by sa v zmysle stanoviska zmenili dĺžky premlčacích lehôt bez toho, že by sa súčasne menili výšky trestných sadziieb a výšky škôd (čoho dôsledkom je duplicitné zníženie závažnosti spáchania trestného činu), nebolo by možné konštatovať rozpor s ústavou. Možno hovoriť o určitom druhu faktickej amnestie pre subjekty, na ktorých trestnú činnosť budú nové dĺžky premlčacích dôb použiteľné. Rozpor s čl. 1 ods. 1 ústavy vidí PF TU v tom, že právo udeľovať

amnestie má len prezident, nie zákonodarný zbor. Namietajú sa tiež zásahy do princípov právneho štátu vzhľadom na nedostatočné odôvodnenie a posúdenie následkov napadnutej právnej úpravy.

161. Vo vzťahu k dohodám o vine a treste podľa PF TU treba upriamiť pozornosť na striktnosť právnej úpravy s ohľadom na aspekt dokazovania. K schváleniu dohody o vine a treste totiž dochádza na verejnom zasadnutí bez vykonávania dokazovania, čo komplikuje situáciu po tom, ako by najvyšší súd pristúpil k vráteniu vecí po dovolaní. Pôvodne platná právna úprava navyše pripúšťala podanie dovolania vo vzťahu k rozsudkom, ktorými boli schválené dohody o vine a treste, len tak, že muselo ísť o podanie dovolania len v prospech obvineného za predpokladu zásadného porušenia práva na obhajobu a len na základe dovolania podaného ministrom spravodlivosti na podnet obvineného.
162. Protiústavnosť s ohľadom na uvedené nie je v samotnom § 576t ods. 4 Trestného poriadku, ale v kontexte zmien, ktoré upravili na novo podmienky dovolania v prípade dohôd o vine a treste. Spornosť ustanovenia teda vyplýva z toho, že možno podať v takom prípade dovolanie aj v neprospech obvinených v lehote troch rokov od doručenia rozsudku obvinenému s ohľadom na komplikovanosť procesu dokazovania a retroaktívne pôsobenie novej právnej úpravy. Uvedené ustanovenie preto porušuje zásadu zachovania legálne nadobudnutých práv a legitímne očakávania osôb, ktoré pred 15. marcom 2024 uzatvorili dohodu o vine a treste.
163. PF TU nedospela k záveru o rozpore napadnutého zákona s ústavou, pokiaľ ide o navýšenie výšok škôd a zníženie výšok trestných sadzieb majetkových a hospodárskych trestných činov. Poukazuje na to, že výška škody a hranice pre jej jednotlivé stupne neboli menené od roku 2006. Napriek tomu zákonodarcovi vyčíta absenciu dostatočného, vecného zdôvodnenia a absenciu argumentácie, ktorá znemožnila vykonanie testu proporcionality a súčasne vrhá tiež podozrenia, pokiaľ ide o svojvoľu normotvornej činnosti.
164. K záveru o nesúlade nedospela ani v prípade § 36 písm. p) Trestného zákona, podľa ktorého je poľahčujúcou okolnosťou aj to, ak sa trestné stíhanie vedie neprimerane dlho. Namietanú abstraktnosť pojmov v tomto prípade podľa PF TU možno badať aj v mnohých ďalších prípadoch a môže byť odstránená výkladom. Pokiaľ ide o zmenu charakteru výpočtu prirážajúcich okolností z taxatívneho na demonštratívny, ani táto zmena podľa PF TU nie je ústavne nesúladná, pretože len znamená širšie aplikovanie zásady individualizácie trestu.

IV.9. Stanovisko Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy:

165. Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy (ďalej len „FP PVŠ“) vo svojom stanovisku uvádza niekoľko dôvodov, prečo je napadnutý zákon protiústavný, a to jeho čl. I, ako aj čl. II (nesúlad napadnutého zákona s požadovanou stabilitou a funkčnosťou trestného práva a právnou istotou dotknutých osôb a nesúlad s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky). Zásadné zmeny v trestnej politike by mali byť podľa FP PVŠ realizované na základe záverov z výskumných úloh, zo širokej odbornej diskusie a v štandardnom legislatívnom procese. Predkladateľ nebral do úvahy závery vedeckých výskumov týkajúce sa trestnej politiky štátu, dopad zmien na obete trestných činov a nie je známa ani komparatívna štúdia o porovnaní systémov trestnej justície v oblasti trestných sadzieb/premlčania trestného stíhania. Zákonodarca zásadným spôsobom oslabil ochrannú a preventívnu funkciu trestného práva hmotného.
166. Napadnutý zákon tiež podľa FP PVŠ vyvoláva pochybnosti týkajúce sa pozitívnych záväzkov štátu na ochranu ľudských práv, ktorých zmyslom je vytvárať efektívne fungujúce trestné právo, a to v hmotnoprávnom, ako aj v procesnoprávnom aspekte. Napadnutý zákon nie je predvídateľný, materiálne dostupný a nevytvára stabilné právne prostredie.

IV.10. Vyjadrenie Katedry trestného práva a Katedry ústavného práva a správneho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach:

167. Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (ďalej len „PF UPJŠ“) doručila vo veci stanovisko Katedry trestného práva PF UPJŠ, ako aj stanovisko Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ.

IV.10.1. Stanovisko Katedry trestného práva PF UPJŠ:

168. V prvom rade sa v stanovisku poukazuje na to, že za ostatných minimálne 20 rokov v trestnej politike absentujú hlbšie restoratívne prístupy a ich legislatívne ukotvenie. Nedošlo ani k prispôsobeniu rozsahu škôd. Posudzovaná novela akcentuje restoratívny prístup, pričom pre úplnosť PF UPJŠ dodáva, že totožné *ratio legis* v sebe nesie aj skoršia novela Trestného zákona predložená v roku 2023. Pozitívne vníma vypustenie pôvodného § 38 ods. 3 a 4 Trestného zákona z pohľadu posilnenia materiálneho posudzovania vecí, ukladanie alternatívnych trestov, zavedenie novej poľahčujúcej okolnosti [§ 36 písm. q) Trestného zákona], zmeny v oblasti ochranných opatrení, ako aj opodstatnené zníženie trestných sadzieb za tzv. drogové trestné činy.
169. Uskutočnenie formálnych zmien je podľa PF UPJŠ v plnej kompetencii zákonodarcu a nedisponuje akoukoľvek ústavnoprávnou relevanciou. Výlučnou právomocou zákonodarcu je tak aj legislatívne určenie hranice škody determinujúcej trestnosť jednotlivých skutkov.
170. Znižovanie trestných sadzieb, rozšírenie možnosti ukladania podmienecných trestov, skrátenie premlčacích dôb pri vybraných trestných činoch a zvyšovanie rozsahu škôd sa podľa PF UPJŠ nedotkne práv poškodených v trestnom konaní, pretože tí nie sú limitovaní v možnosti uplatňovať škodu v adhéznom konaní a v prípade, ak by došlo k prekvalifikovaniu na priestupok, aj v administratívnom konaní.

IV.10.2. Stanovisko Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ:

171. Základným východiskom pre posúdenie ústavnosti legislatívneho procesu je ustálená judikatúra ústavného súdu, podľa ktorej hrubé, závažné a svojvoľné porušenie zákonom ustanovených pravidiel legislatívneho procesu môže byť dôvodom na vyslovenie nesúladu zákona ako celku s ústavou v prípade, ak zistené vady dosiahnu ústavnú intenzitu. Práve to potom má tvoriť podstatu celého posúdenia ústavného súdu – skutočnosť, či namietané vady dosiahli ústavnú intenzitu.
172. Opierajúc sa o rozhodnutie ústavného súdu (PL. ÚS 13/2022), ďalej PF UPJŠ tvrdí, že nemusí ísť len o zásah do ústavou garantovaných práv, ale môže ísť aj o neprípustný zásah, resp. porušenie ústavných princípov stelesňujúcich hodnotovú výbavu slovenskej ústavy. Nerešpektovanie zákonom predpísaných podmienok na skrátené legislatívne konanie môže byť relevantné z ústavnoprávneho hľadiska, len ak by k nemu pristúpili aj ďalšie konkrétne skutočnosti preukazujúce neprípustnú intenzitu nezákonného postupu – ako napríklad valcovanie opozície, inštrumentalizácia legislatívy, ale aj nedostatok informácií poskytnutých poslancom o rozpočtových dopadoch napadnutého zákona (PL. ÚS 13/2022).
173. Z § 89 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku vyplýva, že primárnou podmienkou na uskutočnenie skráteného legislatívneho konania je existencia mimoriadnej okolnosti, ktorú možno charakterizovať ako objektívne existujúcu okolnosť, ktorú nebolo možné predvídať, pretože nastala neočakávane a je potrebné na ňu urýchlene reagovať (živelná pohroma, priemyselná havária a pod.). Samo osebe to však nepostačuje na to, aby boli splnené podmienky na skrátené legislatívne konanie. V priamej príčinnej súvislosti s existenciou mimoriadnej okolnosti musia byť ohrozené základné ľudské práva, bezpečnosť alebo musia štátu hroziť značné hospodárske škody. Táto hrozba zároveň musí byť reálna, bezprostredná a dostatočne konkretizovaná.
174. Vláda však v návrhu na skrátené legislatívne konanie žiadnu mimoriadnu okolnosť neuvádza. PF UPJŠ sa zároveň stotožňuje s názorom, že vo veci neboli splnené podmienky na skrátené legislatívne konanie. Podľa PF UPJŠ prerokovanie a schválenie návrhu zákona, ktorý zásadným spôsobom mení zásady trestnej politiky a ktorý možno označiť ako rekodifikáciu trestných kódexov v skrátenom legislatívnom konaní, na ktorého uskutočnenie neboli splnené zákonné podmienky, je principiálne neprípustné a samo osebe je dostatočným dôvodom na vyslovenie neústavnosti napadnutého zákona ako celku z dôvodu závažného porušenia zákonom ustanovených pravidiel zákonodarného procesu.
175. PF UPJŠ ďalej poukazuje na to, že ku koncepcnej zmene trestnoprávných predpisov sa neuskutočnilo medzirezortné pripomienkové konanie, nebola zverejnená predbežná informácia, neuskutočnilo sa pripomienkové konanie ani v skrátenej forme, návrh zákona nebol prerokovaný ani v legislatívnej rade vlády – teda ide o prejav kabinetnej legislatívy,

ktorá je závažným porušením transparentnosti a demokratických zásad legislatívneho procesu.

176. Ďalšou konkrétnou skutočnosťou, ktorá môže preukazovať nepripustnú intenzitu nezákonného legislatívneho postupu je tzv. valcovanie opozície. PF UPJŠ vo svojom stanovisku popisuje reštrikčné zásahy do parlamentnej rozpravy (ignorovanie vystúpení opozičných poslancov, reštrikčné zásahy do priebehu a organizácie rozpravy), ktoré podľa fakulty významným spôsobom zasiahli do možností opozičných poslancov kvalifikovane sa vyjadriť k prerokúvanému návrhu a tieto podľa nej možno považovať za prejavy valcovania opozície, ktoré sú v parlamentoch demokratických a právnych štátov nepripustné (napriek tomu, že mohli byť uskutočnené v súlade so zákonom). Tieto zásahy zároveň treba vnímať v spojení s ďalšími legislatívnymi vadami, ktoré sprevádzali proces, prípravy, prerokovania a schvaľovania návrhu napadnutého zákona.
177. PF UPJŠ ďalej poukazuje na nedostatok informácií o dopadoch schválenia napadnutej novely na spoločenskú prax a potenciálne problémy pri jej aplikácii. Nedostatok informácií totiž znemožňuje riadne plnenie ústavného poslanca poslancov (poslaneckého mandátu). Zásadné výhrady má PF UPJŠ k obsahu doložky vybraných vplyvov a analýze týchto vplyvov, ktoré tvoria obligatórnu súčasť návrhu zákona podľa § 68 ods. 3 zákona o rokovanom poriadku a § 7 ods. 3 zákona o tvorbe právnych predpisov. Poukazuje na to, že v bode 10 (poznámky) sa len veľmi neurčito uvádza, že „*Vládny návrh má pozitívny vplyv na rozpočet verejnej správy, ktorý je ale ťažko kvantifikovateľný...*“, a hneď ďalej, že „*V súvislosti so zmenami ochranných opatrení je potrebné rátať s negatívnym dopadom na rozpočet verejnej správy, ktorý nie je možné kvantifikovať.*“.
178. V ďalšom poukazuje na tzv. Karasovu novelu trestného zákona (ptč. 1528, 8. volebné obdobie), kde sa uvádzajú veľmi konkrétne čísla pohybujúce sa v miliónoch eur (22 673 452 eur na rok 2024 a porovnateľné sumy v nasledujúcich rokoch) s predpokladom vytvorenia takmer 550 nových štátnozamestnaneckých pracovných miest. Napriek uvedenému národná rada nepožiadala Radu pre rozpočtovú zodpovednosť o vyjadrenie. PF UPJŠ odporúča, aby tak urobil ústavný súd.
179. Podľa PF UPJŠ došlo v priebehu legislatívneho procesu k porušeniu princípu legality (pretože na skrátené legislatívne konanie neboli splnené podmienky a nebola priložená doložka vybraných vplyvov a ich analýza), princípu demokratickej legitimacy a princípu slobodnej súťaže politických síl (rôznymi formami valcovania opozície), princípu transparentnosti a verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci (kabinetným spôsobom prípravy návrhu napadnutého zákona), princípu právnej istoty (neprimerane krátkou legisvakačnou dobou), princípu ochrany ľudských práv a základných slobôd a porušením zákazu svojvôle/zákazu zneužitia moci.
180. Vo výsledku je PF UPJŠ toho názoru, že v procese prípravy, prerokovania a schvaľovania napadnutého zákona došlo k závažným vadám legislatívneho procesu, ktorých intenzita zakladá dôvod na vyslovenie jeho nesúladu ako celku s ústavnými princípmi a ústavnými hodnotami, ktoré tvoria súčasť materiálneho jadra slovenskej ústavy.

IV.11. Vyjadrenia odbornej verejnosti:

181. Ústavný súd sa oboznámil aj s viacerými vyjadreniami odbornej verejnosti, ktoré mu boli v priebehu konania doručené v súlade s § 105 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Na tieto vyjadrenia ústavný súd prihliadol v rozsahu, ktorý vyplýva z textu odôvodnenia nálezu.

IV.12. Replika skupiny poslancov 1:

182. Skupina poslancov 1 vo svojej replike uvádza, že sa plne stotožňuje s argumentáciou Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ v súvislosti so závažnými vadami legislatívneho procesu ústavnoprávnej intenzity. Podľa ich názoru hrozí, že výnimočné opatrenia v podobe skráteného legislatívneho konania a reštriktívneho obmedzenia parlamentnej diskusie sa stanú akceptovanými pravidlami normotvorby aj pri rozsiahlych úpravách kódexového typu, čo podľa nich vyvoláva pochybnosti o ďalšom smerovaní právneho štátu v Slovenskej republike.
183. V zhode s odporúčaním Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ žiadajú o vyjadrenie Rady pre rozpočtovú zodpovednosť z dôvodu nemožnosti predvídať dopady

aplikácie napadnutého zákona v dôsledku vád legislatívneho procesu. Skupina poslancov 1 poukazuje na komunikáciu Európskej komisie, ktorá žiadala Slovenskú republiku o riadny legislatívny proces, kým sa neuskutočnia štandardné odborné konzultácie k otázke konformity právnej úpravy s európskym právom, čo však bolo zo slovenskej strany hrubo prehliadnuté.

184. Dopad zmien v trestnej politike štátu je podľa skupiny poslancov 1 neznámy s ohľadom na nepredvídateľnosť rozsiahleho kumulatívneho dopadu jednotlivých zmien. V tejto súvislosti poukázali na vyjadrenie verejného ochrancu práv, ktorý upozornil na problematickú kombináciu zvyšovania výšky škôd, znižovania trestných sadzieb a skracovania premľacích dôb, čo neprípustne zasahuje do princípov materiálneho právneho štátu a nie je v súlade s označenými referenčnými normami ústavy, dohovoru a charty.
185. Vzhľadom na zásadné námietky Európskej komisie voči napadnutému zákonu z pohľadu jeho súladu s právom Európskej únie dospela skupina poslancov 1 k záveru, že by mali byť predmetom prejudiciálneho konania na Súdnom dvore, ktoré by predchádzalo rozhodnutiu ústavného súdu vo veci samej. Základ tejto argumentácie pramení z čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ, ktorá má ako medzinárodná zmluva prednosť pred zákonom. Poukazujú na skutočnosť, že Európska komisia okrem už uvedeného viackrát uvádzala pochybnosti o rozpore s európskym právom v nadväznosti na zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry, ako aj na nedostatočnú úroveň trestného postihu korupčných podvodov. Podľa názoru skupiny poslancov 1 je nanajvýš vhodné a v rámci testu proporcionality žiaduce, aby Súdny dvor posúdil napádaný zákon s európskym právom. V prípade, ak by ústavný súd potvrdil súlad napádanej právnej úpravy s ústavou a táto by bola dodatočne európskymi orgánmi posúdená ako nekonformná s právom Európskej únie, vystavil by Slovenskú republiku riziku negatívnych následkov spojených s takýmto rozhodnutím.
186. V súvislosti s rušením špeciálnej prokuratúry skupina poslancov 1 konštatuje, že otázka organizácie justície je vecou národného práva, ale Súdny dvor vo svojich rozsudkoch zdôraznil, že hoci organizácia súdnictva v členských štátoch patrí do právomoci týchto štátov, pri výkone tejto právomoci sú členské štáty povinné dodržiavať povinnosti, ktoré im vyplývajú z práva Európskej únie (napr. C-430/21). Obdobne opakovanne Súdny dvor posudzoval aj otázky organizácie prokuratúry a potvrdil, že organizácia prokuratúry patrí do organizácie súdnictva, a teda Súdny dvor môže posudzovať aj túto otázku (napr. C-83/19).
187. Skupina poslancov 1 napokon uvádza, že účelom čl. 325 ods. 2 zmluvy o fungovaní EÚ je nastavenie prísnej ochrany európskych peňazí, vychádzajúc z predpokladu, že členský štát Európskej únie si vlastné finančné prostriedky bude chrániť prísne, a preto je namieste otázka pre Súdny dvor, či nastavenie nízkej úrovne ochrany slovenských peňazí neznamená vlastne porušenie uvedeného záväzku, pokiaľ toto so sebou zároveň prináša nízku úroveň ochrany finančných prostriedkov Európskej únie.
188. V závere skupina poslancov 1 navrhuje konkrétne znenie prejudiciálnych otázok:

Je v súlade s čl. 325 ods. 1 zmluvy o fungovaní EÚ, ak dôjde k zrušeniu úradu špeciálnej prokuratúry bez náhrady, teda bez určenia či zriadenia inej zložky špecializovanej prokuratúry na boj s finančnými podvodmi, korupciou a organizovaným zločinom z pohľadu rýchlosti a efektívnosti trestných stíhaní?

Je v súlade s čl. 325 ods. 1 zmluvy o fungovaní EÚ s perspektívami v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva nové nastavenie trestnej politiky zamerané na rapídne zníženie trestných sadzieb a skrátenie premľacích dôb trestného postihu, a to najmä za finančné podvody a korupciu?

Je v súlade s čl. 325 ods. 2 zmluvy o fungovaní EÚ také nastavenie trestného postihu za finančné podvody, korupciu a organizovaný zločin, ktoré nekorešponduje s normou nastavenou právnymi úpravami členských štátov Európskej únie, resp. je hlbokou subnormou?

IV.13. Replika skupiny poslancov 2:

189. Skupina poslancov 2 v replike tvrdí, že vláde ani národnej rade sa v ich stanoviskách nepodarilo preukázať splnenie podmienok na prijatie napadnutého zákona v skrátanom legislatívnom konaní. Nepopierajú, že je to národná rada, ktorá formálne disponuje právomocou rozhodnúť o splnení podmienok na skrátané legislatívne konanie, avšak tieto musia byť hodnotené reštriktívne.
190. K vládou tvrdenému splneniu materiálnej podmienky, ktorou je reálnosť, priamosť a bezprostrednosť hrozby vyplývajúcej z mimoriadnej okolnosti, skupina poslancov 2 uvádza, že tento deformovaný prístup vlády ignoruje samotnú podstatu skrátaného legislatívneho konania, ktorou je, že má slúžiť na odvrátenie bezprostrednej hrozby, t. j. ktorá je vo veľkej časovej blízkosti. Ak totiž hrozba existuje, ale nie je bezprostredná, nie je potrebné a už vôbec nie žiaduce použiť inštitút skrátaného legislatívneho konania, pretože existuje dostatočný časový priestor na uskutočnenie riadneho legislatívneho konania na odvrátenie tejto hrozby. Ak by sa uznal výklad bezprostrednosti, ktorý ponúkla vláda, tak by sa v skrátanom legislatívnom konaní mohlo konať o akomkoľvek zákone bez ohľadu na to, ako ďaleko v budúcnosti je hrozba, na ktorú daný zákon reaguje.
191. K mimoriadnej okolnosti pre skrátané legislatívne konanie spočívajúcej v hrozbe konania o porušení práva Európskej únie skupina poslancov 2 uviedla, že vláda sa obmedzila iba na všeobecné konštatovanie, pričom ani vláda nevníma hrozbu finančných sankcií zo strany Európskej únie ako priamu a bezprostrednú. Ak by však aj tento dôvod podmienky na skrátané legislatívne konanie naplňal, mohol by sa týkať výlučne len tých častí zákona, ktorými sa transponujú dotknuté smernice, čo je absolútne marginálna časť celého napadnutého zákona.
192. Vo vzťahu k tvrdeniu vlády, že ustanovenia napadnutého zákona bránia začatiu konania pred Súdnyim dvorom proti Slovenskej republike pre neprimeranosť trestov, argumentujúc rozsudkom Súdneho dvora z 19. 10. 2023 vo veci C-655/21, skupina poslancov 2 uvádza, že tento dôvod, ktorý má byť dôvodom na skrátané legislatívne konanie vo vzťahu k ustanoveniam o znižovaní trestov, reaguje na absolútne hypotetickú možnosť, pričom absolútne nič nenasvedčuje tomu, že by takáto situácia v blízkej či vzdialenej budúcnosti mala nastať.
193. K vládou uvádzaným rozsudkom ESLP na podporu skrátaného legislatívneho konania (Adamčo proti Slovenskej republike, Vasaráb a Paulus proti Slovenskej republike a Mucha proti Slovenskej republike) poslanci konštatujú, že závery ESLP nesvedčia o nutnosti urýchlenej zmeny právnej úpravy, ale práve naopak, svedčia o nutnosti vykonať odborné a komplexné posúdenie právnej úpravy inštitútu spolupracujúceho obvineného. Takisto tvrdia, že hrozba zásahov do základných ľudských práv prameniaca z rozhodnutí ESLP je čisto hypotetická, založená na ničím nepodložených domnienkach vládnych predstaviteľov.
194. K mimoriadnej okolnosti spočívajúcej podľa vlády v „inštitucionálnej vojne“ medzi generálnou prokuratúrou a úradom špeciálnej prokuratúry skupina poslancov 2 uvádza, že v skutočnosti predstavujú len subjektívne názory jednotlivcov (niektorých trestne stíhaných práve špeciálnymi prokurátormi), prípadne určitých skupín na činnosť orgánov činných v trestnom konaní a ich fungovanie.
195. Skupina poslancov 2 sa ďalej vyjadrila k argumentácii vlády spočívajúcej v tom, že nenastalo tzv. valcovanie opozície pri prijímaní napadnutého zákona, opierajúc sa o závery rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 13/2022. Vláda tvrdí, že k skráteniu rozpravy určením času v prvom a druhom čítaní a k silovému uzavretiu rozpravy v treťom čítaní pristúpili koalíční poslanci preto, lebo opoziční poslanci nemali záujem viesť vecnú debatu o obsahu napadnutého zákona a správali sa obštrukčne, čím znemožnili funkčnosť parlamentu. V stanovisku vlády nie je uvedený jediný konkrétny príklad, ktorý by preukazoval obštrukčné správanie opozičných poslancov pri rokovaní o napadnutom zákone či nefunkčnosť parlamentu. Nie je podstatné, že formálne bolo skrátenie rozpravy a uzatvorenie rozpravy v súlade so zákonom. Vystúpenie opozičných poslancov v treťom čítaní reagovalo na skrátenie premlčacej doby pri násilných trestných činoch, ktoré nebolo prediskutované skôr práve z dôvodu nedostatočného času na preštudovanie návrhu napadnutého zákona a následne absolútne nedostatočného času na rozpravu v prvom a druhom čítaní z dôvodu jej

silového obmedzenia koalíčnými poslancami, čo vyhodnotili koalíční poslanci ako obštrukciu, ktorá znemožnila fungovanie parlamentu, a z toho dôvodu rozhodli o uzavretí rozpravy. Toto samo osebe podľa poslancov najlepšie preukazuje, že skutočne k žiadnym obštrukciám a nefunkčnosti parlamentu nedošlo a inštitúty určenia času na rozpravu a uzavretie rozpravy boli zneužitie len na zabránenie diskusie a na umlčanie opozície. Navyše koalíční poslanci 28. februára 2024 schválili ďalšiu novelu Trestného zákona, ktorá znegovala skrátenie premlčacej doby pri násilných trestných činoch prijaté napadnutým zákonom, teda spravili presne to, čo navrhovali opoziční politici už 8. februára 2024.

196. K tvrdeniu vlády o obmedzení pre všetkých opozičných poslancov na 15 minút v rámci rozpravy k pozmeňujúcemu návrhu poslanca Tibora Gašpara s odôvodnením, že ide o rozumný čas, skupina poslancov 2 uviedla, že toto časové obmedzenie je nedostatočné už len s ohľadom na materiál v rozsahu 12 strán a 48 novelizačných bodov. V tomto smere argumentujú rozhodnutím českého ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS 30/23, v ktorom za dostatočnú a vyčerpávajúcu diskusiu bola považovaná diskusia trvajúca 12 dní (z toho 5 v pléne) o návrhu zákona, ktorý obsahoval 3 ustanovenia a nebol nijako zvlášť zložitý.
197. Vo vzťahu k argumentu vlády, že konala v súlade so zákonom o rokovanom poriadku, skupina poslancov 2 uviedla, že nerozporovala dodržanie zákonom stanoveného postupu vlády pri určení času na rozpravu a následnom silovom okamžitom uzavretí rozpravy. Avšak použitím týchto inštitútov v danom čase a v danej situácii nebol splnený test proporcionality pomerujúci (neexistujúci) legitímny dôvod na jednej strane a obmedzené ústavné práva a ústavou garantované princípy na druhej strane, čím došlo k zásahu do ústavou chránených princípov právneho a demokratického štátu, do práv parlamentnej opozície, ako aj do práva verejnosti na verejný a transparentný výkon verejnej moci. Takéto zjavné zneužitie zákona potom musí byť odmietnuté ako rozporné s ústavou napriek tomu, že formálne zákon porušený nemusel byť. Táto zákonná úprava je totiž prostriedkom *ultima ratio*. Takýmto legitímnym dôvodom je podľa už citovaného rozhodnutia českého ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS 30/23 napríklad niekoľko týždňov či dokonca mesiacov trvajúca obštrukcia, ktorá paralyzuje funkciu parlamentu.
198. Za absurdný považujú poslanci aj argument, že nemohlo dôjsť k valcovaniu opozície, pretože „*ide o najdlhšie diskutovaný návrh zákona v skrátenom legislatívnom konaní*“. Okrem toho, že (pravdepodobne) ide o najdlhšie diskutovaný návrh zákona v skrátenom legislatívnom konaní, ide aj o bezpochyby najrozsiahlejší návrh zákona, ktorý bol prerokovaný v skrátenom legislatívnom konaní. V tejto súvislosti skupina poslancov 2 apeluje na ústavný súd, aby zbral do úvahy aj nebezpečný precedens, ktorý sa vytvorí v prípade, ak napadnutý zákon nebude vyhlásený za protiústavný z dôvodu zjavného nesplnenia podmienok na jeho prijatie v skrátenom legislatívnom konaní. Takýmto rozhodnutím by sa stala zákonná úprava legislatívneho konania bezzubou v tom zmysle, že táto, ale aj akákoľvek budúca vládna koalícia bude môcť schváliť akýkoľvek zákon v skrátenom legislatívnom konaní bez ohľadu na to, či naň sú alebo nie sú splnené podmienky, a to len preto, lebo disponuje väčšinou, čím by došlo k rezignovaniu na princíp legality premietajúci sa do zákonného postupu pri tvorbe a prijímaní právnych predpisov.
199. V procese prijímania napadnutého zákona boli prítomné aj ďalšie konkrétne skutočnosti, ktoré spôsobujú rozpor procesu jeho prijímania s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy. Konkrétne ide o (i) zjavné zneužitie inštitútu skráteného legislatívneho konania, na ktoré neboli ani marginálne splnené zákonné podmienky; (ii) absolútny nedostatok informácií, podkladov, štúdií, analýz vplyvov a dôsledkov napadnutého zákona; (iii) absolútne vylúčenie odbornej verejnosti a relevantných inštitúcií z procesu prípravy takej zásadnej reformy trestného práva, aká sa na Slovensku neudiala už 20 rokov; (iv) konflikt záujmov trestne stíhaných poslancov národnej rady, ktorým napadnutý zákon priamo zlepšuje ich procesné postavenie a značne znižuje závažnosť potenciálneho trestu; a (v) obsah napadnutého zákona.
200. Rozpor procesu prijímania napadnutého zákona s ústavou z dôvodu chýbajúcej odbornej diskusie spočíva najmä v tom, že v procese prípravy napadnutého zákona (i) nebola zverejnená predbežná informácia, ktorá by umožnila verejnosti vyjadriť sa k návrhu zákona a ovplyvniť jeho obsah; (ii) neprebehlo pripomienkové konanie, ktoré by umožnilo dotknutým subjektom vyjadriť sa k zásadnej reforme trestného práva a ovplyvniť jeho obsah; (iii) neprebehlo prerokovanie zákona na legislatívnej rade vlády a (iv) neboli predložené žiadne odborné štúdie či analýzy, ktoré by jednotlivé zásadné zmeny vysvetľovali a odôvodňovali

(napr. konkrétne výšky škôd, konkrétne trestné sadzby konkrétne dĺžky premlčacej doby).

201. Po predložení napadnutého zákona do národnej rady nebol zákon adekvátne prerokovaný výbormi národnej rady, pretože to koalíční poslanci neumožnili opozičným poslancom a nebol adekvátne prerokovaný ani v pléne národnej rady, keďže bola zásadným spôsobom obmedzená a napokon silovo uzavretá rozprava vo všetkých troch čítaniach.
202. Problémová je aj netransparentnosť prípravy napadnutého zákona, pretože namiesto toho, aby bol vypracovaný štandardným postupom štandardnými útvarmi na to určenými a následne predložený do štandardného pripomienkového konania, ministerstvo zriadilo podľa neznámeho a absolútne netransparentného kľúča tzv. kolégium odborníkov, ktorého súčasťou boli osoby spriaznené s vládou a osoby z vybraných inštitúcií.
203. Skutočnosťou, ktorá spôsobuje ústavnoprávnu relevanciu nedodržania zákonných pravidiel legislatívneho procesu v procese prijímania napadnutého zákona, je aj jeho samotný obsah. Pri hodnotení obsahu nejde len o to, či je tento ústavne problematický, ale napríklad aj o to, akú kvalitu dosahuje alebo či obsahuje komplexnú právnu úpravu, ktorá myslí na všetky logicky predvídateľné situácie a nenecháva tak zbytočne priestor pre situácie právnej neistoty. Skupina poslancov 2 v tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 48/03 alebo PL. ÚS 29/05, v ktorom konštatoval, že nerešpektovanie pravidiel legislatívneho procesu môže mať nezanedbateľný vplyv na celkovú kvalitu schváleného zákona.
204. Ku komplexnosti napadnutého zákona skupina poslancov 2 uvádza, že Trestný zákon obsahuje 440 paragrafov a Trestný poriadok 569 paragrafov. Mnohé z týchto paragrafov na seba nadväzujú, odkazujú či iným spôsobom reagujú. Pokiaľ sa teda mení jedno zákonné ustanovenie, je potrebné prejsť všetky ostatné ustanovenia a zistiť, či zmena jedného ustanovenia nevyvoláva problém pri iných ustanoveniach, prípadne či nie je potrebné v iných zákonných ustanoveniach na túto zmenu reagovať.
205. O nedostatočnej kvalite a komplexnosti napadnutého zákona svedčí aj množstvo problémových praktických situácií, ktoré v dôsledku prijatých zmien vzniknú v trestnom procese a na ktoré napadnutý zákon nijako nereaguje. Tieto situácie vzniknú najmä z dôvodu toho, že množstvo trestných činov sa prepadne z kategórie zločinov na prečiny a z obzvlášť závažných zločinov na zločiny, resp. dokonca v niektorých prípadoch až prečiny. Trestný poriadok totiž použiteľnosť mnohých inštitútov v trestnom procese viaže práve na kategóriu zločinu či obzvlášť závažného zločinu a v prípade prečinov ich použitie neumožňuje alebo obmedzuje.
206. Skupina poslancov 2 sa vzhľadom na uvedené stotožňuje s názorom Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ, že príprava vládneho návrhu zákona bola prejavom kabinetnej legislatívy, ktorej skutoční autori dodnes nie sú známi, a predstavuje závažné porušenie transparentnosti a demokratických zásad legislatívneho procesu.
207. Navrhovatelia sa domnievajú, že porušenie zákonných pravidiel legislatívneho procesu nadobúda ústavnoprávnu intenzitu, pretože došlo k zásahu do (i) princípu legality, keď zákonodarca zásadným spôsobom porušil zákonné ustanovenia týkajúce sa podmienok skráteného legislatívneho konania, ako aj legislatívneho procesu ako takého; (ii) princípu transparentnosti a verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci, keď napadnutý zákon bol vytvorený za zatvorenými dverami neznámym autorom na základe neexistujúcich odborných analýz či štúdií bez toho, aby boli dôsledne posúdené a vyhodnotené vplyvy a dôsledky navrhovanej úpravy bez riadneho pripomienkového konania, pričom bola značne obmedzená rozprava pri všetkých troch čítaniach v parlamente; (iii) princípu zákazu svojvôle a zákazu zneužitia moci a princípu ochrany práv opozičných poslancov a (iv) princípu právnej istoty vzhľadom na mimoriadne komplexné a rozsiahle zmeny v trestnej politike štátu bez akejkoľvek primeranej legisvakačnej doby bez zohľadnenia dopadov týchto zmien v trestnej politike na adresátov právnych noriem (či už ide o orgány činné v trestnom konaní, súdy, stíhané osoby či poškodených).
208. Skupina poslancov 2 považuje za nesprávny postup väčšiny subjektov, ktorí sa vyjadrovali k jednotlivým ustanoveniam čl. I napadnutého zákona bez zohľadnenia vzájomného pôsobenia. Naopak, práve kombinácia (synergický efekt) najzásadnejších zmien v Trestnom zákone (mimoriadne zvýšenie hraníc škôd, významné zníženie trestných sadzieb a podstatné zníženie premlčacích dôb) spolu s ďalšími zmenami, ktoré sú výlučne v prospech páchatelov,

a následky a dopady, ktoré budú mať tieto závažné zmeny aj na ďalšie ustanovenia a inštitúty Trestného zákona a Trestného poriadku, spôsobujú ústavnú neudržateľnosť a narážajú na ústavnoprávne limity.

209. Za najzávažnejší problém novely Trestného zákona považujú neproporcionálne a niekoľkonásobné zvýšenie hraníc škôd, ktoré spôsobí prekvalifikovanie skutkov do nižších skutkových podstát. Bude to aj v prípade skutočne vysokých škôd, keď napríklad škoda vo výške až 250 000 eur (dosiaľ kvalifikovaná ako škoda veľkého rozsahu v posledných odsekoch s najvyššou trestnou sadzbou) sa podľa napadnutého zákona bude považovať už len za väčšiu škodu, ktorá je väčšinou kvalifikačným znakom v druhých odsekoch skutkových podstát s pomerne nízkymi trestnými sádzbami. Dotkne sa nielen majetkových a korupčných trestných činov, ale aj tých násilných, pretože spôsobenie škody, získanie prospechu či rozsah činu alebo hodnota veci je totiž znakom, resp. kvalifikovaným znakom mnohých iných skutkových podstát trestných činov [napr. lúpež podľa § 188 ods. 2 písm. b), ods. 3 písm. b), ods. 4 písm. a) Trestného zákona, vydieranie podľa § 189 ods. 2 písm. d), ods. 3 písm. b) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona, obchodovanie s ľuďmi podľa § 179 ods. 3 písm. a), ods. 4 písm. a) a ods. 5 písm. a) Trestného zákona].
210. Najväčším problémom je podľa poslancov určenie výšky škôd podľa svojvoľe zákonodarcu, pričom nekorešpondujú s ekonomickou a so sociálnou situáciou obyvateľov Slovenskej republiky. Vláda ani zákonodarca neuviedli, prečo považujú výšky škôd za primerané. Zároveň poslanci predložili komparáciu navrhovaných hraníc výšky škôd s českou právnou úpravou, z ktorej vyplýva, že prevyšujú českú právnú úpravu v prípade dolnej hranice väčšej škody takmer 5-násobne, dolnej hranice značnej škody viac než 6-násobne a v prípade škody veľkého rozsahu je navrhovaná dolná hranica vyššia o viac než jednu tretinu.

	Nepatrná škoda	Malá škoda	Väčšia škoda	Značná škoda	Škoda veľkého rozsahu
Čl. I bod 64 napadnutého zákona		700 eur	20 000 eur	250 000 eur	650 000 eur
§ 138 ods. 1 českého Trestného zákonníka	10 000 Kč 407 eur	50 000 Kč 2 034 eur	100 000 Kč 4 069 eur	1 000 000 Kč 40 688 eur	10 000 000 Kč 406 884 eur

211. Vo vzťahu k zníženiu trestných sadzieb majetkových, hospodárskych a korupčných trestných činov poslanci uviedli, že toto zníženie v nadväznosti na mimoriadne zvýšené hranice škôd spôsobilo, že maximálna trestná sadzba s hornou hranicou 10 rokov predpokladá škodu (prospech, hodnotu veci či rozsah činu) prevyšujúcu sumu 650 000 eur, ktorá sa v praxi takmer nevyskytuje. Zahraničné trestné sadzby, s ktorými niektoré subjekty porovnávali navrhovanú právnú úpravu, však nepochybne nepredpokladajú a nepodmieňujú naplnenie maximálnej trestnej sadzby spôsobením takejto mimoriadne vysokej škody. Uvedené spôsobuje, že v skutočnosti za ekonomické trestné činy, za ktoré je v okolitých štátoch možné uložiť trest až do 10 rokov, tzn. je tu možná náležitá individualizácia trestu vzhľadom na závažnosť trestného činu a výšku spôsobenej škody, podľa napadnutého zákona bude aj pri spôsobení mimoriadne závažnej vysokej škody možné uložiť trest v podstatnej nižšom rozpätí trestnej sadzby. Takéto trestné sadzby vylučujú individualizáciu trestu, a teda nemajú ani legitímny cieľ.
212. Poslanci v tejto súvislosti uvádzajú na s. 24 vyjadrenia konkrétne príklady, keď trestné činy, kde výška škody dosahuje sumu 650 000 eur, resp. sumu 250 000 eur, sa stanú prečinmi, za ktoré je trestná sadzba rádovo nižšia oproti súčasnej právnej úprave. Dramatickým, neúmerňým poklesom trestných sadzieb sa vyznačujú aj navrhované trestné sadzby korupčných trestných činov. Za prijatie, vyžiadanie či sľúbenie si úplatku do sumy 250 000 eur je určená trestná sadzba 0 až 4 roky a pôjde o prečin. Za podplácanie do sumy 250 000 eur je trestná sadzba určená na 0 až 1 rok a rovnako pôjde o prečin.
213. Pokiaľ ide o zníženie premlčacích dôb, skupina poslancov 2 súhlasí s PF TU, že v kontexte zníženia trestných sadzieb a zvýšenia hraníc škôd pôjde o faktickú amnestiu a dôjde k porušeniu čl. 1 ods. 1 a čl. 20 ústavy. Nesúhlasí s argumentom vlády, že poškodení budú mať možnosť domáhať sa náhrady škody v civilnom sporovom konaní, a v plnom rozsahu odkazuje na vyjadrenie verejného ochrancu práv, ktorý vysvetlil, prečo je alternatívne vymáhanie škody výlučne prostredníctvom civilného sporového konania nedostatočnou alternatívou k trestnoprávnemu postihu, keď sa farcha preukázania zodpovednosti

obvineného za spôsobenú škodu (skutok) presúva výlučne len na poškodeného. V tejto súvislosti skupina poslancov 2 napríklad uvádza konkrétne zmeny premlčacích dôb pri konkrétnych trestných činoch.

214. Skupina poslancov 2 ďalej upozorňuje, že zníženie trestných sadzieb v nadväznosti na mimoriadne zvýšenie hraníc škôd spôsobí prekvalifikáciu trestných činov, čo bude mať významné dopady na trestnosť a odhaľovanie vyšetrovacej trestnej činnosti. Ide o nemožnosť postihovať štádium prípravy mnohých závažných až mimoriadne závažných skutkov v rámci majetkovej, hospodárskej a korupčnej trestnej činnosti, ako aj zánik trestnosti v prebiehajúcich konaniach. Významne ovplyvnený bude aj rozsah vyšetrovania, keďže o prečinoch sa vedie skrátené vyšetrovanie (§ 202 Trestného poriadku) a obmedzené bude aj využívanie informačno-technických prostriedkov a prostriedkov operatívno-pátracej činnosti. Pri mnohých závažných až mimoriadne závažných majetkových, hospodárskych a korupčných trestných činoch sa podstatne zníži celková lehota väzby v prípravnom konaní spolu s väzbou v konaní pred súdom, keďže pri prečinoch je táto celková lehota obmedzená 12 mesiacmi, z čoho 7 mesiacov pripadá na prípravné konanie (§ 76 ods. 6 a 7 Trestného poriadku). V prebiehajúcich trestných stíhaniach budú väzobne stíhaní obvinení z tohto dôvodu prepustení z väzby. V neposlednom rade nebude možné postihovať trestný čin neoznámenia trestného činu a neprekazenia trestného činu v prípade ekonomických a korupčných trestných činov. To znamená, že neoznámenie závažných trestných činov s mimoriadne vysokou škodou nebude trestné, ako napríklad neoznámenie krádeže, podvodu, sprenevery či legalizácie príjmu z trestnej činnosti do sumy 650 000 eur (vrátane).
215. Vo vzťahu k najdôležitejším navrhovaným zmenám v Trestnom poriadku skupina poslancov 2 súhlasí s väčšinou subjektov poskytujúcich stanovisko. V súvislosti s podaním dovolania v prípade právoplatne schválených dohôd o vine a treste ministrom a k porušeniu zákazu retroaktivity v neprospech obvinených zastáva názor, že ide o zásah do právnej istoty a ochrany legitímnych očakávaní osôb, s ktorými bola uzatvorená dohoda o vine a treste. Zdôraznila, že (i) nová úprava zmari legitímne očakávania obvinených, ktorí uzatvorili dohodu o vine a treste pred účinnosťou napadnutého zákona; (ii) nový stav ponecháva obvineného v neistote dlhší čas v otázke možného „otvorenia“ už schválenej dohody o vine a treste aj v jeho neprospech, a preto nová úprava nie je pre páchatela priaznivejšia (čo by jediné mohlo predstavovať výnimku zo zákazu retroaktivity); (iii) minister nie je stranou v konaní o dohode o vine a treste, a teda mimoriadny opravný prostriedok vychádza z prostredia, ktoré je pomerne vzdialené od pôvodných strán konania; (iv) predmetom prieskumu má byť primeranosť a spravodlivosť schválenej dohody o vine a treste, čo už je predmetom prieskumu súdu schvaľujúceho dohodu o vine a treste. Zároveň poukazujú na zmenu v lehotách na podanie mimoriadneho opravného prostriedku z 3 mesiacov na 3 roky, čo významne zasahuje do práv obvineného, ktorý uzatvoril dohodu o vine a treste.
216. K problematike zásahu do práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na rovnosť strán pripustením použitia nezákonne získaných dôkazov v trestnom konaní výlučne v prospech obvineného poslanci argumentujú rozhodnutiami ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 12/2019 a č. k. PL. ÚS 23/05-25. V prípade zistenia neústavnosti má ústavný súd dve možnosti – buď bude neústavnosť riešiť derogáciou protiústavného predpisu, alebo záväzným ústavne konformným výkladom. Na tento účel ústavný súd skúma, či je doslovný výklad protiústavný a či napadnuté ustanovenie umožňuje rôzne interpretácie – a teda či znesie ústavne konformný výklad. Zo znenia napadnutého ustanovenia (čl. II body 38 a 39) je zrejmé, že doslovný výklad nepripúšťa rôzne interpretácie. Predmetné ustanovenie totiž explicitne uvádza, že dôkaz získaný nezákonným spôsobom môžu orgány činné v trestnom konaní alebo súd použiť ako dôkaz v trestnom konaní iba v prospech obvineného. Skupine poslancov 2 preto nie je jasné, ako inak by ústavne konformným spôsobom mohlo byť predmetné ustanovenie vykladané.
217. K otázke porušenia práva na zákonného sudcu poslanci opakujú, že odňatie vecí ich zákonným sudcom (senátom) v dôsledku plošného zníženia trestných sadzieb predstavuje zásadné legislatívne opomenutie zákonodarcu, ktoré je nesúladne s čl. 48 ods. 1 ústavy. Ak by ústavný súd dospel k opačnému názoru, je na mieste, aby poskytol záväzný výklad napadnutého zákona tak, aby bolo zachované právo strán trestného konania na zákonného sudcu.
218. Skupina poslancov 2 namieta prekročenie ústavného splnomocnenia podľa čl. 17 ods. 6

ústavy, keď pre špecifický subjekt definovaný v čl. 17 ods. 3 a 4 ústavy (zadržaného obvineného) národná rada stanovila režim zaobchádzania odlišný od toho, ktorý predpokladá ústava.

219. Podľa poslancov neobstojí argument, že zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nemá ústavnoprávny rozmer. Tvrdia, že odovzdávanie agendy nebolo ani napriek interným predpisom generálneho prokurátora také hladké z dôvodu neumožnenia prístupu špeciálnym prokurátorom k spisom, ktorým bola udelená výnimka na základe príkazu generálneho prokurátora č. 10/2024 podľa § 51 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Tým dochádzalo k prietahom v trestných veciach, konkrétne k zmeškaniu procesných úkonov a nedostatočnej príprave na termíny hlavných pojednávaní.
220. V druhom rade zrušením úradu špeciálnej prokuratúry dochádza k porušeniu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky vo vzťahu k boji proti korupcii. Poslanci v tomto smere upozornili na návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti korupcii predložený v máji 2023 Európskou komisiou, na základe ktorého je možné legitímne očakávať prijatie záväzku členských štátov o zriadení špecializovaných útvarov alebo orgánov na potláčanie korupcie. Po zrušení úradu špeciálnej prokuratúry síce bolo vytvorené oddelenie závažnej kriminality generálnej prokuratúry, avšak len interným predpisom generálneho prokurátora č. 11/2024. V súlade s navrhovanou smernicou však bude potrebné prijať všeobecne záväzný právny predpis, ktorým (interný) príkaz generálneho prokurátora jednoznačne nie je. Na podporu týchto tvrdení sa skupina poslancov 2 odvoláva na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 17/08, v ktorom potvrdil existenciu medzinárodnoprávného záväzku Slovenskej republiky zriadiť špecializované inštitúcie pre boj proti korupcii.

V. K námietkam týkajúcim sa legislatívneho procesu prijímania napadnutého zákona a rozporu tohto procesu s ústavou:

V.1. Priebeh legislatívneho procesu v národnej rade

221. Dňa 8. februára 2024 o 20.26 h národná rada prijala napadnutý zákon, ktorý bol vyhlásený spôsobom ustanoveným zákonom v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka zákonov“) 11. marca 2024 pod č. 40/2024. Na úvod považuje ústavný súd za vhodné chronologicky zrekapitulovať priebeh legislatívneho procesu v národnej rade:

• 6. december 2023

222. Dňa 6. decembra 2023 vláda doručila národnej rade (a) návrh vlády na skrátené legislatívne konanie o vládnom návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (parlamentná tlač 105), a (b) vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (parlamentná tlač 106).
223. K napadnutému zákonu sa neuskutočnilo medzirezortné pripomienkové konanie podľa § 10 zákona o tvorbe právnych predpisov a zverejnená nebola ani predbežná informácia (§ 9 zákona o tvorbe právnych predpisov), a to s ohľadom na to, že sa o napadnutom zákone konalo v skrátenom legislatívnom konaní (dôvody na neuplatnenie § 8 až § 10 zákona o tvorbe právnych predpisov sú podľa § 27 zákona o tvorbe právnych predpisov zhodné s dôvodmi na skrátené legislatívne konanie podľa § 89 zákona o rokovacom poriadku). K návrhu zákona nebol vypracovaný legislatívny zámer a návrh napadnutého zákona nebol prerokovaný v legislatívnej rade vlády.
224. Z návrhu vlády na skrátené legislatívne konanie o vládnom návrhu napadnutého zákona vyplývajú nasledujúce dôvody, ktorými vláda zdôvodnila mimoriadne okolnosti, pre ktoré bolo podľa vlády potrebné prijať napadnutý zákon v skrátenom legislatívnom konaní:
- v prvom rade vláda argumentuje konaniami o porušení povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie. Konkrétne ide o tieto konania:
- a) konanie o porušení INFR(2019)2135 pre nesprávnu transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa

nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (konanie začaté 25. júla 2019);

- b) konanie o porušení INFR(2021)2240 pre neúplnú a nesprávnu transpozíciu rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (konanie začaté 2. decembra 2021);
- c) konanie o porušení INFR(2021)2268 pre nesprávnu transpozíciu niektorých ustanovení smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva a súvisiace porušenie čl. 325 ods. 2 zmluvy o fungovaní EÚ (konanie začaté 9. februára 2022);
- d) konanie o porušení INFR(2023)2008 pre nesprávnu transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (konanie začaté 1. júna 2023);
- e) konanie o porušení INFR(2023)2108 pre neúplnú transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní (konanie začaté 18. októbra 2023).

225. Podľa vlády je potrebné pristúpiť k okamžitému riešeniu výhrad Európskej komisie, inak sa Slovenská republika vystavuje riziku súdneho konania, s ktorým sú bezprostredne späté finančné sankcie;

- podľa vlády je potrebné urýchlene pristúpiť k humanizácii trestov v Trestnom zákone za niektoré druhy trestných činov najmä majetkovej a hospodárskej povahy, a to najmä s ohľadom na princípy právneho štátu, rešpektovanie základných ľudských práv a čl. 49 ods. 3 charty, podľa ktorého prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu;
- poukázané bolo tiež na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 vo veci vyslovenia nesúlady § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona, ktorý sa týka inštitútu trestu prepadnutia majetku;
- v neposlednom rade vláda poukázala na potrebu urýchlene reagovať na vývoj inflácie, pretože dochádza ku kriminalizácii osôb bez reálneho nebezpečenstva pre spoločnosť;
- jedným z dôvodov bola tiež potreba zosúladenia právnych predpisov s rozhodovacou činnosťou ESLP (napr. Adamčo proti Slovenskej republike, Vasaráb a Paulus proti Slovenskej republike alebo Mucha proti Slovenskej republike);
- napokon vláda vníma možné ohrozenie bezpečnosti štátu z dôvodu *de facto* inštitucionálnej vojny medzi generálnou prokuratúrou a úradom špeciálnej prokuratúry.

• 8. december 2023

226. Dňa 8. decembra 2023 o 8.00 h sa konala schôdza ústavnoprávneho výboru, ktorá bola 7. decembra 2023 prerušená z dôvodu konania hodiny otázok. Predseda ústavnoprávneho výboru schôdzu ukončil o 9.00 h, pretože začínal rokovací deň schôdze národnej rady. Počas rokovania v rozprave vystúpili traja opoziční poslanci – členovia ústavnoprávneho výboru a jedna nečlenka tohto výboru.

227. Návrh vlády na skrátené legislatívne konanie bol zaradený ako nový bod do programu 6. schôdze národnej rady na základe hlasovania o jednotlivých návrhoch o 11.00 h. O procedurálnom návrhu opozičných poslancov na nezaradenie tlač 105 do programu 6. schôdze národnej rady sa nehlasovalo s ohľadom na konštatovanie predsedu národnej rady, že tlač 105 už bola zaradená do schôdze národnej rady.

• 22. december 2023

228. Minister spravodlivosti v mene vlády predniesol návrh na skrátené legislatívne konanie v pléne národnej rady a následne bolo rokovanie prerušené až do 8. januára 2024. Do tejto rozpravy sa prihlásilo celkom 59 poslancov (len z opozičných poslaneckých klubov) a traja poslanci za poslanecké kluby SLOVENSKO, Progresívne Slovensko a Sloboda a Solidarita.

• 8. január 2024 – 25. január 2024

229. Rozprava ku skrátenému legislatívnemu konaniu pokračovala od 8. januára 2024 od 9.00 h. Vedená bola v pondelky až štvrtky (s výnimkou pondelka 15. januára 2024) od 9.00 h do 13.00 h a od 14.00 h do 20.00 h a v piatky od 9.00 h do 16.00 h.
230. Na základe návrhu predsedu národnej rady bolo uznesením 24. januára 2024 (približne o 19.00 h) rozhodnuté tak, že sa v rozprave bude pokračovať bez prestávky až do prerokovania daného bodu. Na záver celej rozpravy vystúpil 25. januára 2024 (o 1.30 h) spravodajca – poslanec Tibor Gašpar a následne za ním minister spravodlivosti (približne o 3.30 h s približne hodinovým príspevkom, pozn.), čím bola ukončená rozprava k návrhu na skrátené legislatívne konanie o napadnutom zákone.
231. Dňa 25. januára 2024 o 11.22 h národná rada schválila vládny návrh na skrátené legislatívne konanie o napadnutom zákone.

• 25. január 2024 – 26. január 2024 (prvé čítanie k návrhu napadnutého zákona)

232. Podpredseda národnej rady otvoril prvé čítanie o napadnutom zákone. Na základe procedurálneho návrhu koalícieho poslanca (Mariána Saloňa, ktorý podal návrh v mene troch poslaneckých klubov SMER – slovenská sociálna demokracia, HLAS a Slovenská národná strana, pozn.) bola rozprava obmedzená na 20 hodín pre všetkých poslancov, a to v zmysle § 29a ods. 1 zákona o rokovanom poriadku, podľa ktorého sa národná rada môže na návrh aspoň dvoch poslaneckých klubov uznieť na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému na program schôdze národnej rady. Taký návrh sa podáva najneskôr do začiatku rokovania o tomto bode programu schôdze, na návrhy predložené v inom čase sa neprihliada. Určená dĺžka času na rozpravu nemôže byť kratšia ako 12 hodín.
233. Napadnutý zákon bol prerokovaný v prvom čítaní na 6. schôdzi národnej rady (uznesenie č. 95 z 26. januára 2024) a národná rada rozhodla, že ho prerokuje v druhom čítaní, ktoré prebehlo na 9. schôdzi národnej rady.

• 31. január 2024 – 8. február 2024 (druhé a tretie čítanie k návrhu napadnutého zákona)

234. Druhé čítanie bolo realizované 30. januára 2024 v príslušných výboroch národnej rady. Poslanec Tibor Gašpar predložil na rokovanie ústavnoprávneho výboru pozmeňovací návrh, ktorý bol členom výboru doručený 29. januára 2024 o 20.03 h (teda bezprostredne večer pred začatím rozpravy).
235. Návrh napadnutého zákona bol prerokovaný aj v ďalších výboroch tak, že 31. januára 2024 zasadol ústavnoprávny výbor už ako gestorský výbor.
236. Dňa 31. januára 2024 (prvý deň 9. schôdze národnej rady, pozn.) sa začalo druhé čítanie o napadnutom zákone. Na základe procedurálneho návrhu poslanca Mariána Saloňa bola aj táto rozprava skrátená podľa § 29a ods. 1 zákona o rokovanom poriadku, a to na 62 hodín pre všetkých poslancov.
237. V dňoch 7. februára 2024 a 8. februára 2024 predložil poslanec Tibor Gašpar ďalšie dva rozsiahle pozmeňujúce návrhy. Vzhľadom na uplynutie prideleného času neboli všetky pozmeňujúce návrhy prednesené v rozprave, tieto však neboli ani rozdane poslancom a neboli prečítané ani spoločným spravodajcom pred hlasovaním. Spoločný spravodajca vo vzťahu k pozmeňujúcim návrhom predloženým poslancami z klubu Progresívneho Slovenska uviedol, že o nich nemožno dať hlasovať, pretože boli schválené body spoločnej správy, s ktorými sa vzájomne vylučujú. Druhé čítanie bolo ukončené uskutočnením hlasovania o všetkých pozmeňujúcich návrhoch. Po uplynutí rečníckeho času určeného pre opozičné poslanecké kluby národná rada pokračovala v rokovaní o novele v treťom čítaní.
238. Na návrh predsedu národnej rady bolo 8. februára 2024 približne o 17.44 h odhlasované, že plénum bude rokovať v treťom čítaní nepretržite až do konca diskusie v rozprave. Počas tejto rozpravy vystúpili dvaja poslanci opozície (Juraj Krúpa a Alojz Hlina) a spravodajca Tibor Gašpar (z celkového počtu 54 prihlásených poslancov). Následne predseda národnej rady podal návrh na uzavretie rozpravy podľa § 35 ods. 7 zákona o rokovanom poriadku. Rozprava bola ukončená bezprostredne po prijatí rozhodnutia národnej rady o 20.24 h a následne národná rada schválila napadnutý zákon hlasovaním o 20.26 h.

V.2. Všeobecné východiská ústavného rozmeru legislatívneho procesu:

239. Všetci traja navrhovatelia namietajú porušenie pravidiel legislatívneho procesu v rôznych rovinách. Vzhľadom na komplexnosť odôvodnenia návrhov v tejto oblasti, berúc do úvahy aj procesnú ekonómiu tam, kde to situácia dovolí, ústavný súd prepojí tie časti argumentácie navrhovateľov, v ktorých je ich argumentácia obdobná alebo identická.
240. Ústavný súd aj pri posudzovaní tejto veci vychádza v prvom rade zo svojej doterajšej judikatúry sformovanej vo viacerých rozhodnutiach k ústavnému prieskumu legislatívneho procesu. Táto je mu oporou pri spoločensky citlivých veciach, ktoré majú tendenciu polarizovať nielen politickú sféru, ale aj sféru právnickú či verejnú diskusiu *in genere*. Používaním svojej ustálenej rozhodovacej činnosti sa ústavný súd snaží zachovať si neustrannosť a buduje si vlastnú inštitucionálnu legitimitu v čase ako vzácny kapitál, čím, samozrejme, neeliminuje judikatúrny vývoj, resp. eventuálny posun alebo korekciu, ak je odôvodnená vývojom spoločenských pomerov alebo podstatným prínosom nových argumentačných prvkov (tak ako pri nevyhnutnom vývoji judikatúry všeobecných súdov a nadnárodných súdov). Ústavný súd preto kladie dôraz na princíp právnej istoty, ktorá je vyjadrená v postuláte demokratického a právneho štátu. K tomuto princípu sa viackrát prihlásil vo svojej rozhodovacej činnosti s tým, že ho rešpektuje a je ním viazaný (II. ÚS 48/97, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 17/2014, PL. ÚS 7/2017). Prípadná bezdôvodná zmena rozhodovacej činnosti má tendenciu ničiť vybudovanú dôveru k súdu a posúva súd bližšie k politickému rozhodovaniu, na ktoré nie je ústavný súd ani inštitucionálne ani kompetenčne vybavený.
241. Ústavný súd je súdnym orgánom kontroly ústavnosti. Z normatívneho znenia čl. 124 ústavy v kontexte konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy vyplýva, že ústavný súd vykonáva aj tzv. formálnu kontrolu ústavnosti, teda to, či právny predpis prijal orgán, ktorý má na prijímanie predpisu kompetenciu, a taktiež, či tento orgán dodržal právne normy, ktoré prijímanie právneho predpisu regulujú, nie však neobmedzene, ale spôsobom popísaným v nasledujúcom texte.
242. V prospech kontroly legislatívneho procesu svedčia viaceré hodnoty a argumenty. Kľúčový argument predstavuje formálny právny štát, ktorý v najjednoduchšom vysvetlení spočíva na premise, že verejná moc je podriadená právu. Následne aj proces prijímania právnych predpisov musí spĺňať požiadavku súladnosti so stanoveným právom. Bez toho, aby boli legislatívne pravidlá dodržané, zákon ani nemôže vzniknúť z titulu *ex iniuria ius non oritur*.
243. Dodržiavanie pravidiel rokovania v rámci parlamentu navyše nie je predmetom prieskumu pred inými orgánmi v revíznom alebo odvolacom konaní s výnimkou ústavného súdu (PL. ÚS 6/2017). Ústavný súd ale môže byť negatívnym zákonodarcom len pri normatívnom prelomení ústavných mantinelov a mimo tohto rámca neskúma a nereviduje obsahovú správnosť, kvalitu a efektívnosť právnej úpravy, v tomto prípade parametre trestnej politiky štátu, keďže v ústavnom systéme delby moci nemá postavenie druhej komory parlamentu (národnej rady) (uznesenie o prijatí tejto veci na ďalšie konanie, bod 77).
244. Ústavný súd si uvedomuje aj negatívne konzekvencie tohto prístupu, a preto ako protihodnoty na druhej strane tradične zdôrazňuje autonómiu parlamentu (PL. ÚS 6/2017, PL. ÚS 13/2022, PL. ÚS 18/2022), princíp delby moci (PL. ÚS 105/2011, PL. ÚS 24/2014), ale aj neželaný súdny aktivizmus (PL. ÚS 17/2014, bod 17.7). Posledný argument sa prejavuje predovšetkým v zdržanlivosti ústavného súdu pri posudzovaní ústavných dimenzií legislatívneho procesu v parlamente. Inak povedané, len výnimočné okolnosti môžu viesť ústavný súd k tomu, aby skonštatoval ústavnú relevanciu porušenia legislatívneho procesu.
245. Aj z tohto dôvodu v prvých rozhodnutiach, v ktorých ústavný súd posudzoval legislatívny proces parlamentu (PL. ÚS 48/03, PL. ÚS 29/05), skôr len upozornil národnú radu na požiadavky vyplývajúce z princípu demokratického a právneho štátu, než realizoval striktný prieskum ústavnosti. Ústavný súd akcentoval požiadavku hrubého a svojvoľného porušenia pravidiel legislatívneho procesu, resp. vyjadril sa, že porušenie pravidiel legislatívneho procesu nadobudne ústavnú intenzitu, ak týmto konaním dôjde k vážnemu porušeniu ústavných práv alebo princípov. Tento prístup si ústavný súd osvojil aj v neskoršej judikatúre (napr. PL. ÚS 4/2018).
246. V súčasnosti, keď sa navrhovatelia čoraz častejšie obracajú na ústavný súd pri posudzovaní

vád legislatívneho konania na pôde parlamentu, ústavný súd definoval tri situácie, keď bude posudzovať možné ústavné vady legislatívneho procesu. V náleze sp. zn. PL. ÚS 18/2022 ich predstavil takto: Prvú situáciu tvoria najvážnejšie porušenia, ku ktorým dôjde, ak národná rada poruší ústavné pravidlá výslovne upravujúce legislatívny proces (bod 27). Druhá situácia sa týka zákona o rokovacom poriadku a konkrétne predstavuje (i) porušenie ustanovenia zákona o rokovacom poriadku (ii) s určitou, vyššou intenzitou, pri ktorom mohlo dôjsť (iii) k porušeniu relevantných ústavných článkov (bod 28). A napokon tretou rovinou je síce formálne dodržanie ustanovení zákona o rokovacom poriadku, ktoré ale vyústí do porušenia ústavou chránených práv alebo princípov (bod 29).

247. V tomto prístupe možno badať istú gradáciu intenzity vykonávanej kontroly. Najprísnejšie ústavný súd vníma ústavné porušenie legislatívneho procesu, menej prísne porušenie zákona o rokovacom poriadku, ktoré musí navyše dosiahnuť aj istú kvalitatívnu a kvantitatívnu úroveň. Celkom ojedinele môže nastať tretia situácia, čo implikuje výnimočnosť postupu parlamentu, ako aj kontroly zo strany ústavného súdu.
248. V rámci ústavnej kontroly legislatívneho procesu je kľúčovou ochrana parlamentnej menšiny, ktorá predstavuje v demokratických systémoch vládnutia dôležitý prvok. Medzi práva parlamentnej menšiny a jej jednotlivých členov, ktoré by mali byť v demokratickom a právnom štáte ústavne garantované, možno zaradiť najmä účasť na parlamentných procedúrach, teda práva umožňujúce výkon dozoru a kontrolu vládnej väčšiny aj vlády samotnej. Ďalej ide o práva umožňujúce parlamentnej menšine domáhať sa ústavného preskúmania väčšinou prijatých rozhodnutí (zákonov) a v neposlednom rade aj o práva chrániace parlamentnú menšinu i jej jednotlivých členov pred prenasledovaním a svojvôľou zo strany parlamentnej väčšiny. Ochrana parlamentnej menšiny je princípom demokratického štátu. Ak by došlo k takému použitiu vnútorných pravidiel parlamentu, ktoré by marili, sťažili či až dokonca znemožnili výkon činnosti parlamentnej menšiny, ale najmä výkon práv poslancov, ktorí k nej patria, tento princíp by bol porušený (PL. ÚS 6/2017).
249. Ochrana parlamentnej menšiny však nie je samoúčelná. Jej cieľom je poskytnúť ochranu ústavnému princípu slobodnej a primeranej diskusie v národnej rade, kde sa parlamentná menšina bude môcť vyjadriť k návrhu zákona. V tvorbe práva v podmienkach parlamentnej demokracie má byť plne rešpektovaný princíp pluralizmu, podľa ktorého majú všetky strany zúčastnené na parlamentnej procedúre dostať príležitosť sa s prerokúvanou vecou oboznámiť a zároveň sa k nej vyjadriť (PL. ÚS 17/2014).
250. Podľa judikatúry ústavného súdu ochrana parlamentnej menšiny nespočíva v ochrane pred rozhodnutiami väčšiny, ale umožňuje menšine vyjadriť svoj názor počas rozhodovacieho procesu v parlamente (PL. ÚS 13/2022). Konečné rozhodnutie v zákonodarnom zbore je výsledkom väčšinového rozhodovania, pričom je dôležité, aby mal v priebehu legislatívneho procesu každý poslanec rovnakú možnosť vplývať na finálnu podobu rozhodnutia (PL. ÚS 6/2017). Ústavný súd už judikoval, že spôsob a metódy prerokovania návrhov zákonov môžu byť výsledkom politickej taktiky pri zákonodarnom procese, keďže politické metódy pri tomto postupe patria do konceptu parlamentnej autonómie, do ktorej ústavný súd nezasahuje (PL. ÚS 18/2022, bod 38).
251. Ústavný súd si je plne vedomý, že pri posudzovaní legislatívneho procesu je v zložitej situácii aj vzhľadom na účinky konštatovania protiústavnosti legislatívneho procesu. Jeho rozhodnutie vo vzťahu k procesu môže znamenať len dve možnosti – buď legislatívny proces mal ústavné vady alebo nemal ústavné vady. Žiadny kompromis nie je možný, pretože aj jediné porušenie v rámci procesu má kontumačné dôsledky na celý proces, ak také porušenie napĺňa relevantné, ústavným súdom definované parametre ako dôvod na derogáciu finálneho produktu legislatívneho procesu.

V.3. Dôvody na skrátené legislatívne konanie:

252. Podľa § 89 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku sa národná rada môže na návrh vlády uznieť na skrátenom legislatívnom konaní o návrhu zákona za mimoriadnych okolností, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody.
253. Jadro sporu medzi navrhovateľmi a národnou radou spočíva v tom, či v posudzovanej veci

existovala mimoriadna okolnosť, ktorá odôvodňovala skrátené legislatívne konanie, a v priamej príčinnej súvislosti s ňou buď boli ohrozené základné ľudské práva, bezpečnosť, alebo hrozili štátu značné hospodárske škody. Táto hrozba zároveň musí byť reálna, bezprostredná a dostatočne konkretizovaná. Kým navrhovatelia argumentujú, že taký súvis nie je daný, tak vláda s parlamentom tvrdia opak. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či vládou prezentované a národnou radou aprobované dôvody na skrátené legislatívne konanie možno považovať z právneho (a najmä ústavného hľadiska) za relevantné.

254. Vláda naliehavosť prijatia návrhu napadnutého zákona v skrátenom legislatívnom konaní odôvodňuje nevyhnutnosťou prijať legislatívne opatrenia v oblasti trestného práva (a) nadväzujúce na konania o porušení povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie (b) s cieľom zosúladenia politiky trestania s čl. 46 ods. 3 charty, (c) v reakcii na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 týkajúci sa úpravy trestu prepadnutia majetku, (d) s cieľom zosúladiť právnu úpravu s rozhodovacou praxou ESLP, ktorá (podľa vlády) konštatovala (e) porušenie základných práv sťažovateľov následkom zneužívania procesných inštitútov trestného konania zo strany úradu špeciálnej prokuratúry a Národnej kriminálnej agentúry, a (f) plne tak transponovať smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica 2012/13/EÚ“) a smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (ďalej len „smernica 2014/42/EÚ“). Napokon tiež vláda poukazuje na (g) potrebu urýchlene reagovať aj na vývoj inflácie, keďže kritériá, na základe ktorých sa škoda na majetku kvalifikuje ako trestný čin, už môžu byť neaktuálne, čím dochádza ku kriminalizácii osôb bez reálneho nebezpečenstva pre spoločnosť.
255. Prezident vo svojom návrhu tvrdí, že podmienky predvídané zákonom o rokovacom poriadku na skrátené legislatívne konanie neboli splnené. Podľa jeho názoru neexistovala mimoriadna okolnosť v podobe ohrozenia základných práv a slobôd pri rušení úradu špeciálnej prokuratúry. Argumentuje, že z viacerých nálezov ústavného súdu, ktorými konštatoval porušenie základných práv a slobôd, len šesť sa týka úradu špeciálnej prokuratúry, pričom ani v jednom nebola konštatovaná neústavnosť trestného konania. Podľa prezidenta nemôže obstať dôvod, že za ostatnými rozhodnutiami ústavného súdu je tiež úrad špeciálnej prokuratúry, pretože to boli súdy, ktoré spôsobili porušenie práv a slobôd sťažovateľov. Podľa jeho názoru neobstojí ani argument, že je daná potreba zosúladenia výšky trestov s trendmi trestnej politiky v rámci Európskej únie. Poukazuje na analýzu Európskej prokuratúry (EPPO) k vládnomu návrhu napadnutého zákona, podľa ktorej navrhované zmeny neboli schopné zabezpečiť, aby trestné činy proti rozpočtu Európskej únie boli na Slovensku trestané účinnými, primeranými a odradzujúcimi trestnými sankciami.
256. Obdobne argumentujú v návrhu obe skupiny poslancov. Tvrdia, že podmienka mimoriadnych okolností v spojení s hrozbou hospodárskych škôd a porušovania ľudských práv neumožňuje prijímanie komplexných právnych predpisov. Podľa navrhovateľov (s odkazom okrem iného aj na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 13/2022) je mimoriadna okolnosť taká okolnosť, ktorú nebolo možné predvídať, pretože nastala náhle, nie je bežná, niečo sa náhle zmenilo, na čo je potrebné okamžite reagovať, pretože sú ohrozené základné ľudské práva a slobody alebo bezpečnosť alebo hrozia štátu značné hospodárske škody. Nová trestná politika je systémovým riešením, a nie bezprostrednou reakciou na mimoriadnu okolnosť.
257. Argumenty vlády pre skrátené legislatívne konanie v podobe konaní o porušení povinnosti transpozície práva Európskej únie do slovenského právneho poriadku a hrozbe hospodárskej škody nepovažujú za relevantnú podmienku na skrátený legislatívny proces z titulu selektívnosti týchto konaní (existujú aj niektoré ďalšie konania vedené proti Slovenskej republike), času (konania boli iniciované v rokoch 2019 – 2021) a reálnosti (vo väčšine stanovísk neprišlo k vydaniu odôvodneného stanoviska). Ani ohrozenie ľudských práv nie je dôvodom na skrátené legislatívne konanie z dôvodu vládou tvrdeného rozsudku Súdneho dvora vo veci C-655/21, nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 či judikatúry ESLP proti Slovenskej republike, pretože tieto súdne rozhodnutia nie sú mimoriadnou okolnosťou relevantnou pre použitie inštitútu skráteného legislatívneho konania. Rovnako ani argument „vojny“ medzi generálnou prokuratúrou a úradom špeciálnej prokuratúry neobstojí.
258. Navrhovatelia považujú za jedinou mimoriadnu okolnosť infláciu, avšak aj tú možno predvídať, pričom nedošlo k takému odklonu od pravidelných odhadov, ktoré by si vyžiadali urýchlenie

bezprostrednú reakciu v oblasti trestného práva. Navyše sa inflácia v napadnutom zákone spája len s určením hraníc výšky škody (teda s jedným ustanovením) a dokonca ani tu zvýšené hranice škody inflácii nezodpovedajú.

259. Z citovaného § 89 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku vyplýva, že primárnou podmienkou uskutočnenia skráteného legislatívneho konania je existencia mimoriadnej okolnosti. Za mimoriadnu okolnosť na účely skráteného legislatívneho konania možno považovať iba takú okolnosť, ktorá sa zjavne vymyká bežnému priebehu spoločenských alebo politických procesov, a to vnútroštátnych i vonkajších, alebo môže ísť o okolnosť, ktorú predstavuje prírodná katastrofa (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 55/10, bod 84). Podľa jedného zo stanovísk možno mimoriadnu okolnosť charakterizovať ako objektívne existujúcu okolnosť, ktorú nebolo možné predvídať, pretože nastala neočakávane a je potrebné na ňu urýchlene reagovať (napríklad živelná pohroma, priemyselná havária a pod.; pozri stanovisko Katedry ústavného práva a správneho práva PF UPJŠ – časť IV.10.2 tohto nálezu).
260. Ide o objektívne vnímateľnú realitu, ktorú netreba dokazovať, a zároveň ide o predpoklad vzniku ohrozenia základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo hrozby značných hospodárskych škôd pre štát. Ohrozenie základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo hrozba značných hospodárskych škôd pre štát je potenciálnym následkom takejto mimoriadnej okolnosti, ktorý je však potrebné individualizovať [a teda odôvodniť (PL. ÚS 11/2012)].
261. Ohrozenie základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo hrozba značných hospodárskych škôd pre štát sú dostatočne odôvodnené vtedy, ak ohrozenie je reálne (atribút reálnosti ohrozenia), priame (atribút bezprostrednosti ohrozenia) a je konkretizovaný spôsob ohrozenia [atribút konkrétnosti ohrozenia (PL. ÚS 11/2012)]. Česká rozhodovacia prax navyše zdôrazňuje, že ohrozenie základných ľudských práv a bezpečnosti, resp. hrozba značných hospodárskych škôd musia byť aj „... *intenzívne. S tým súvisí podmienka určitej naliehavosti, ktorá spočíva v tom, že z dôvodu časovej tiesne návrh zákona už nemožno prejednať štandardným spôsobom.*“.
262. Ústavný súd konštatuje, že napadnutá právna úprava sa týka komplexných zmien trestnej politiky štátu – práva hmotného, ako aj procesného. Dôvodová správa k napadnutému zákonu poukazuje na programové vyhlásenie vlády na roky 2023 až 2027 (ďalej len „programové vyhlásenie vlády“), časť posilnenie úlohy demokratického štátu – trestná politika štátu, v ktorom sa vláda zaviazala „*k priblíženiu slovenského trestného práva európskym štandardom a aktuálnym trendom v trestnoprávnej politike najvyšších krajín Európskej únie, ako aj Európskej únie ako takej.*“.
263. Vláda v programovom vyhlásení vlády odkazuje na potrebu humanizácie trestov, príklon k filozofii restoratívnej justície (vrátane uprednostnenia alternatívnych trestov) a väčšiu primeranosť (individualizáciu) trestov. Na uvedené ciele zákonodarca využil niekoľko desiatok inštitútov (výška škody, trestné sadzby, spôsoby ukladania trestov, premlčanie a iné), inštitúcií (zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry), reflexiu súdnych rozhodnutí (náleзов ústavného súdu, rozsudkov ESLP a Súdneho dvora), ako i implementáciu práva Európskej únie do slovenského právneho poriadku.
264. Ústavný súd považuje za dôležité, že pri konkrétnej identifikácii podmienok na skrátené legislatívne konanie musia mať vláda aj parlament určitú mieru diskrecie a autonómie. Takto vymedzený priestor však nemôže byť neobmedzený a môže byť predmetom ústavnej kontroly zo strany ústavného súdu, ak by formálnym dodržaním zákona o rokovanom poriadku došlo k porušeniu ústavou chránených práv alebo princípov (PL. ÚS 11/2012, PL. ÚS 13/2022). Ústavný súd sa však, rešpektujúc zodpovednosť vlády a parlamentu, vyhýba stanoveniu príliš prísnych podmienok na toto konanie z dôvodu, aby vláda aj parlament mohli plniť svoje ústavné funkcie a identifikovať tie segmenty sociálnej reality, ktoré treba regulovať urgentne. Vláda a parlament majú široký rozsah uváženia, čo považujú za priame alebo bezprostredné ohrozenie hodnôt špecifikovaných v zákone o rokovanom poriadku. Osobitne širokú mieru diskrecie má zákonodarca pri trestnej politike (PL. ÚS 6/09, PL. ÚS 106/2013).

a) Konania o porušení povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie:

265. V návrhu na skrátené legislatívne konanie vláda poukazuje na nevyhnutnosť prijať legislatívne opatrenia v oblasti trestného práva súvisiace s konaniami o porušení povinností

vyplývajúcich z práva Európskej únie vedenými proti Slovenskej republike.

266. Nemožno poprieť, že konania predvídané v čl. 258 zmluvy o fungovaní EÚ, na ktoré poukázala vláda, aktuálne proti Slovenskej republike prebiehajú a sú v rôznych fázach predsúdneho štádia vedeného Komisiou. V troch prípadoch bola Slovenskej republike zo strany Komisie doručená výzva, resp. dodatočná výzva [INFR(2019)2135, INFR(2021)2268 a INFR(2023)2108] a v dvoch prípadoch už bolo doručené aj odôvodnené stanovisko [INFR(2021)2240 a INFR(2023)2008]. Len v jednom z týchto konaní [INFR(2023)2108] by mohla Komisia v prípadnej žalobe podanej na Súdnom dvore podľa čl. 258 zmluvy o fungovaní EÚ navrhnúť aj uloženie finančných sankcií, keďže v zmysle čl. 260 ods. 3 zmluvy o fungovaní EÚ vyčíta Slovenskej republike v predsúdnom štádiu aj neoznámenie transpozičných opatrení vo vzťahu k smernici. V ostatných začatých konaniach môže Komisia v prípade, že sa rozhodne podať žalobu na Súdnom dvore, podľa čl. 258 zmluvy o fungovaní EÚ žiadať len konštatovanie neplnenia identifikovaných povinností. K uloženiu finančných sankcií by mohlo dôjsť až na základe následnej žaloby Komisie podanej podľa čl. 260 ods. 2 zmluvy o fungovaní EÚ pre neprijatie potrebných opatrení na vyhodenie rozsudku Súdneho dvora vyhláseného podľa čl. 258 zmluvy o fungovaní EÚ.
267. Podľa názoru ústavného súdu však žiadne z vládou špecifikovaných začatých konaní nemožno považovať za mimoriadnu okolnosť v zmysle § 89 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku. Nie je možné v súvislosti s nimi konštatovať, že ich začatie sa vymyká bežnému priebehu daných procesov, ako to požaduje judikatúra ústavného súdu (PL. ÚS 11/2012). Ide o konania, ktoré sú predvídané zmluvou o fungovaní EÚ a ich priebeh nevykazuje žiadne odlišnosti od tejto úpravy.

b) Potreba humanizácie trestov a zosúladenia trestnej politiky s čl. 46 ods. 3 charty:

268. Argumentácia nevyhnutnosťou urýchlene pristúpiť k humanizácii trestov v Trestnom zákone síce odôvodňuje potrebu prijatia navrhovaných zmien, avšak ani v tomto prípade ústavný súd nevidel mimoriadnu okolnosť, pre ktorú bolo nevyhnutné napadnutý zákon prijať v skrátenom legislatívnom konaní. Okrem iného možno poukázať na to, že humanizácia trestov nebola predmetom zákonodarného procesu prvýkrát.
269. Čo sa týka tvrdeného rozporu aktuálnej politiky trestania s čl. 49 ods. 3 charty, ktorý vláda podporuje aj odkazom na rozsudok Súdneho dvora vo veci C-655/21, je potrebné pripomenúť čl. 51 ods. 1 charty, v zmysle ktorého je charta určená pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Európskej únie. Testovať optikou charty teda nie je možné celý Trestný zákon, ale len tie jeho ustanovenia, ktoré sú dôsledkom vykonávania práva Európskej únie zo strany Slovenskej republiky. Neobstoí teda všeobecné tvrdenie, že taká rozsiahla novelizácia, akú predstavuje predmetná právna úprava, bola vyvolaná potrebou zosúladenia právnej úpravy s chartou. Bolo by potrebné precizovať, vo vzťahu ku ktorým ustanoveniam má tento argument svoj význam. Okrem toho, ani keby sa pripustila potreba zosúladenia niektorých ustanovení Trestného zákona s chartou ako dôvod novelizácie Trestného zákona, nejde o mimoriadnu okolnosť v zmysle judikatúry ústavného súdu popísanej v bodoch 259 až 264 tohto nálezu.

c) Reakcia na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021:

270. Poukázané bolo tiež na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 vo veci vyslovenia nesúladu § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona, ktoré sa týkajú inštitútu trestu prepadnutia majetku. Ako vláda uvádza, § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona sú zrušené od 20. októbra 2023. Podľa čl. 125 ods. 3 ústavy ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.
271. Ústavný súd je toho názoru, že šesťmesačná lehota stanovená ústavou je nastavená tak, aby potrebné zmeny bolo možné prijať v riadnom legislatívnom konaní. Nemalo by teda zostať

pravidlom, že každý nález ústavného súdu, ktorým bude vyslovený nesúlad právneho predpisu alebo jeho časti s ústavou, má mať za následok skrátené legislatívne konanie. Navyše pokiaľ ústavný súd rozhodol o neústavnosti konkrétneho ustanovenia právneho predpisu, tým skôr bolo ohrozenie základných slobôd *de facto* eliminované. V konkrétnej veci síce treba konštatovať, že v riadnom legislatívnom procese by sa už navrhované zmeny prijali pravdepodobne nestihli, avšak to nič nemení na tom, že nález ústavného súdu nie je v zásade mimoriadnou okolnosťou, ktorá by mohla mať za následok ohrozenie základných práv a slobôd (čo je už zo samotnej povahy ústavného súdu a jeho rozhodovacej právomoci vylúčené), a v tomto prípade nebolo preukázané, že by v dôsledku tohto rozhodnutia hrozila Slovenskej republike akákoľvek škoda.

d) Potreba zosúladenia právnej úpravy s rozhodovacou praxou ESLP:

272. K vládou uvádzaným rozhodnutiam ESLP ústavný súd uvádza:

- i) Rozsudok ESLP vo veci Branislav Adamčo proti Slovenskej republike (č. žiadosti 45084/14) je z 12. 11. 2019 a ESLP v tomto rozsudku okrem iného konštatoval porušenie práv sťažovateľa z dôvodu, že jeho odsúdenie v trestnom konaní bolo v rozhodujúcej miere založené iba na výpovedi svedka (kajúcnika), pričom ostatné dôkazy boli iba nepriame. Výpoveď svedka podľa ESLP nebola dostatočne preskúmaná, pričom mala byť, a to tým skôr, že svedok za túto usvedčujúcu výpoveď získal praktickú beztrestnosť za trestný čin vraždy.
- ii) S týmto prípadom súvisí rozhodnutie ESLP vo veci Erik Adamčo proti Slovenskej republike (rozsudok z 1. 6. 2023, č. žiadosti 19990/20), v ktorom ESLP vytkol súdom rozhodujúcim vo veci, že nevenovali žiadnu jasnú individuálnu pozornosť rozsahu a povahe výhod získaných výmenou za usvedčujúce dôkazy, a to napriek konkrétnym argumentom sťažovateľa. V oboch prípadoch ESLP poukázal na to, že sa nezdá, že by slovenské právo obsahovalo ustanovenia týkajúce sa udeľovania imunity a že takéto dohody boli uzatvárané mimo súdnej kontroly. V oboch prípadoch ide o rozsudky ESLP, ktoré sú sledované Výborom ministrov Rady Európy.
- iii) V rozsudku Vasaráb a Paulus proti Slovenskej republike (rozsudok ESLP z 15. 12. 2022, č. žiadosti 28081/19, 29664/19) bolo konštatované porušenie práva na výsluch svedka v trestnom konaní. V tomto prípade ESLP poukazoval na nedostatočné zdôvodnenie odmietnutia vykonania ďalšieho dokazovania (navrhovaného sťažovateľmi).
- iv) V prípade Mucha proti Slovenskej republike (rozsudok ESLP z 25. 11. 2021, č. žiadosti 63703/19) sťažovateľ namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom a porušenie prezumpcie nevinoty. Sťažovateľ bol súdený a odsúdený tým istým prvostupňovým súdom, ktorý v minulosti odsúdil jeho spolupáchateľov za trestné činy spáchané spoločne s ním a pri vymedzení týchto činov poukazoval aj na spoluúčasť sťažovateľa.

273. Ústavný súd nepopiera potrebu rešpektovania rozhodnutí ESLP, avšak dospel k záveru, že ani jedno z označených rozhodnutí nemožno považovať za takú mimoriadnu okolnosť, ktorá by odôvodňovala potrebu skráteného legislatívneho konania. V prvom rade je potrebné poukázať na to, že väčšina z rozhodnutí bola prijatá už pred niekoľkými rokmi a zákonodarcia dosiaľ nepovažoval za nevyhnutné kvôli nim urýchlene pristúpiť k novelizácii trestnoprávných predpisov. Ak ESLP v rozhodnutí vysloví, že zmluvný štát porušil práva sťažovateľa, nemožno bez ďalšieho také rozhodnutie považovať za mimoriadnu okolnosť odôvodňujúcu potrebu meniť právnu úpravu pre možné ohrozenie základných práv. Dôsledkom existencie rozhodnutia ESLP o porušení práv a slobôd je povinnosť rešpektovať právny názor ESLP v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, čím sa práve zabráni porušovaniu práv a slobôd chránených dohovorom v obdobných prípadoch.

e) Vládou namietané „zneužívanie“ inštitútov trestného práva špecializovanými trestnými zločkami (Národnou kriminálnou agentúrou a úradom špeciálnej prokuratúry):

274. Vláda v návrhu na skrátené legislatívne konanie argumentovala „zneužívaním“ inštitútov trestného práva špecializovanými trestnými zločkami (Národnou kriminálnou agentúrou a úradom špeciálnej prokuratúry) v neprimeranom rozsahu. Podľa vlády sú dva štátne orgány – generálna prokuratúra a úrad špeciálnej prokuratúry *de facto* v inštitucionálnej vojne, pretože presadzujú dva odlišné koncepty trestnej politiky štátu, kde úrad špeciálnej

prokuratúry nerešpektuje generálnu prokuratúru ako hlavu monokratickej štruktúry prokuratúry. K tomu ústavný súd uvádza, že ide o zákonnú delbu kompetencií v internom prostredí orgánov prokuratúry, ktorá nekoliduje úprave podľa čl. 149 až 151 ústavy, pričom tak ako uvedený argument nesvedčí v prospech skráteného legislatívneho konania, rovnako nesvedčí ani v prospech podaných návrhov v tejto veci (pozri argumentáciu ďalej), pretože ústavná oddelenosť a z nej vyplývajúca inštitucionálna nezávislosť sa týkajú sústavy orgánov prokuratúry ako celku a interné vzťahy v jej rámci ponecháva ústava zákonnej úprave.

275. Vo svojom vyjadrení k návrhom navrhovateľov vláda poukazuje na nasledujúce rozhodnutia ústavného súdu: II. ÚS 300/2021, II. ÚS 367/2021, III. ÚS 39/2021, I. ÚS 32/2021, II. ÚS 428/2020, III. ÚS 287/2020, IV. ÚS 44/2023, I. ÚS 106/2021, IV. ÚS 219/2022, I. ÚS 20/2022, I. ÚS 486/2021, III. ÚS 456/2021, III. ÚS 581/2021, II. ÚS 373/2021, III. ÚS 523/2021, II. ÚS 288/2021, III. ÚS 347/2021, II. ÚS 299/2021, III. ÚS 33/2021, I. ÚS 452/2020, III. ÚS 454/2022, III. ÚS 455/2022, III. ÚS 251/2022, III. ÚS 65/2023, IV. ÚS 608/2022 a I. ÚS 448/2021.
276. Z uvedených rozhodnutí sa úradu špeciálnej prokuratúry dotýkajú len rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 106/2021 (neumožnenie návštevy notára obvinenému z korupcie v kolúznež väzbe), IV. ÚS 219/2022 (neumožnenie odosielania listov manželke a deťom sťažovateľom v kolúznež väzbe), III. ÚS 454/2022 (nezákonná prehliadka administratívnych priestorov sťažovateľky na príkaz úradu špeciálnej prokuratúry), IV. ÚS 608/2022 (porušenie práva na konanie bez zbytočných prieťahov) a I. ÚS 448/2021 (porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov). Vydanie týchto rozhodnutí pritom poukazuje len na existenciu fungujúceho systému ústavných sťažností, na ktorých podklade ústavný súd rozhodol, a tým sa zabránilo ďalšiemu porušovaniu práv (nielen) sťažovateľov v obdobných veciach. Navyše ide o rozhodnutia za posledné tri roky, a preto nemožno hovoriť o náhlej či neočakávanej udalosti, na ktorú bolo potrebné reagovať urýchlene skráteným legislatívnym konaním.

f) Transpozícia smernice 2012/13/EÚ a smernice 2014/42/EÚ:

277. Napokon vláda v predkladacej správe k návrhu na skrátené legislatívne konanie poukazuje na potrebu plnej transpozície smernice 2012/13/EÚ a smernice 2014/42/EÚ. V ďalšom texte samotného návrhu na skrátené legislatívne konanie však na túto skutočnosť nijakým spôsobom neodkazuje a poukaz na potrebu transpozície predmetných smerníc vláda nevysvetlila ani vo vyjadrení doručenom v tomto konaní. Je pravda, že v prípade oboch uvedených smerníc zaslala Komisia Slovenskej republike v súvislosti s ich transpozíciou formálnu výzvu [INFR(2014)0378 a INFR(2016)0831], ale v oboch prípadoch bolo konanie zo strany Komisie uzavreté bez podania žaloby na Súdnom dvore (10. decembra 2015, resp. 17. mája 2018).

g) Vývoj inflácie:

278. V neposlednom rade vláda poukázala na potrebu urýchlene reagovať na vývoj inflácie, pretože dochádza ku kriminalizácii osôb bez reálneho nebezpečenstva pre spoločnosť. Na tomto mieste je potrebné poukázať na to, že inflácia sa spomína v súvislosti so zmenami v nastavení hraníc na definovanie malej, väčšej, značnej škody a škody veľkého rozsahu, pričom tieto ustanovenia neboli menené od roku 2006. Práve táto skutočnosť by mohla poukazovať na to, že aj keď nemožno poprieť potrebu aktualizácie právnej úpravy, otázkou zostáva, či bolo nevyhnutné, aby k tejto aktualizácii došlo urýchlene. Ak by v dôsledku inflácie mali byť ohrozené základné práva a slobody, potom bolo povinnosťou zákonodarcu zakročiť a právnu úpravu aktualizovať omnoho skôr. Samotná vláda však poukazuje na to, že obdobným spôsobom sa navrhovalo zvýšenie výšky malej škody aj návrhom pripraveným ministrom spravodlivosti z 30. marca 2023 (tlač 1528), a to bez toho, aby bolo nevyhnutné takéto navyšovanie hraníc škody schváliť urýchlene.

V.4. Vlastné posúdenie dôvodov na skrátené legislatívne konanie a ďalšieho priebehu legislatívneho procesu:

279. Ústavný súd dospel k záveru, že aj pri zohľadnení širokej miery politického uváženia (*wide margin of appreciation, weiter politischer Ermessensspielraum*) je nutné konštatovať, že národná rada pri prijímaní napadnutého zákona postupovala v rozpore s § 89 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku, keď podľa názoru ústavného súdu nepreukázala splnenie podmienok na skrátené legislatívne konanie. Argumentácia vlády uvedená v návrhu na skrátené

legislatívne konanie čiastočne, tak ako je už uvedené, poskytuje odôvodnenie pre navrhované zmeny trestnoprávnych kódexov, avšak tieto dôvody podľa ústavného súdu nie sú dostatočné na to, aby bolo možné racionálne dospieť k záveru, že bolo nevyhnutné tieto zmeny prijať urýchlene v skrátrenom legislatívnom konaní.

280. Nerešpektovanie zákonom stanovených pravidiel legislatívneho procesu (teda nezákonnosť) však nemusí nevyhnutne znamenať aj neústavnosť (pozri bod 246 tohto nálezu). Ako ústavný súd v obdobných prípadoch zdôrazňuje, jeho úlohou nie je zastávať pozíciu „odvolacieho súdu“ vo vzťahu k posudzovaniu naplnenia podmienok na skrátané legislatívne konanie, ale vystupovať ako ochranca ústavných princípov vzťahujúcich sa na legislatívny proces (PL. ÚS 13/2022). Ústavnú relevanciu väd legislatívneho procesu ústavný súd vidí v prípade porušenia ustanovenia zákona o rokovacom poriadku, ak ide o porušenie (i) s určitou, vyššou intenzitou, pri ktorom mohlo dôjsť (ii) k porušeniu relevantných ústavných článkov (PL. ÚS 18/2022). Uvedené vyplýva z už uvedeného základného východiska rozhodovacej praxe ústavného súdu, podľa ktorého môže byť rozpor prijatého zákona s ústavou dôsledkom hrubého a svojvoľného nerešpektovania pravidiel zákonodarného postupu (PL. ÚS 48/03). Nálezom sp. zn. PL. ÚS 13/2022 zároveň ústavný súd túto požiadavku spresnil, keď dodal, že *„... v zásade však musí ísť o také porušenie pravidiel zákonodarného procesu, ktoré predstavuje aj zásah do ústavou garantovaných predovšetkým poslaneckých menšinových práv.“*
281. Ústavná intenzita porušenia pravidiel legislatívneho procesu veľmi úzko súvisí s tým, či týmto porušením došlo (alebo mohlo dôjsť) k zásahu do ústavných princípov. Na túto otázku je potrebné odpovedať v kontexte dôsledkov, ktoré môžu nastať v zmysle zákona o rokovacom poriadku v prípade, ak je zákon prijatý v skrátrenom legislatívnom konaní.
282. Podľa § 89 ods. 3 zákona o rokovacom poriadku sa v skrátrenom legislatívnom konaní nepoužijú tieto obmedzenia:
- ustanovenie § 25 zákona o rokovacom poriadku, podľa ktorého rokovanie o jednotlivých bodoch schôdze národnej rady nemôže začať, ak neboli poslancom najneskôr do 24 hodín pred začatím rozpravy doručené všetky písomné materiály, ktoré slúžia ako podklad na rokovanie, ak národná rada bez rozpravy nerozhodne inak;
 - ustanovenie § 72 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku, podľa ktorého sa návrh zákona musí zverejniť na webovom sídle národnej rady najmenej 15 dní pred schôdzou národnej rady, na ktorej sa uskutoční jeho prvé čítanie;
 - ustanovenie § 74 ods. 2 zákona o rokovacom poriadku upravuje povinnosť národnej rady určiť lehotu na prerokovanie návrhu zákona vo výboroch, ktorá nesmie byť kratšia ako 30 dní odo dňa pridelenia;
 - ustanovenia § 81 ods. 2, § 83 ods. 4 a § 84 ods. 2 zákona o rokovacom poriadku upravujú lehoty, ktoré majú byť dodržané od doručenia správy výborov do druhého čítania a v prípade hlasovania o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch; a
 - napokon § 86 zákona o rokovacom poriadku, ktorý umožňuje odložiť hlasovanie o návrhu zákona ako celku v prípade, ak boli schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy, a to až do času, kým tieto návrhy nebudú poslancom rozdané v písomnej forme.
283. Obmedzenie upravené v § 25 zákona o rokovacom poriadku možno „obišť“ aj jednoduchým rozhodnutím národnej rady (toto obmedzenie teda možno „nepoužiť“ aj v riadnom legislatívnom konaní). Napriek tomu, že § 89 ods. 3 zákona o rokovacom poriadku umožňuje „nedodržanie“ lehoty upravenej v § 72 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku, zo skutkového stavu vyplýva, že v tomto prípade bola táto požiadavka materiálne zachovaná. Vo vzťahu k prerokovaniu vo výboroch je podstatné, že k prerokovaniu napokon došlo (bezprostredne po prvom čítaní). Ustanovenia § 81 ods. 2, § 83 ods. 4 a § 84 ods. 2 zákona o rokovacom poriadku umožňujú tieto lehoty skrátiť na základe rozhodnutia národnej rady aj v prípade riadneho legislatívneho procesu. Ustanovenie § 86 zákona o rokovacom poriadku upravuje len možnosť (nie povinnosť) hlasovanie odložiť, a to na základe návrhu národnej rady.
284. Skupina poslancov 2 považuje za osobitný dôvod neústavnosti legislatívneho procesu aj rozsah pozmeňovacieho návrhu spravodajcu zákona (poslanec Tibor Gašpar), ktorý mal 22 strán, a najmä skutočnosť, že bol členom ústavnoprávneho výboru zaslaný 29. januára 2024 o 20.03 h, teda bezprostredne večer pred začatím rozpravy v ústavnoprávnom výbore, ktorá sa začala 30. januára 2024 o 9.00 h.

285. Vo vzťahu k rozsahu návrhu v druhom čítaní ústavný súd už skôr rozhodol, že nemôže posudzovať rozsah pozmeňovacieho návrhu ako dôvod na deklaráciu neústavnosti právneho predpisu. Stanovením ideálnej, primeranej či neprimeranej dĺžky pozmeňujúceho či doplňujúceho návrhu bez prepojenia na porušenie ústavných práv alebo princípov by ústavný súd neprimeraným spôsobom zasiahol do parlamentnej autonómie (PL. ÚS 18/2022, bod 40).
286. Podľa čl. 9 ods. 2 pravidiel rokovania ústavnoprávneho výboru je člen výboru povinný zaslať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy sekretariátu výboru v časovom predstihu, aby bolo možné ich zaslať členom výboru najmenej 24 hodín pred konaním schôdze výboru, na ktorej sa bude uvedený návrh zákona prerokúvať. To však neplatí, ak sa návrh zákona prerokúva v skrátrenom legislatívnom konaní alebo ak ide o pozmeňujúci a doplňujúci návrh, ktorý obsahuje úpravy zodpovedajúce časti C. stanoviska Odboru legislatívy a aproximácie práva Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky (legislatívno-technická úprava), alebo ak s tým súhlasí nadpolovičná väčšina prítomných členov výboru.
287. Navrhovatelia argumentujú obmedzením relevantnej a kvalifikovanej rozpravy vo výbore, pričom poukazujú práve na skutočnosť, že k tomuto obmedzeniu došlo v priamej súvislosti s existenciou skráteneho legislatívneho konania o napadnutom zákone.
288. Je zrejmé, že ak by sa o napadnutom zákone nerozhodovalo v skrátrenom legislatívnom konaní, člen výboru (v tomto prípade poslanec Tibor Gašpar) by bol povinný riadiť sa 24-hodinovou lehotou a pozmeňujúci návrh by tak členovia ústavnoprávneho výboru mali k dispozícii skôr. Uvedené pravidlo je obsiahnuté len v pravidlách rokovania ústavnoprávneho výboru, ktoré boli prijaté ako uznesenie ústavnoprávneho výboru – teda ako interný predpis konkrétneho výboru parlamentu, preto ani jeho prípadné porušenie nemohlo dosiahnuť ústavnú intenzitu, ktorá by viedla k protiústavnosti napadnutého zákona v dôsledku väd legislatívneho procesu. Navyše o tomto návrhu ústavnoprávneho výboru prebehla diskusia nielen na jeho zasadnutí, ale bolo možné o ňom diskutovať aj v rámci samotného druhého čítania v pléne národnej rady, ktoré prebiehalo od 31. januára 2024 do 8. februára 2024.
289. K námietkam skupiny poslancov 1 (bod 8.9 ich návrhu) týkajúcim sa pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu podaného poslancom Gáborom Grendelom a pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu podaného poslancom Martinom Šmilňákom (bod 8.10 ich návrhu) ústavný súd uvádza, že ústavnú ochranu výkonu mandátu poslanca v rozsahu podávania pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov počas rokovania o návrhu zákona je možné poskytnúť len vtedy, ak je takýto návrh podaný v súlade so všetkými požiadavkami zákona o rokovanom poriadku, a tým je naplnený účel pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu.
290. K požiadavke podpisu predkladateľa pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu ústavný súd uvádza, že podpis poslanca pod pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom podľa § 82 ods. 2 zákona o rokovanom poriadku nie je samoučelný, pretože vyjadruje jeho súhlas s takýmto návrhom. Fyzickým podpísaním návrhu vzniká a preukazuje sa vzťah poslanca k takémuto návrhu. Zákon o rokovanom poriadku v § 29 ods. 1 predpokladá, že poslanec podáva svoj pozmeňujúci a doplňujúci návrh. Ak je na podanie takého návrhu postačujúci súhlas jedného poslanca (typicky vo výbore národnej rady), požiadavka jeho podpisu v zákone o rokovanom poriadku nie je, pretože tam nenastane pochybnosť o tom, že poslanec predkladá svoj pozmeňujúci a doplňujúci návrh. Ak ale rokovací poriadok vyžaduje podpisy aspoň 15 poslancov ako prejav súhlasu s pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom, je elementárnou náležitosťou písomne predloženého návrhu aj podpis jeho predkladateľa.
291. V písomnom vyhotovení pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu podaného poslancom Gáborom Grendelom, ktorý je zverejnený na webovom sídle národnej rady, je na s. 48 v podpisovej prílohe prvé miesto prázdne, čo navodzuje dojem, že bolo určené práve pre predkladateľa pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu.
292. Pokiaľ ide o pozmeňujúci a doplňujúci návrh podaný poslancom Martinom Šmilňákom, je podstatné, že jedným z minimálneho počtu súhlasov poslancov s návrhom bol súhlas poslanca, ktorého mandát už zanikol. Zánikom mandátu poslanca dochádza k definitívnemu ukončeniu všetkých práv, ktoré sú s výkonom mandátu spojené. Vo vzťahu k návrhom zákonov to zákon o rokovanom poriadku výslovne upravuje v § 147 ods. 2. Podanie návrhu zákona ale nie je jediným oprávnením poslanca v rámci výkonu jeho mandátu. Z podstaty

zániku mandátu podľa ústavného súdu vyplýva, že nie je možné, aby po zániku mandátu poslanca pretrvávali účinky spojené s výkonom mandátu. Ak súhlas s pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom vyjadrilo presne 15 poslancov a do momentu hlasovania o ňom mandát jednému z nich zanikol, bola by požiadavka súhlasu aspoň 15 poslancov naplnená súhlasom poslanca, ktorého mandát už v čase hlasovania neexistuje. Zmyslom, ktorý je možné z § 82 ods. 2 zákona o rokovacom poriadku vyvodiť, je, aby bol súhlas aspoň 15 poslancov daný nielen v momente podpísania pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu, ale aj v momente hlasovania o ňom.

293. K argumentácii skupiny poslancov 1 týkajúcej sa podania pozmeňujúceho návrhu poslancom Tiborom Gašparom 7. februára 2024 na konci rokovania národnej rady o 17.50 h ústavný súd uvádza, že podľa prepisu rozpravy zo 7. februára 2024 [Schôdze: Rozprava: Textový prepis rozpravy – Národná rada Slovenskej republiky (nrsrcr.sk)] na pozmeňujúci návrh poslanca Tibora Gašpara zo 7. februára 2024 reagovalo faktickými poznámkami 8 poslancov. V tomto čase vystúpili a na pozmeňujúci návrh poslanca Tibora Gašpara reagovali poslanci Martin Dubéci, Zuzana Mesterová, Zuzana Številová, Jaroslav Spišiak, Tina Gažovičová, Branislav Vančo, Marek Lackovič a Peter Šuca. V nasledujúci deň (na úvod šiesteho rokovacieho dňa ešte v rámci druhého čítania) po vystúpení poslanca Gašpara, ktorý predniesol ďalší pozmeňovací návrh, predsedajúci Peter Žiga uviedol: „*V rámci rozpravy nevidujem žiadneho prihláseného, a preto vyhlasujem rozpravu za skončenú.*“
294. To, že spoločný spravodajca vystúpil v rozprave 7. februára 2024 a 8. februára 2024 a v oboch prípadoch podal pozmeňujúci návrh, je využitím jeho práva podľa § 27 ods. 8 v spojení s § 29a ods. 5 zákona o rokovacom poriadku. Návrh zo 7. februára 2024 nepredstavoval významné koncepčné úpravy návrhu zákona. Celková filozofia trestnej politiky z navrhovanej novelizácie zostala aj týmto pozmeňovacím návrhom zachovaná a návrh smeroval len k úpravám nevymykajúcim sa zo základnej obsahovej línie návrhu zákona. Návrhom z 8. februára 2024 bol len opravený pozmeňujúci návrh z predchádzajúceho dňa.
295. Ak by mal mať namietaný nedostatok priestoru na poslaneckú reakciu na pozmeňujúci návrh relevantný význam pre neústavnosť napadnutého zákona, mal by navrhovateľ v dôvodoch návrhu nielen formálne konštatovať krátkosť alebo nedostatok času, ale mal by aj materiálne, resp. vecne argumentovať, v čom sa prijatím pozmeňujúceho návrhu zmenil pôvodný vládny návrh napadnutého zákona v zmysle umocnenia neústavnosti akcentovanej jeho návrhom podaným na ústavnom súde (na rozdiel od alternatívy, že navrhovateľmi napádané parametre ústavného nesúladu pôvodného návrhu zákona boli, naopak, dotknutým pozmeňujúcim návrhom korigované). Tento výsledkový aspekt (ne)ústavnosti legislatívneho procesu je daný aj viazanosťou ústavného súdu rozsahom a dôvodmi podaného návrhu (§ 45 zákona o ústavnom súde) v spojení s primárnym predmetom prieskumu v konaní o súlade právnych predpisov, ktorým je samotný právny predpis, jeho časť alebo niektoré jeho ustanovenie (§ 125 ods. 3 ústavy), teda nie legislatívny proces.
296. Obdobné závery je potrebné urobiť aj vo vzťahu k ostatným námietkam navrhovateľov týkajúcim sa dôsledkov existencie skráteného legislatívneho konania o návrhu napadnutého zákona a v tomto zmysle, najmä pokiaľ ide o nezverejnenie predbežnej informácie, neuskutočnenie pripomienkového konania, nevypracovanie legislatívneho zámeru či neprerokovanie návrhu zákona v legislatívnej rade vlády. Všetky tieto procesy sú upravené v podústavných právnych normách – predovšetkým v legislatívnych pravidlách vlády, ktoré majú rovnako ako pravidlá rokovania ústavnoprávneho výboru iba povahu interného právneho aktu. Navrhovatelia kriticky hodnotia zrýchlený legislatívny proces a komplexnosť právnej úpravy, ktorá sa v návrhu prezentovala. Osobitne tak robí skupina poslancov 1, ktorá tvrdí, že predmetná novela trestného práva bola dôležitá, komplexná, obsiahla, resp. odborná a vzhľadom na skrátený legislatívny proces sa k nej nemohli dostatočne kvalifikovane vyjadriť.
297. Ako z judikatúry ústavného súdu vyplýva, ten nehodnotí rozsiahlosť, komplexnosť alebo odbornosť návrhov zákonov a ich prepojenie na parlamentnú diskusiu. Ústavným limitom pre legislatívny proces je existencia primeranej rozpravy v parlamente, ktorá má chrániť parlamentnú menšinu formulovať svoje stanovisko, a tak kontrolovať parlamentnú väčšinu (PL. ÚS 18/2022, bod 43).

298. Z tejto premisy následne vyplýva, že prípadné chyby prameniace z nedostatočnej diskusie či komplexnosti návrhu zákona sú najmä vo vyvodzovaní politickej zodpovednosti, ktorej sú poslanci podrobení v pravidelne sa opakujúcich voľbách, a ústavný súd zasahuje do procesov v rámci parlamentu celkom výnimočne (PL. ÚS 18/2022, bod 38).
299. Cieľom ústavnej ochrany legislatívneho procesu sú princípy demokratického a právneho štátu, najmä princíp väčšinového rozhodovania a ochrany menšiny, princíp slobodnej súťaže politických strán, ale aj princíp verejnosti v zmysle práva verejnosti oboznámiť sa a identifikovať sa s „produktom“ parlamentnej procedúry (návrhom zákona). Z pohľadu tohto cieľa ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach posudzovanej veci neidentifikoval zásah do týchto (ani iných) ústavných princípov spôsobený tým, že sa o napadnutom zákone rozhodlo v skrátrenom legislatívnom konaní. Ústavný súd zároveň upozorňuje, že toto konštatovanie neznamená, že pri prijímaní napadnutého zákona nedošlo k iným vadám legislatívneho procesu, ktoré by boli ústavne relevantné (k ostatným námietkam navrhovateľov sa ústavný súd vyjadruje v ďalšom texte tohto nálezu). Znamená to len to, že v danom prípade nedošlo k zásahom do ústavných princípov tým, že neboli splnené podmienky na skrátene legislatívne konanie.

V.5. Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu:

300. Obidve skupiny poslancov argumentujú, že v legislatívnom procese bol porušený aj ústavný zákon o ochrane verejného záujmu, konkrétne jeho čl. 3 ods. 4, čl. 4 ods. 1 a 2 písm. a) a čl. 6 ods. 1. K porušeniu ústavného zákona malo dôjsť tým, že dvaja poslanci Tibor Gašpar a Peter Žiga sú trestne stíhaní za trestné činy a ich participáciou v legislatívnom procese (Tibor Gašpar bol spravodajcom návrhu napadnutého zákona, pozn.) bol porušený verejný záujem. Podrobnejšie uvádzajú, že obaja poslanci majú záujem na znížení trestných sadzieb za trestné činy a skrátenie premlčacích lehôt kvôli potenciálnej trestnej zodpovednosti svojej, ako aj svojich príbuzných či blízkych osôb. Títo poslanci tak uprednostnili osobný záujem pred verejným záujmom (čl. 3 ods. 4 a čl. 4 ods. 1 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu), využili svoju funkciu na získanie osobnej výhody [čl. 4 ods. 2 písm. a) ústavného zákona o ochrane verejného záujmu] a neoznámili na schôdzach národnej rady svoj osobný záujem na novele trestného práva (čl. 6 ods. 1 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu).
301. Ústavný súd hodnotí túto argumentačnú líniu navrhovateľov ako vecne neprípustnú v rámci konania o súlade právnych predpisov. V prvom rade poukazuje na to, že ústavný zákon o ochrane verejného záujmu je právny predpis, ktorého zmyslom je zabezpečiť právny mechanizmus ochrany verejného záujmu pri výkone verejných funkcií spočívajúci v zamedzení vzniku rozporu osobných záujmov verejných funkcionárov s uvedeným verejným záujmom (II. ÚS 483/2018). Ústavný zákon predpokladá aj osobitné konania, ktoré slúžia k zisťovaniu, či došlo alebo nedošlo k porušeniu verejného záujmu pri výkone verejnej funkcie (čl. 9 a nasl.). Tieto konania predstavujú ucelený a definitívny rámec aplikácie ústavného zákona. To znamená, že mimo konaní predvídaných ústavným zákonom nie je možné porušenie verejného záujmu zisťovať a vyvodzovať za prípadné porušenie právnu zodpovednosť.
302. Uvedené ilustruje aj mechanizmus vyvodzovania zodpovednosti za nesplnenie povinností podľa ústavného zákona o ochrane verejného záujmu. Predmetný ústavný zákon vychádza z individuálnej zodpovednosti verejných funkcionárov za porušenie povinností podľa tohto ústavného zákona (napr. čl. 9 ods. 3 ústavného zákona o ochrane verejného záujmu). Kolektívnu zodpovednosť či dôsledky pre rozhodovanie kolektívneho orgánu, v ktorom pôsobí verejný funkcionár, ústavný zákon o ochrane verejného záujmu nepozná. Z charakteristiky predvídanej zodpovednosti verejných funkcionárov v ústavnom zákone teda nemožno dovodiť to, čoho sa domáhajú navrhovatelia v tejto veci: vyhlásiť právny predpis za neústavný. Z úpravy osobného výkonu mandátu poslanca podľa čl. 73 ods. 2 ústavy nevyplýva, že by poslanec mohol byť vylúčený z rokovania a hlasovania o zákone, teda by v prípade neúčasti na rokovaní bez ospravedlniteľného dôvodu, naopak, porušoval svoje poslanecké povinnosti.
303. K totožným záverom možno dospieť aj vo vzťahu k argumentácii navrhovateľov, ktorí namietajú porušenie čl. 4 ods. 2 písm. a) ústavného zákona o ochrane verejného záujmu spočívajúce v tom, že obaja poslanci získali výhody pre seba a ich blízke osoby zo schvaľovanej legislatívy, pretože toto ustanovenie pokračuje výnimkou v podobe činnosti,

ktorá poslancom (verejným funkcionárom) vyplýva priamo z ich funkcie.

304. Z navrhovateľmi spomínaných poslancov (Peter Žiga, Tibor Gašpar), ktorí sa legislatívneho procesu zúčastnili, nie je ani jeden dosiaľ za trestný čin odsúdený. Ústavný súd nie je zákonný súd o rozhodovaní o vine alebo nevine týchto poslancov a, vychádzajúc z prezumpcie neviny, preto námietka navrhovateľov, že prijatou právnou úpravou si zabezpečili nižšie tresty, je len predpokladom, ktorý sa ani nemusí naplniť.
305. Napokon parlament prijíma právnú úpravu, ktorá má plniť požiadavku všeobecnosti vyplývajúcu z právneho štátu (PL. ÚS 7/2021). Obsahom kritéria všeobecnosti je, že právna norma sa vzťahuje na druhovo určené subjekty (a nie konkrétnych jednotlivcov) a dispozícia právnej normy je univerzálna (a nie individuálna). Vychádzajúc z uvedeného, preto obaja poslanci nie sú priamymi beneficiarimi právnej úpravy, ale v prípade, ak by boli uznaní za vinných, tak by z právnej úpravy „profitovali“ tak ako všetci ostatní, na ktorých sa vzťahuje časť právnej normy (hypotéza, dispozícia alebo sankcia).
306. Z týchto dôvodov sú argumenty navrhovateľov nepripustné. Ústavný súd dáva do pozornosti aj konštatáciu samotných navrhovateľov (skupina poslancov 2), ktorí si uvedomujú neštandardnosť identifikácie ústavného zákona o ochrane verejného záujmu ako referenčnej normy pri ústavnom prieskume legislatívneho procesu.

V.6. Diskusia s koalíciou:

307. Prezident vo svojom návrhu tvrdí, že v pléne národnej rady pri schvaľovaní napadnutých ustanovení nediskutoval s opozíciou žiaden z poslancov vládnej väčšiny. Podľa neho parlamentná menšina vyjadrila svoj politický, ako aj odborný názor v I., ako aj v II. čítaní, ale bez akejkoľvek reakcie zo strany koalície. Koalícia sa pripomienkami a návrhmi nezaoberala. Prezident vidí v tomto postupe porušenie práv parlamentnej opozície a princípov slobodnej súťaže politických síl v parlamente, a preto bol podľa neho legislatívny proces v rozpore s čl. 1 ods. 1 ústavy, resp. s čl. 31 ústavy.
308. Ústavný súd tento argument hodnotí tak, že pre kvalitu rozpravy v parlamente je determinujúci voľný mandát poslanca, ktorý podľa ustálenej judikatúry znamená, že poslanci národnej rady svoj mandát vykonávajú podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi (PL. ÚS 24/2014, bod 25, PL. ÚS 7/2021, bod 92). Z toho vyplýva, že poslancov nie je možné nútiť k tomu, aby „museli“ diskutovať o návrhoch zákonov v rámci rozhodovacieho procesu na úrovni parlamentu, brať do úvahy pripomienky či návrhy predkladané inými poslancami alebo o nich diskutovať. Inak povedané, voľný mandát poslanca garantuje slobodu diskusie, ktorú poslanec môže, ale aj nemusí využiť, pričom poslanec je, čo sa týka utvárania svojho názoru, slobodný nielen od názorov či príkazov svojich voličov, ale aj od názorov a príkazov iných poslancov. Je bez významu, či ide o poslancov vládnej koalície alebo opozície. Názor poslanca o návrhu zákona, pripomienkach a návrhoch opozičných poslancov, ako aj koaličných poslancov sa ultimátne prejaví vo finálnom akte hlasovania (m. m. PL. ÚS 48/03).
309. Okrem toho ústavný súd nemá dogmatizované pravidlá, ktorými by objektívne mohol hodnotiť a posudzovať kvalitu obsahu parlamentnej rozpravy, napr. ako mali reagovať poslanci koalície na argumenty poslancov opozície, resp. v akom rozsahu sa opozičné návrhy a pripomienky dostali do finálneho znenia právneho predpisu. Ústavný súd uvedené považuje za autonómiu parlamentu a jeho *forum internum*. Zodpovednosť za „nekvalitnú“ diskusiu, neprihliadnutie na argumenty, informácie alebo návrhy opozície môže existovať vo forme politickej, a nie ústavnoprávnej zodpovednosti. Ústavný súd opätovne poukazuje na svoju ustálenú judikatúru k legislatívnemu procesu, podľa ktorej súd posudzuje, či sa každý poslanec mohol rovnakou mierou podieľať na finálnom znení predpisu (PL. ÚS 6/2017).

V.7. Oboznámenie sa s návrhom napadnutého zákona:

310. Prezident a skupina poslancov 2 v návrhu argumentujú tým, že poslanci parlamentnej väčšiny neboli oboznámení v plnej miere s dopadmi prijatia napadnutého zákona na práva adresátov právnych noriem, ako aj na aplikačnú prax. Prezident poukazuje na (a) vyjadrenie politickej strany HLAS-SD, podľa ktorej v prípade, ak prax ukáže negatívne dopady na skrátenie premáčacích lehôt, tak strana bude iniciovať novelu Trestného zákona, a (b) poslanca Romana Michelka, ktorý povedal, že nebol presne informovaný o všetkých veciach

k pripravovanej novele trestného práva. Poslanci vládnej väčšiny tak boli podľa názoru prezidenta „pasívnymi aktérmi legislatívneho života inštruovaní vládou, navyše bez reálneho poznania dopadov dôležitého pre informované hlasovanie o napadnutom zákone.“. Uvedené prezident kombinuje s absenciou právnej komparatistiky v dôvodovej správe, resp. nerefektovaním názorov odborníkov vo verejnej diskusii (ústavný súd sa k tejto časti vyjadrí ďalej). Následne z toho navrhovateľa vyvodzujú porušenie voľného mandátu poslanca národnej rady a rozpor s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 73 ods. 2 a s čl. 75 ods. 1 ústavy.

311. V tejto súvislosti možno poukázať na nález sp. zn. PL. ÚS 13/2022, body 173 a 174, v ktorom ústavný súd uzavrel, že poslanci majú len možnosť, nie povinnosť, oboznámiť sa s podstatnými skutočnosťami a relevantnými informáciami o prerokúvanom návrhu zákona o to viac, ak ide o skrátené legislatívne konanie. Uvedené znamená, že nie je povinnosťou poslancov o každom aspekte danej veci (návrhu zákona) komplexne a vyčerpávajúco diskutovať, pričom pri rozhodovaní a hlasovaní majú reálnu možnosť takého informácie zohľadniť.
312. Ústavný súd opakovane pripomína, že cieľom ústavnej ochrany legislatívneho procesu sú princípy demokratického a právneho štátu. Za tie ústavný súd považuje najmä princíp väčšinového rozhodovania a ochrany menšiny, princíp slobodnej súťaže politických strán, ale aj princíp verejnosti v zmysle práva verejnosti oboznámiť sa a identifikovať sa s „produktom“ parlamentnej procedúry (návrhom zákona). Ich uplatňovaním v procese tvorby práva v podmienkach parlamentnej demokracie je plne rešpektovaný princíp pluralizmu, podľa ktorého majú všetky strany zúčastnené na parlamentnej procedúre dostať príležitosť sa s prerokúvanou vecou oboznámiť a zároveň sa k nej vyjadriť (PL. ÚS 17/2014). S tým zároveň súvisí a plynule na to nadväzuje zabezpečenie otvorenej diskusie zástancov konkurenčného názoru, ochrana práva parlamentnej menšiny (parlamentnej opozície) na prezentovanie názoru a kontrolu vládnucej väčšiny.
313. Ústavný súd v zmysle svojho prístupu k posudzovaniu legislatívneho procesu nehodnotí vôľu poslancov, akú mali pri finálnom hlasovaní, resp. pri jednotlivých hlasovaniach v rámci legislatívneho procesu. Voľný mandát poslanca spočíva v tom, že poslanec nie je nútený hlasovať proti svojmu svedomiu a presvedčeniu (čl. 73 ods. 2 ústavy). Práve presvedčenie a svedomie sú konštitutívnymi prvkami reprezentatívneho mandátu. Vo svojej podstate znamenajú, že poslanci po zvolení a počas funkčného obdobia sú zodpovední len pred svojim svedomím a presvedčením. Následne im vysloví alebo nevysloví svoju dôveru ľud v parlamentných voľbách.

V.8. Ignorovanie pripomienok:

314. Skupina poslancov 2, ako aj prezident vo svojich návrhoch tvrdia, že parlamentná väčšina ignorovala pripomienky generálneho prokurátora či iných odborníkov, ktorí sa nemohli k návrhu zákona vyjadriť v prípravnej fáze legislatívneho procesu. Podobne títo navrhovatelia argumentujú, že národná rada nezobrala do úvahy upozornenia inštitúcií Európskej únie alebo prezidenta. V uvedenom postupe tak vidia svojvoľu, ktorá je v rozpore s čl. 1 ods. 1, resp. s čl. 2 ods. 2 ústavy.
315. K predmetnému argumentu ústavný súd poukazuje na svoju (už) stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej ochrana parlamentnej menšiny nespočíva v ochrane pred rozhodnutiami väčšiny, ale v tom, že umožňuje menšine vyjadriť svoj názor počas rozhodovacieho procesu v parlamente (PL. ÚS 13/2022). Výhradu navrhovateľov, podľa ktorej sa nezohľadnili názory odbornej verejnosti alebo iných inštitúcií, nemožno považovať za zásadnú, resp. za takú, ktorá má ústavný rozmer, čo ústavný súd už judikoval vo veci sp. zn. PL. ÚS 18/2022 (bod 43). Konečné rozhodnutie v zákonodarnom zbore je výsledkom väčšinového rozhodovania, pričom dôležité je, či mal v priebehu legislatívneho procesu každý poslanec rovnakú možnosť vplývať na finálnu podobu rozhodnutia (PL. ÚS 6/2017).
316. Nezohľadnenie pripomienok zo strany odborníkov, iných inštitúcií alebo verejnosti v legislatívnom procese v zásade nie je ústavné relevantné. Neúčast odborníkov na legislatívnom procese by mohla byť ústavným súdom posudzovaná len v prípade, ak by nezohľadnením ich pripomienok došlo k priamemu zásahu do ústavou chránených práv a princípov. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti takú situáciu už identifikoval, a to konkrétne v náleze sp. zn. PL. ÚS 13/2022, kde konštatoval porušenie čl. 55a ústavy (v ktorom ústava kladie dôraz na dlhodobú udržateľnosť svojho hospodárenia) z dôvodu

neúčasti Rady pre rozpočtovú zodpovednosť na legislatívnom procese (PL. ÚS 13/2022). V tomto náleze ústavný súd konštatoval, že v zásade nie je povolaný na to, aby sám vyhodnocoval odborné otázky udržateľnosti hospodárenia a transparentnosti a efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov. Práve na tento účel bola podľa ústavného súdu zriadená Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, pričom „... ak má byť táto jej úloha nielen formálna, ale aj prakticky naplniteľná, je potrebné, aby Rada pre rozpočtovú zodpovednosť mohla zo svojej nezávislej a odbornej pozície do diskusie o otázkach s reálnym dopadom na dlhodobú udržateľnosť hospodárenia aspoň v minimálnej miere zasiahnuť.“.

317. Vo vzťahu k „ignorovaniu“ pripomienok generálneho prokurátora, prezidenta alebo inštitúcií Európskej únie však takýto zásah do ústavných princípov ústavný súd neidentifikoval (a navrhovatelia ho ani netvrdili). Neúčast Rady pre rozpočtovú zodpovednosť bola v okolnostiach posudzovanej veci namietaná len vo vyjadrení PF UPJŠ – samotní navrhovatelia nesúlad napadnutého zákona (resp. legislatívneho procesu, ktorý prijatiu napadnutého zákona predchádzal) s čl. 55a ústavy nenamietali. Neúčast odbornej verejnosti môže mať za určitých okolností vplyv na kvalitu zákona, avšak nie s nevyhnutným dopadom na jeho ústavnosť. V tomto prípade takýto dopad navrhovatelia rovnako nepreukázali.
318. Ústavný súd už judikoval, že spôsob a metódy prerokovania návrhov zákonov môžu byť výsledkom politickej taktiky pri zákonodarnom procese, keďže politické metódy pri tomto postupe patria do konceptu parlamentnej autonómie (PL. ÚS 18/2022, bod 38). Zákon o rokovanom poriadku stanovuje, že slovo sa v parlamente udelí členovi vlády alebo spravodajcovi k návrhu zákona, kedykoľvek on požiadajú (§ 27 ods. 8, resp. § 28 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku). Čas, keď skutočne vystúpia v rozprave, tak záleží práve od politickej taktiky, ktorú parlamentná väčšina pri legislatívnom procese má. To, že sa rozhodli toto právo využiť v nočných hodinách, resp. nadržanom, keď už poslanci opozície neboli napriek požiadavke § 63 ods. 1 zákona o rokovanom poriadku na rozprave prítomní, patrí do rámca politickej taktiky.
319. *A contrario*, ak by ústavný súd do tejto situácie ingeroval, nevyhnutne by to viedlo k určovaniu limitov, kedy by člen vlády a spravodajca k návrhu zákona mohol a kedy by už nemohol požiadať o slovo a vystúpiť v parlamentnej rozprave. Ústavný súd by musel vytvoriť objektívny test na posudzovanie týchto situácií, čo sa mu zdá nerealizovateľné aj vzhľadom na slobodnú diskusiu, parlamentnú autonómiu a taktiku parlamentnej väčšiny (ale aj menšiny) v rámci legislatívneho procesu. Ústavný súd skúma, či sa poslanci parlamentnej menšiny mohli k návrhu napadnutého zákona vyjadriť, čo nespochybniteľne mohli. Tým tak vykonávali kontrolu nad parlamentnou väčšinou.

V.9. Skrátenie rozpravy a ukončenie rozpravy:

320. Navrhovatelia tvrdia, že pri legislatívnom procese došlo k porušeniu čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 30 ods. 4 a čl. 31 ústavy tým, že sa skrátila rozprava v prvom a druhom čítaní k návrhu napadnutého zákona, resp. ukončila sa rozprava v treťom čítaní. Konkrétne rozprava v prvom čítaní bola skrátená na 20 hodín (10 hodín pre opozíciu), v druhom čítaní na 62 hodín (z toho 31 hodín pre opozíciu) a v treťom čítaní bola rozprava uzavretá po vystúpení dvoch z 54 prihlásených poslancov. Podľa prezidenta inštitút ukončenia rozpravy podľa § 35 ods. 7 zákona o rokovanom poriadku je možné použiť ako *ultima ratio* pri obštrukciách poslancov opozície, ktoré trvajú týždne ba mesiace. V tomto konkrétnom prípade sa opozícia k obštrukciám neuchýlila a argumentovala vecne. Podľa jej názoru tak došlo k „valcovaniu opozície.“
321. Ústavný súd vidí v slobodnej diskusii zástupcov ľudu jadro legislatívneho procesu. Názory predkladateľov návrhu zákona sa v diskusii konfrontujú s názormi poslancov. Ako ústavný súd už judikoval, porušenie zákona o rokovanom poriadku by mohlo dosiahnuť ústavnú intenzitu napríklad vtedy, ak by bola hrubo alebo úplne obmedzená rozprava, možnosť poslancov, zvlášť menšinových, verejne zaujať stanovisko a vyjadriť sa k návrhu zákona alebo ak by v celej procedúre bolo množstvo nedostatkov, ktoré by vo výsledku mali rovnaký efekt (PL. ÚS 13/2020, bod 29).
322. Protipólom k zdanlivo neobmedzenej diskusii je efektívna činnosť parlamentu. V rámci nej má byť legislatívny proces regulovaný tak, aby produkoval výsledky v rozumnom čase. Parlament je zástupcom ľudu s demokratickou legitimitou. Z toho vyplýva aj zodpovednosť parlamentu prijímať právne predpisy, ktoré regulujú sociálnu realitu. Parlament má ústavnú povinnosť

prijímať zákony (PL. ÚS 6/2017, bod 118). Regulácia procesu vo všeobecnosti, ako aj pri konkrétnych návrhoch zákonov patrí do autonómie parlamentu, kde sa uplatňuje ústavný princíp väčšinového rozhodovania. Ide o priestor, do ktorého ústavný súd zasahuje len zriedka, pretože ide v prvom rade o politické otázky.

323. V prípade prvého a druhého čítania národná rada rozhodla o určení dĺžky času na rozpravu podľa § 29a zákona o rokovanom poriadku, podľa ktorého sa národná rada môže na návrh aspoň dvoch poslaneckých klubov uznieť na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu schôdze národnej rady. Toto ustanovenie možno pritom použiť s dvoma obmedzeniami: (a) určená dĺžka času na rozpravu nemôže byť kratšia ako 12 hodín (§ 29a ods. 1 posledná veta) a (b) návrh nemožno podať, ak má národná rada rokovať o návrhu ústavného zákona, návrhu zákona o štátnom rozpočte a o programovom vyhlásení vlády (§ 29a ods. 2). V prípade prvého čítania bola dĺžka rozpravy obmedzená na 20 hodín, v druhom čítaní na 62 hodín, teda v každom prípade nad rámec limitu uvedeného v § 29a ods. 1 zákona o rokovanom poriadku a nedošlo ani k porušeniu § 29a ods. 2 zákona o rokovanom poriadku.
324. Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 86/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 77/1998 Z. z., ktorým bolo do zákona o rokovanom poriadku doplnený § 29a, by navrhovaná úprava mala „zefektívniť, racionalizovať, ale aj zatraktívniť priebeh rokovania národnej rady.“. Inštitút obmedzenia rozpravy je podľa názoru ústavného súdu potrebné vnímať aj v kontexte politickej stratégie, do ktorej (ako už bolo zdôraznené na viacerých miestach tohto nálezu) ústavný súd nezasahuje. V tomto prípade zo znenia tohto ustanovenia (a ani z dôvodovej správy) nevyplyva, že by malo k jeho aplikácii dochádzať len výnimočne (ako tvrdia navrhovatelia), a ako je zrejmé z už uvedeného, na jeho využitie boli splnené všetky zákonom stanovené podmienky.
325. Dôležitou argumentačnou líniou v návrhoch je inštitút uzavretia rozpravy, ku ktorému došlo v treťom čítaní po vystúpení dvoch opozičných poslancov. V treťom čítaní k návrhu napadnutého zákona 8. februára 2024 vystúpili v rozprave 3 poslanci, a to poslanec Hlina, na ktorého reagovalo faktickými poznámkami 23 poslancov, poslanec Krúpa, na ktorého reagovalo faktickými poznámkami 16 poslancov, a poslanec Gašpar, na ktorého reagovalo faktickými poznámkami 23 poslancov.
326. Ústavný súd vníma argumenty navrhovateľov, že inštitút uzavretia rozpravy podľa § 35 ods. 7 zákona o rokovanom poriadku môže byť ústavne problematický. Nepochybne treba súhlasiť s názorom prezidenta, že k jeho využívaniu môže dochádzať len výnimočne. Podľa stabilizovanej judikatúry k legislatívnemu procesu však aj tento zákonný inštitút je nutné vnímať v spojení s ústavnými princípmi [najmä so slobodnou súťažou politických síl (čl. 31 ústavy)] a v konkrétnom kontexte použitia tohto inštitútu, ktorý môže byť aj legitímnym nástrojom na zabránenie obštrukčnému postupu, ktorý by zneužitím inak legálnych poslaneckých práv smeroval k zablokovaniu prijatia zákona z dôvodu parlamentnej matematiky pomeru politických síl reprezentovaných počtom mandátov získaných v slobodných voľbách. Inak povedané, ústavný súd skúma, v ktorej fáze legislatívneho procesu došlo k využitiu tohto inštitútu a aký vplyv použitie inštitútu ukončenia rozpravy malo na ústavné princípy, predovšetkým slobodnú súťaž politických síl.
327. V legislatívnom procese má každé z troch čítaní totiž iný význam, resp. funkciu. Kým v prvom čítaní je to všeobecná rozprava, najmä o podstate návrhu, v druhom čítaní je to najmä rozprava k jednotlivým ustanoveniam spojená aj s možnosťou podávať pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy. Tretie čítanie je špecifické a rozprava v ňom je skôr výnimočná (PL. ÚS 6/2017, bod 106).
328. K ústavnej dimenzii porušenia legislatívneho procesu by došlo, ak by tento inštitút bol využitý v každom z troch čítaní, resp. v jadre legislatívneho procesu (t. j. v druhom čítaní). Ústavne neudržateľnou situáciou by bolo, ak by sa diskusia k návrhu zákona buď nemohla rozvinúť vôbec, alebo by bolo zasiahnuté do možnosti poslancov podávať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy – teda k uzavretiu rozpravy by došlo v druhom čítaní pred tým, ako poslanci predstavia svoje návrhy k zákonu. V takom prípade by došlo k „valcovaniu opozície“ (PL. ÚS 18/2022).

329. Podľa ústavného súdu však takáto situácia nenastala z nasledujúcich dôvodov. V prvom rade je potrebné zdôrazniť, že inštitút uzavretia rozpravy sa využil až v treťom čítaní. Teda nedošlo k jeho aktivácii v prvom čítaní a ani v druhom čítaní. Ako z judikatúry ústavného súdu, ale aj zo samotného zákona o rokovanom poriadku vyplýva, tretie čítanie je špecifické a rozprava k nemu je výnimočná. Vyplýva to z charakteru tohto čítania, ktoré je prioritne zamerané na odstraňovanie legislatívno-technických či gramatických chýb. Diskusia sa však k pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom v treťom čítaní uskutočnila – vystúpili dvaja poslanci parlamentnej menšiny, po ktorých nasledovalo viacero faktických poznámok a reakcií. Diskusia celkovo v treťom čítaní trvala dve hodiny (m. m. PL. ÚS 18/2022, bod 41).
330. Ochrana parlamentnej menšiny nemôže viesť tak ďaleko, že by viedla k povinnosti umožniť ničím nelimitované vystúpenie každého poslanca. Cieľom ústavnej ochrany je hľadanie rovnováhy medzi legitímnym záujmom parlamentnej väčšiny a parlamentnej menšiny. Táto požiadavka je premietnutá aj v úprave určenia dĺžky času na rozpravu podľa § 29a zákona o rokovanom poriadku, ktorý bol použitý v prvom a v druhom čítaní. Podľa § 29a ods. 3 zákona o rokovanom poriadku predsedajúci rozdelí čas určený na rozpravu medzi poslanecké kluby a poslancov, ktorí nie sú členmi poslaneckých klubov, pomerne podľa počtu poslancov. Je na každom poslaneckom klube, ako so svojím časom na rozpravu naloží.
331. Ústavný súd z hľadiska zákonnosti legislatívneho procesu hodnotí ako problematickú okolnosť, že poslanci parlamentnej menšiny predložili v treťom čítaní návrh na opakovanie druhého čítania podľa § 85 ods. 3 zákona o rokovanom poriadku, o ktorom parlament nehlasoval.
332. Ústavný súd túto okolnosť vníma ako procesné porušenie práv parlamentnej menšiny. Pre posúdenie, či toto porušenie zákona o rokovanom poriadku malo dopad aj na ústavnosť legislatívneho procesu, sa ústavný súd oboznámil s návrhom na opakovanie druhého čítania a zistil, že poslanci v ňom argumentovali tým, že diskusia k návrhu zákona bola krátka, že je nutné opätovne preskúmať dopady legislatívy na trestnú politiku štátu, rušenie úradu špeciálnej prokuratúry, a rozsiahlosťou pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov v druhom čítaní. Teda nešlo o nové argumenty k predloženému pozmeňovaciemu návrhu, ale o zhodné argumenty s ktorými poslanci parlamentnej menšiny už vystúpili a to tak v prvom, ako aj v druhom čítaní.
333. Z tohto dôvodu predmetné porušenie zákona o rokovanom poriadku nemá podľa ústavného súdu samo osebe ústavnú intenzitu. Ústavný súd nie je strážcom zákonnosti legislatívneho procesu (rovnako nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 40/2023, bod 75). Po preskúmaní tohto porušenia vzhľadom na konkrétne dôvody uvádzané na opakovanie druhého čítania a v súvislosti so slobodnou súťažou politických síl (čl. 31 ústavy), ústavný súd dospel k záveru, že ústavná intenzita porušenia práv parlamentnej menšiny nebola dosiahnutá.
334. Tretím dôvodom, pre ktorý ústavný súd nezistil ústavné vady legislatívneho procesu, čo je s ohľadom na judikatúru ústavného súdu osobitne dôležité, je, že parlamentná menšina mala časový priestor sa k predmetnému návrhu zákona vyjadriť a prezentovať svoj názor. Ústavný súd preskúmal priebeh legislatívneho procesu a zistil nasledujúce skutočnosti.
335. V prvom čítaní vystúpilo hneď niekoľko poslancov parlamentnej menšiny, ktorí predniesli mnohé procesné, resp. vecné návrhy, o ktorých parlament aj hlasoval. Napríklad poslanec Ondrej Dostál navrhol nepokračovať v rokovaní o návrhu zákona (hlasovanie č. 208 z 26. januára 2024) alebo ten istý poslanec navrhol pozmeňujúce a doplňujúce návrhy (hlasovanie č. 211 z 26. januára 2024). Uvedené sa zopakovalo aj pri druhom čítaní. V rámci neho vystúpilo niekoľko desiatok poslancov parlamentnej menšiny, ktorí predniesli *inter alia* zase niekoľko desiatok pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov k zákonu. Viacero poslancov vystúpilo s návrhmi viackrát (napr. Ingrid Kosová, Jozef Pročko, Marek Krajčí). V treťom čítaní rozprava trvala dve hodiny.
336. Ústavný súd z verejne dostupných zdrojov zistil, že legislatívny proces k návrhu zákona celkovo trval viac ako dva mesiace, keďže návrh zákona bol národnej rade doručený 6. decembra 2023 a schválený bol 8. februára 2024. Tri čítania prebehli od 26. januára do 8. februára 2024, pričom diskusia medzi poslancami trvala viac ako 84 hodín (aj keď poslanci parlamentnej väčšiny nevyužili svoj čas). Pôvodný návrh napadnutého zákona pritom rátať s tým, že nová právna úprava nadobudne účinnosť už 1. januára 2024 (resp. v niektorých

častiach 15. januára 2024). K zmene dátumu účinnosti napadnutého zákona pritom došlo aj práve v dôsledku rozsiahlej diskusie k návrhu na skrátené legislatívne konanie o napadnutom zákone, čo len potvrdzuje konštatovanie ústavného súdu, že diskusia prebehla a poslanci (aj keď obmedzene) mali možnosť sa k návrhu na skrátené legislatívne konanie, ale aj k napadnutému zákonu samotnému vyjadriť.

337. Ústavný súd teda nedospel k záveru, že by parlamentná diskusia k návrhu zákona (ČPT 106) neprebehla, nerozvinula sa, resp. že by bola opozícia „valcovaná“ a nemohla predstaviť svoje politické a vecné argumenty v legislatívnom procese, a tak kontrolovať parlamentnú väčšinu (PL. ÚS 18/2022, bod 42). Ústavný súd neschvaľuje skracovanie lehôt diskusie v parlamente, ale do autonómie národnej rady z titulu delby moci môže zasahovať len celkom výnimočne, ak parlamentom porušené zákonné pravidlá majú vplyv na ústavné princípy a hodnoty.
338. A napokon ústavný súd nestráca zo zreteľa, že aj keď išlo o skrátené legislatívne konanie s obmedzenou diskusiou, resp. s uzavretím diskusie v treťom čítaní, celý legislatívny proces trval dva mesiace. Aj z tohto pohľadu tak dĺžka legislatívneho procesu umožňovala nielen primeranú diskusiu v parlamente, ale aj celospoločenskú reflexiu prijímanej právnej úpravy.

V.10. Iné legislatívne vady:

339. Skupina poslancov 1 namieta, že pri legislatívnom procese došlo k viacerým ďalším pochybeniam na zákonnej alebo podzákonnej úrovni. Konkrétne, že sa neuskutočnilo pripomienkové konanie či jeho skrátená forma; k návrhu zákona nebol vypracovaný legislatívny zámer; nebola zverejnená predbežná informácia, resp. návrh zákona nebol zverejnený pred rokovaním vlády.
340. Tieto námietky majú spoločné to, že sa netýkajú porušení zákona o rokovacom poriadku, ale iných právnych predpisov, ktoré patria k rôznym prameňom práva. Ide najmä o zákon o tvorbe právnych predpisov a legislatívne pravidlá vlády, ktoré sú podzákonným právnym predpisom. Ústavný súd vníma tieto argumenty navrhovateľov ako relevantné, ale samy osebe a ani vo vzájomnom spojení nemajú potrebnú ústavnú intenzitu. Dôvodom je skutočnosť, že len prepojenie týchto argumentov s ústavnými hodnotami by malo ústavnoprávnu relevanciu.
341. Vo vzťahu k legislatívnym pravidlám vlády ústavný súd už zaujal stanovisko, že ich porušenie nespôsobuje nesúlad schváleného právneho predpisu s ústavou, hoci môže byť hodnotené napr. ako zúženie priestoru občianskej spoločnosti na kontrolu výkonu verejnej moci (PL. ÚS 17/2014, bod 17.12). V podobných intenciách vníma ústavný súd aj porušenie relevantných ustanovení zákona o tvorbe právnych predpisov.
342. Ústavný súd opakuje, že legislatívny proces trval dva mesiace, počas ktorých sa k návrhu predstavitelia občianskej spoločnosti mohli vyjadriť, pričom mnohí aj toto právo realizovali. K návrhu zákona sa vyjadrili aj mnohé odborné organizácie, mimovládne organizácie či iné štátne orgány. V súvislosti s uvedenými skutočnosťami ústavný súd zastáva názor, že občianska spoločnosť bola dostatočným spôsobom o návrhu zákona informovaná a mohla k nemu zaujať stanovisko.

V.11. Záverečné hodnotenie k legislatívnemu procesu:

343. Ústavný súd svoje hodnotenie uzatvára tak, že pri prerokovaní parlamentnej tlače 106 nezistil ústavné porušenia, ktoré by bránili diskusii v národnej rade. Poslanci parlamentnej menšiny sa mohli s návrhom zákona oboznámiť, mohli sa k nemu vyjadriť, mohli podávať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy a participovať na schôdzach národnej rady, kde sa návrh zákona prejednával. Parlamentná menšina tak mohla kontrolovať parlamentnú väčšinu. Na tomto závere nemení nič ani porušenie zákona o rokovacom poriadku, keď sa nehlasovalo o návrhu na opakovanie druhého čítania, keďže z obsahu návrhu vyplývali podobné argumenty, ktoré parlamentná menšina už vyjadrila v rámci prvého a druhého čítania. Nie každé porušenie zákona má aj ústavnoprávnu rovinu.
344. Tento prístup dokumentuje aj doterajšia rozhodovacia prax. V náleze sp. zn. PL. ÚS 13/2022 ústavný súd skonštatoval, že podmienky na skrátené legislatívne konanie neboli splnené, keď predkladateľ návrhu na skrátené legislatívne konanie poukazoval na pandémiu COVID-19 a vojnu na Ukrajine, pretože došlo k systémovej zmene rodinných prídavkov, pričom účinnosť týchto zmien bola navyše viackrát predĺžovaná. Možno konštatovať, že v uvedenej veci neboli splnené podmienky na skrátený legislatívny proces, resp. neexistovala žiadna spojitosť medzi

zákonnými podmienkami a argumentáciou vlády. Ústavný súd už judikoval, že priamosť absentuje, ak skrátené legislatívne konanie je naviazané na abstraktné globálne udalosti, ktoré sa právnej úpravy týkajú len nepriamo, pričom účinnosť tejto úpravy je smerovaná do dlhšej budúcnosti (PL. ÚS 13/2022, body 138 – 140).

345. Ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 13/2022 skonštatoval, že podmienky na skrátené legislatívne konanie splnené neboli, no zároveň konštatoval, že takéto „*nerespektovanie zákonom predpísaných podmienok na skrátené legislatívne konanie by vyvolávalo napätie s čl. 2 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, len ak by k nemu pristúpili aj ďalšie konkrétne skutočnosti preukazujúce neprípustnú intenzitu nezákonného postupu prejavujúcu sa ako zásah do ústavných princípov chránených ústavou...*“ (potlačenie opozície).
346. V preskúmvanej veci ústavný súd síce konštatuje nesplnenie zákonných podmienok na skrátené legislatívne konanie, no v okolnostiach veci napriek napätiu pri prerokovaní a prijímaní napadnutého zákona sa zákonodarca pridržoval rokovacieho poriadku vrátane využitia jeho výnimočných nástrojov. Ústavný súd nezistil popri nesplnení zákonných podmienok na skrátené legislatívne konanie existenciu ďalšej takej intenzívnej okolnosti, ktorej kumulatívne pôsobenie by opodstatňovalo bez ďalšieho vyslovenie ústavnej neudržateľnosti celého zákona. Posúdenie ústavnej konformity legislatívneho procesu v intenciách súladu jeho procedurálnej stránky s ústavou nie je vo svojej podstate primárne o formálnom počítaní času diskusie, o striktnom dodržiavaní zákonnej procedúry jednotlivých čítaní v národnej rade, ktorá je bez presahu na dikciu ustanovení ústavy, ale o materiálnom poňatí (spoločenskej) diskusie prebiehajúcej nielen na pôde zákonodarného zboru, o možnosti vedenia a rozvíjania tejto diskusie, ktorej spoločenský rozmer garantuje aj mieru informovanosti verejnosti o pripravovaných legislatívnych zmenách a reflektovaní výhrad menšiny parlamentnou väčšinou; z týchto dôvodov nemožno pri legislatívnom procese k návrhu zákona hovoriť o tzv. kabinetnom väčšinovom schvaľovaní návrhu zákona a o tzv. valcovaní parlamentnej menšiny a popieraní jej ústavných práv na prerokovanie legislatívneho materiálu.
347. Demokracia reprezentovaná pluralizmom s možnosťou parlamentnej menšiny sa vyjadriť k predkladaným legislatívnym zmenám zostala podľa ústavného súdu v konkrétnom legislatívnom procese zachovaná. K porušeniu čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 30 ods. 4 a čl. 31 ústavy, ako aj čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 73 ods. 2 a čl. 75 ods. 1 ústavy v okolnostiach veci nedošlo.

VI. K zmenám trestných sadzieb, zmenám v spôsobe určenia hraníc výšky škody, zmenám v možnosti uloženia podmiennečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody, zmenám v premlčaní a k prechodnému ustanoveniu upravenému v bode 198 čl. I (§ 438k ods. 1) napadnutého zákona:

348. S ohľadom na už uvedené pristúpil ústavný súd k prieskumu obsahu napadnutého zákona z toho pohľadu, či možno konštatovať neústavnosť jednotlivých častí napadnutého zákona. V týchto častiach nálezu sa pritom ústavný súd sústredil len na tie ustanovenia napadnutého zákona, ktoré navrhovatelia napádajú priamo pre ich nesúlads s ústavou či medzinárodnými zmluvami. Inak povedané, z doručených návrhov vyplýva, že navrhovatelia označili ako protiústavný napadnutý zákon ako celok z dôvodu nimi označených väd legislatívneho procesu. Pokiaľ však ide o obsahovú časť, nenamietali všetky ustanovenia, iba niektoré, a preto sa ďalšie posudzovanie ústavného súdu dotýka len navrhovateľmi špecifikovaných ustanovení napadnutého zákona (§ 45 zákona o ústavnom súde).
349. Navrhovatelia vo svojich podaniach namietajú, že napadnutý zákon (a) výrazne znižuje trestné sadzby pri majetkových a hospodárskych trestných činoch a pri trestných činoch korupcie, (b) zásadným spôsobom posúva nahor hranice výšky škody, (c) rozširuje možnosť ukladania podmiennečného trestu odňatia slobody (aj pri najzávažnejšej kriminalite páchanej organizovanými skupinami) a (d) výrazne skracuje premlčacie lehoty, pričom kombináciou týchto zásadných zmien a ich vzájomným spolupôsobením môže dôjsť k „... *znefunkčneniu vyvodzovania trestnej zodpovednosti a ukladania trestov...*“ (pozri tiež bod 35 návrhu prezidenta, bod 159 návrhu skupiny poslancov 1 a tiež bod 170 návrhu skupiny poslancov 2).

VI.1. K zmenám trestných sadziieb a zmenám v spôsobe určenia hraníc škody:

350. Podľa čl. 49 ústavy len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie. Pri hodnotení primeranosti trestov, resp. trestných sadziieb, ktoré navrhovatelia v návrhoch všeobecne namietli, ústavný súd konštatuje, že pri tejto otázke v prvom rade rešpektuje diskrečný priestor zákonodarcu. Katalóg trestných činov, ako aj katalóg trestov, ktoré sa majú ukladať, patrí do plnej kompetencie zvoleného zákonodarcu (PL. ÚS 1/2021, bod 60). Autonómia parlamentu zahŕňa ustanovenie druhov trestov, ich výmery, zásad a spôsobov ich ukladania, resp. zákonodarca prijíma rozhodnutia o tom, či zdôrazní alebo dá do úzadia represiu alebo prevenciu (PL. ÚS 6/09, časť F, bod 1; PL. ÚS 106/2011, časť V, bod 1; PL. ÚS 5/2017, bod 107).
351. Zákonodarca v tejto sfére disponuje širokou mierou úvahy, do ktorej ústavný súd zasiahne len celkom výnimočne, ak by národná rada primeranosť trestov upravila celkom zjavne neprimerane k ústavným hodnotám. Na porovnanie ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 1/2021 posúdil ako protiústavnú nemožnosť konajúceho súdu individualizovať obligatórny trest prepadnutia majetku pri jeho zákonom ustanovenej kumulácii s trestom odňatia slobody. Vo veci sp. zn. PL. ÚS 5/2017 neústavnosť identifikoval v otvorenej formulácii skutkovej podstaty trestných činov v rozpore s požiadavkou zákonnosti pri trestaní, keď za neurčité a vágne považoval spojenie „nenávisť voči inej skupine osôb“ a v rozpore s princípom legality považoval aj spojenie „politické presvedčenie“.
352. Ústavný súd už vyslovil, že národná rada je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky (čl. 2 ods. 2 ústavy). Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou. (PL. ÚS 15/98). Rovnako aj dohovor ponecháva štátom voľnosť pri možnosti označiť za trestný čin konanie alebo opomenutie, ktoré nepredstavuje bežný výkon niektorého z práv ním chránených (napr. rozsudok ESLP vo veci Engel a iní proti Holandsku z 8. 6. 1976, č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, ods. 81), ako aj pokiaľ nenaráža na niektorý z ďalších mantinelov, ktoré ESLP vo svojej judikatúre z rôznych článkov dohovoru vyvodil. Patria k nim zákaz nelegitímnej alebo neprimeranej kriminalizácie určitého správania (napr. *Dudgeon v. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 7525/76, rozsudok pléna z 22. 10. 1981), zákaz ukladania neľudských a ponižujúcich trestov, kam ESLP podradil aj zákaz ukladania trestov hrubo neprimerane prísnych vo vzťahu k závažnosti skutku (napr. *Vinter a iní v. Spojené kráľovstvo*, sťažnosti č. 66069/09, 130/10 a 3896/10, rozsudok Veľkej komory z 9. 7. 2013), no najmä aj v súvislosti s niektorými obzvlášť závažnými konaniami vyslovená požiadavka dostatočne prísnych a odstrašujúcich trestov (napr. *Gäfgen v. Nemecko*, sťažnosť č. 22978/05, rozsudok z 1. 6. 2010; *Okkali v. Turecko*, sťažnosť č. 52067/99, rozsudok zo 17. 10. 2006; *Vazagashvili a Shanava v. Gruzínsko*, sťažnosť č. 50375/07, rozsudok z 18. 7. 2019).
353. Limitom v oblasti trestného zákonodarstva môže byť len svojvôľa, zákaz mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a trestania, ako aj primeranosť trestov hodnotená ako racionálny vzťah medzi činom (stupňom viny) a trestom. Bez prekročenia týchto limitov patrí stanovenie systému trestných sankcií, podmienok ich ukladania a výkonu či stanovenie hraníc trestných sadziieb do právomoci zákonodarcu.
354. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti tiež uviedol, že predmetom abstraktnej kontroly noriem nie je a ani nemôže byť posudzovanie vhodnosti a účelnosti jednej z viacerých možností zákonnej úpravy, a ak áno, potom iba v tom ohľade, či namietaná zákonná úprava nie je v reálnom a neutržateľnom konflikte s ústavným poriadkom (ústavou, ústavnými zákonmi a niektorými medzinárodnými zmluvami), t. j. predovšetkým so základnými právami a slobodami, s ústavnými princípmi či hodnotami. Nepostačuje konflikt hypotetický alebo iluzórny, ale tento konflikt musí byť reálny, a preto neprislúcha ústavnému súdu reagovať na odbornou, politickú a laickú verejnosťou vedenú diskusiu či polemiku o optimálnom riešení určitého legislatívneho opatrenia, ktorú možno vnímať skôr z pohľadu *de lege ferenda* (m. m. PL. ÚS 95/2011). Ústavný súd už niekoľkokrát pripomenul, že jeho úlohou nie je posudzovať účelnosť či vecnú správnosť právnej úpravy (PL. ÚS 10/2023).
355. Už uvedené vo vzťahu k trestnému zákonodarstvu znamená, že úlohou ústavného súdu nie je nahrádzať rozhodnutie zákonodarcu o katalógu trestných činov a katalógu trestov, ktoré sa

za ustanovené trestné činy majú ukladať, ani tieto katalógy nálezom modifikovať. V tejto polohe by sa ústavný súd dostával do konfliktu s povinnosťou zdržanlivosti a prinajmenšom nepriamo by sa štylizoval do úlohy tzv. pozitívneho zákonodarcu. Tým je výlučne národná rada (prípadne za istých podmienok občania Slovenskej republiky). Ak dospeje zákonodarca k záveru, že doterajšia výška trestných sadzieb nie je správna, je plne v jeho kompetencii prijať príslušné legislatívne opatrenia.

356. Úvahy o tom, či určité závadné konania majú byť trestné alebo beztrestné (kriminalizácia alebo, naopak, dekriminalizácia konania), definovanie skutkových podstatí deliktov (trestných činov, priestupkov) a ustanovenie druhu a výšky sankcie (intenzita trestnej a správnej represie) sú podmienené mnohými sociálnymi determinantmi, ktoré sa v priebehu historického vývoja menia. Nie je nič neobvyklé, ak konanie pôvodne beztrestné prehlási zákonodarca novou právnou úpravou za trestné (kriminalizácia konania) alebo je, naopak, pôvodne trestné konanie dekriminalizované. Nezriedka sa mení tiež zákonná kategorizácia deliktov – pôvodné trestné činy začnú byť novou úpravou kvalifikované ako priestupky či správne delikty alebo, naopak, pôvodné priestupky alebo správne delikty sa stanú trestnými činmi. Legislatívna úprava všetkých týchto otázok je vo výlučnej kompetencii zákonodarcu, ktorý sa riadi kriminologicko-politickými kritériami, napr. hľadiskom generálnej prevencie, početnosti výskytu deliktov v danej historickej dobe, intenzitou rizika deliktných konaní a z toho vyplývajúcim stupňom ohrozenia riadneho ľudského spolužitia („právneho mieru“), premenami v axiologickom nazeraní verejnosti na význam individuálnych a spoločenských hodnôt a právnych statkov poškodzovaných deliktným konaním páchatelov a pod. (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 14/09 z 25. októbra 2011). Ústavný súd Českej republiky tak rovnako vyslovil, že, rešpektujúc ústavný princíp delby moci, nie je povolaný na to, aby posudzoval vhodnosť (účelnosť) jednotlivých druhov sankcií, zákonom stanovené sadzby sankcií (ich výšku), možnosť alternatívneho či kumulatívneho ukladania sankcií a pod.
357. Pridŕžajúc sa návrhov, ústavný súd v prípade napadnutého predpisu nezistil zjavný exces a nemožno ani konštatovať, že by bol produktom svojvôle zákonodarcu. V demokratickom štáte môže existovať legitímna diskusia o výške trestov za jednotlivé trestné činy z hľadiska ich primeranosti a spravodlivosti, čoho dôkazom je aj predmetné konanie pred ústavným súdom. Táto otázka však primárne patrí národnej rade (PL. ÚS 1/2022, bod 209). Ústavný súd rozhodnutie národnej rady hodnotí, ale ctí si pritom najmä zdržanlivosť voči zákonodarcovi, ako aj voči trestnej represii (PL. ÚS 5/2017, bod 113).
358. Ako ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 6/09, v ktorom posudzoval ústavnosť zásady „trikrát a dosť“, uviedol: *„(námietky navrhovateľa, pozn.) bolo možné považovať skôr za kritiku trestnej politiky štátu, inými slovami, ide skôr o otázky zákonnosti, nie ústavnosti. Právomoc zákonodarcu v tejto oblasti je totiž v ústave explicitne daná [čl. 49 v spojení s čl. 72 a čl. 86 písm. a) ústavy] a z nej nepochybne vyplýva aj jeho oprávnenie v závislosti od konkrétnej spoločenskej situácie sprísňovať alebo zmierňovať tresty, určovať pravidlá ukladania trestov, prípadne pre niektoré prípady ich modifikovať či vytvárať pre ne výnimky.“*
359. O to viac je rešpektovanie diskrečného priestoru zákonodarcu namieste, ak v skúmanej legislatíve neruší trestnosť trestných činov, ale len umožňuje širšiu diferenciáciu a škálovanosť trestov s cieľom individualizovať sudcovské rozhodovanie. Rozhodnúť o výške trestu má predovšetkým súd, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu (PL. ÚS 106/2011, bod 27). V tomto prípade sú predmetné požiadavky splnené.
360. Ústavný súd túto úvahu uzatvára tak, že ak by navrhovatelia boli iného koncepčného názoru na otázku primeranosti trestov, nič im nebráni, aby sa usilovali o zmenu právnej úpravy v parlamente demokratickou cestou.
361. Navrhovatelia nenamietajú, že by boli nové trestné sadzby či ďalšie inštitúty trestného práva neprimerane sprísnené (t.j. že by boli neproporcionálnym spôsobom definované v neprospech páchatela/obvineného). Podľa ich názoru sa, naopak, trestné právo stalo až príliš „jemným“ s dopadom na poškodených a prestáva plniť svoj účel.
362. Pre ústavný súd je však podstatné to, či napadnuté zmeny môžu znamenať rozpor s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami a či prijatím takých zmien môže dôjsť k zásahu do ľudských práv a základných slobôd páchatela. Je zrejmé, že pokiaľ je napadnutá trestnoprávna úprava miernejšia, takýto zásah z podstaty veci konštatovať nemožno.

363. Obsahom vykonávaného trestu je určitá ujma na inak chránených základných právach a slobodách páchatela (napr. na osobnej slobode, na majetku, na cti a pod.). Samotná ujma však nie je cieľom trestu, je iba nevyhnutným prostriedkom na dosiahnutie účelu trestu. V trestnom zákonodarstve právneho štátu nie je trest sám osebe účelom, nepredstavuje odplatu za spáchaný trestný čin (pozri tiež PL. ÚS 6/09). Trestnoprávna náuka rozoznáva a popisuje celú radu účelov trestných sankcií, najmä účel retributívny, smerujúci k uloženiu zaslúženého trestu a ďalej účel konzekvencionalistický, ktorý sa zameriava na dôsledky trestu. Medzi ne patrí napríklad odstrašenie (teda individuálna a generálna prevencia), rehabilitácia páchatela (teda jeho výchova, náprava), inkapacitácia páchatela (teda znemožnenie, zabránenie mu v páchaní ďalšej trestnej činnosti), restorácia (teda obnova, náprava narušených, poškodených vzťahov medzi páchatelom a obeťou i celou spoločnosťou) či odškodnenie obete. V moderných systémoch trestnej justície sa tieto účely obvykle vzájomne kombinujú. Pri ukladaní trestu sa zohľadňuje potreba spravodlivého postihu v reakcii na protispoločenské konanie, ako aj potreba zaistenia bezpečnosti občanov a majetku pred nebezpečnými páchatelmi, dosiahnutie prevýchovy páchatela (pokiaľ je možná), ako i zjednanie nápravy po spáchaní trestného činu. Pri ukladaní trestu v konkrétnom prípade však rozličné účely môžu byť vo vzájomnom konflikte. Ten potom možno riešiť napríklad deklarovaním primárneho účelu, ktorý musí byť naplnený vždy, a na druhej strane účelov podporných (sekundárnych), ktorých dosiahnutie je vhodné, avšak nie za každých okolností a v plnej miere nevyhnutné (napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 4503/12 z 11. júna 2014, bod 24).
364. Prijatie nového Trestného zákona v roku 2005 bolo výsledkom dlhoročných rekodifikačných snáh, ktorých hlavných cieľom bolo vytvorenie dostatočných legislatívnych predpokladov na účinný boj s kriminalitou (pozri úvod dôvodovej správy, pozn.). Vo výsledku prijatie tejto úpravy znamenalo sprísňovanie (nielen pokiaľ ide o trestné sadzby). Tak ako bol zákonodarca oprávnený rozhodnúť o sprísňovaní trestnoprávnej úpravy, rovnako je oprávnený rozhodnúť aj opačne a len samotná skutočnosť, že došlo k znižovaniu trestných sadzieb, nemôže mať za následok protiústavnosť takej zmeny.
365. Ústavný súd poukazuje na svoje závery uvedené v náleze sp. zn. PL. ÚS 106/2011, kde zdôraznil, že „... by v záujme rešpektovania požiadavky primeranosti trestu bolo žiaduce, aby sa do budúcnosti zákonodarca vysporiadal so všeobecne rozšírenou zjednodušenou mylnou predstavou, v zmysle ktorej prísne trestanie predstavuje zaručený recept na zníženie kriminality, pričom páchatel by v podstate mal byť potrestaný nie ako občan majúci základné práva a slobody, ale ako nepriateľ spoločnosti. Je totiž neospravedlňiteľné, aby právo páchatela na primeraný trest zodpovedajúci jeho trestnému činu bolo obetované kolektívnemu spoločenskému záujmu bezpečnosti, pričom zahraničné kriminologické a penologické výskumy navyše celkom presvedčivo preukazujú, že neprimerané sprísňovanie trestnej represie, ktoré obvykle (pod vplyvom médií a vysokej punitivity obyvateľstva) predstavuje produkt emocionálnej a populistickej trestnej politiky, neprispieva k dosiahnutiu žiadneho pozitívneho výsledku v podobe zníženej kriminality, ale jeho preukázateľným efektom sú chronicky preplnené väznice a rastúci index väzenskej populácie. Zákonodarca ani v rámci boja s kriminalitou nesmie opúšťať základné dlhodobé konštanty moderného demokratického právneho štátu rešpektujúceho a chrániaceho ľudské práva a slobody (vrátane základných ľudských práv a slobôd páchatela trestného činu), a to predovšetkým požiadavku primeranosti, zásadu pomocnej úlohy trestného práva a poňatie trestného práva ako prostriedku ultima ratio, ako aj princíp humanitu trestného práva.“
366. Navrhovatelia v rámci namietania dopadov tzv. „štvorkombinácie“ (sadzby, škody, premľanie, podmienené tresty) komunikujú dopad neprimerane nízkych dolných hraníc trestných sadzieb. Atakujú tak adekvátnosť trestov za spáchaný trestný čin ako predpoklad účinnej ochrany spoločnosti v rámci generálnej a individuálnej prevencie. Preventívno-výchovnú funkciu trestov zabezpečuje hrozba trestom. Trestný zákon nežiaduce a spoločnosti škodlivé konania premieta do skutkových podstát trestných činov a ujmu za ich spáchanie formuluje v podobe trestov. Trestný kódex plní svoju preventívno-výchovnú funkciu prostredníctvom stupnice druhov trestov a ich výmer za jednotlivé trestné činy vyjadrujúcej hodnotový úsudok o stupni zavrhnutiahodnosti jednotlivých trestných činov. Teoretické východiská penológie pritom poukazujú na potrebu zvoliť optimálnu mieru represie, keďže ani príliš mierny, ani príliš prísny trest nepôsobia výchovne, ale demoralizujúco, zároveň

varujú pred tzv. exemplárnym trestaním spočívajúcim v tom, že sa konkrétna prísnosť trestu neodôvodňuje hľadiskom individuálnej prevencie, ale potrebou odstrašiť verejnosť ustanovením prehnane prísnych trestov, kde je zintenzívnením represie potlačený moment prevencie (PL. ÚS 106/2011). Trest je adekvátny a primeraný, ak je v konkrétnom prípade schopný splniť svoj účel. Trest odňatia slobody je v podmienkach Slovenskej republiky stanovený (až na niektoré výnimky) relatívne určitou trestnou sadzbou, ktorá má svoju spodnú a hornú hranicu. Tento prístup nie je samoúčelný a vo svojej podstate takto určené rozpätie trestnej sadzby vytvára efektívne predpolie na plné rozvinutie sudcovskej úvahy, ktorá by pri ukladaní trestu mala vychádzať zo základných zásad ukladania trestov (§ 34 Trestného zákona) a zohľadňovať individuálne okolnosti každej prejednávanej veci. Logicko-právnu implikáciu sa ponúka záver, že čím väčšie je rozpätie medzi spodnou a hornou hranicou trestnej sadzby pri konkrétnej skutkovej podstate, tým väčší priestor dostáva príslušný súd, aby osobitne zohľadnil prípadné špecifické okolnosti príslušnej trestnej veci a samotného páchatela a, zjednodušene povedané, „ušil trest na mieru“. Zásady ukladania trestov predstavujú samy osebe latentné právne normy a svoje uplatnenie nachádzajú až v rámci konkrétnych prípadov, ktoré všeobecné súdy riešia, a preto nemožno automaticky prijať všeobecný záver, že pokiaľ je spodná hranica zákonného rozpätia trestnej sadzby príslušnej skutkovej podstaty nižšia, oslabuje sa tým represívny či preventívny účinok trestu. Imanentnou súčasťou trestnej sadzby je aj jej horná hranica, ktorá vo všeobecnej miere spoluurčuje schopnosť trestu pôsobiť na páchatela odstrašujúco.

367. Napokon ústavný súd poukazuje aj na právne záväzné akty Európskej únie, ktoré predpokladajú aj také úpravy v rámci právneho poriadku, ktoré nemajú vôbec stanovenú dolnú hranicu trestnej sadzby za trestné činy (pozri napr. čl. 2 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2018/1673 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva, podľa ktorého je trestná činnosť *„akýkoľvek druh trestnej účasti na spáchaní akéhokoľvek trestného činu, za ktorý možno v súlade s vnútroštátnym právom uložiť trest odňatia slobody alebo ochranné opatrenie spojené s odňatím slobody s hornou hranicou trestnej sadzby viac ako jeden rok, alebo v prípade členských štátov, ktoré majú vo svojich právnych systémoch stanovenú dolnú hranicu trestnej sadzby za trestné činy, akéhokoľvek trestného činu, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody alebo ochranné opatrenie spojené s odňatím slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby viac ako šesť mesiacov.“*. Ústavný súd poznamenáva, že aj návrh novej smernice o boji proti korupcii – COM(2023) 234 (aktuálne v prvom čítaní, pozn.) upravuje len minimálnu hornú hranicu a dolným hraniciam trestných sadzieb sa nevenuje.
368. Ak nenormovanie dolnej hranice trestnej sadzby samo osebe nie je problematické (trest od „nuly“ po hornú sadzbu), o to menej problematické by malo byť jej ustanovenie (ako prísnejší prvok právnej úpravy). Rozhodujúcou okolnosťou v podmienkach slovenskej právnej úpravy zostáva individualizácia trestu (s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu). Obava z ukladania trestov na dolnej hranici trestnej sadzby je skôr reakciou na aplikačnú prax v konkrétnom prípade, ktorá môže, ale nemusí byť pri riešení dotknutej otázky chybná (dolná hranica je súčasťou zákonnej sadzby), pričom ani eventuálna nesprávnosť rozhodnutia nemôže byť dôvodom protiústavnosti zákona. V tejto súvislosti ústavný súd reflektuje okolnosť, že aplikácia § 39 Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu nebola v aplikačnej praxi súdov ojedinelá a pri vytváraní primeraných poistiek nadužívania tohto inštitútu nie je zníženie dolnej hranice trestnej sadzby neefektívne, pričom minimálne nie je konfliktné s ústavou, keď sa posilní diskrečná právomoc súdu na úkor jeho „zošnúrovania“ trestnými sadzbami bez možnosti výberu miernejšieho riešenia.
369. Nadôvažok ústavný súd (pre demonštráciu rôznosti normatívneho prístupu) poukazuje na francúzsky trestný zákon, ktorý ustanovuje pre jednotlivé trestné činy pevnú výšku trestu (trest určený bez hornej a dolnej hranice), pričom na inom mieste kódexu sú definované okolnosti pre zmiernenie alebo sprísnenie daného trestu.
370. Ústavný súd je toho názoru, že v rozpore so zákazom svojvôle by mohlo byť nevysvetlené normovanie neprimerane nízkych trestov pevnou sadzbou bez možnosti ich modifikácie podľa závažnosti trestnej činnosti a konkrétnych okolností prípadu. Namietaná právna úprava takýto exces nepredstavuje.
371. Už uvedené závery možno v zásade vzťahovať aj na ustanovenie výšky škody na účely trestnosti skutku – opäť ide kompetenciu zákonodarcu. Podľa názoru ústavného súdu

zakonzervovanie výšky škody v zákone v dlhodobom horizonte predstavuje riziko pre právny štát v tom, že vplyvom ekonomických faktorov, ako najmä devalvácie hodnoty peňazí, pri nezmenenej výške sadzby škody dochádza k faktickému rozširovaniu trestnej zodpovednosti (skoršia úprava viazanosti rozsahu škodových pásiem na výšku minimálnej mzdy bola príliš variabilná, fixná úprava je však pri jej dlhoročnom trvaní už, naopak, príliš rigidná, bez kontaktu s ekonomickou a sociálnou realitou). Uvedené neznamena bezbrehú možnosť akejkoľvek zmeny výšky škody ako kvalifikačného momentu, ale jej skutočná výška je stále rozhodnutím zákonodarcu o tom, aká škoda je pokladaná za spoločensky nebezpečnú tak, aby s ňou bola spojená trestnosť skutku a nepostačovalo jeho prerokovanie ako priestupku či správneho deliktu v konaní, ktoré je rýchlejšie a spravidla menej nákladné ako trestné konanie.

372. Podľa skupiny poslancov 1 vo vzťahu k dopadom novoupravených sadzieb schválené znenie napadnutého zákona nestanovuje žiadne prechodné ustanovenie umožňujúce odvodiť interpretačné pravidlo na jednoznačné posúdenie situácie, v ktorej bola podaním obžaloby za účinnosti skoršieho znenia zákona založená príslušnosť na konanie senátu konkrétneho súdu, avšak po zmene stráca senát príslušnosť konať vo veci z dôvodu zníženia trestnej sadzby.
373. Podľa § 567t ods. 3 Trestného poriadku (v znení napadnutého zákona): *„Konania, v ktorých bola podaná obžaloba, návrh na schválenie dohody o vine a treste alebo návrh na uloženie ochranného opatrenia do 14. marca 2024, sa dokončia na súdoch príslušných podľa predpisov účinných do 14. marca 2024; to platí aj v prípade, ak v týchto veciach od 15. marca 2024 súd odmietne obžalobu a vráti vec prokurátorovi na došetrenie alebo vráti prokurátorovi do prípravného konania dohodu o vine a treste, alebo ak prokurátor vezme späť obžalobu alebo návrh na schválenie dohody o vine a treste.“*
374. Príslušnosť súdov na súdne konania začaté podľa Trestného poriadku účinného do 15. marca 2024, ktorých predmetom bola obžaloba, návrh na schválenie dohody o vine a treste alebo návrh na uloženie ochranného opatrenia, sa teda spravujú doterajšími právnymi predpismi.
375. Podľa § 280 ods. 1 Trestného poriadku v zásade, ak súd zistí v žalovanom skutku trestný čin, na ktorého prejednanie nie je príslušný, postúpi vec príslušnému súdu. Obsadenie súdu samosudcom alebo senátnou formáciou je procesnými predpismi riešené a prípadné zmeny (zo senátu na samosudcu) sa v rozhodovacej činnosti súdov predpokladajú [napr. § 244 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku]. Okrem iného môžu nastať v prípade, ak sa má aplikovať (a to nielen v preskúmvanej veci) neskorší priaznivejší predpis a vec má posúdiť samosudca (čl. 50 ods. 6 ústavy). Ústavný súd, ktorý je limitovaný obsahom návrhov, neidentifikoval zámer zákonodarcu dosiahnuť napadnutou normou zmeny rozhodovacích formácií súdov a riešenie tomu zodpovedajúcej procesnej otázky v priebehu konania (bez akejkoľvek ústavnej relevancie zmeny zákonnej úpravy) je potrebné ponechať rozhodovaniu súdov.
376. S ohľadom na už uvedené závery ústavný súd v tejto časti návrhom navrhovateľov nevyhovel.

VI.2. K zmenám v možnosti uloženia podmienenečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody:

377. Napadnuté zmeny rozširujú možnosti súdu ukladať tzv. „podmienené tresty odňatia slobody“, resp. legálne rozhodnúť o podmienenečnom odklade výkonu trestu odňatia slobody. Novelizačná zmena má za následok to, že súd bude môcť podmienene odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho tri roky (aktuálne dva roky) a s probačným dohľadom bude možné podmienene odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho štyri roky (aktuálne tri roky). Na tomto mieste treba zdôrazniť, že podmienenečné odloženie výkonu trestu odňatia slobody podľa § 49 a § 51 Trestného zákona je fakultatívnou možnosťou, ktorá sa viaže na splnenie dvoch podmienok:

a) *vzhľadom na osobu páchatela, najmä s prihliadnutím na jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žije a pracuje, a na okolnosti prípadu, dôvodne zastáva názor, že na zabezpečenie ochrany spoločnosti a nápravu páchatela výkon trestu odňatia slobody nie je nevyhnutný, alebo*

b) *prijme záruku za nápravu páchatela a ak vzhľadom na výchovný vplyv toho, kto záruku ponúkol, zastáva názor, že výkon trestu odňatia slobody nie je nevyhnutný.*

378. Ústavný súd s plnou mierou pochopenia vníma výhrady, ktoré odznali aj vo verejnosti a ktoré v návrhoch pretavili navrhovatelia do tvrdenia o amnestii či dekriminalizácii určitého okruhu osôb, no aj tieto výhrady musí odmietnuť. Ako už ústavný súd v skoršej časti odôvodnenia predoslal, aj v tomto prípade ide o normatívnu úpravu pre všetky prípady rovnakého druhu a neurčitého počtu (ako výraz generality práva), ktorých sa však v konečnom dôsledku zákon a jeho zmena musí, samozrejme, dotknúť aj konkrétne a osobne. Z vecného hľadiska, páchateľovi súd trest odňatia slobody primárne uloží, ale zároveň (vždy nenárokovo pri splnení skôr citovaných zákonných podmienok) odloží jeho výkon na skúšobnú dobu v trvaní jedného roka až piatich rokov, čo znamená, že odsúdený je vystavený hrozbe trestu a v prípade, ak nebude viesť riadny život, bude mu nariadený výkon trestu odňatia slobody *in natura*. Teda ide len o zohľadnenie konkrétneho špecifika, či páchateľ vzhľadom na svoju osobu, pomery a závažnosť trestného činu patrí do väzenského prostredia alebo nie, avšak podľa zákonných kritérií a vždy preskúmateľne odvolacím súdom, keď riešenie dotknutej otázky záleží od konkrétneho prípadu vrátane osoby konkrétneho páchateľa. Novela teda nemôže mať za následok automatické ukladanie „len“ podmienených trestov. Ich počet v absolútnej hodnote aj v percentuálnom vyjadrení zrejme vzrastie, ale to je už, ako bolo uvedené, vecou trestnej politiky štátu, ktorá je podrobená zodpovednosti zákonodarcu, a to v rovine politickej, ako aj z hľadiska potreby sledovania aplikačných výsledkov a eventuálneho prijatia zákonnej zmeny, pričom, naopak, trestná politika nie je revidovateľná (mimo extrémneho excesu, o ktorý nejde) ústavným súdom v konaní o súlade právnych predpisov.
379. Je potrebné vziať do úvahy aj argumentáciu navrhovateľov vo vzťahu k ochrane práv poškodených. Práve pri majetkovej a ekonomickej kriminalite je podstatným faktorom náhrada škody, čo je významný prvok restoratívnej justície. Kombinácia podmieneného trestu odňatia slobody s povinnosťou nahradiť škodu v skúšobnej dobe (čo je súčasťou už prednovelizáčnej zákonnej úpravy) sa môže javiť ako podstatne efektívnejšia aj z hľadiska dostatku ochrany spoločnosti, spôsobu potrestania páchateľa a garancie práv poškodeného. To platí aj napriek tomu, že ústavný súd vníma tézy o restoratívnej justícii zdržanlivo do tej miery, že náhrada škody je súkromnoprávnou samozrejmosťou a verejnoprávne sankcionovanie trestných činov trestom zabezpečuje prioritne ochranu spoločnosti, výchovu páchateľa k vedeniu riadneho života, individuálnu a generálnu prevenciu, zároveň morálne odsúdenie páchateľa spoločnosťou [§ 34 ods. 1 Trestného zákona a vo vzťahu k právnickým osobám § 11 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb“)]. To zodpovedá aj účelu Trestného poriadku podľa § 1 tohto zákona spočívajúcemu predovšetkým v náležitom zistení trestných činov a potrestaní ich páchateľov. V tejto súvislosti je však vhodné poukázať aj na novelizované znenie § 34 ods. 4 Trestného zákona zdôrazňujúce pri ukladaní trestu otázku náhrady škody, čo je vo vzťahu k reparácii následkov trestného činu voči poškodenému iste priaznivé a túto okolnosť nemožno opomenúť. To všetko sú atribúty, ktoré je súd v rámci svojej diskrečnej právomoci povinný zvažovať a nájsť optimálne riešenie, čo platí pri už zmienenej nenárokovosti, a, naopak, potrebe dostatočného odôvodnenia podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody.
380. Ústavný súd považuje za dôležité obmedzenie, podľa ktorého je podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody zo zákona vylúčený pri úmyselných trestných činoch spáchaných v skúšobnej dobe podmieneného odsúdenia a podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody. Práve v takých prípadoch je rešpektovaná bazálna represívna funkcia trestného práva vylúčením opakovaného dobrodenia nevykonaním uloženého trestu napriek úmyselne premárnenej šanci viesť riadny život, pričom k takému polemickému prvku novelizačná aktivita zákonodarcu neviedla.
381. Ústavný súd v závere tejto časti poznamenáva, že ak by nebola akceptovaná rozumne dimenzovaná možnosť podmienne odložiť výkon trestu odňatia slobody, čo má (nielen) v našom právnom poriadku významnú tradíciu, nezávislé súdnictvo by stratilo na význame a sankčný systém by nadobudol charakter prílišnej, pre štát drahej a sociálne neúnosnej represie. Zvýšenie hornej hranice trestu odňatia slobody, ktorého výkon je možné podmienne odložiť (aj s probačným dohľadom) o jeden rok, už *prima facie* nepredstavuje nivelizáciu sankčnej ochrany spoločenských hodnôt, ktorá by mohla byť ústavne kolízná,

a prezentované úvahy ústavného súdu majú skôr dokresľujúci charakter.

382. Na základe uvedeného ústavný súd návrhom navrhovateľov v tejto časti nevyhovel.

VI.3. Ku skracovaniu premlčacích dôb:

383. Navrhovatelia zhodne namietajú skrátenie premlčacích dôb, a to (i) z 20 rokov na 15 rokov v prípade zločinov, ktorých horná hranica trestnej sadzby v osobitnej časti Trestného zákona prevyšuje 10 rokov podľa § 87 ods. 1 písm. b) Trestného zákona; (ii) z 20 rokov na 10 rokov v prípade zločinov, ktorých horná hranica trestnej sadzby v osobitnej časti Trestného zákona neprevyšuje (je ustanovená na) 10 rokov podľa § 87 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, a (iii) z 5 rokov na 3 roky v prípade prečinov, ktorých horná hranica trestnej sadzby v osobitnej časti Trestného zákona neprevyšuje (je ustanovená na) 3 roky podľa § 87 ods. 1 písm. e) Trestného zákona.
384. Prvé dve skupiny skrátenia premlčacích dôb sa dotýkajú najmä zločinov a obzvlášť závažných zločinov, predovšetkým proti životu a zdraviu, slobode a ľudskej dôstojnosti, proti rodine a mládeži, za ktoré Trestný zákon neumožňuje uložiť trest odňatia slobody na doživotie a horná hranica trestnej sadzby je najmenej 10 rokov. Navrhovatelia preto namietajú, že sa napadnutá úprava dotkne veľkého počtu násilných trestných činov.
385. Uvedené námietky proti skráteniu premlčacích dôb už uvedených trestných činov čiastočne vyriešilo prijatie zákona č. 47/2024 Z. z., ktorým sa novelizoval Trestný zákon s účinnosťou od 15. marca 2024. Táto novela Trestného zákona bola prijatá 28. februára 2024, teda po podaní návrhov na začatie konania o súlade napadnutého zákona ústavnému súdu.
386. Zákonodarca vložil do § 87 Trestného zákona nový odsek 6, podľa ktorého *„ak ide o zločin, za ktorý tento zákon v prvej hlave, druhej hlave, tretej hlave a deviatej hlave osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je dvadsať rokov; ustanovenie odseku 1 písm. b) sa nepoužije. Ak ide o prečin, za ktorý tento zákon v prvej hlave, druhej hlave, tretej hlave a deviatej hlave osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej tri roky, trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je päť rokov; ustanovenie odseku 1 písm. d) sa nepoužije“*.
387. Touto novelizáciou došlo v prípade trestných činov uvedených v osobitnej časti Trestného zákona v prvej hlave (trestné činy proti životu a zdraviu), druhej hlave (trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti), tretej hlave (trestné činy proti rodine a mládeži) a deviatej hlave (trestné činy proti iným právam a slobodám) *de facto* k návratu k pôvodným premlčacím dobám, ktoré boli (sú) platné a účinné pred prijatím napadnutého zákona, resp. účinok napadnutej novelizácie je vo vzťahu k týmto kategóriám trestných činov z hľadiska zmeny dĺžky premlčacích dôb eliminovaný aj bez sťažovateľmi navrhovanej eventuality derogačného nálezu ústavného súdu. Pre úplnosť je potrebné dodať, že pri týchto najzávažnejších trestných činoch zákonodarca nemenil trestné sadzby, od ktorých výšky sa konkrétne premlčacie doby odvíjajú (s výnimkou drogových trestných činov, pri ktorých sa mení celá koncepcia vrátane zmeny samotných skutkových podstatí).
388. Inými slovami, prijatím zákona č. 47/2004 Z. z. a ním vykonaným doplnením Trestného zákona v § 87 o odsek 6 sa stali vo vzťahu k tam vymedzeným kategóriám trestných činov neaktuálne námietky úpravy premlčania trestného stíhania v § 87 ods. 1 písm. b) a d) (body 55 až 57 v čl. I napadnutého zákona), keďže v rozsahu dodatkovej novelizácie obsahovo dochádza k čiastkovej fixácii aktuálne účinného právneho stavu. Až nadobudnutím účinnosti napadnutého zákona nadobudne medzitýmna zmena Trestného zákona (nový odsek 6 v § 87) charakter *lex specialis* oproti zmenenému všeobecnému režimu podľa § 87 ods. 1 písm. b) a d).
389. Predmetom návrhov navrhovateľov však neboli zásahy zákonodarcu pri premlčacích dobách len z hľadiska násilných trestných činov (kde sa právna úprava *de facto* opätovne sprísnila ustanovením výnimky z novelizačného zmiernenia napadnutým zákonom), ale ich znížovanie namietali aj vo vzťahu k iným trestným činom, kde prijatím zákona č. 47/2024 Z. z. k zmene nedošlo. Z uvedených dôvodov preto ústavný súd v tej časti návrhov, ktorých sa zmena Trestného zákona zákonom č. 47/2024 Z. z. priamo dotkla naplnením ich požiadaviek, čím sa stali obsahovo neaktuálnymi (pozri predchádzajúce dva body tohto odôvodnenia), bez potreby ďalšieho skúmania argumentácie navrhovateľov návrhom nevyhovel.

390. Premlčanie trestného stíhania je jedným z komponentov inštitútu trestnosti činu, ktorého sa ústava dotýka z intertemporálneho hľadiska v čl. 50 ods. 6. Je potrebné odlíšiť trestnosť činu a ukladanie trestu ako inštitúty pokryté označeným ústavným ustanovením s priemetom do § 2 ods. 1 Trestného zákona a výkon trestu, ktorý je mimo režimu tejto úpravy, a to aj v prípade hmotnoprávných ustanovení týkajúcich sa výkonu jednotlivých druhov trestov (napríklad a typicky úprava podmienenečného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody).
391. Premlčanie ako zložka trestnosti činu v prípade, že dôjde k jej zmierneniu, čo je spravidla pretavené do skrátenia premlčacích dôb, pôsobí aj na vzťahy pred schválením novej priaznivejšej úpravy. Popri explicitnom zakotvení pravidla podľa čl. 50 ods. 6 druhej vety ústavy o spätnom pôsobení neskoršej priaznivejšej úpravy ústavný súd považuje za vhodné upozorniť aj na rozsudok ESLP Scoppola proti Taliansku (č. 2) zo 17. 9. 2009, č. 10249/03, ktorý sa v oblasti nielen zákazu retroaktivity nepriaznivej pre páchatela, ale aj v oblasti príkazu retroaktivity pre páchatela priaznivej priklonil pri aplikácii čl. 7 ods. 1 dohovoru k našej ústavnej koncepcii, aj keď by aj opačné riešenie bolo v tomto konaní ústavného súdu vzhľadom na čl. 50 ods. 6 a čl. 154c ods. 1 ústavy nepodstatné (podobne ESLP rozhodol vo veci Jidic proti Rumunsku – rozsudok č. 45776/16 z 18. 2. 2020).
392. Navrhovatelia vo vzťahu k zmenám inštitútu premlčania v trestnom práve zhodne argumentujú ústavnou neudržateľnosťou nových pravidiel premlčania a tiež zneužitím tohto inštitútu s cieľom predkladateľa zákona dosiahnuť zánik trestnosti v individuálnych prípadoch v dôsledku zásady pôsobenia neskoršieho priaznivého práva.
393. S navrhovateľmi je možné súhlasiť v tom, že nová právna úprava premlčania z dôvodu jej priaznivejšieho obsahu môže dopadať na skutky, ku ktorým došlo pred jej účinnosťou. Avšak opäť ako v predchádzajúcej časti k argumentácii v návrhu skupiny poslancov 2 v bodoch 201 (iv) a 202 o tom, že obsah noriem v čl. I napadnutého zákona má priamo pomôcť obvineným poslancom, ako aj obvineným spriazneným či blízkym osobám členov vlády alebo koalíčných poslancov, ústavný súd uvádza, že v konaní podľa článku 125 ústavy je z hľadiska ústavného prieskumu relevantné posúdenie súladu preskúmaných právnych predpisov s referenčnými normami v abstraktnej rovine (*in abstracto*).
394. Jedným z princípov právneho štátu je aj princíp všeobecnosti právnych noriem (generality práva). Tento princíp vyplýva z dlhodobej a zo stabilnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu, ktorý už vo veci sp. zn. PL. ÚS 16/95 skonštatoval, že porušenie princípu generality práva nie je v súlade s princípom právneho štátu. Tento názor ústavný súd zopakoval aj v rozhodnutí vo veci sp. zn. PL. ÚS 37/95, v ktorom okrem iného uviedol, že princíp generality právnej normy spočíva aj v tom, že ňou ustanovené obmedzenia musia mať všeobecný charakter. Túto skutočnosť opätovne potvrdil ústavný súd v rozhodnutí vo veci sp. zn. PL. ÚS 19/05 a význam princípu generality právnych noriem ako súčasť princípu právneho štátu ústavný súd zvýraznil aj v rozhodnutiach vo veciach sp. zn. PL. ÚS 18/06, PL. ÚS 115/2011, PL. ÚS 7/2017 a najnovšie aj v sp. zn. PL. ÚS 7/2021.
395. V tejto súvislosti navrhovateľmi artikulovanú svojvôľu pri tvrdení o cieleňí novely až s úmyslom na úrovni abolície oslabuje skutočnosť, že k plošnému zmierneniu trestnosti nedošlo na základe snahy plošne upraviť trestnosť ako následok určitého dlhodobého vývoja spoločnosti, ktorá by bola všeobecne aprobovaná ako primeraná, ale na základe snahy vlády bez rušenia akéhokoľvek trestného činu zmierniť trestnosť činov na základe argumentu, že novelizácia v roku 2005 privodila výrazné sprísnenie trestnosti (čo sa konštatovalo sčasti už pri legislatívne nedokončenej novelizácii Trestného zákona pripravovanej ministrom spravodlivosti predchádzajúcej vlády).
396. V obsahu čl. I napadnutého zákona v časti úpravy premlčacích dôb ústavný súd neidentifikoval také určujúce, rozlišujúce alebo vylučujúce kritérium, ktoré by v rozpore s princípom generality práva zacieľovalo právnu úpravu výslovne na osoby uvedené v bode 201 (iv) návrhu skupiny poslancov 2. K ochrane verejného záujmu v tomto konaní sa ústavný súd už vyjadril v časti venovanej legislatívnemu procesu. Je žiaduce dodať (obsahovo opätovne), že akékoľvek námietky atakujúce zmenu trestnej politiky štátu (ktorej vecné parametre ústavný súd okrem možnej excesívnosti, ako už bolo uvedené, neskúma) tvrdenou okolnosťou, že novoustanovené zmiernenie tejto politiky prinesie aj výhodu konkrétnym osobám v už vedených trestných konaniach, nie sú dôvodom na derogáciu dotknutej zmeny Trestného zákona ústavným súdom. Konkrétnym a taxatívne ustanoveným dôvodom takého

záveru je, že ústava v čl. 50 ods. 6 prikazuje posúdiť trestnosť činu a uložiť trest podľa neskoršieho (neskôr účinného) zákona, ak je pre páchatela priaznivejší než zákon účinný v čase spáchania činu, a to bezvýnimčne. Práve zákonná zmena, ktorá by nerešpektovala toto generálne pravidlo pre časovú pôsobnosť Trestného zákona a jeho zmien (stvárané v § 2 ods. 1 tohto zákona), teda by ustanovovala výnimku z priaznivejšieho posúdenia podľa novoprijatého zákona celkovo pre niektoré osoby alebo niektoré trestné činy, by bola v tomto obsahovom prvku nesúladná s ústavou. Ak teda má na použitie nového, pre páchatela priaznivejšieho zákona nárok každý páchatel, nemôže mať zároveň poškodený v ktorejkoľvek trestnej veci opačne orientovaný nárok, a to aby bol vo vzťahu k páchatelovi použitý (ako menej priaznivý) Trestný zákon účinný v čase spáchania činu, akokoľvek by sa to mohlo zdať v individuálnom prípade alebo v širšom kontexte spravodlivé. Nadväzujúc na uvedené, zároveň platí, že námietky o klientelistickej motivácii koncepcnej zákonnej zmeny týkajúcej sa zmiernenia trestnej represie, ktorá prešla parlamentným schvaľovacím procesom a ktorá má všeobecný, nie personálne orientovaný normatívny záber (ktorý by, naopak, v tomto konaní diskvalifikačný bol), sú mimo predmetu prieskumu ústavného súdu, je ich možné vznášať v rovine morálnej alebo politickej zodpovednosti, ale nie ako úspešnú námietku v konaní o súlade právnych predpisov.

397. Ústavný súd aj v tejto časti a v kontexte predchádzajúceho bodu pripomína, že nedisponuje kompetenciou opravovať či vylepšovať preskúmanú legislatívu. Ako už mnohokrát konštatoval, jeho úlohou nie je posudzovať ani správnosť právnej úpravy (PL. ÚS 95/2011, bod 28; PL. ÚS 102/2011; PL. ÚS 13/2012, bod 98; PL. ÚS 11/2016, bod 26, z novšej judikatúry PL. ÚS 95/2011 – ústavnosť tajnej voľby, bod 28; PL. ÚS 102/2011 – reforma súdov II, časť VI; PL. ÚS 13/2012 – platy sestier, bod 80; PL. ÚS 11/2016 – ochrana spotrebiteľa a premlčanie *ex offio*, bod 26; PL. ÚS 10/2018 – zrušenie anesteziologických ambulancií; PL. ÚS 15/2018 – nájom pôdy, bod 52; PL. ÚS 6/2022 – odvolávanie vedúcich v štátnej službe, bod 69). V konaní o súlade právnych predpisov je potrebné rozlišovať medzi kritériom ústavnej súladnosti a kritériom vecnej správnosti či koncepcnosti právnej úpravy (PL. ÚS 10/2023, bod 51).
398. Navrhovatelia ďalej namietajú nesúlad napadnutých noriem o premlčaní aj pre rozpor s právom Európskej únie v súvislosti s ochranou finančných záujmov Európskej únie.
399. Povinnosť členských štátov chrániť finančné záujmy Európskej únie vyplýva z čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ, podľa ktorého majú členské štáty zamedziť podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie prostredníctvom odradzujúcich opatrení, ktoré majú byť rovnaké ako opatrenia, ktoré prijímajú na zamedzenie podvodov poškodzujúcich ich vlastné finančné záujmy. Súdny dvor v rozsudku vo veci C-105/14, Taricco uviedol, že členské štáty musia zabezpečiť, aby sa za prípady závažného podvodu ukladali predovšetkým účinné a odstrašujúce tresty a aby opatrenia prijaté v tejto súvislosti boli navyše rovnaké ako opatrenia, ktoré členské štáty prijímajú v rámci boja proti podvodom rovnakého stupňa závažnosti, ktoré poškodzujú ich vlastné finančné záujmy (bod 43 rozsudku).
400. V tejto súvislosti je minimálne dôležité, či (i) nové trestné normy o premlčaní negarantujú ochranu záujmov Európskej únie menej priaznivo oproti vnútroštátnym záujmom a (ii) nedošlo k strate účinnosti a odstrašujúcej povahy trestania v dôsledku nových trestných noriem o premlčaní.
401. Ústavný súd v žiadnom z troch návrhov nenašiel identifikáciu právnej situácie, v ktorej by namietaná právna úprava garantovala menej priaznivú ochranu vo veciach finančných záujmov Európskej únie než vo veciach vnútroštátnych záujmov. Vo vzťahu k neúčinnosti (neefektívnosti) a nedostatku odstrašujúceho účinku namietaných ustanovení o premlčaní ústavný súd považuje návrhy za neodôvodnené. Návrhy v tomto smere komunikujú len všeobecnú obavu, že dochádza k zníženiu trestnosti pri premlčaní, v dôsledku čoho dôjde aj v prebiehajúcich konaniach k zastaveniu už začatých procesov (porov. bod VI.1 odôvodnenia k trestným sadzbám).
402. O nič menej ako primerané trestné sadzby sú dôležité trestnoprávne mechanizmy, ktorých cieľom je neodvratiteľnosť trestného stíhania. Slovenská republika má tieto mechanizmy aj pri inštitúte premlčania nastavené primerane a namietaná právna úprava ich nerobí nevyváženými. Pre porovnanie so slovenskou právnou úpravou je možné spomenúť, že Súdny dvor sa v už spomínanom rozsudku Taricco zaoberal talianskou právnou úpravou, v zmysle

ktorej sa premlčacia doba, ktorá začala plynúť po prerušení plynutia premlčacej doby, mohla predĺžiť iba o štvrtinu svojej pôvodnej dĺžky. Slovenská právna úprava takýto benefit stíhaným osobám nepriznáva.

403. Podľa novelizovaného § 87 ods. 3 Trestného zákona sa premlčanie trestného stíhania prerušuje vznesením obvinenia pre trestný čin, o ktorého premlčanie ide, ako aj po ňom nasledujúcimi riadnymi úkonmi orgánu činného v trestnom konaní, sudcu pre prípravné konanie alebo súdu smerujúcimi k trestnému stíhaniu obvineného okrem prípadu, ak obvinenie bolo následne zrušené alebo ak páchatel bol v premlčacej dobe právoplatne odsúdený za nový úmyselný trestný čin spáchaný v premlčacej dobe, na ktorý tento zákon ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší.
404. Namietaná právna úprava týkajúca sa plynutia premlčacej doby nepozná obdobnú limitáciu ako v talianskom právnom poriadku (čl. 160 a 161 Trestného zákona, keď prerušenie premlčacej doby môže viesť k jej predĺženiu nanajvýš o 1/4). Podľa § 87 ods. 4 Trestného zákona (aj novelizovaného znenia) prerušením premlčania sa začína nová premlčacia doba.
405. Konzekvencie s trestnými sadzbami vo veci Taricco nie sú naklonené záveru, že by namietaná právna úprava premlčania mala byť nedostatočne odstrašujúca. Ústavný súd medziiným porovnal trestné sadzby a premlčacie doby, ktoré zodpovedajú talianskemu trestnému činu podania podvodného priznania dane z pridanej hodnoty použitím fiktívnych faktúr ako v prípade Tarrico. Za obdobný trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie (§ 261 a nasl. Trestného zákona) ako v prípade Taricco na Slovensku hrozí trest odňatia slobody na 7 až 12 rokov. Podľa § 87 ods. 1 písm. b) Trestného zákona je pri tomto zločine premlčacia doba 15 rokov (a to aj podľa novelizovaného znenia Trestného zákona). Vo veci Taricco išlo v čase, keď sa tento prípad rozhodoval, maximálne o 7 rokov trestu odňatia slobody s premlčacou dobou 7 rokov.
406. Navrhovatelia namietajú porušenie medzinárodných záväzkov v spojení s normovaním trojročnej premlčacej doby. Ústavný súd poukazuje na smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 198, 28. 7. 2017), podľa ktorej (čl. 12 ods. 1 až 3):
- „1. Členské štáty prijímú potrebné opatrenia s cieľom ustanoviť premlčaciu dobu, ktorá umožňuje vyšetrovanie, trestné stíhanie, súdne konanie a vydávanie rozsudkov v súvislosti s trestnými činmi uvedenými v článkoch 3, 4 a 5 počas dostatočne dlhého obdobia od spáchania uvedených trestných činov, aby bolo možné uvedené trestné činy účinne riešiť.*
- 2. Členské štáty prijímú potrebné opatrenia s cieľom umožniť vyšetrovanie, trestné stíhanie, súdne konanie a vydávanie rozsudkov v súvislosti s trestnými činmi uvedenými v článkoch 3, 4 a 5, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky, počas obdobia najmenej piatich rokov od spáchania týchto trestných činov.*
- 3. Odchylné od odseku 2 môžu členské štáty stanoviť premlčaciu dobu, ktorá je kratšia než päť rokov, ale nie kratšia než tri roky, ak zabezpečia, že plynutie premlčacej doby sa môže prerušiť alebo pozastaviť na základe konkrétnych úkonov.“*
407. Smernica má za cieľ, aby premlčacie doby umožňovali trestné konanie počas dostatočne dlhého obdobia od spáchania trestných činov, pričom pripúšťa aj trojročnú premlčaciu dobu, ak sa premlčanie môže prerušiť alebo pozastaviť na základe konkrétnych právnych úkonov.
408. Novo normované sadzby a právne mechanizmy spočívania či prerušenia plynutia premlčacej doby, pri ktorých nič nenasvedčuje, že by predstavovali nízky štandard trestnoprávnej ochrany, viedli ústavný súd k zdržanlivosti vo vzťahu k napadnutej právnej úprave aj pri posudzovaní náročných kritérií podľa dohovoru OSN o boji proti korupcii, podľa ktorého príslušný štát „... alebo zabezpečí pozastavenie premlčacej doby obmedzenia, ak sa údajný páchatel vyhýbal výkonu spravodlivosti“ (čl. 29 dohovoru OSN o boji proti korupcii).
409. Vhodným komparačným príkladom je tradične právna úprava Českej republiky. Podľa § 34 Trestného zákonníka: „trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí a) 30, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu, b) 15 let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejmeně

10 let, c) 10 let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně 5 let, d) 5 let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně 3 léta, e) 3 léta u ostatních trestných činů.“

410. Na porovnanie úpravy podľa § 87 Trestného zákona rozdiel spočíva v rozlišovaní dĺžky premlčacej doby podľa kategorizácie trestných činov (zločin, prečin) a pri dĺžke premlčacej doby v prípade hornej hranice trestnej sadzby desať rokov a tri roky, čo predstavuje jednak miernejšie a jednak prísnejšie posúdenie, celkovo je však porovnateľné.
411. Ústavný súd ani po uvedenej komparácii v medziach návrhov navrhovateľov nedospel k záveru, že by preskúmané normy o premlčaní boli neúčinné (neefektívne) alebo také, ktoré by znamenali významný excés oproti európskym štandardom. K nedostatku kompetencie vyvodiť závery vo vzťahu k vecnej stránke nových dôb premlčania trestného stíhania ústavný súd pripomína judikatúrne ustálený koncept rešpektu diskrecie zákonodarcu. Návrhom navrhovateľov s ohľadom na uvedené ani v tejto časti nebolo možné vyhovieť.
412. Sumárne k tzv. štvorkombinácii ústavný súd konštatuje, že závery týkajúce sa jednotlivých prvkov zmiernenia trestnoprávnej represie platia aj pri ich navrhovateľmi namietanom vzájomnom pôsobení. Je právne podľa obsahu zákona/porovnaním dotknutých právnych úprav, najmä v oblasti trestných sadzieb, jednoznačne konštatovateľným faktom, že pri rekodifikácii v roku 2005 došlo v príslušnom smere k výraznému sprísneniu, a to aj oproti okolitým členským štátom Európskej únie (napríklad a typicky oproti Českej republike). Opätovné zmiernenie z takto skôr generovaného normatívneho stavu, a to ani v kombinácii sťažovateľmi pomenovaných faktorov, nestavia Trestný zákon pri samostatnom posúdení ani pri relevantnom medzištátnom porovnaní (o ktoré sa navrhovatelia ani nepokúšajú) do pozície excesívnej rezignácie na štátom garantovanú ochranu ústavných a iných spoločenských hodnôt prostriedkami trestného práva. Ústavný súd na základe už skôr odôvodneného záveru o absencii svojej ingerencie do ústavne únosnej zmeny trestnej politiky štátu, ako aj na základe v uznesení o prijatí veci na ďalšie konanie prezentovanej tézy, že nie je druhou komorou parlamentu, nenašiel dôvod na zásah do právomoci zákonodarného orgánu svojím derogačným nálezom, a to mimo časti výroku tohto nálezu orientovanej na nesúlad právnych predpisov.
413. Ústavný súd sa hlási k tomu, že ústavnou hodnotou hodnou osobitnej ochrany je aj vnútorná bezpečnosť štátu, ktorá je *inter alia* poskytovaná aj prostredníctvom noriem trestného práva. Vyplyva to z čl. 1 ods. 1 ústavy, v zmysle ktorého je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát. Ústavný súd by tak bol povolaný zasiahnuť proti komplexnejším zmenám v trestnej politike štátu v prípade, ak by ústavná hodnota vnútornej bezpečnosti štátu bola zasiahnutá deštruktívnym spôsobom, keď by trestné právo nemohlo plniť takmer vôbec účel ochrany štátu či spoločnosti a realizované zmeny by mali celkom zjavný potenciál vyvolať komplexnú eróziu trestnoprávnej ochrany. Je evidentné, že od tejto situácie je potrebné odlišovať stav, keď zákonodarca reprezentovaný v pléne národnej rady demokraticky ustanovenou väčšinou realizuje svoje vlastné uváženie o účele, cieľoch či prísnosti trestnoprávnej politiky štátu. Ústavný súd spravidla veľmi uvážlivo vstupuje do zmien v trestnej politike štátu a ich ústavnosť stráži nielen z hľadiska individuálnych trestnoprávnych zmien, ale aj z hľadiska systémovej perspektívy, ktorú hodnotí prostredníctvom možnosti naplnenia skôr popísanej hypotézy evidentného rozkladu systému trestnoprávnej ochrany ústavných hodnôt v kontexte vnútornej bezpečnosti štátu. V prejednávanom prípade však ústavný súd takú hrozbu nezistil.

VI.4. K prechodným ustanoveniam upraveným v čl. I bode 198 (§ 438k ods. 1 a 5) a v čl. XVII bode 7 (§ 36a) napadnutého zákona:

414. V čl. I bode 198 napadnutého zákona bol za § 438j vložený nový § 438k – *Prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 15. marca 2024, kde podľa odseku 1 tohto ustanovenia: „Právna úprava, ktorá nadobudne účinnosť 15. marca 2024, sa vzťahuje na rozhodnutia o uložení trestu prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a 3 zákona účinného do 14. marca 2024, ktoré nadobudli právoplatnosť pred 15. marcom 2024, ak rozhodnutia o uložení trestu prepadnutia majetku neboli ešte celkom vykonané, takéto rozhodnutia boli vydané na základe aplikácie právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia, ktoré stratili účinnosť podľa čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a súd na návrh oprávnenej osoby povolil obnovu konania podľa osobitného predpisu.“*

415. V prípade čl. I bodu 198 napadnutého zákona (v časti týkajúcej sa § 438k ods. 1) je ústavný súd toho názoru, že ide o neprípustnú modifikáciu čl. 50 ods. 6 ústavy premietnutú v podústavnej rovine do § 2 ods. 1 Trestného zákona o časovej pôsobnosti Trestného zákona. Pri opätovnom posudzovaní trestnosti činu a ukladaní trestu (v tomto prípade pri opätovnom ukladaní trestu po povolení obnovy konania spojenej so zrušením výroku o treste odsudzujúceho rozsudku) musí súd pre konkrétny prípad vyhodnotiť, ktorý zákon je v komplexe všetkých aspektov týkajúcich sa relevantných aplikačných otázok pre páchatela najpriaznivejší. Spomedzi účinných znení zákona nemožno pritom vylúčiť jeho znenie po vyhlásení derogačného nálezu ústavného súdu, ktorý modifikuje účinné znenie § 58 Trestného zákona, teda nemožno opomenúť znenie účinné od 20. októbra 2023, ak by bolo pre páchatela priaznivejšie než novouúčinné znenie zákona, a to aj ak by bolo novouúčinné znenie zákona pre páchatela priaznivejšie než jeho pôvodné „prednálezové“ znenie. Riešenie zvolené zákonodarcom sa tak dostáva aj do konfliktu s čl. 1 ods. 1 ústavy, a to nerešpektovaním kogentnej úpravy dotknutej otázky v čl. 50 ods. 6 ústavy. Na tejto báze je vo vzťahu k námietke ustanovenia napadnutým zákonom retroaktivity nepriaznivej pre páchatela (v iných vecných súvislostiach) generovaný podklad vyslovenia ústavným súdom nesúladiu dotknutého ustanovenia s ústavou v kontexte § 89 zákona o ústavnom súde. Účinnosť predmetnej zmeny Trestného zákona (napadnutým zákonom v jeho čl. I ako celkom) bola ústavným súdom pozastavená a po vyhlásení tohto nálezu v zbierke zákonov sa parciálna časť dotknutej novelizácie pokrytá výrokom tohto nálezu (v tomto prípade čl. I bod 198 v časti týkajúcej sa § 438k ods. 1) nestane súčasťou platného a účinného znenia Trestného zákona (negáciou dotknutého doplnenia zákona prechodným ustanovením, resp. jeho časťou, a to bez náhrady podľa § 91 ods. 3 časti vety za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde, keďže skoršie znenie derogovaného ustanovenia neexistuje, pričom platnosť tohto doplnenia v napadnutom novelizačnom zákone pretrvá ešte šesť mesiacov podľa § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde).
416. V bezprostrednej vecnej nadväznosti závery uvedené v predchádzajúcom bode platia aj o čl. XVII bode 7 napadnutého zákona, keďže prechodné ustanovenie § 36a odkazuje na § 31 ods. 1 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb (čl. XVII bod 3) a toto ustanovenie (v jeho novej podobe) obsahovo inkorporuje § 58 ods. 1 Trestného zákona (čl. I bod 32). Uvedené prechodné ustanovenie ako súčasť doplnenia zákona, ktoré bolo podrobené skoršiemu pozastaveniu účinnosti ústavným súdom, sa teda v dôsledku účinkov tohto nálezu v derogačnej časti jeho výroku nestane súčasťou platného a účinného znenia Trestného zákona.
417. Rovnaký dôvod ústavného nesúladiu (čl. 1 ods. 1 v kontexte čl. 50 ods. 6 ústavy), procesný aspekt jeho vyslovenia ústavným súdom vo vzťahu k podaným návrhom (§ 89 zákona o ústavnom súde) a ďalšie s tým súvisiace okolnosti a účinky popísané v predchádzajúcich dvoch bodoch sa týkajú aj v čl. I bodu 198 napadnutého zákona v časti § 438k ods. 5. Jednotlivé čiastkové aspekty posudzovania trestnosti činu a ukladania trestu sa totiž nedajú oddeliť a selektívne v prechodnom ustanovení zmeny Trestného zákona ustanoviť, ktorý z nich bude konvenovať čl. 50 ods. 6 ústavy a ktorý nie – dotknuté inštitúty sa vždy posudzujú ako celok, a to pre konkrétny prípad z hľadiska výslednej priaznivosti pre páchatela, od čoho je pri vzájomnom porovnaní závislý výber Trestného zákona v jeho konkrétne účinnom znení. Okolnosti premlčania trestného stíhania teda nie je možné diferencovať tak, ako to označené prechodné ustanovenie upravuje. Nie je z tohto hľadiska podstatné, či dôvody prerušenia premlčania trestného stíhania nastali po uplynutí novoustanovenej premlčacej doby prvýkrát alebo v ľubovoľnom ďalšom prípade. Trestné stíhanie konkrétneho činu buď po nadobudnutí účinnosti zákonnej zmeny premlčané je, alebo nie je, a to sa musí vyhodnotiť *ad hoc* bez ohľadu na to, o ktorý posudzovaný „cyklus“ po skoršom prerušení premlčania ide. Účinky vyslovenia nesúladiu právnych predpisov sú rovnaké ako v prípade § 438k ods. 1 (a boli už popísané). Záver o ústavnej diskvalifikácii v popísaných intenciách sa však nevzťahuje na čl. I bod 198 napadnutého zákona v časti § 438k ods. 6, ktorý je hmotnoprávnym ustanovením týkajúcim sa úpravy premlčania vo vzťahu k výkonu trestu. Netýka sa teda úpravy trestnosti činu a ukladania trestu, preto nepodlieha ústavnému režimu čl. 50 ods. 6 ústavy, resp. § 2 ods. 1 Trestného zákona.
418. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že ustanovenia čl. I bodu 198 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 438k ods. 1 a 5 a čl. XVII bodu 7 (§ 36 a) nie sú

v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy.

VII. K zmenám v aplikácii poľahčujúcich a priťažujúcich okolností:

419. Podľa prezidenta sa zmenou výpočtu poľahčujúcich a priťažujúcich okolností z taxatívneho na demonštratívny vytvára priestor pre svojvoľu v aplikácii trestného práva na ujmu predvídateľnosti, a to v rozpore so zásadou *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, princípom právnej istoty a zákazom svojvôle. Podľa skupiny poslancov 1 takáto zmena predstavuje vážne nabúranie zákazu analógie v trestnom práve a porušenie zásady *nullum crimen sine lege stricta*, v zmysle ktorej sa pri trestnom práve zakazuje extenzívny výklad práva, ktorý by bol v neprospech dotknutej osoby.
420. Ústavný súd uvádza, že samotná konštatácia ani pomer poľahčujúcich a priťažujúcich okolností nemenia podľa iných zákonných kritérií určenú právnu kvalifikáciu činu (nie je daný konflikt so zásadou *nullum crimen sine lege*) a pri súčasnej zmene § 38 Trestného zákona taký pomer neovplyvňuje ani výšku (zmenu hraníc) trestnej sadzby priradenej k dotknutej právnej kvalifikácii (čo eliminuje eventuálne hľadanie konfliktu so zásadou *nulla poena sine lege*). Vychádzajúc z tejto situácie, pri zohľadnení aj posúdenia okolností, na ktoré súd prihliadne pri určovaní druhu a výmery trestu podľa § 34 ods. 4 Trestného zákona (okrem viacerých iných faktorov aj na poľahčujúce a priťažujúce okolnosti), nie je individuálne posúdenie poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, a to navyše oproti tým, ktoré je možné vopred normatívne zadefinovať, rizikom pre spravodlivý proces.
421. Taxatívny výpočet nie vždy umožňuje pokryť všetky situácie, ktoré v bežnom živote môžu nastať, a práve podstatná skutočnosť, ktorá by mala sprísňovať, ale najmä zjemňovať trest, sa v režime taxatívneho výpočtu páchatelovi na úkor spravodlivého procesu nepričíta. Demonštratívny charakter treba chápať v kontexte „*ultima ratio*“, teda len vo výnimočných prípadoch. Uvedený prístup v Trestnom zákone nie je ojedinelý – aplikuje sa napríklad aj pri skutkovej podstate prečinu výtržníctva uvedenej v § 364 Trestného zákona (podľa ktorej: „*kto sa dopustí sloвне alebo fyzicky, verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom hrubej neslušnosti alebo výtržnosti najmä tým, že...*“).
422. Predrekodifikačný Trestný zákon (zákon č. 140/1961 Zb.) účinný do 31. decembra 2006 v § 34 stanovoval tieto okolnosti demonštratívne práve prostredníctvom formulácie „najmä“. Demonštratívny výpočet poľahčujúcich a priťažujúcich okolností je návratom do predrekodifikačného právneho stavu (pred 1. januárom 2006) a nielenže nikdy nebol považovaný za protiústavný, ale nevyskytli sa žiadne iniciatívy, ktoré by napádali ústavnú nekonformnosť demonštratívneho výpočtu týchto okolností. Demonštratívny výpočet majú navyše zavedený aj okolité štáty, najbližšie Česká republika či Rakúska republika.
423. Skupina poslancov 1 považuje rozšírenie poľahčujúcich okolností („*páchateľ spáchal trestný čin, pre ktorý bolo trestné stíhanie vedené neprimerane dlho, ak túto skutočnosť nemožno spravodlivo pričítať páchatelovi alebo jeho obhajcovi*“) za príliš vágne a neurčité, keďže použité pojmy („*neprimerane dlho*“ a „*nemožno spravodlivo pričítať*“) nenadväzujú systematicky na iné legislatívne pojmy v Trestnom zákone (alebo v Trestnom poriadku), pomocou ktorých by bola ich interpretácia predvídateľná. Použité pojmy tak majú vyvolávať značnú interpretačnú neistotu, ktorá sa znásobuje tým, že sú ustanovené bez konkretizácie bližších podmienok.
424. Toto ustanovenie tiež považujú za rozporné so zásadou individualizácie trestnej zodpovednosti, podľa ktorej trestnú zodpovednosť znáša iba osoba, ktorá trestný čin spáchala, a preto aj poľahčujúce a priťažujúce okolnosti musia byť okolnosti prameniace v skutočnostiach týkajúcich sa priamo páchatela.
425. Ústavný súd v tejto časti konštatuje, že nová poľahčujúca okolnosť podľa § 36 písm. p) Trestného zákona (v znení napadnutého zákona) nie je v konflikte s čl. 1 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 49 ústavy, keďže predstavuje pre páchatela objektívnymi (ním nezavinenými) okolnosťami, ktoré nie je ako inak zohľadniť, vyvolané dobrodenie, pričom ide o významné, štátu pričítateľné negatívum trestného konania vedeného proti dotknutej osobe spočívajúce v jeho neprimeranej dĺžke. Podľa konštantnej judikatúry môže byť neprimeraná dĺžka konania dokonca dôvodom na mimoriadne zníženie trestu podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona v rámci kategórie „okolnosti prípadu“, a *maiori ad minus* teda môže ísť aj o jednoduchú poľahčujúcu okolnosť. Relatívna neurčitosť pojmov („*neprimerane dlho*“ a „*nemožno spravodlivo pričítať*“) je odstrániteľná výkladom súdu tak ako v iných prípadoch

(napríklad „okolnosti prípadu“ a „pomery páchatela“ podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona).

426. Neprimeraná dĺžka trestného stíhania je, ako už bolo uvedené, dlhodobou praxou vnímaná dokonca ako dôvod mimoriadneho zníženia trestu podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona (R 10/2011). Limity primeranej dĺžky trestného konania stanovil mnohokrát vo svojej rozhodovacej praxi aj ESLP. V prípade neprimeranej dĺžky trestného konania majú pritom zmluvné štáty dohovoru okrem priznania porušenia práva a priznania spravodlivého zadosťučinenia určitý priestor na posúdenie, aký prostriedok nápravy poskytnú v prípade neprimeranej dĺžky trestného konania. Takým prostriedkom môže byť aj zmiernenie druhu trestu (podmienečný odklad výkonu trestu namiesto nepodmienečného trestu odňatia slobody), určenie kratšej výmery trestu (napríklad aj prostredníctvom mimoriadneho zníženia trestu) alebo takej modifikácie trestu, ktorá je pre páchatela priaznivejšia (napríklad kratšia skúšobná doba podmienečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody). Pokiaľ vnútroštátne orgány zrozumiteľným spôsobom priznajú porušenie práva na primeranú dĺžku trestného konania a poskytnú jednotlivcovi náhradu vo forme zmiernenia trestu, ktoré je merateľné a výslovné, jednotlivec môže stratiť postavenie poškodeného podľa čl. 34 dohovoru (napr. rozsudok vo veci Eckle proti Nemecku z 15. 7. 1982, § 66; rozsudok vo veci Beck proti Nórsku z 26. 6. 2001, najmä § 27 až § 29; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2023, s. 814 – 815, marg. č. 19.). Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na rozsudok ESLP Scoppola proti Taliansku (rozsudok zo 17. 9. 2009, č. 10249/03, bod 100), podľa ktorého *„práve z dôvodu svojej všeobecnej povahy nemôžu byť zákony formulované s absolútnou presnosťou. Jednou z bežne používaných techník je tak využívanie všeobecných kategórií skôr než taxatívnych výpočtov. Mnoho zákonov tiež obsahuje viac či menej nejasné formulácie a ich výklad a použitie závisí od praxe (rozsudky Cantoni, už citované, § 31, a Kokkinakis, § 40). Z toho dôvodu, nech je formulácia zákonných ustanovení vrátane ustanovení trestného práva sebaejasnejšia, v ktoromkoľvek právnom systéme nevyhnutne existuje aj súdny výklad. Vždy bude treba vyjasňovať problematické otázky a prispôbovať sa zmenám situácie. Okrem toho istota, ktorá je inak žiaduca, môže niekedy viesť k prílišnej nepružnosti; právo však musí mať schopnosť prispôbiť sa zmenám situácie“*. Správna aplikácia namietaného ustanovenia je pritom preskúmateľná inštančným postupom, keďže odvolacie konanie plnohodnotne zabezpečuje revíziu výroku odsudzujúceho rozsudku o treste.
427. Formulácie mnohých právnych predpisov (vrátane trestného práva) nie sú absolútne precízne. Uvedené rešpektuje potrebu vyhnúť sa neprimeranému formalizmu v snahe udržať krok s možnými meniacimi sa okolnosťami, čo spôsobuje, že zákony, ktoré sú niekedy viac, niekedy menej vrstvené, sú vágne (Kokkinakis proti Grécku, A, č. 14307/88, rozsudok z 25. 5. 1993, ods. 40).
428. Predvídateľnosť práva patrí medzi základné atribúty právneho poriadku, pričom určitá norma nemôže byť považovaná za súčasť právneho poriadku, pokiaľ nie je naformulovaná s dostatočnou presnosťou, aby tak každý mohol (v prípade potreby s adekvátnou interpretačnou pomocou súdu či asistovanou právnou pomocou) v rozumnej miere predvídať, aké dôsledky vyvolá jeho konanie. Napriek tomu nie je možné dosiahnuť absolútnu precíznosť pri formulovaní zákonných limitov, osobitne v oblastiach, ktoré sa môžu meniť pod vplyvom spoločenských zmien (pozri napríklad Müller a iní proti Švajčiarsku, rozsudok z 24. 5. 1988, séria A, č. 133, ods. 20, 29; rozsudok vo veci Olson z 24. 3. 1998, séria A, č. 130, ods. 61a, Veeber proti Estónsku, sťažnosť č. 45771/99, rozsudok z 21. 4. 2003, ods. 31).
429. Nie je vylúčené, že podmienky trestnej zodpovednosti (vrátane podmienok na ukladanie trestu, pozn.) môžu byť postupne od prípadu k prípadu dovysvetľované prostredníctvom súdneho rozhodovania, pokiaľ tak bude zachovaná podstata a účel predmetného ustanovenia a výsledok bude v rozumnej miere predvídateľný (Jorgic proti Nemecku, č. 74613/01, bod 100-01, ECHR 2007-III; Streletz, Kessler and Krenz proti Nemecku, rozsudok z 22. 3. 2001, bod 50; S.W. proti Spojenému kráľovstvu a C.R. proti Spojenému kráľovstvu, 22. 11. 1995, body 34 – 36, s. A, č. 335-B a body 32 – 34, s. A, č. 335-C).
430. Ani v tejto časti preto ústavný súd návrhom navrhovateľov nevyhovel.

VIII. K možnosti použitia nezákonne získaných dôkazov v trestnom konaní výlučne v prospech obvineného:

431. Pravidlá vylúčenia nezákonne získaných dôkazov, osobitne v trestnom konaní, vyplývajú z princípu právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) a sú prejavom princípu viazanosti štátnych orgánov právom, teda prejavom ich ústavnej povinnosti konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (čl. 2 ods. 2 ústavy). Osobitý charakter trestného práva ako právneho odvetvia, v rámci ktorého sa prejavuje monopol štátnej moci na uplatňovanie trestnoprávnej zodpovednosti spojenej s najintenzívnejšími zásahmi do práv a slobôd dotknutých osôb v reakcii štátu na najzávažnejšie prípady porušení právneho poriadku z hľadiska ochrany ústavou aprobovaných práv a hodnôt, reflektuje v kontexte zmienených ústavných princípov aj osobitné ustanovenie čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy, v zmysle ktorej nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.
432. Účelom ústavnej požiadavky zákonnosti trestného stíhania, ktorej súčasťou sú aj už spomenuté pravidlá vylúčenia nezákonne získaných dôkazov v trestnom konaní, je ochrana pred zneužitím moci a nezákonným postupom zo strany orgánov činných v trestnom konaní, zabezpečenie systémovej integrity výkonu trestnej spravodlivosti zo strany štátu a v neposlednom rade garantovanie ochrany základných práv a slobôd osôb, ktoré by mohli byť použitím prostriedkov trestného práva dotknuté [porovnaj napr. Christopher Slobogin: A Comparative Perspective on the Exclusionary Rule in Search and Seizure Cases (Komparatívny pohľad na pravidlo vylúčenia dôkazov získaných prehliadkou a zaistením), Public Law & Legal Theory Working Paper Number 13-21, Vanderbilt University Law School (http://ssrn.com/abstract_id=)].
433. Posudzovaná právna úprava zavádza na úrovni zákona legálnu výnimku prípustnosti použitia dôkazu, ktorý nebol pôvodne získaný v súlade so zákonom. Zavedenie takejto výnimky priamo zákonom formálne napĺňa požiadavku vyplývajúcu z čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy, materiálne však môže zostávať s účelom a so zmyslom uvedeného ustanovenia v napätí a jej ústavnú akceptovateľnosť je potrebné posúdiť z hľadiska ústavných limitov vyplývajúcich z čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy konkretizovaných v požiadavkách zabezpečenia účinnej ochrany základných práv a slobôd a integrity výkonu trestnej spravodlivosti zo strany štátu vrátane poskytovania garancií pred zneužitím mocenského postavenia jeho štátnych orgánov. Ide totiž o bazálny pojmový rozpor definovateľný formálne aj materiálne, keď zákon aprobuje získanie dôkazu nezákonným spôsobom, čo je okrem defektu právnej logiky v právnom štáte aj obsahovo evidentne (používajúc eufemizmus) „netradičné“.
434. Pritom je potrebné mať na zreteli, že legitimita a integrita výkonu trestnej spravodlivosti zo strany štátu sú do značnej miery založené na zásade legality (zákonného postupu) a účinnej ochrany základných práv a slobôd dotknutých subjektov na strane jednej, no na druhej strane aj na schopnosti efektívne a zmysluplne dosahovať účel trestnoprávnej ochrany, k čomu musí inštitucionálny a právny rámec systému trestnej spravodlivosti poskytnúť súdom a orgánom činným v trestnom konaní účinné prostriedky. Požiadavka na primeranú rovnováhu v tomto smere je vyjadrená aj v ustanovení vymedzujúcom predmet právnej úpravy Trestného poriadku (§ 1 uvedeného zákona), podľa ktorého Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.
435. V posudzovanom prípade eliminuje v podstatnej miere napätie medzi preskúmaným ustanovením Trestného poriadku a materiálnym účelom a zmyslom čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy fakt, že napadnutá právna úprava zavádza možnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu použiť v trestnom konaní dôkaz získaný nezákonným spôsobom v prípade, ak sa tento dôkaz použije iba v prospech obvineného. Výnimka prípustnosti použitia dôkazu, ktorý nebol pôvodne získaný v súlade so zákonom, sa teda týka iba dôkazov v prospech osoby, proti ktorej sa trestné konanie vedie. Účelom ústavných garancií obsiahnutých v čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy je v uvedenom kontexte práve ochrana práv obvineného, resp. osoby, proti ktorej sa trestné konanie vedie. Nesúlads preskúmanej právnej úpravy, resp. účinkov jej aplikácie s označeným ustanovením ústavy tak nie je v prípade dodržania podmienky

zákazu použitia takého dôkazu v neprospech obvineného (a to aj v prípade konaní proti viacerým spoluobvineným, resp. spoluobžalovaným osobám v kolidujúcom postavení z hľadiska dôkaznej situácie) natoľko výrazný, ako by to bolo pri „obojsmernom“ odobrení nezákonného postupu.

436. Navyše ústavná požiadavka zákonnosti má, pokiaľ ide o činnosť orgánov štátu v oblasti trestného práva, širší význam presahujúci pôsobnosť čl. 17 ústavy. V rámci konceptu materiálneho právneho štátu jej význam spočíva, ako už bolo uvedené, aj v požiadavkách na zabezpečenie ochrany základných práv a slobôd subjektov trestnoprávných vzťahov (z hľadiska hmotného, ako aj procesného trestného práva) a integrity výkonu trestnej spravodlivosti zo strany štátu vrátane poskytovania garancií pred zneužitím mocenského postavenia jeho štátnych orgánov, a preto je potrebné posúdiť ústavnú akceptovateľnosť napadnutej právnej úpravy aj z hľadiska ústavných limitov vyplývajúcich z čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy, prípadne aj v spojení s ďalšími relevantnými ustanoveniami ústavy a kvalifikovaných medzinárodných zmlúv garantujúcich najmä základné práva a slobody.
437. Odobrenie použitia nezákonne získaného dôkazu svedčiaceho v prospech obvineného ako podkladu na meritórne rozhodovanie (bod 39 napadnutého návrhu novely Trestného poriadku dopĺňujúceho § 119 uvedeného zákona novým odsekom 6), a to práve v trestnom konaní, ktoré je reakciou štátu na najzávažnejšiu formu porušenia práva jeho adresátmi v podobe trestnej činnosti, vytvára paradox dosahovania práva neprávom, ktorý v danom prípade nie je pri posudzovaní preskúmvanej právnej úpravy ospravedlniteľný len v rozsahu zákonného zakotvenia vylúčenia takého dôkazu v prípadoch, keď bol získaný nezákonným donútením alebo jeho hrozbou, ktoré boli použité na účely získania dôkazu v prospech obvineného, čo predstavuje z pohľadu ústavného súdu legislatívne opomenutie zákonodarcu spočívajúce v príliš úzkom vymedzení uvedenej výnimky.
438. Z hľadiska bazálnych princípov demokratického a právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy, ak by sa mechanicky pripustilo uzákonenie výsledkovo použiteľného nezákonného postupu pri získaní dôkazu, a to dokonca vo vzťahu k postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu, *a maiori ad minus* by to vyvolalo nielen úvahy o podobnej úprave v iných oblastiach právnej regulácie *de lege ferenda*, ale aj úvahy o priamej analógii zákona (ak možno taký postup použiť v trestnom konaní ako prísne legálnom procese, možno ho, ak sa efektívne zadefinuje hodnoverný účel, použiť prakticky kdekoľvek).
439. Vo vzťahu k jednote a bezrozpornosti právneho poriadku sa napadnutou úpravou profiluje konflikt so zákonom č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane súkromia“). Tento zákon sa osobitne týka (aj) zabezpečovania informácií použiteľných ako dôkaz v trestnom konaní (§ 7 ods. 2) prostriedkami, ktoré možno podradiť pod v ňom upravenú definíciu informačno-technických prostriedkov (§ 2 ods. 1), pričom práve takých postupov sa môže ústavným súdom preskúmvaná trestnoprocesná úprava do značnej miery týkať. Je teda problematické interpretačné určenie vzťahu špeciality (*lex specialis* a *lex generalis*) napadnutej právnej úpravy a zákona o ochrane súkromia, ktorý použitie nezákonne (v rozpore s požiadavkami tohto zákona) získaných dôkazov explicitne zakazuje (§ 2 ods. 7, § 7 ods. 3), a to nielen pre štátne orgány, ale aj pre akékoľvek fyzické osoby a právnické osoby. Zákon o ochrane súkromia teda predmetným obmedzením ingeruje do celkového univerza (vertikálnych aj horizontálnych) právnych vzťahov. V tejto súvislosti nemožno prehliadať ústavnú požiadavku na bezrozpornosť právneho poriadku ako celku, resp. na vnútornú bezrozpornosť všeobecne záväzných právnych predpisov, ako i právnych noriem (ustanovení). Právo, či už ako celok, alebo všeobecne záväzný právny predpis, musí byť vnútorne zladené, jeho jednotlivé časti (napr. právne normy, ustanovenia) nemôžu samy seba vyvracať v dôsledku vzájomných rozporov medzi nimi. Vzájomná vnútorná rozpornosť (nesúladosť) môže spôsobovať logickú a systémovú nezlučiteľnosť, neefektívnosť a v konečnom dôsledku i právnu nesplniteľnosť [realizácia, resp. aplikácia jednej právnej normy v dôsledku nesúladnosti zabraňuje realizácii, resp. aplikácii inej právnej normy (PL. ÚS 30/95)].
440. Preskúmvaná právna úprava vytvára reálne riziko legalizácie nezákonných dôkazotvorných postupov a znižuje garancie ochrany základných práv a slobôd osôb, ktoré by mohli byť použitím prostriedkov trestného práva alebo iných prostriedkov umožňujúcich zásahy do

základných práv a slobôd, napr. v súvislosti s vyhľadávaním a zaisťovaním dôkazov, dotknuté. Z hľadiska zabezpečenia systémovej integrity výkonu trestnej spravodlivosti zo strany štátu by mohlo dôjsť k zníženiu dôvery v objektívne a nestranné fungovanie justičného systému v dôsledku špekulácií či podozrení o možnej koncepcnej činnosti zameranej na (samozrejme, protiprávny, a teda prvotne utajený) zber informácií orientovaných na predmet vedených trestných konaní, keď v prípade, ak sa získaná informácia pre obvineného alebo podozrivého „hodí“, bude poskytnutá na oficiálne použitie so zákonom garantovanou relevanciou, a ak nie, ostane v skrytej držbe jej disponenta.

441. To je s podstatou demokratického a právneho štátu zásadne nezlučiteľné. V súhrne prezentovaných okolností predstavuje napadnutá právna úprava principiálne až príliš široko ponímaný súhlas s nezákonným postupom, ktorý má nájsť pozitívny odraz pri závažnom rozhodovaní štátnych orgánov vrátane súdov, a to v spoločensky aj individuálne citlivej oblasti tvoriacej predmet trestnej jurisdikcie. V dôsledku toho dochádza k oslabeniu záruk pred zneužitím mocenského postavenia zo strany orgánov štátu a zároveň k oslabeniu záruk ochrany základných práv a slobôd osôb potenciálne dotknutých prostriedkami trestného práva.
442. Okrem práva na ochranu súkromia (čl. 19 ústavy, čl. 8 dohovoru) v súvislosti s už spomenutým utajeným sledovaním, resp. použitím informačno-technických prostriedkov je potrebné poukázať aj na fakt, že napadnutá právna úprava v § 119 ods. 5 a 6 Trestného poriadku pripúšťa použitie dôkazu získaného aj nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia, keď sa dôkaz použije v prospech obvineného a nezákonné donútenie alebo hrozba takého donútenia neboli použité na účely získania dôkazu v prospech obvineného. Pripustenie takto získaného dôkazu (napríklad použitím násillia alebo hrozby násillím pri výsluchu svedka) sa dostáva do konfliktu s absolútnym zákazom mučenia alebo krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania vyplývajúcim z čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru. Judikatúra ESLP pritom zaujíma prísny postoj k prípadom, v ktorých boli dôkazy získané porušením čl. 3 dohovoru, teda porušením jedného zo základných a absolútnych práv zaručených dohovorum, pretože takéto porušenie vždy vyvoláva vážne otázky vo vzťahu k spravodlivosti konania, a to aj v prípade, že prijatie takého dôkazu nebolo rozhodujúce pre odsúdenie (Jalloh proti Nemecku [GC], 2006, § 99 a § 105).
443. Použitie výpovedí, ktoré boli získané v dôsledku porušenia čl. 3, a to bez ohľadu na to, či išlo o mučenie, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie, ESLP klasifikuje bez ďalšieho ako porušenie spravodlivosti konania podľa čl. 6 dohovoru (Gäfgen v. Nemecko [GC] rozsudok z 1. 6. 2010, č. 22978/05, bod 166; Ibrahim a ďalší proti Spojenému kráľovstvu [GC], rozsudok z 13. 9. 2016, č. 50541/08, 50571/08, 50573/08, bod 254; El Haski proti Belgicku, rozsudok z 25. 9. 2012, č. 649/08, bod 85; Česnieks proti Lotyšsku, rozsudok z 11. 2. 2014, č. 9278/06, body 67 – 70). To platí aj pre materiálne dôkazy získané ako priamy dôsledok mučenia, avšak ak je konanie, ktorým boli dôkazy získané, klasifikované ako neľudské zaobchádzanie v rozpore s čl. 3, ktoré ale nedosiahlo úroveň mučenia, porušením čl. 6 dohovoru bude vtedy, ak sa preukáže, že malo vplyv na výsledok konania proti obžalovanému, t. j. malo vplyv na jej alebo jeho odsúdenie alebo trest (Gäfgen proti Nemecku [GC], už citované, bod 178; El Haski proti Belgicku, už citované, bod 85; Zličić v. Srbsko, rozsudok z 26. 1. 2021, č. 73313/17, 20143/19, bod 119). Rovnako uvedené zásady platia aj v prípade, ak je obeťou zlého zaobchádzania tretia osoba (El Haski proti Belgicku, už citované, bod 85; Urazbayev proti Rusku, rozsudok z 8. 10. 2019, č. 13128/06, bod 73).
444. Zároveň je potrebné poznamenať, že ani neexistencia prípustnej sťažnosti podľa čl. 3 dohovoru v zásade nebráni ESLP, aby vzal do úvahy sťažovateľove tvrdenia, že policajné výpovede boli získané metódami nátlaku alebo útľaku a že ich zaradenie do spisu, o ktorý sa opieral súd, preto predstavovalo porušenie záruky spravodlivého procesu podľa čl. 6 (Mehmet Duman proti Turecku, rozsudok z 23. 10. 2018, č. 38740/09, bod 42).
445. Je pravdou, že uvedená judikatúra ESLP sa týkala situácií, keď boli dôkazy získané v rozpore s čl. 3 dohovoru použité proti sťažovateľovi, a nie v jeho prospech. Vzhľadom na závažnosť a absolútnu povahu zákazu mučenia alebo krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania však samotný fakt, že dôkaz má byť použitý v prospech obvineného, nemôže ospravedlniť či prevážiť skutočnosť, že bol získaný porušením tejto garancie kľúčovej z hľadiska ochrany ľudskej dôstojnosti, integrity a slobody. K uvedenému je potrebné dodať, že pokiaľ je účelom zavedenia daného inštitútu ochrana dôvery verejnosti vo výkon trestnej

spravodlivosti zo strany štátu a predchádzanie justičným omylom („... aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní...“), je dôležité prihliadnuť na skutočnosť, že dôkazy získané nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia bývajú okrem nezákonnosti postihnuté aj nízkou hodnovernosťou. Splnenie jedinej zákonnej podmienky na použitie dôkazov získaných nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia v prospech obvineného, totiž že nezákonné donútenie alebo hrozba takého donútenia neboli použité na účely získania dôkazu v prospech obvineného, je podľa názoru ústavného súdu v praxi taktiež veľmi ťažko kontrolovateľné.

446. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je nutné konštatovať nesúlad dotknutých napadnutých novelizačných ustanovení Trestného poriadku s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy, a to v kontexte prekročenia ústavného základu a ústavných medzí zákonnou úpravou rozsahu a spôsobu konania štátnych orgánov. Tento záver sa premietol do výroku, ktorým ústavný súd vyslovil nesúlad čl. II bodu 4 v časti slov „a 6“, bodu 38 v časti vety „alebo keď sa použije v prospech obvineného podľa odseku 6“ a bodu 39 napadnutej novely Trestného poriadku.
447. Aj keď novelizácia v rozsahu pokrytom výrokom tohto nálezu nie je z už vysvetlených dôvodov ústavne súladná, k akceptácii dôkazu nezískaného v súlade so zákonom v trestnom konaní môže dôjsť ústavne konformným spôsobom aj interpretačne podľa naďalej platného a účinného znenia Trestného poriadku (primárne § 119 ods. 3), a to na báze modifikácie výslovne sformulovaného pravidla podľa účelu dotknutého ustanovenia, ako aj v kontexte účelu zákona ako celku (§ 1).
448. Predovšetkým dôkaz nie je v trestnom konaní diskvalifikovaný rozporom so zákonom pri prvotnej fixácii dôkaznej informácie kýmkoľvek. Trestnoprocená úprava zákonnosti postupu sa týka orgánov činných v trestnom konaní a súdu, teda nie iných subjektov, ktoré síce mohli zaznamenať/zabezpečiť takú informáciu alebo jej nosič v rozpore s právom, ak sa však do dispozície orgánov činných v trestnom konaní dostala v súlade so zákonom, bude dôkazne použiteľná (napríklad odcudzená alebo inak páchatelom nelegálne získaná vec je dôkazom, ak bola vydaná alebo odňatá pri zákonomnom úkone domovej prehliadky u páchatela, avšak pri jej odňatí z obydlija páchatela, resp. obvineného konajúcim orgánom bez trestnoproceného titulu nebude dôkazne použiteľná). Ak dôkaz obstaráva strana (§ 2 ods. 10, § 119 ods. 4 Trestného poriadku), nesmie nelegálne vstupovať do výlučnej pôsobnosti orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu (napríklad svojpomocne vykonať domovú prehliadku) – vo všetkých prípadoch ide o posúdenie prípustnosti dôkazu. Vo vzťahu k už primárnemu zaznamenaníu dôkaznej informácie však vyplývajú určité obmedzenia zo zákona o ochrane súkromia, ktorý dôkazne eliminuje už prvotne nelegálne získavanie údajov bez ohľadu na to, kto informačno-technický prostriedok neoprávnene použil (§ 7 ods. 3 s tam zakotvenou výnimkou v neprospech vyhotoviteľa nezákonného záznamu, ktorým v zmysle § 2 ods. 7 môže byť akákoľvek osoba) – v takom prípade teda nepostačuje legálna uzurpácia výsledku použitia informačno-technického prostriedku orgánmi činnými v trestnom konaní alebo súdom v rámci trestného konania.
449. Účelom Trestného poriadku je úprava postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb (§ 1). Obsahovo v súlade so zásadou dôkazného bremena týkajúceho sa spáchania trestného činu konkrétnou osobou, ktoré musí proti obvinenému uniesť prokurátor ako žalobca (čo je *conditio sine qua non* spravodlivého procesu v jeho ústavných a medzinárodnozmluvných dimenziách), je zrejmé, že účelom procesnej regulácie postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu je zabezpečiť náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatelov výlučne zákonným postupom. V opačnom obsahovom význame, teda na účel zabránenia skutkovo nepodloženému odsúdeniu obvineného, vzhľadom aj na konkrétne špecifikum dôkaznej situácie skôr vyjadrená téza nemusí platiť absolútne a bezvýnimčne.
450. O legitimizácii (a v nadväznosti na to aj legalizácii) nezákonnosti pri získaní dôkazu by však bolo možné uvažovať výlučne na základe okolností, ktoré vyvolávajú nevyhnutnosť takého postupu na odvrátenie nemožnosti odôvodniť na inom podklade rozhodnutie, ktoré by malo v záujme objektívnej spravodlivosti vyznieť celkovo alebo vo vzťahu k určitému relevantnému kvalifikačnému momentu v prospech obvineného, ak je zároveň dotknuté riešenie únosné z hľadiska základov verejného poriadku (v ktorom je vždy v konečnom dôsledku reflektovaná

ochrana základných práv a slobôd občanov). Či tieto podmienky budú v konkrétnom prípade splnené, vždy posúdi súd a jeho rozhodnutie môže byť preskúmané v rámci legálnej inštančnej postupnosti.

451. Pripustenie použitia dôkazu, ktorý nebol pôvodne získaný v súlade so zákonom, napokon vždy vyvoláva otázku legality (zákonnosti procesného postupu) a účinnej ochrany základných práv a slobôd dotknutých subjektov, ktorých postavenie a záujmy sa neraz nachádzajú vo vzájomnej opozícii. Inými slovami, pripustenie použitia dôkazu, ktorý nebol pôvodne získaný v súlade so zákonom, vždy vyvolá otázky týkajúce sa rešpektovania práva na spravodlivý proces (siedmy oddiel druhej hlavy ústavy, resp. čl. 6 dohovoru) v jeho rôznych aspektoch, osobitne pokiaľ ide o zásady rovnosti strán konania a rovnosti zbraní. Navrhovatelia v tejto súvislosti konkrétne namietali, že zákonodarca v danom prípade opomenul iné strany trestného konania odlišné od obvineného, medzi ktoré patrí aj poškodený. Napadnutý zákon preto podľa nich nie je v súlade s čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy.
452. Hoci zo základného práva na súdnu a inú právnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) ani z práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 dohovoru) nevyplýva právo poškodeného na trestnoprávny postih obvinenej osoby a ani zásadu rovnosti strán nemožno v trestnom konaní ponímať rigidne a absolútne (zvýšená ochrana práv osoby, proti ktorej sa konanie vedie, sa prejavuje napríklad v otázkach dôkazného bremena, v zásade *in dubio pro reo* atď.), je nepochybné, že pripustenie použitia dôkazu, ktorý nebol pôvodne získaný v súlade so zákonom, vyžaduje zo strany súdu starostlivé vyvažovanie kolidujúcich práv a záujmov a zohľadnenie dopadu pripustenia takého dôkazu na spravodlivosť konania ako celku (v danom kontexte je potrebné zohľadňovať mnoho faktorov týkajúcich sa dotknutého konania, napr. závažnosť porušenia zákona v súvislosti so získaním dôkazu a charakter práv, do ktorých bolo porušením zasiahnuté, vierohodnosť a význam takto získaného dôkazu najmä s ohľadom na existenciu ďalších dôkazov, závažnosť trestného činu, ktorý je predmetom konania, závažnosť ujmy spôsobenej poškodenému, možnosť strán uplatniť v konaní svoje procesné práva s ohľadom na celkovú procesnú a dôkaznú situáciu atď.).
453. Samozrejme, aj bez procesného výkonu nezákonne získaného dôkazu ovplyvní jeho (orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu) známy výskyt, resp. obsah hodnotenie ostatných, legálne prípustných dôkazov, čo je výsledkom prirodzenej myšlienkovvej činnosti. Jej výsledok musí byť (aj podľa súčasne a naďalej účinnej úpravy) na základe skôr prezentovaných téz navonok umelo upravený (abstrahovaním od inak reálne podložených záverov) len v prípade, ak ide o dôkaznú nezákonnosť výsledkovo svedčiacu v neprospech obvineného (bez ohľadu na to, že zároveň môže byť v prirodzenej kontrapozícii v prospech poškodeného).
454. Naostatok prezentované interpretačné úvahy ústavného súdu nie sú právnym názorom v zmysle § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ustanovenie § 119 ods. 5 Trestného poriadku ostáva po vyhlásení tohto nálezu v nezmenenom aktuálne platnom a účinnom znení (s výnimkou alternatívneho odkazu na odsek 6 v závere textu), pričom § 119 sa nedoplní o odsek 6, v zásade bez potreby ďalšej novelizácie. Ústavný súd však pripúšťa, že také doplnenie orientované smerom naznačeným aktuálne derogovanou úpravou je možné, avšak len pri dôkladnom vyriešení otázok prezentovaných v tejto časti odôvodnenia nálezu a premietnutím predmetných riešení do zákonného textu.
455. V dôsledku uvedeného výroku tohto nálezu v spojení s výrokom uznesenia ústavného súdu č. k. PL. ÚS 3/2024-112 z 28. februára 2024, ktorým bola pozastavená účinnosť čl. II bodu 39 napadnutého zákona, sa ustanovenie odseku 6 v § 119 Trestného poriadku nestane súčasťou platného a účinného znenia Trestného poriadku (negáciou dotknutého doplnenia bez náhrady podľa § 91 ods. 3 časti vety za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde, keďže skoršie znenie derogovaného ustanovenia neexistuje, pričom platnosť tohto doplnenia v napadnutom novelizačnom zákone pretrvá ešte šesť mesiacov podľa § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde). V čiastkovom textuálnom odraze v kontexte výroku tohto nálezu o vyslovení nesúladu čl. II bodu 4 a bodu 38 v časti vety „alebo keď sa použije v prospech obvineného podľa odseku 6“ napadnutej novely Trestného poriadku, teda vo vzťahu k doplneniu § 2 ods. 12 a doplneniu zákonnej úpravy časťou nového znenia § 119 ods. 5 Trestného poriadku, príslušné časti takého doplnenia (ktorých účinnosť nebola ústavným súdom pozastavená) prestanú byť od vyhlásenia tohto nálezu v zbierke zákonov súčasťou platného a účinného znenia Trestného poriadku bez náhrady (§ 91 ods. 3 časť vety za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde, keďže skoršie znenie derogovaného textu neexistuje),

pričom platnosť týchto doplnení v napadnutom novelizačnom zákone pretrvá ešte šesť mesiacov podľa § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

IX. K zrušeniu úradu špeciálnej prokuratúry:

456. Prezident vidí v zrušení úradu špeciálnej prokuratúry nesúladi s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa jeho názoru sa zrušením úradu špeciálnej prokuratúry neskončené veci presunú na osem krajských prokuratúr, kde budú nanovo pridelené príslušnému prokurátorovi. Nový prokurátor si bude musieť spis načítať a komplexne sa s vecou oboznámiť. To si nevyhnutne vyžiada čas, pričom spisy majú aj niekoľko tisíc strán. Napadnutý zákon pritom neobsahuje žiadnu legísvakanciu, počas ktorej by sa prokuratúra vedela technicky, personálne a organizačne pripraviť na zmenu príslušnosti prokuratúr tak, aby v spisoch nedochádzalo k prietahom v konaní a mareniu efektívneho vyšetrovania trestnej činnosti.
457. Podľa skupiny poslancov 1 je zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry v rozpore s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a s právom Európskej únie s neprípustným dosahom do základných práv obetí a poškodených trestnými činmi. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je podľa skupiny poslancov 1 v rozpore s čl. 1 ods. 1, čl. 1 ods. 2, čl. 15 ods. 1, čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 48 ods. 2 ústavy a s čl. 6, čl. 8 a čl. 13 dohovoru, s čl. 20 dohovoru o korupcii, čl. 29 dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, čl. 36 dohovoru OSN proti korupcii, čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ, čl. 4 ods. 3, čl. 3 ods. 1, čl. 2 a čl. 19 ods. 1 zmluvy o EÚ a čl. 2 ods. 1, čl. 17 ods. 1, čl. 47 charty.
458. Podľa skupiny poslancov 2 je zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry v rozpore s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 36 dohovoru OSN proti korupcii a čl. 20 dohovoru o korupcii. Povinnosť zriadiť špecializované orgány boja proti korupcii vyplýva podľa skupiny poslancov 2 priamo z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, pričom deklarovanie cieľa zriadiť špecializované odbory na krajských prokuratúrach bez ich zákonného zakotvenia nie je dostatočné na splnenie podmienok stanovených medzinárodnými dohovormi o korupcii.
459. Vzhľadom na to, že potreba zrušenia úradu špeciálnej prokuratúry bola vládou odôvodňovaná a národnou radou akceptovaná okrem iného aj naplnením „jednotnosti“ sústavy prokuratúry s cieľom priblížiť pravidlá jej fungovania obvyklému usporiadaniu vnútorného členenia prokuratúry vo väčšine európskych krajín (zo všeobecnej časti dôvodovej správy k napadnutému zákonu, pozn.), ústavný súd v rámci vlastného komparatívneho prieskumu zistil, že podobné orgány sú v členských štátoch Európskej únie bežné až väčšinovo sa vyskytujúce.
460. Zavádzanie špecializovaných prokuratúr s celoštátnou pôsobnosťou na stíhanie určitých druhov trestných činov sa datuje do 70. rokov 20. storočia. V roku 1973 bola v Dánsku zriadená špecializovaná prokuratúra s celoštátnou pôsobnosťou, Štátne zastupiteľstvo pre závažnú ekonomickú kriminalitu. V roku 1988 bola v Španielsku zákonom č. 5/1988 zriadená špecializovaná protidrogová prokuratúra a následne zákonom č. 10/1995 osobitná špecializovaná prokuratúra zameraná na boj proti korupcii a s ňou súvisiacej ekonomickej kriminalite. V Taliansku boli v roku 1992 pre stíhanie organizovanej kriminality zákonným dekrétom č. 367/1991 (konvertovaný zákonom č. 8/1992) zriadené špecializované sekcie prvostupňových prokuratúr, ako aj nad nimi dohliadajúca celoštátna špecializovaná prokuratúra na čele s národným prokurátorom pre boj proti mafii, ktorý disponoval právomocou trestnú vec odobrať prvostupňovému špecializovanému prokurátorovi v prípade jeho nečinnosti a sám ju stíhať. Pre účinnejší postup proti trestným činom, ako je obchodovanie s ľuďmi, terorizmus, organizovaný zločin a legalizácia príjmov z trestnej činnosti, bola aj v Belgicku v roku 1998 zákonom z 22. decembra zriadená špecializovaná Federálna prokuratúra a pre stíhanie obdobných trestných činov bola zákonom z 19. apríla 1999 (Stb. 1999, 194) zriadená holandská Národná prokuratúra. V Holandsku navyše bola zákonom z 29. mája 2006 (Stb. 2006, 285) zriadená ďalšia špecializovaná prokuratúra, ktorá sa zameriava na boj proti podvodom a trestným činom proti životnému prostrediu a konfiškáciu majetkov.
461. V roku 2001 bol v Chorvátsku zákonom z 28. septembra (NN br. 88/01) založený špecializovaný úrad prokuratúry na potláčanie korupcie a organizovanej kriminality.

V Rumunsku bolo neodkladným nariadením č. 43/2002 zriadené Národné protikorupčné riaditeľstvo a zákonom č. 508/2004 aj Riaditeľstvo pre vyšetrovanie organizovaného zločinu a terorizmu, obe ako špecializované prokuratúry s celoštátnou pôsobnosťou. Na rozdiel od všeobecnej právomoci nemá generálny prokurátor vo vzťahu k týmto dvom špecializovaným prokuratúram právomoc zrušiť nezákonné rozhodnutia alebo opatrenia nižšie postavených prokurátorov, čo ako pozitívum vyzdvihla Benátska komisia v stanovisku CDL-AD(2022)045 (body 50 až 54).

462. V Rakúsku bola zákonom z 5. decembra 2007 (BGBl. I Nr. 112/2007) zriadená špecializovaná zložka prokuratúry na stíhanie korupcie, ktorej pôsobnosť bola neskôr rozšírená aj na ekonomickú trestnú činnosť, a dnes nesie názov Centrálné štátne zastupiteľstvo na stíhanie ekonomickej kriminality a korupcie. V Slovinsku bola v roku 2011 (Uradni list RS, št. 58/11) zriadená Štátna špecializovaná prokuratúra pre vybrané trestné činy. Maďarská Ústredná vyšetrovacia hlavná prokuratúra zriadená príkazom najvyššieho prokurátora č. 12/2012 na základe zákonného zmocnenia stíha trestné činy proti štátu, korupciu vybraných štátnych funkcionárov, útoky na verejných činiteľov, vraždy sudcov a prokurátorov.
463. Organickým zákonom č. 1115 zo 6. decembra 2013 bola aj vo Francúzsku zriadená prvostupňová Národná finančná prokuratúra pre stíhanie závažnej a zložitej ekonomickej kriminality, pričom v rámci obligatórnej preventívnej kontroly ústavnosti bol tento zákon vyhlásený za súladný s ústavou (2013-680 DC). Následne došlo zákonom č. 222 z 23. marca 2019 k zriadeniu celoštátnej prvostupňovej Národnej protiteroristickej prokuratúry zameranej na terorizmus, trestné činy proti ľudskosti a vojnové trestné činy. Na rozdiel od prípadov, ktoré nie sú stíhané týmito špecializovanými prokuratúrami, nemôže parížsky generálny prokurátor do konkrétnych vecí spadajúcich do pôsobnosti ani jednej z dvoch menovaných špecializovaných prokuratúr zasahovať inak ako vydávaním individuálnych výlučne pozitívnych pokynov, ktoré však príslušného prokurátora na pojednávaní pred súdom nijako nezaväzujú.
464. Podobne aj vo Švédsku a v Lotyšsku pôsobia špecializované prokuratúry s celoštátnou pôsobnosťou, ktoré sa venujú určitým druhom závažnej kriminality. Od 1. marca 2024 zaviedlo špecializovanú prokuratúru aj Estónsko.
465. Úrad špeciálnej prokuratúry bol zriadený s účinnosťou od 1. mája 2004 zákonom č. 458/2003 Z. z. Podľa § 38 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre v znení účinnom od 1. mája 2004 do účinnosti napadnutých ustanovení sústavu prokuratúry o. i. tvorila generálna prokuratúra, ktorej osobitnou súčasťou s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky bol úrad špeciálnej prokuratúry.
466. Úrad špeciálnej prokuratúry bol od začiatku zriadený a po celý čas existoval ako súčasť generálnej prokuratúry. Mal síce postavenie osobitnej súčasti generálnej prokuratúry (pozri § 55b až § 55l zákona o prokuratúre), ale aj táto osobitnosť vychádzala z inštitucionálneho začlenenia úradu špeciálnej prokuratúry v sústave prokuratúry do generálnej prokuratúry (§ 55d ods. 1 a 3, § 55f, § 55h ods. 1 a 2 a § 55k zákona o prokuratúre v znení účinnom do účinnosti napadnutých ustanovení).
467. Úrad špeciálnej prokuratúry nebol zriadený ako samostatný štátny orgán v sústave prokuratúry a ani ako orgán prokuratúry nezávislý od generálnej prokuratúry. Práve vďaka tomu úrad špeciálnej prokuratúry obstál v teste ústavnosti. Podľa ústavného súdu «sa zriadenie úradu špeciálnej prokuratúry a vymedzenie jeho postavenia a pôsobnosti nedostáva do rozporu s ústavne definovaným poslaním prokuratúry ako orgánu ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb a štátu ani do rozporu s ústavne definovaným postavením generálneho prokurátora, ktorý je v zmysle čl. 150 ústavy „na čele prokuratúry“ a „Postavenie úradu špeciálnej prokuratúry a osobitne špeciálneho prokurátora v zmysle navrhovateľom napadnutej právnej úpravy nie je natolko autonómne, aby predstavovalo popretie riadiacej a kontrolnej právomoci generálneho prokurátora v zmysle § 10 zákona č. 153/2001 Z. z.“ (sp. zn. PL. ÚS 17/08).
468. V náleze sp. zn. PL. ÚS 17/08 súčasne ústavný súd vyjadril svoj názor na právnu úpravu organizácie, štruktúry a činnosti prokuratúry, ktorý je dnes už bezpochyby súčasťou jeho konštantnej judikatúry (PL. ÚS 105/2011, PL. ÚS 25/2020, PL. ÚS 2/2023). Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti týkajúcej sa prokuratúry (PL. ÚS 17/08, PL. ÚS 105/2011, PL.

ÚS 25/2020, PL. ÚS 2/2023) vychádza z toho, že ústava neupravuje organizáciu, štruktúru a činnosť prokuratúry a ani podrobnosti o vymenúvaní a odvolávaní či právach a povinnostiach prokurátorov. Na úpravu týchto otázok splnomocňuje zákonodarcu (čl. 151 ústavy). Z toho vyplýva oveľa širšia miera regulatívnej voľnosti zákonodarcu pri úprave postavenia, činnosti a organizácie prokuratúry, ako aj vymenúvania a odvolávania či práv a povinností prokurátorov než v prípadoch týkajúcich sa postavenia, činnosti a organizácie súdov, ako aj vymenúvania a odvolávania či práv a povinností sudcov.

469. Organizačná štruktúra prokuratúry a funkčné vzťahy pri výkone jej pôsobnosti sú princípmi zákonnými, nie princípmi ústavnými. Zákonodarca, ktorý princípy organizácie a funkčných vzťahov pri výkone pôsobnosti prokuratúry, ako aj úpravu vymenúvania a odvolávania či práv a povinností prokurátorov konštituuje, môže taktiež tieto princípy a túto úpravu modifikovať a meniť, prirodzene, s ohľadom na rešpektovanie iných ustanovení ústavy vrátane jej čl. 149 a čl. 150 (sp. zn. PL. ÚS 25/2020). Tieto konštituujú základnú úlohu, ale aj zodpovednosť prokuratúry v Slovenskej republike ako demokratickom a právnom štáte a jej jediný ústavný organizačný prvok, a to že na čele prokuratúry je generálny prokurátor, ktorý sa tak premieta ako ústredný prvok do zákonnej úpravy organizácie prokuratúry a vzťahov v nej (sp. zn. PL. ÚS 2/2023).
470. Ak ústavný súd nezistil zásah do čl. 150 ústavy zriadením úradu špeciálnej prokuratúry ako súčasti generálnej prokuratúry práve preto, lebo právomoc generálneho prokurátora vo vzťahu k činnosti úradu špeciálnej prokuratúry bola obmedzená len čiastočne a nebola obmedzená v rozsahu, ktorý by popieral postavenie generálneho prokurátora podľa čl. 150 ústavy, o to menej môže podľa už uvedenej konštantnej judikatúry ústavného súdu predstavovať neústavný zásah zákonodarcu do organizácie a štruktúry prokuratúry zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry.
471. Navrhovatelia namietajú absenciu kontinuity v dozorovaní trestných vecí úradom špeciálnej prokuratúry, čo bude mať dopad na efektivitu trestných stíhaní, ale tiež aj vznik zbytočných prietahov. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je legislatívne spojené aj s prechodnými ustanoveniami zákona o prokuratúre a zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení napadnutého zákona (ďalej len „zákon o prokurátoroch“).
472. V § 56ag zákona o prokuratúre sú upravené prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 15. marca 2024. Podľa nich úrad špeciálnej prokuratúry odovzdá k 20. marcu 2024 spisy a ostatné písomnosti zapísané v registroch a evidenčných pomôckach vedených na úrade špeciálnej prokuratúry generálnej prokuratúre v právoplatne skončených veciach, príslušnej krajskej prokuratúre podľa § 46 ods. 3 zákona o prokuratúre v neskončených veciach; ak v neskončenej veci začne plynúť zákonná lehota pred 20. marcom 2024, príslušný prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry je povinný vykonať úkon alebo konať tak, aby nedošlo k zmeškaniu tejto lehoty, generálnej prokuratúre v ostatných veciach.
473. Ak v neskončených veciach podľa § 56ag ods. 1 písm. b) zákona o prokuratúre sú na trestné konanie príslušné dve alebo viaceré krajské prokuratúry, o tom, ktorá krajská prokuratúra bude príslušná na konanie, rozhodne generálny prokurátor.
474. Podľa § 56ah zákona o prokuratúre prechádza s účinnosťou od 20. marca 2024 pôsobnosť úradu špeciálnej prokuratúry na príslušné krajské prokuratúry.
475. V § 265zf zákona o prokurátoroch sú upravené prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 15. marca 2024. Podľa nich oprávnenie vykonávať funkciu vedúceho prokurátora, prokurátora, asistenta prokurátora, štátneho zamestnanca a zamestnanca pri výkone práce vo verejnom záujme v úrade špeciálnej prokuratúry zaniká najneskôr 19. marca 2024. Generálny prokurátor zaradí osoby uvedené v § 265zf ods. 1 do organizačnej zložky generálnej prokuratúry k 20. marcu 2024. To neplatí, ak sa osoba uvedená v § 265zf ods. 1 dohodne s generálnym prokurátorom inak.
476. Podľa ústavného súdu vytvárajú prechodné ustanovenia v zákone o prokuratúre a zákone o prokurátoroch zákonný základ na plynulý prechod pôsobnosti úradu špeciálnej prokuratúry, spisov a písomností úradu špeciálnej prokuratúry a na zaradenie prokurátorov zrušeného úradu špeciálnej prokuratúry. Prechodné ustanovenia vychádzajú z ústavnej právomoci generálneho prokurátora prokuratúru efektívne riadiť v súlade s už uvedenými zásadami prokuratúry.

477. Ústavný súd vzal do úvahy aj skutočnosť, že generálny prokurátor vydal v súvislosti so zrušením úradu špeciálnej prokuratúry sériu interných riadiacich aktov, ktorých cieľom malo byť zabezpečenie riadneho konania a rozhodovania vo veciach patriacich do pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu, resp. do pôsobnosti zrušeného úradu špeciálnej prokuratúry (<https://www.genpro.gov.sk/zbierka-sluzobnych-predpisov-generalneho-prokuratora/>).
478. S ohľadom na už uvedené ústavný súd dospel k záveru, že zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nie je v rozpore s navrhovateľmi označenými referenčnými normami na ústavnej úrovni.
479. Okrem ústavy má byť zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry podľa skupiny poslancov 1 aj v rozpore s ustanoveniami primárnych prameňov práva Európskej únie. Zmluva o EÚ, zmluva o fungovaní EÚ a charta nepochybne spĺňajú kritériá ustanovené v čl. 125 ods. 1 ústavy a môžu byť referenčným rámcom pre konanie o súlade právnych predpisov.
480. Členským štátom s obdobnou úpravou je Rumunsko, v ktorom bol v roku 2018 zriadený osobitný odbor prokuratúry s výlučnou právomocou na vedenie trestného konania vo veci trestných činov spáchaných sudcami a prokurátormi vrátane vojenských sudcov a prokurátorov a členov Najvyššej súdnej rady. Prejudiciálne otázky rumunského súdu vo veci C 127/19 smerovali v tomto kontexte k čl. 2 v spojení s čl. 4 ods. 3 a k čl. 19 ods. 1 druhému pododseku zmluvy o EÚ a k čl. 47 charty. V rozsudku z 18. mája 2021 v spojených veciach C83/19, C127/19, C195/19, C291/19, C355/19 a C397/19 Súdny dvor v bode 111 pripomenul svoju konštantnú judikatúru, v zmysle ktorej organizácia súdnictva v členských štátoch patrí do právomoci týchto štátov pri dodržiavaní práva Európskej únie. Okrem toho však v bode 210 ten istý záver vzťahol aj na prokuratúru. Podľa generálneho advokáta Súdneho dvora vo veci C-634/2022 (prejudiciálne konanie vo vzťahu k zrušeniu bulharského špecializovaného trestného súdu) prípustný je ktorýkoľvek model trestného súdnictva – špecializovaný, ale aj taký, kde všeobecné súdy rozhodujú o všetkých trestných činoch.
481. Uvedená judikatúra Súdneho dvora teda jednoznačne potvrdzuje, že Slovenská republika pri úprave štruktúry prokuratúry koná v rámci právomocí, ktoré nepreniesla na Európsku úniu. Samozrejme, a znovu je to potvrdené konštantnou judikatúrou Súdneho dvora, aj pri výkone tejto právomoci musí konať Slovenská republika tak, aby dodržiavala povinnosti, ktoré jej vyplývajú z práva Európskej únie (napr. rozsudok Súdneho dvora z 24. 6. 2024 vo veci C-107/23 PPU, bod 127). Štruktúra prokuratúry teda musí byť navrhnutá tak, aby bolo zabezpečené dodržiavanie požiadaviek vyplývajúcich z práva Európskej únie, najmä požiadavky na nezávislosť súdov rozhodujúcich o otázkach súvisiacich s uplatňovaním alebo výkladom tohto práva, aby bola osobám podliehajúcim súdnej právomoci zaručená účinná súdna ochrana práv, ktoré im vyplývajú z tohto práva (rozsudok Súdneho dvora z 18. 5. 2021 v spojených veciach C83/19, C127/19, C195/19, C291/19, C355/19 a C397/19, bod 211).
482. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry žiadnym spôsobom nezasahuje do nezávislosti súdnej moci a nespôsobuje tak ohrozenie účinnej súdnej ochrany práv osôb, ktoré im vyplývajú z práva Európskej únie. Právna úprava, ktorou dochádza k zrušeniu úradu špeciálnej prokuratúry, sa tak nedostáva do rozporu s čl. 19 ods. 1 druhým pododsekom zmluvy o EÚ a v dôsledku toho ani do rozporu s čl. 2, s čl. 4 ods. 3 a čl. 3 ods. 1 zmluvy o EÚ.
483. Skupina poslancov 1 žiada preskúmanie zrušenia úradu špeciálnej prokuratúry aj z pohľadu čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ. Je teda potrebné overiť, či Slovenská republika realizáciou svojej právomoci upraviť štruktúru prokuratúry neporušila povinnosť, ktorá jej vyplýva z čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ.
484. V čl. 325 ods. 1 zmluvy o fungovaní EÚ je obsiahnutá povinnosť členského štátu prijať opatrenia, ktoré majú zamedziť podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie. Použitý pojem „opatrenia“ zahŕňa viacero možností. Súdny dvor už pod neho zahrnul hlavne účinné a odrádzajúce trestné sankcie (napr. rozsudok Súdneho dvora z 24. 7. 2023 vo veci C-107/23 PPU, body 83 a 84) alebo opatrenia, ktoré zaručia účinný a úplný výber vlastných zdrojov, ktorými sú príjmy pochádzajúce z uplatnenia jednotnej sadzby na harmonizovaný vymeriavací základ dane z pridanej hodnoty (napr. rozsudok Súdneho dvora z 21. 12. 2021 v spojených veciach C357/19, C379/19, C547/19, C811/19 a C840/19, bod 182).

485. Je zrejmé, že zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry nemá spojitosť so sankciami, ktoré slovenský právny poriadok predvída v prípade protiprávných konaní poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie. Rovnako je zrejmé, že táto právna úprava neovplyvňuje účinný a úplný výber vlastných zdrojov Európskej únie. Napadnutá právna úprava sa tak nemôže dostať do obsahového rozporu s povinnosťou, ktorá Slovenskej republike vyplýva z čl. 353 zmluvy o fungovaní EÚ.
486. Keďže, ako už bolo uvedené, Slovenská republika pri úprave štruktúry prokuratúry koná v rámci právomocí, ktoré nepreniesla na Európsku úniu, nevykonáva teda právo Európskej únie. V dôsledku toho nie je založená pôsobnosť charty v zmysle jej čl. 51, čo znamená, že v tomto konaní o súlade právnych predpisov nemôže byť charta referenčným rámcom a nie je potrebné uskutočňovať prieskum súladu dotknutej právnej úpravy s čl. 17 ods. 1 a čl. 46 charty.
487. Z medzinárodných dohôd, prameňov primárneho práva a zo sekundárneho práva Európskej únie, ktoré skupina poslancov 1 a skupina poslancov 2 uvádzajú na podporu svojho tvrdenia o porušení medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti trestnej politiky, osobitne pokiaľ ide o trestný postih trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, korupčných trestných činov a nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti, vyplýva požiadavka na špecializáciu vnútroštátnych orgánov v boji proti kriminalite, na ktorú sa ten-ktorý dohovor či prameň práva Európskej únie vzťahuje.
488. Vzhľadom na prirodzenú rôznosť či rôznorodosť vnútroštátnych orgánov určených na boj proti kriminalite, a to na všetkých úrovniach Organizácie Spojených národov, Rady Európy, ale aj samotnej Európskej únie, tieto dokumenty nestanovujú presné inštitucionálne zabezpečenie záväzku zmluvnej strany príslušného dohovoru či členského štátu Európskej únie. Práve naopak, s ohľadom na požiadavku cieľa, ktorý sa má dosiahnuť, je otázka vnútroštátneho riešenia prenechaná na zmluvnú stranu príslušného dohovoru či členský štát Európskej únie. Požiadavka špecializácie vnútroštátnych orgánov nemusí byť naplnená iba vytvorením samostatných, nezávislých či osobitných vnútroštátnych orgánov určených na boj proti kriminalite, na ktorú sa ten-ktorý dohovor či prameň práva Európskej únie vzťahuje (takúto požiadavku by nespĺnil ani úrad špeciálnej prokuratúry), ale táto požiadavka môže byť naplnená aj vnútornou špecializáciou v rámci inak všeobecného orgánu. Dosiahne sa to napr. vytvorením osobitného špecializovaného organizačného útvaru alebo špecializáciou konkrétnych osôb v príslušnom štátnom orgáne, v Slovenskej republike z povahy vecí predovšetkým na generálnej prokuratúre.
489. Prechodné ustanovenia zákona o prokuratúre a zákona o prokurátoroch a interné riadiace akty generálneho prokurátora vydané v súvislosti so zrušením úradu špeciálnej prokuratúry zabezpečujú univerzálny prechod spisov v neskončených veciach, teda aj tých, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti trestnej politiky, na krajské prokuratúry, ktoré sú ako štátne orgány v sústave prokuratúry [§ 38 ods. 1 písm. b) zákona o prokuratúre] viazané čl. 2 ods. 2 ústavy, ale aj požiadavkou čl. 1 ods. 2 ústavy. Do pôsobnosti krajských prokuratúr ako štátnych orgánov v sústave prokuratúry patria aj nové veci po účinnosti napadnutých ustanovení. Požiadavka čl. 2 ods. 2 ústavy, ale aj čl. 1 ods. 2 ústavy tu platí rovnako. Tým budú medzinárodné záväzky Slovenskej republiky na úseku trestného postihu trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, korupčných trestných činov a nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti podľa označených referenčných noriem skupinou poslancov 1 a skupinou poslancov 2 zabezpečené.
490. Vo vzťahu k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v rozsahu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov si ústavný súd osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne (sp. zn. I. ÚS 89/2020).
491. ESLP vo svojej judikatúre stanovil začiatok plynutia lehoty z hľadiska práva na prejednanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v prípade trestného konania odo dňa, keď bolo podané obvinenie. Pojem „obvinenie“ ESLP nechápe vo formálnom slova zmysle, ale v materiálnom. V rozhodnutí vo veci Neumeister proti Rakúsku (rozsudok ESLP z 27. 6. 1968, sťažnosť č. 1936/63) bol za začiatok plynutia doby považovaný deň, v ktorom bol sťažovateľ po prvýkrát vypočutý ako obvinený. Toto stanovisko ESLP modifikoval

v prípade Eckle proti Spolkovej republike Nemecko (rozsudok ESLP z 15. 7. 1982, č. 8130/78), podľa ktorého lehota začína plynúť od momentu, keď sťažovateľ začína pociťovať účinky trestného vyšetrovania proti svojej osobe. Podobne v prípade Manzoni proti Taliansku (rozsudok ESLP z 19. 2. 1991, č. 11804/85) určil, že lehota začína plynúť odo dňa vydania príkazu na zatknutie. Aj keď ide o rôzne momenty, ich spoločným menovateľom je, že sa neviažu výslovne iba na konanie a rozhodovanie súdu.

492. Ústavný súd vychádza zo svojej doterajšej judikatúry k právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a jeho účelu, podľa ktorej *„právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa ústavou priznáva vo vzťahu k Slovenskej republike a všetkým orgánom, ktoré konajú v jej mene vo veciach, kde rozhodujú o právnej neistote osoby oprávnene žiadajúcej o rozhodnutie alebo vykonanie iného opatrenia ustanoveného zákonom“* (sp. zn. II. ÚS 52/1999).
493. Napriek tomu, že určujúca judikatúra ústavného súdu, ako aj ESLP sa dotýka práve súdneho konania, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy sa uplatňuje primerane na všetky konania vedené verejnoprávnym orgánom, resp. iným orgánom rozhodujúcim v prípadoch preneseného výkonu verejnej správy na takýto orgán. Orgánom, na ktorý sa vzťahuje požiadavka konať bez zbytočných prieťahov, je preto aj prokuratúra.
494. Ústavný súd už odkázal na prechodné ustanovenia v zákone o prokuratúre a zákone o prokurátoroch, ale aj na interné riadiace akty generálneho prokurátora, ktoré upravujú prechod agendy zrušeného úradu špeciálnej prokuratúry na krajské prokuratúry. Zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry je jednorazová záležitosť, ktorá nezakladá trvalú alebo systémovú legislatívnu vadu v činnosti prokuratúry s potenciálom dlhodobu či trvalo a systematicky zasahovať do práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.
495. Ústavný súd napokon pripomína, že koná o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy, teda o abstraktnej ochrane ústavnosti, a nie o sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy. Rozhodnutím ústavného súdu v tomto konaní nie je dotknuté právo nikoho podať sťažnosť podľa čl. 127 ústavy, ak bude namietať porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.
496. Ústavný súd preto návrhom na vyslovenie nesúlady napadnutého zákona z dôvodu zrušenia úradu špeciálnej prokuratúry s čl. 1 ods. 1, čl. 1 ods. 2, čl. 15 ods. 1, čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 6, čl. 8 a čl. 13 dohovoru, čl. 20 dohovoru o korupcii, čl. 29 dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, čl. 36 dohovoru OSN proti korupcii, čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ, čl. 4 ods. 3, čl. 3 ods. 1, čl. 2 a čl. 19 ods. 1 zmluvy o EÚ a čl. 2 ods. 1, čl. 7 ods. 1, čl. 47 charty nevyhovelo.

X. K ďalším námietkam porušenia medzinárodnoprávných záväzkov štátu v oblasti trestnej politiky:

497. Navrhovatelia namietajú porušenia medzinárodnoprávných záväzkov štátu aj v časti trestných činov proti životnému prostrediu.
498. Slovenská republika je viazaná Dohovorom o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, podľa ktorého *„Strany urobia primerané opatrenia na to, aby ustanovenia tohto Dohovoru uviedli do života a znemožnili také obchodovanie s exemplármi, ktoré by ho porušovalo (čl. 8 ods. 1 tohto dohovoru). Dohovor predpokladá opatrenia „na pokutovanie obchodu s takými exemplármi alebo ich držby, prípadne oboch; a na vykonanie konfiškácie takých exemplárov alebo ich navrátenie do štátu, ktorý ich vyviezol“.* Nepredpisuje konkrétnu formu opatrení a napadnutá právna úprava pri širokej škále do úvahy prichádzajúcich opatrení zahŕňajúcich aj iné odvetvia práva než ultimatívne trestné právo sa preto nedostáva do rozporu s týmto dohovorom.
499. Smernica 2008/99/ES bez ohľadu na okolnosť, že smernica nie je tzv. referenčnou normou v konaní o súlade právnych predpisov a že posudzovanie a sankcionovanie nesprávnej implementácie, resp. transpozície smerníc je z hľadiska pôsobnosti kompetenčnou doménou Súdneho dvora realizovanou v osobitnom konaní, pri vecnom náhľade, pokiaľ ide o pojmy *„podstatná škoda“* a *„nie zanedbateľné množstvo“*, požaduje, aby

i) konanie vymedzené v čl. 3 písm. a), b), d), e) predstavovalo trestný čin, ak ním bola

spôsobená podstatná škoda na kvalite ovzdušia, na kvalite pôdy, na kvalite vody alebo na živočíchoch alebo rastlinách,

ii) konanie vymedzené v čl. 3 písm. f) a g) predstavovalo trestný čin s výnimkou prípadov, keď sa takéto konanie týka zanedbateľného množstva takýchto exemplárov a má zanedbateľný vplyv na stav ochrany druhov.

500. Smernica však tieto pojmy nedefinuje. Počas konania pred ústavným súdom bola zároveň táto smernica nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1203 z 11. apríla 2024 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, ktorou sa nahrádzajú smernice 2008/99/ES a 2009/123/ES, a to s účinnosťou od 20. mája 2024 [ďalej len „smernica 2024/1203“ (čl. 26 smernice)]. Nová smernica rovnako používa pojem „podstatná škoda“, ale podobne ako pôvodná smernica 2008/99/ES neidentifikuje tento pojem presnou sumou, ale ponecháva to na jednotlivých členských štátoch v rámci transpozície smernice. Novinkou je skutočnosť, že v čl. 3 ods. 3 uvádza okolnosti, ktoré má členský štát zohľadniť pri kvalifikovaní škody ako podstatnej, medzi nimi sa nachádza aj „rozsah rozšírenia škody alebo závažnosť škody“. Z uvedeného vyplýva, že ak členský štát v rámci reformy trestného práva zmení definíciu pojmov malá škoda, väčšia škoda, značná škoda a škoda väčšieho rozsahu, nemôže sa tým dostať do rozporu so smernicou 2024/1203, ktorá používa všeobecný pojem podstatná škoda, ktorého obsah si určuje každý členský štát samostatne.
501. S ohľadom na už uvedené závery ústavný súd ani v tejto časti podaných návrhov neidentifikoval rozpor napadnutého zákona s ústavu alebo medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky a návrhom preto v tejto časti nevyhovel.

XI. K podaniu dovolania v prípade právoplatne schválených dohôd o vine a treste ministrom a k porušeniu zákazu retroaktivity v neprospech obvinených:

502. Skupina poslancov 1 a skupina poslancov 2 namietajú nesúlad napadnutého zákona v rozsahu čl. II bodu 99 (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona), čl. II bodu 100 (§ 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona) a čl. II bodu 134 (v časti § 567t ods. 4 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona) s čl. 1 ods. 1 ústavy pre porušenie princípu právnej istoty.
503. Podľa § 567t ods. 4 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona „(4) Ustanovenie § 370 ods. 1 v znení účinnom od 15. marca 2024 sa použije aj na dohody o vine a treste schválené pred 15. marcom 2024.“. Túto úpravu v prechodnom ustanovení je potrebné vykladať nielen v spojení so zmenou v § 370 ods. 1 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona, ktorým došlo k predĺženiu lehoty na podanie dovolania v neprospech obvineného zo šiestich mesiacov na tri roky, ale aj v spojení so zmenou v § 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona, ktorou došlo k doplneniu nového dovolacieho dôvodu ministrom spravodlivosti. Tieto dve zmeny sú účinné od 15. marca 2024.
504. Napadnuté prechodné ustanovenie sa týka dohôd o vine a treste schválených pred 15. marcom 2024. Konanie o dohode o vine a treste predstavuje jednu z možností odklonov od klasického priebehu trestného konania. Obsah tohto inštitútu spočíva v tom, že dochádza k uzavretiu efektívnej a obojstranne výhodnej dohody o spôsobe ukončenia trestnej veci. Dohodu o vine a treste uzatvárajú prokurátor a obvinený.
505. Dohodou o vine a treste sa podľa § 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z. z. o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu rozumie dohoda prokurátora a obvineného a v prípadoch ustanovených zákonom aj poškodeného alebo aj inej oprávnenej osoby podľa § 10 ods. 10, § 35 ods. 1, § 44 ods. 3 a § 232 ods. 2 Trestného poriadku o priznaní spáchania skutku, uznaní viny a prijatí trestu obvineným a prípadne aj o ďalších výrokoch podľa § 232 ods. 3 a 7 Trestného poriadku.
506. Trestný poriadok v § 232 ods. 1 umožňuje prokurátorovi začať konanie o dohode o vine a treste na podnet obvineného alebo aj bez takého podnetu, iba ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú záver, že skutok je trestným činom a spáchal ho obvinený, ktorý sa k spáchaniu skutku priznal, uznal vinu a dôkazy nasvedčujú pravdivosti jeho priznania. Ak osoby uvedené v § 232 ods. 2 Trestného poriadku uzavreli

dohodu o vine a treste, prípadne o ďalších výrokoch, prokurátor podá podľa § 233 ods. 1 Trestného poriadku súdu návrh na schválenie tejto dohody.

507. Táto dohoda následne podlieha schváleniu súdom. Týmto konaním sa obvinený vzdáva práva na prerokovanie veci pred súdom na hlavnom pojednávaní a súd ukladá obvinenému trest bez dokazovania viny. Návrh dohody o vine a treste podľa § 331 ods. 1 Trestného poriadku na súde preskúma predseda senátu a podľa jeho obsahu a podľa obsahu spisu
- určí termín verejného zasadnutia na rozhodnutie o návrhu dohody o vine a treste alebo
 - návrh dohody o vine a treste odmietne, ak zistí závažné porušenie procesných predpisov, najmä porušenie práva na obhajobu, alebo ak navrhovaná dohoda o vine a treste je zrejme neprimeraná.
508. Uzavretie dohody o vine a treste medzi prokurátorom a obvineným a jej následné schválenie súdom za podmienok stanovených v Trestnom poriadku v znení účinnom do 14. marca 2024 ukončovalo trestné konanie rozsudkom o schválení dohody o vine a treste. Proti tomuto rozsudku nebolo prípustné odvolanie ani dovolanie okrem dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c), teda ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu. Inak právoplatnosť rozsudku zakladala právnu istotu odsúdeného o ukončení jeho trestnej veci podľa súdom schválenej dohody o vine a treste.
509. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, čoho súčasťou je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení (sp. zn. PL. ÚS 10/04), samozrejme, okrem špecifických výnimiek, ktorou je aj čl. 50 ods. 6 ústavy v druhej vete tohto ustanovenia. S inštitútom právnej istoty v právnom štáte úzko súvisí požiadavka zachovania legálne nadobudnutých práv. Vo všeobecnom vyjadrení to znamená, že nikomu nemožno odňať jeho riadnym spôsobom nadobudnuté práva na základe neskoršie vydaného právneho predpisu (sp. zn. PL. ÚS 16/95).
510. S požiadavkou (princípom) právnej istoty, ochrany dôvery občanov v právny poriadok a so zákazom spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení nie je podľa ústavného súdu zlučiteľná možnosť podať dovolanie v dovolacej lehote predĺženej s účinnosťou od 15. marca 2024 (teda v neprospech obvineného) proti ktorémukoľvek rozhodnutiu právoplatnému pred 15. marcom 2024 a možnosť ministra spravodlivosti podať dovolanie z dôvodu existujúceho od 15. marca 2024 proti dohodám o vine a treste právoplatne schváleným súdmi pred 15. marcom 2024.
511. Ústavný súd pritom z hľadiska miery akceptácie tvorby pravidiel trestného konania rozlišuje zmeny v § 370 ods. 1 a § 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona pri ich pôsobení do budúcnosti a previazanie týchto zmien s doplnením Trestného poriadku prechodným ustanovením v § 567t ods. 4.
512. Ustanovenie § 370 ods. 1 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona predlžuje lehotu na podanie dovolania v neprospech obvineného zo šiestich mesiacov na tri roky. Zároveň doplnená druhá veta § 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona zavádza legítimáciu ministra spravodlivosti na podanie dovolania v prípade, ak súd schválil dohodu o vine a treste, ktorá nie je so zreteľom na závažné porušenie hmotnoprávnych ustanovení primeraná alebo spravodlivá. Použitie týchto ustanovení, ako to už bolo vysvetlené, pri ústavnokonformnom výklade zákona prichádza do úvahy len pri rozhodnutiach súdu (vrátane rozhodnutí súdu o schválení dohody o vine a treste), ktoré nadobudli právoplatnosť najskôr 15. marca 2024.
513. Mimoriadny opravný prostriedok ako taký už zo svojej podstaty zasahuje do právnej istoty založenej právoplatným rozhodnutím, pretože len rozhodnutie, ktoré je právoplatné, je ním možné napadnúť. Aj preto je použitie mimoriadnych opravných prostriedkov limitované, pričom tradičným spôsobom limitácie je ich použitie iba na odstránenie nezákonnosti právoplatného rozhodnutia, pričom prípustným dôvodom na použitie nie sú skutkové zistenia a snaha o ich čiastkovú revíziu, ale iba porušenie zákonnosti vo vzťahu k podstate dotknutého rozhodnutia. Záujem na zákonnosti rozhodnutia prevyšuje nad záujmom na stabilite založenej právoplatnosťou nezákonného rozhodnutia, pričom intenzita tejto prevahy je úmerná tomu, či v kontexte celého príslušného konania predstavuje mimoriadny opravný prostriedok poslednú ultimatívnu možnosť nápravy nezákonnosti alebo nie (m. m. sp. zn. PL. ÚS 1/2022). Skutkové dôvody podania dovolania sú skôr výnimkou (§ 371 ods. 3 Trestného

poriadku).

514. Nový dovolací dôvod v § 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona smeruje proti rozsudkom súdu schválenej dohode o vine a treste z dôvodu jej neprimeranosti alebo nespravodlivosti ako výsledku závažného porušenia hmotnoprávnych ustanovení. Takto vymedzený dovolací dôvod nepredstavuje podľa ústavného súdu odklon od doterajšej funkcie dovolania zabezpečiť zákonnosť rozhodnutia či v tomto prípade zabezpečiť zachovanie hmotnoprávnych ustanovení relevantných pre uzavretie a schválenie dohody o vine a treste. Záujem na zachovaní právoplatnosti rozsudku, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste, tak ustupuje záujmu na jej zákonnosti spojenej s primeranosťou a so spravodlivosťou dohody. Pre taký záver je relevantný aj ústavnokonformný výklad zákona, ktorý pri textuálnej naviazanosti nespravodlivosti a neprimeranosti dohody o vine a treste na závažné porušenie hmotnoprávnych ustanovení, ak taký výklad nemá negovať inštitút dohody o vine a treste v jeho podstate, pripúšťa možnosť revidovať schválenie dohody súdom pri kvalifikačných deformáciách, nie však pri otázke výšky dohodnutého a súdom schváleného trestu vrátane jeho zníženia podľa § 39 ods. 4 Trestného zákona v prípade kvalifikačnej správnosti, resp. ak nejde o takto (kvalifikačne) orientovanú závažnú nesprávnosť. Druhou možnosťou využitia aktívnej procesnej legítimácie ministra je, ak by išlo o trest v intenciách hmotnoprávneho defektu obdobného dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku, teda v prípade trestu mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby alebo trestu podľa zákona neprípustného.
515. V tomto osobitnom prípade je totiž, a to evidentne so zameraním v neprospech obvineného [na rozdiel od dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) ako rovnako dostupného pre ministra spravodlivosti pri dohode o vine a treste], dovolaním atakované súdne rozhodnutie vydané na základe už predbežného konsenzu prokurátora a obvineného, ktorý je sankčným kompromisom zohľadňujúcim vzdanie sa obvineným práva na spravodlivý proces v konaní pred súdom v jeho štandardnej podobe, čo odbúrava dôkazné bremeno prokurátora v súdnom konaní, ktorého unesenie je inak nevyhnutné pre uznanie viny. Bolo by teda z hľadiska čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy vo vzájomne vyváženom kontexte atribútu spravodlivosti nezlučiteľné so základným právom obvineného na súdnu ochranu v právnom štáte najprv uzavretie dohody s obvineným a prokurátorom a jej schválenie súdom, teda v oboch prípadoch štátom (pre ktorý predovšetkým platí princíp *pacta sunt servanda*), a potom „vypovedanie“ právoplatne fixovanej dohody na základe iniciatívy ministra (teda opäť reprezentanta štátu), len preto, lebo sa prokurátor „zle“ dohodol na výške trestu, avšak v rámci zákonnej sadzby (na rozdiel od nesprávne určenej právnej kvalifikácie činu, ktorá môže generovať aj úplne odlišnú trestnú sadzbu). Dohoda strán a jej schválenie súdom je pre oblasť výšky trestu (okrem excesu jeho dohodnutého uloženia mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby) dostatočnou garanciou a následná justičná ingerencia je už nadbytočná, a to aj z hľadiska súladu s ústavou. Práve možnosť takého (ústavnokonformného) výkladu, a to aj skôr objasnených intertemporálnych otázok (body 508 až 510) umožnila ústavnému súdu derogačne nezasiahnúť jednak vo vzťahu k predĺženiu lehoty na podanie dovolania v neprospech obvineného, ako aj vo vzťahu k rozšíreniu dovolacieho oprávnenia ministra spravodlivosti, resp. zásah ústavného súdu bol potrebný len vo vzťahu ku kritickému prechodnému ustanoveniu novelizácie Trestného poriadku označenému vo výroku tohto nálezu (čomu sa venujú nasledujúce body tohto odôvodnenia).
516. V rozsahu § 370 ods. 1 a § 371 ods. 2 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona tak ústavný súd návrhom na vyslovenie ich nesúladu s čl. 1 ods. 1 ústavy nevyhovel.
517. Účinok § 567t ods. 4 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona je ale nasmerovaný do minulosti. Iba spojením s § 567t ods. 4 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona je možné použiť nový dovolací dôvod aj na dohody o vine a treste právoplatne schválené pred 15. marcom 2024 (popríklad nadobudnúť dojem, že sa predĺži už plynúca alebo uplynutá lehota na podanie dovolania v neprospech obvineného pri iných rozhodnutiach, proti ktorým je prípustné podanie dovolania).
518. Táto právna úprava bola do návrhu napadnutého zákona doplnená pozmeňujúcim návrhom na rokovaní ústavnoprávneho výboru a bola odôvodnená iba v rozsahu jednej vety, a to že „Súčasne sa navrhuje prechodné ustanovenie k novému zneniu § 370 ods. 1.“. Takéto odôvodnenie je vo vzťahu k právnej úprave s takými závažnými dôsledkami nepresvedčivé a nedostatočné.

519. Napadnuté prechodné ustanovenie vykazuje v spojení s rozšírením procesného priestoru na podanie dovolania v neprospech obvineného aj hmotnoprávny presah, pretože zásah do trestných konaní právoplatne ukončených schválením dohôd o vine a treste narúša právnu istotu o právoplatne uzavretých hmotnoprávných otázkach viny a trestu a nesie so sebou potenciál prísnejšieho trestného postihu.
520. Tým sa § 567t ods. 4 Trestného poriadku v znení napadnutého zákona (čl. II bod 134 napadnutého zákona) dostáva do rozporu s princípmi materiálneho právneho štátu, a to najmä s princípom právnej istoty, princípom ochrany nadobudnutých práv a princípom zákazu spätného pôsobenia práva. V ústavnom poriadku Slovenskej republiky možno všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení odvodiť z čl. 1 ústavy, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, čoho súčasťou je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení. V podmienkach demokratického štátu, kde vládnu zákony, a nie subjektívne predstavy ľudí, a z požiadavky právnej istoty jednoznačne vyplýva záver, že právny predpis, resp. jeho ustanovenia pôsobia iba do budúcnosti, a nie minulosti. V prípade ich spätného pôsobenia by sa vážne porušila požiadavka na ich bezrozpornosť, ďalej na všeobecnú prístupnosť (poznateľnosť), čím by nevyhnutne dochádzalo k situácii, že ten, kto postupuje podľa práva, by nemal žiadnu možnosť zoznámiť sa s obsahom budúcej právnej normy, ktorá by napríklad jeho konanie podľa platného práva v minulosti vyhlásila za protiprávne, resp. za právne neúčinné. To by teda znamenalo, že jednotlivé subjekty práva by nemali istotu, či ich konanie podľa platného a účinného práva v dobe, keď k nemu došlo, nebude neskôršie (po prijatí nového právneho predpisu) a *ex tunc* posudzované ako protiprávne alebo právne neúčinné s vylúčením ochrany nimi riadne nadobudnutých práv v minulosti (v súlade s platnou a účinnou právnou úpravou; PL. ÚS 36/95). Samozrejme, už v predchádzajúcom texte bolo objasnené, že spätné pôsobenie právneho predpisu je ako odôvodnená a výslovne ustanovená výnimka možné, ako to je upravené pri spätnom posúdení trestnosti činu a ukladaní trestu, ak je nová zákonná úprava pre páchatela priaznivejšia (čl. 50 ods. 6 ústavy, § 2 ods. 1 Trestného zákona).
521. Ústavný súd zdôrazňuje, že v súlade s tendenciami príznačnými pre modernú európsku konštitucionalistiku podlieha z hľadiska princípu právnej istoty ochrane aj tzv. legitímne očakávanie (*legitimate expectation*, *Vertrauensschutz*), ktoré je užšou kategóriou ako právna istota. Štát, dokonca aj keď nekoná retroaktívne alebo nezasiahne do nadobudnutých práv, môže vertikálnym mocenským zásahom, napríklad náhlou, resp. neočakávanou zmenou pravidiel, na ktoré sa adresáti právnych noriem spoliehali, porušiť princíp právneho štátu. Ide o jeden z množstva konkrétnych výrazov princípu materiálneho právneho štátu, v ktorom sú všetci nositelia verejnej moci vrátane parlamentu podriadení ústave a jej princípom. Generálny princíp právneho štátu je kľúčový princíp, na ktorom je budovaný celý právny poriadok i celý systém fungovania nášho štátu. Znamená to, že tento princíp sa premieta bez rozdielu do všetkých oblastí spoločenského života. Ústavný súd ako orgán ochrany ústavnosti je povinný rešpektovať rámec právneho štátu, v ktorom je okrem iného garantovaná právna istota vrátane ochrany legálne nadobudnutých práv, ako aj legitímnych očakávaní a tiež trvácnosť a stabilita právnych noriem a je zakázaná svojvôľa v činnosti orgánov verejnej moci, parlament z toho nevynímajúc. V dôsledku posunu v nazeraní na ústavné princípy nastal posun aj v smere od formálneho chápania právneho štátu k jeho materiálnemu chápaniu, ku ktorému sa ústavný súd svojou judikatúrou zreteľne prihlásil (PL. ÚS 12/05).
522. Výsledkom týchto úvah je výrok tohto nálezu v jeho derogačnej časti vo vzťahu k čl. II bodu 134 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4. Účinnosť predmetnej zmeny vo forme doplnenia zákona bola ústavným súdom pozastavená a po vyhlásení tohto nálezu v zbierke zákonov sa nestane súčasťou platného a účinného znenia Trestného poriadku (negáciou dotknutého doplnenia bez náhrady podľa § 91 ods. 3 časti vety za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde, keďže skoršie znenie derogovaného ustanovenia neexistuje, pričom platnosť tohto doplnenia v napadnutom novelizačnom zákone pretrvá ešte šesť mesiacov podľa § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

XII. K navrhovaným prejudiciálnym otázkam:

523. Vo svojej replike skupina poslancov 1 navrhla ústavnému súdu, aby sa obrátil na Súdny dvor a predložil mu prejudiciálne otázky (k zneniu prejudiciálnych otázok pozri bod 188).
524. Ústavný súd pripúšťa možnosť, že sa môže pri výkone svojich právomocí dostať do situácie, keď sa aj na neho bude vzťahovať povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru podľa čl. 267 zmluvy o fungovaní EÚ (IV. ÚS 206/08, PL. ÚS 3/09) a v konaní sp. zn. PL. ÚS 5/2018 už dokonca takúto prejudiciálnu otázku aj predložil.
525. V zmysle konštantnej judikatúry Súdneho dvora „môže byť vnútroštátny súd oslobodený od povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku len v prípade, ak konštatoval, že položená otázka nie je relevantná alebo že predmetné ustanovenie práva Únie už bolo predmetom výkladu zo strany Súdneho dvora, alebo že správny výklad práva Únie sa javí byť taký jasný, že neponecháva miesto pre žiadne primerané pochybnosti“ (rozsudok Súdneho dvora zo 6. 10. 1982 vo veci C-283/81, Cilfit a i., EU:C:1982:335, bod 21; z novších rozsudok Súdneho dvora zo 6. 10. 2021 vo veci C561/19, Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi a Catania Multiservizi, EU:C:2021:799, bod 33).
526. Súdny dvor okrem toho ďalej pripomína, že „zo vzťahu medzi článkom 267 druhým odsekom ZFEÚ a článkom 267 tretím odsekom ZFEÚ vyplýva, že súdy uvedené v článku 267 tretom odseku ZFEÚ majú rovnakú mieru voľnej úvahy ako všetky ostatné vnútroštátne súdy, pokiaľ ide o otázku, či je rozhodnutie vo veci práva Únie nevyhnutné na to, aby im umožnilo vydanie ich rozhodnutia. Tieto súdy preto nie sú povinné predložiť otázku výkladu práva Únie nastolenú v konaní pred nimi, ak otázka nie je relevantná, t. j. v prípade, ak akákoľvek odpoveď na túto otázku nebude môcť mať nijaký vplyv na rozhodnutie sporu“ (rozsudok Súdneho dvora z 15. 3. 2017 vo veci C-3/16, Aquino, ECLI:EU:C:2017:209, bod 43). Vnútroštátny súd tak musí na vlastnú zodpovednosť nezávisle a s náležitou pozornosťou posúdiť, či sa nachádza v jednej z hypotéz, ktorá mu umožňuje zdržať sa predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru (C-561/19, bod 50). Ak vnútroštátny súd dospeje k záveru, že je splnená niektorá z uvedených negatívnych hypotéz, nie je povinný obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou, a to aj keby bola otázka týkajúca výkladu práva Európskej únie vznesená účastníkom konania, ktoré pred ním prebieha (C-561/19, bod 57).
527. Podľa názoru ústavného súdu odpovede Súdneho dvora na prejudiciálne otázky navrhované skupinou poslancov 1 nie sú nevyhnutné na vydanie jeho rozhodnutia, a preto nepristúpil k predloženiu týchto otázok Súdnemu dvoru. Navrhované prejudiciálne otázky sa síce formálne týkajú čl. 325 zmluvy o fungovaní EÚ, ale v skutočnosti nesmerujú k výkladu tohto článku, ale k posúdeniu súladu vnútroštátnej právnej úpravy s týmto ustanovením. Tento záver v konečnom dôsledku vyplýva aj priamo z návrhu skupiny poslancov 1, keď tvrdia, že je žiaduce, aby Súdny dvor posúdil súlad napádaného zákona s európskym právom. Úlohou Súdneho dvora v konaní podľa čl. 267 zmluvy o fungovaní EÚ je podávať výklad práva Únie a nie posudzovať súlad vnútroštátneho práva s právom Únie. Táto otázka patrí do právomoci ústavného súdu. Navyše navrhované znenie prejudiciálnych otázok vychádza z predpokladov, ktoré neboli v tomto konaní preukázané. Prvá navrhovaná prejudiciálna otázka predpokladá, že došlo k „zrušeniu úradu špeciálnej prokuratúry bez náhrady, teda bez určenia či zriadenia inej zložky špecializovanej prokuratúry.“ Ako však už bolo v tomto náleze uvedené, požiadavka špecializácie vnútroštátnych orgánov nemusí byť naplnená iba vytvorením samostatných, nezávislých, či osobitných vnútroštátnych orgánov určených na boj proti kriminalite. Druhou navrhovanou prejudiciálnou otázkou sa navrhuje posúdenie súladu „*rapídneho zníženia trestných sadzieb a skrátenia premlčacích dôb trestného postihu, a to najmä za finančné podvody a korupciu*“. Zo záverov ústavného súdu uvedených v predchádzajúcich častiach tohto nálezu vyplýva, že zníženie trestných sadzieb a skrátenie premlčacích dôb nevylučuje eurokonformný výklad a aplikáciu napadnutých ustanovení orgánmi činnými v trestnom konaní a všeobecnými súdmi pri rozhodovaní individuálnych prípadov. Napokon posledná navrhovaná prejudiciálna otázka vychádza z existencie „*normy nastavenej právnymi úpravami členských štátov*“, ktorá nebola v tomto konaní navrhovateľmi identifikovaná. Za týchto okolností, ak by aj Súdny dvor odpovedal na navrhované prejudiciálne otázky, jeho odpovede by neboli využiteľné pre rozhodnutie ústavného súdu. Ústavný súd ani sám nedospel k záveru o potrebe predložiť prípadne aj iné prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru.

528. V závere v tejto časti je potrebné uzavrieť, že popísané závery sú profilované požiadavkami ochrany ústavnosti, nie výsledkami negociácií o tvorbe platného práva podľa názorového diskurzu vedeného s útvarmi Európskej komisie v kontexte dobrej praxe presadzovania práva v podmienkach členských štátov Európskej únie, a preto je potrebné striktne rozlišovať medzi otázkami súladu preskúmaných právnych noriem s referenčnými normami vyššej právnej sily (vrátane noriem práva Európskej únie) a medzi otázkami týkajúcimi sa optimálnosti preskúmanej právnej úpravy.

XIII. K návrhu na vyžiadanie stanoviska Rady pre rozpočtovú zodpovednosť:

529. Skupina poslancov 1 vo svojej replike navrhla vyžiadať stanovisko Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. Ústavný súd sa týmto procesným návrhom zaoberal, no keďže navrhovatelia v návrhoch nenapadli referenčnú normu čl. 55a ústavy, pričom ústavný súd je viazaný petitom návrhu (PL. ÚS 19/2018, bod 58), na Radu pre rozpočtovú zodpovednosť sa s požiadavkou o stanovisko neobrátil. Okrem tohto formálneho argumentu nie sú ústavnému súdu zrejme ani dôvody, pre ktoré by reforma trestného práva mala mať materiálne prepojenie s dlhodobou udržateľnosťou hospodárenia. Posudzovaná legislatíva podľa ústavného súdu nemá reálny dopad na udržateľnosť alebo efektivitu verejných financií (*a contrario* PL. ÚS 13/2022, bod 161).

XIV. Záverečné hodnotenie k ústavnosti napadnutého zákona:

530. Ústavný súd svojím uznesením z 28. februára 2024 prijal na ďalšie konanie tri návrhy smerujúce proti zákonu, ktorý ešte nebol vyhlásený v zbierke zákonov, a rozhodol, že pozastavuje účinnosť čl. I, čl. II bodu 39, čl. II bodu 134 v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 a čl. XVII napadnutého zákona. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že okrem krátkého času na rozhodnutie do nadobudnutia účinnosti napadnutého zákona a rozsahu napadnutého zákona bol vedený najmä materiálnym naplnením čl. 125 ods. 2 ústavy v situácii, keď by nadobudnutie účinnosti napadnutého zákona vyvolalo nezvratné právne účinky. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v tomto náleze dospel k záveru o nesúlade niektorých častí napadnutého zákona s ústavou, potvrdila sa opodstatnenosť pozastavenia jeho účinnosti.
531. Ústavný súd sa od začiatku konania dôsledne riadil svojou judikatúrou týkajúcou sa preskúmania väd zákonodarného procesu, ako aj preskúmania trestného zákonodarstva v súlade s princípom minimalizovania zásahov do pôsobnosti zákonodarcu a jeho autonómie.
532. Ako už bolo na iných miestach tohto nálezu konštatované, ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že legislatívny proces prijímania napadnutého zákona neprebehol bezchybne a v žiadnom prípade neschvaľuje pravidelné alebo nadmerné používanie skráteného legislatívneho procesu či skracovanie lehôt v rámci diskusie v parlamente. Avšak po vlastnom prieskume v návrhoch označených väd legislatívneho procesu ústavný súd nezistil, že by namietané nedostatky dosahovali ústavnoprávnu intenzitu takého charakteru, ktorá by znamenala ústavne nesúladný zásah zákonodarcu do ústavných práv alebo princípov.
533. Ústavný súd rovnako podrobil prieskumu napadnutý zákon aj z hľadiska namietaných obsahových väd, pričom sa dôsledne riadil zásadou viazanosti návrhmi navrhovateľov a svojou predchádzajúcou judikatúrou o delbe moci v oblasti trestného zákonodarstva. Zároveň vzal zreteľ na argumenty a názory obsiahnuté vo vyjadreniach odbornej právnickej verejnosti.
534. Namietané zmeny trestných sadzieb, zmeny v spôsobe určenia hraníc výšky škody, zmeny v možnosti uloženia podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody a zmeny v premlčaní ústavný súd posudzoval v plnej miere s rešpektom k diskrečnej právomoci zákonodarcu. Ústavný súd zároveň nezistil, že by napadnutý zákon bol celkom zjavne excesívny alebo produktom svojvôle zákonodarcu vo vzťahu k zmenám v právnej úprave týkajúcej sa majetkovej, hospodárskej a korupčnej trestnej činnosti.
535. Ústavný súd vyslovil nesúlad prechodných ustanovení týkajúcich sa trestu prepadnutia majetku, ktoré prikazujú po obnove konania vyvolanej skorším derogačným nálezom ústavného súdu použiť novouúčinné znenie napadnutého zákona vo vzťahu k tejto otázke, aj keď priaznivejšie pre páchatela môže byť aktuálne účinné znenie trestného zákona, generované práve týmto skorším nálezom, čo je v nesúlade s ústavným príkazom podľa čl. 50

ods. 6 ústavy, a tým aj čl. 1 ods. 1 ústavy v neprospech páchatela.

536. Z rovnakých dôvodov za nesúladne s ústavou považoval ústavný súd aj prechodné ustanovenie § 438k ods. 5 Trestného zákona, ktoré umožňuje považovať pri spätnom použití nových, pre páchatela priaznivejších pravidiel týkajúcich sa trestnosti činu trestné stíhanie za premlčané len v prípade, ak dôvody skoršieho prerušenia premlčania nastali po márnom uplynutí novoustanovenej premlčacej doby len prvýkrát, teda nie aj v ľubovoľnom ďalšom prípade takého, teda spätného posúdenia prerušenia premlčania.
537. Ústavný súd tiež vyslovil nesúlad prechodného ustanovenia, ktoré ministrom spravodlivosti umožňuje podať dovolanie v neprospech obvineného spätne do troch rokov pri dohodách o vine a treste schválených pred 15. marcom 2024. Súčasťou odôvodnenia nálezu je právny názor na ústavnokonformný výklad napadnutého zákona, podľa ktorého ustanovenia o predĺžení lehoty na podanie dovolania v neprospech obvineného na tri roky a o rozšírení oprávnenia ministra spravodlivosti podať dovolanie aj proti rozsudkom súdu o schválení dohody o vine a treste možno použiť len pri rozhodnutiach, ktoré nadobudli právoplatnosť najskôr 15. marca 2024.
538. Napokon ústavný súd vyslovil nesúlad ustanovení upravujúcich možnosť použiť nezákonne získaný dôkaz v trestnom konaní, aj keď výlučne len v prospech obvineného.
539. V ostatných častiach návrhom navrhovateľov nevyhovel. To sa týka aj častí napadnutého zákona súvisiacich so zrušením úradu špeciálnej prokuratúry. Ústavný súd pritom vychádzal z vlastnej judikatúry, podľa ktorej vznik a existencia úradu špeciálnej prokuratúry ako súčasť generálnej prokuratúry nepredstavovali zásah do čl. 150 ústavy práve preto, lebo právomoc generálneho prokurátora vo vzťahu k činnosti úradu špeciálnej prokuratúry bola obmedzená len čiastočne a nebola obmedzená v rozsahu, ktorý by popieral postavenie generálneho prokurátora podľa čl. 150 ústavy. O to menej môže predstavovať neústavný zásah zákonodarcu do organizácie a štruktúry prokuratúry zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry. Zrušením úradu špeciálnej prokuratúry nedochádza k narušeniu systému slovenskej prokuratúry ani medzinárodných záväzkov, keď agendu úradu špeciálnej prokuratúry preberajú iné útvary v rámci prokuratúry podriadené generálnemu prokurátorovi.

XV. Účinky nálezu:

540. Podľa § 91 ods. 1 zákona o ústavnom súde právny predpis, jeho časť alebo jeho ustanovenie, ktorých nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily ústavný súd vyslovil, strácajú účinnosť dňom vyhlásenia nálezu ústavného súdu v zbierke zákonov. Ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 3/2024-112 z 28. februára 2024 pozastavil účinnosť čl. I, čl. II bodu 39, čl. II bodu 134 v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 a čl. XVII napadnutého zákona. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že:
- (i) ustanovenia čl. I bodu 198 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 438k ods. 1 a 5, čl. II bodu 39 a bodu 134 napadnutého zákona v časti týkajúcej sa § 567t ods. 4 a čl. XVII bodu 7 (§ 36a) napadnutého zákona, ktorých nesúlad s ústavou bol týmto nálezom vyslovený, nenadobudnú účinnosť a nestanú sa súčasťou platného a účinného znenia napadnutým zákonom novelizovaných právnych predpisov;
 - (ii) ustanovenia čl. II bodu 4 v časti slov „a 6“ a bodu 38 v časti slov „alebo keď sa použije v prospech obvineného podľa odseku 6“ napadnutého zákona, ktorých nesúlad s ústavou bol týmto nálezom vyslovený, strácajú účinnosť dňom vyhlásenia tohto nálezu v zbierke zákonov a prestanú byť súčasťou platného a účinného znenia Trestného poriadku;
 - (iii) ustanovenia napadnutého zákona, ktorých účinnosť bola pozastavená uznesením ústavného súdu č. k. PL. ÚS 3/2024-112 z 28. februára 2024 a ktorých nesúlad s ústavou nebol týmto nálezom vyslovený, nadobudnú účinnosť dňom vyhlásenia tohto nálezu v zbierke zákonov a zmenia alebo doplnia platné a účinné znenie novelizovaných právnych predpisov.
541. Podľa § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde orgán verejnej moci, ktorý má uviesť právny predpis do súladu podľa čl. 125 ods. 3 ústavy, je viazaný právnym názorom vysloveným v náleze ústavného súdu. Ak do šiestich mesiacov od vyhlásenia nálezu v zbierke zákonov neuvedie právny predpis do súladu s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo

medzinárodnou zmluvou, stráca právny predpis, jeho časť alebo jeho ustanovenie, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily ústavný súd vyslovil, platnosť.

542. Podľa § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Peter Straka, ktoré sa týka odôvodnenia nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2024

Ivan Fiačan v. r.
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky

**Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku
k nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 3/2024 z 3. júla 2024**

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov pripájam k nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vo veci sp. zn. PL. ÚS 3/2024 odlišné stanovisko, ktoré má povahu doplňujúceho stanoviska k odôvodneniu nálezu.

Úvodné poznámky

2. Na priblíženie podstaty preskumávanej veci uvádzam, že ústavný súd posudzoval novelu trestnoprávnych predpisov (ďalej aj „novela“ alebo „nová právna úprava“), ktorou sa okrem iného zmiernujú tresty a skracujú premlčacie doby trestných činov. Vláda iniciovala rozsiahlu zmenu (aj) v reakcii na výrazné sprísnenie trestnosti v roku 2005. Za všetky prípady vyberám trestanie za krádež. Tam, kde české trestné právo pri najzávažnejších formách krádeže s hornou sadzbou končí (5 až 10 rokov), tam slovenské právo trestať začína (10 až 15 rokov). Hornú hranicu 10 rokov má aj nemecký právny poriadok, pričom nemeckí sudcovia majú široký priestor na individualizáciu trestu, keď sa dolná hranica trestnej sadzby pohybuje na úrovni troch alebo šiestich mesiacov.
3. Vyvstáva otázka, aké možnosti individualizácie trestu ponúka slovenská právna úprava pri sadzbe pohybujúcej sa v rozmedzí od 10 do 15 rokov. Pýtam sa, či pri takto nastavených dolných sadzbách pre trestné činy spadajúce do sféry záujmu Európskej únie nenastáva obdobná kolízia, akú konštatoval Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci C-655/21 (rozsudok Trestné konanie proti G. ST. T. z 27. 4. 2023), keď za neprimeranú označil dolnú sadzbu piatich rokov pri osobitnej skutkovej podstate, a to pre jej striktné zakotvenie bez možnosti zníženia trestu.
4. Novela podľa jej odôvodnenia kladie väčší dôraz na alternatívne trestanie a restoratívnu justíciu, ktorá prioritizuje poškodeného, pričom si za cieľ stanovuje vytvorenie lepšieho priestoru na individualizáciu trestu. Po námietkach opozície sa do novely zahrnulo aj zmiernenie trestania veľmi frekventovanej tzv. horalkovej trestnej činnosti (horalka je keksík s hodnotou približne 1 euro, pozn.). Problém v tomto smere vidím najmä vo vysokej miere takej chudoby, pri ktorej človek nedokáže naplniť ľudsky dôstojný štandard bytia. Z minimálnej mzdy je častokrát nemožné po úhradách základných položiek získať to, čo moderná doba ponúka (a nemusia to byť finančne náročné veci). Namiesto poskytnutia pomyselnej horalky bolo možné podľa skoršej právnej úpravy takýmto osobám uložiť trest odňatia slobody až na dva roky. Po nadobudnutí účinnosti novely bude také protiprávne konanie v zásade priestupkom. Z medializovaných informácií vyplýva, že novela môže mať zmierlivejší dopad na približne 1200 sociálne slabých obvinených.
5. Príkladom toho, akým spôsobom je novela spôsobilá zasiahnuť do pozície obžalovaných, je vec, ktorú prejednával ústavný súd pod sp. zn. II. ÚS 232/2024 (k rozhodnutiu som pripojil svoje odlišné stanovisko, pozn.). Prvostupňový súd odsúdil obžalovaného na sedem rokov straty slobody, kým podľa novej právnej úpravy, ktorej účinnosť bola ústavným súdom pozastavená, by sťažovateľ „spadol“ do kategórie prečinu a navyše by bolo v tomto prípade trestné stíhanie už premlčané. Veľmi zjednodušene teda otázka tohto konania znela tak, či pôjde sťažovateľ domov alebo najbližších sedem rokov strávi vo výkone trestu odňatia slobody.
6. Navrhovatelia pred ústavným súdom namietajú najmä to, že cieľom novely je pomôcť trestne stíhaným osobám blízkym vládny stranám. Medzi zásadné výhrady podľa ich názoru patrí schválenie rozsiahlej zmeny trestného práva v skrátenom legislatívnom konaní a „valcovanie“ parlamentnej menšiny. Vzhľadom na zníženie trestnosti vo vzťahu k trestným činom poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie mal podľa navrhovateľov ústavný súd konanie prerušiť a položiť prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru so zameraním na čl. 325 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“), podľa ktorého majú členské štáty povinnosť zamedziť protiprávnemu konaniu poškodzujúcemu finančné záujmy Európskej únie.

7. Ako som už vo svojom odlišnom stanovisku k uzneseniu o prijatí veci na ďalšie konanie naznačil, ústavný súd tu nie je pre politikov, a to ani pre koalíčných či opozičných. Úlohou ústavného súdu je chrániť ústavnosť, pričom jeho právomoci sú dané ústavným textom a mantinelmi konkrétneho konania, ktoré je vedené. V tomto prípade je to čl. 125 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) upravujúci konanie o súlade právnych predpisov. Inštitút odlišného stanoviska umožňuje niektoré aspekty rozhodnutia doplniť. Mám záujem tak urobiť najmä v častiach, ktoré boli v konaní intenzívne komunikované.

K legislatívnemu procesu

8. Legislatívny proces je potrebné posudzovať jednak vo vzťahu k štádiu prípravy návrhu zákona vo sfére výkonnej moci a jednak v jeho jednotlivých fázach rokovania o návrhu zákona vo sfére zákonodarného orgánu, keďže iba celostné posúdenie oboch štádií konania môže poskytnúť dostatočný podklad na právne posúdenie ústavnej konformity legislatívneho procesu.
9. Materiálne posúdenie ústavnej konformity legislatívneho procesu vo sfére zákonodarného orgánu implikuje predovšetkým posúdenie možnosti a rozsahu parlamentnej diskusie o návrhu zákona. Výsledok testu ochrany parlamentnej menšiny je pritom daný nielen konečným vyhodnotením miery tohto priestoru, ale aj posúdením schopnosti parlamentnej väčšiny osvojiť si pripomienky a návrhy menšiny a tieto inkorporovať do zmien dikcie návrhu zákona v legislatívnom procese.
10. Pri posudzovaní ústavnej konformity legislatívneho procesu návrhu zákona je teda potrebné zohľadniť nielen samotný proces a možnosti diskusie v rámci jednotlivých čítaní o návrhu napadnutého zákona ako takého, ale aj v rámci procesu, ktorý tomu predchádzal – pri rozhodovaní zákonodarcu o návrhu na prerokovanie napadnutého zákona v skrátenom legislatívnom konaní.
11. Na základe posúdenia oboch štádií legislatívneho procesu je podľa môjho názoru možné dospieť k záveru, že aj keď z hľadiska obsahu a rozsahu novely mala byť novela nespochybniteľne prerokovaná v riadnom legislatívnom procese, s ohľadom na rozsah parlamentnej diskusie v rámci prerokovania daných legislatívnych materiálov, umožnenie parlamentnej diskusie nielen v druhom čítaní návrhu zákona, ale aj v treťom čítaní návrhu zákona, ktorého účelom podľa právneho stavu *de lege lata* ani nie je vecná parlamentná diskusia, nedošlo k tzv. valcovaniu parlamentnej menšiny a parlamentný legislatívny proces netrpí vadami porušenia ústavných princípov tvorby práva.
12. Na daný záver nemá vplyv ani skutočnosť, že krátko pred schvaľovaním návrhu zákona ako celku boli uplatnené viaceré pozmeňovacie návrhy zo strany poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), keďže aj z obsahu týchto návrhov plynie, že mnohé z novelizačných bodov reagovali na parlamentnú diskusiu a kritiku návrhu zákona parlamentnou menšinou a mali tendenciu reflektovať aj na širšiu kritickú spoločenskú diskusiu vyvolanú mimo zákonodarného orgánu. Možno tak dospieť k záveru, že legislatívny proces vo vzťahu k napadnutému zákonu (minimálne čiastočne) naplnil predpoklady rešpektujúcej parlamentnej diskusie, keď parlamentná väčšina „počúva“ výhrady parlamentnej menšiny a je schopná si niektoré z nich vo vecnej rovine aj osvojiť, čo vylučuje popieranie ústavných práv zástupcov parlamentnej menšiny.
13. Materiálne posúdenie ústavnej konformity legislatívneho procesu návrhu zákona kvalifikovane nespochybňujú ani výhrady, podľa ktorých poslanci zákonodarného zboru nemôžu nahrádzať odbornú diskusiu a pripomienky v tzv. medzirezortnom pripomienkovom konaní. Nemožno opomenúť, že časový rozsah realizácie legislatívneho procesu v národnej rade a s tým spojenej parlamentnej diskusie vytvoril priestor aj na uplatnenie stanovísk k návrhu zákona napríklad zo strany Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a ďalších kvalifikovaných subjektov zúčastňujúcich sa na legislatívnom procese v štádiách pred rokovaním vlády Slovenskej republiky. Rovnako nemožno opomenúť, že k problematike návrhu zákona sa uskutočnili aj početné diskusie v prostredí médií, ale napríklad aj odborná diskusia na akademickej pôde Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá bola zameraná primárne na otázky zrušenia Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálnej prokuratúry“). Pri veľmi zjednodušenom pohľade sa možno opýtať, kto sa k novele nevyjadril.
14. Všetky uvedené skutočnosti je potrebné materiálne vyhodnotiť a cez prizmu týchto posúdiť aj ústavnú konformitu legislatívneho procesu ako celku. Tu stojí za to zopakovať z nálezu názor

ústavného súdu, podľa ktorého posúdenie ústavnej konformity legislatívneho procesu v intenciách súladu jeho procedurálnej stránky s ústavou nie je vo svojej podstate primárne o formálnom počítaní času diskusie, o striktnom dodržiavaní zákonnej procedúry jednotlivých čítaní v národnej rade, ktorá je bez presahu na dikciu ustanovení ústavy, ale o materiálnom poňatí (spoločenskej) diskusie prebiehajúcej nielen na pôde zákonodarného zboru, o možnosti vedenia a rozvíjania tejto diskusie, ktorej spoločenský rozmer garantuje aj mieru informovanosti verejnosti o pripravovaných legislatívnych zmenách a reflektovaní výhrad menšiny parlamentnou väčšinou. Z týchto dôvodov nemožno pri legislatívnom procese k návrhu zákona hovoriť o tzv. kabinetnom väčšinovom schvaľovaní návrhu zákona a o tzv. valcovaní parlamentnej menšiny a popieraní jej ústavných práv na prerokovanie legislatívneho materiálu.

15. Ústava nenormuje, kedy by sa zákon mal prijať v riadnom a kedy v skrátanom legislatívnom konaní. Nesplnenie podmienok na skrátané legislatívne konanie tak spadá do sféry zákona. Tomu zodpovedá aj doterajšia judikatúra ústavného súdu, ktorý výnimočne vyslovil porušenie ústavy pre prijatie zákona v skrátanom legislatívnom konaní, no stalo sa tak v spojení s porušením článku ústavy týkajúceho sa rozpočtovej zodpovednosti. Tu chcem pripomenúť, že aj vo veci tzv. prorodinného balíčka som so zrušením zákona z dôvodu jeho prijatia v skrátanom legislatívnom konaní nesúhlasil. Okrem iného som prihliadal na obsah zákona, ktorý bol o pomoci rodinám historicky v bezprecedentne ťažkom období v súvislosti s krízou vyvolanou pandémiou COVID-19, vojnovou a energetickou krízou.
16. V súvislosti s preskúmanou vecou vnímam inú krízu – krízu trestného práva a aj v tejto veci to preto bol najmä obsah zákona, ktorý ma inklinoval k jeho ústavnej udržateľnosti. Dôvody som videl v zmiernení neprimeraného trestania, ale aj korigovaní legislatívy pri inštitúte trestu odňatia slobody za iné ako násilné trestné činy (pozri odôvodnenie tohto odlišného stanoviska v ďalšej časti).
17. Napriek uvedenému vnímam disentaný nález z pohľadu námietky potláčania parlamentnej menšiny pri zohľadnení rozsahu a významu novely ako hraničný. Ak pôjde o vecný a konštruktívny prístup parlamentnej menšiny, prípadne s prípustnou mierou obštrukcie počas legislatívneho procesu ako celku, nález pri ignorovaní a obmedzovaní menšiny (najmä pri skrátanom legislatívnom konaní) nevytvára judikatúrnú prekážku na vyslovenie porušenia ústavy. V preskúmvanej veci (bez toho, aby som súhlasil s tým, ako bol legislatívny proces zmanažovaný) ale možno odsledovať prvky, ktorých cieľom bolo nadmerné oddaľovanie rozhodnutia väčšiny a neefektívne zužitkovanie časového priestoru (návrhy bez efektívnych riešení, podania s rovnakým obsahom), čo pozíciu parlamentnej menšiny oslabilo. Prehliadnuteľným faktorom pritom pre zmenu nemohla byť už spomínaná reflexia parlamentnej väčšiny na námietky opozície (najmä tzv. horalková trestná činnosť z biedy, krádeže automobilov a väčšia škoda, trestanie násilnej trestnej činnosti).

K finančným záujmom Európskej únie a prejudiciálnemu konaniu pred Súdny dvorom

18. Považujem za pozoruhodné, že zatiaľ čo prejudiciálne otázky súdov Slovenskej republiky v oblasti ochrany spotrebiteľa boli poznačené pri ich podávaní kritikou a pri mnohých rozhodnutiach Súdneho dvora vydaných pri výklade a aplikácii práva na prospech spotrebiteľa ich nezmiňovaním, dokonca nerešpektovaním v odborných právnických kruhoch, tak keď ide o ochranu finančných záujmov Európskej únie (a teda primárne záujmov Európskej únie a sekundárne záujmu na zlepšovaní životnej úrovne obyvateľov Slovenskej republiky), „bijú“ odborné kruhy na poplach a nepredloženie prejudiciálnej otázky podrobujú všeobecnej, neurčito rámcovej, politicky podfarbenej kritike. Politika, politické prístupy a politické predstavy nepatria do decíznej sféry ústavného súdu a ani do sféry vplyvov na jeho rozhodovanie.
19. Iba dôsledné odlíšenie **metód** „politického boja“, politickej kritiky, politickej komunikácie s voličmi, ktorí sú opakovane podprahovo rôznymi skrytými odkazmi presviedčaní, že len drakonický trestný zákon zabezpečí atmosféru bezpečnosti a ochranu pred trestnou činnosťou páchatelov, s ktorými štát dlhodobo nepracuje správnymi sociálnymi metódami, ale uspokojuje sa hrozbou ich umiestnenia vo výkone trestu odňatia slobody pri priestupkovej recidíve od **metód** ochrany ústavnosti, ústavných princípov a ústavných práv, ktoré ústavný poriadok garantuje aj osobám obvineným a osobám obžalovaným, môže viesť k zachovaniu vecného prístupu, nadhľadu a poctivého ústavného argumentačného diskurzu ako základných

predpokladov objektivity výkonu abstraktnej, ale aj konkrétnej ochrany ústavnosti ústavným súdom.

Ochrana finančných záujmov Európskej únie a rámec ústavného prieskumu napadnutej právnej úpravy

20. Prípád ochrany finančných záujmov Európskej únie prostriedkami trestného práva, ktorému je v odbornej verejnosti a bola i v rozhodovaní ústavného súdu v súvislosti s posudzovaním ústavnej súladnosti novelizácie trestných kódexov venovaná náležitá pozornosť, je príkladom, na ktorého pozadí dochádza ku konkurencii a konfrontácii nielen záujmov Európskej únie a jej členských štátov profilovaných variáciami princípu lojality v revidovaných zakladajúcich zmluvách Európskej únie, ale aj predovšetkým vnútroštátnych princípov trestania páchatelov trestnej činnosti.
21. Potvrdením tejto skutočnosti sú aj rozhodnutia Súdneho dvora vo veciach Taricco I (C105/14) a Taricco II (C-42/17). Práve judikatúra Súdneho dvora je vo vzťahu k otázke trestného postihu páchatelov trestnej činnosti vo sfére záujmu Európskej únie dôležitá. Poukazujem na čl. 49 ods. 1 i. f. Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), podľa ktorého *„Ak po spáchaní trestného činu zákon ustanovuje miernejší trest, uloží sa tento trest“*.
22. Veľmi zjednodušene – vo veci Taricco I (C105/14) Súdny dvor z pohľadu práva Európskej únie za problematické označil talianske právo, podľa ktorého sa premlčanie trestného postihu páchatela (daňové úniky) pri prerušení premlčania predĺži len o štvrtinu jeho zákonnej dĺžky, v dôsledku čoho môže dôjsť k zastaveniu trestného stíhania, a tým sa trestné právo na presadenie finančných záujmov (čl. 325 ZFEÚ) stáva neúčinným. Vo veci Taricco II (C-42/17) ale Súdny dvor skonštatoval, že ak na páchatela už dopadlo takéto euronekonformné právo, princíp legality opodstatňuje záver, že na čl. 325 ZFEÚ sa trvať nemusí.
23. Navrhovatelia v podstate presadzovali, aby Súdny dvor po vzore Taricco I skonštatoval, že trestná novela odporuje právu Európskej únie (zmiernená trestnosť mala ubrať na efektívnosti trestného práva a jeho odstrašujúcich účinkoch). Keďže povolaným interpretom je Súdny dvor, navrhovatelia sa dožadovali prejudiciálneho konania. Plne zdieľam názor pléna ústavného súdu, že navrhované prejudiciálne otázky, ale ani režim *ex offio* s odkazom na mnohokrát pertraktovaný rešpekt k diskrečnému priestoru národnej rady a pestrosť iných nástrojov neodôvodňovali predloženie prejudiciálnej otázky. Zároveň ale považujem za vhodné dopovedať, že ani v tejto veci sa nemá prehliadať rozsudok Súdneho dvora Taricco II, ktorého závery Súdny dvor rozvinul v rozsudku C-107/23 s dôrazom na rešpektovanie princípu legality. Táto otázka má zásadný význam v konzekvencii s konkurenciou „dvoch platných trestných úprav“, starej prísnejšej úpravy a novšej pre páchatelov priaznivejšej úpravy.
24. Z okolností posudzovanej veci nevyplýva primeraná miera diligencie vo vzťahu k imperatívu vyplývajúcejmu z čl. 49 ods. 1 charty. Ak by aj teoreticky nejaká časť novely bola euronekonformná (odporovala by čl. 325 ZFEÚ; Taricco I), nemožno prehliadať dopad princípu legality na subjekty dotknuté trestnou novelou (Taricco II), keď môže nastať stav, že sa na čl. 325 ZFEÚ trvať nemusí, a to pri zohľadnení rozvoja judikatúry (C-107/23).
25. Napätie vyvolané pôsobením čl. 325 ZFEÚ a princípu legality je evidentné. Na pozadí vnútorného konfliktu došlo implicitne aj k riešeniu otázky prejudiciality, t. j. otázky, či je potrebné pred meritórnym záverom o ústavnej konformite posudzovaných noriem postupovať podľa čl. 267 ZFEÚ a predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku o výklade čl. 325 ZFEÚ na účely posúdenia súladu s novelou Trestného zákona alebo rozhodnúť bez jej predloženia.

Konkurencia čl. 7 ods. 5 a čl. 49 ods. 1 charty, tiež čl. 50 ods. 6 ústavy a čl. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

26. Skutočnosť, že na vec daného sporu a v podnadtise naznačenej konkurencie dopadajú aj judikatúrne závery označených rozsudkov Súdneho dvora, potvrdzuje **(i)** jednak odložená právna účinnosť čl. I napadnutej novely, ktorá pri podstate konštruktu daného inštitútu na účely ústavného prieskumu prezumuje jej (v čase odloženú) účinnosť (nie platnosť), z ktorých vlastností preskúmvanej právnej úpravy je potrebné potom vyvodiť aj záver, že na dané normy dopadá princíp ich legality a rovnako princíp legitímnych očakávaní ich adresátov spojených s ich publikovaním v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako nateraz platného práva, ktoré je súčasťou slovenského právneho poriadku, čo je navyše v rovine statusu (po

zániku účinku odkladu účinnosti) uplatniteľného práva na neurčitý počet druhovo obdobných trestných vecí primárnym predpokladom predloženia napadnutej právnej úpravy na prejudiciálne posúdenie jej súladu s právom Európskej únie v rovine inštitútu prejudiciálnej otázky, a (ii) jednak povaha (*ratione materiae*) vecnej otázky konkurencie ochrany finančných záujmov Európskej únie a otázky ústavných princípov koncipovania trestnosti protiprávneho konania a práv garantovaných páchatelom trestných činov.

27. Na tomto mieste je potrebné sa ešte zastaviť pri definovaní obsahu pojmu trestnosť skutku v slovenskom právnom poriadku. Trestnosť skutku v zmysle ustálenia protiprávneho konania s trestnoprávnou intenzitou z hľadiska jeho právneho režimu v každej jednotliví veci implikuje nielen konanie označené v osobitnej časti Trestného zákona v zmysle vymedzenia jednotlivých zložiek skutkovej podstaty kodifikovaných trestných činov, jeho kvalifikačný rámec v Trestnom zákone ustálený hranicami sadzieb trestu odňatia slobody, ale aj inštitúty, v ktorých dôsledku trestnosť zaniká a ktoré majú za následok, že trestnosť skutku nemožno v dôsledku jej oslabenia plynutím času vynútiť.
28. Inak povedané, pri posudzovaní trestnosti je potrebné aplikovať Trestný zákon systematicky ako celok v súhrne jeho jednotlivých inštitútov, čo je dané primárne existenčnou previazanosťou jeho jednotlivých inštitútov, ktoré vstupujú do právneho posúdenia trestnosti skutku a možnosti jeho postihu, a preto do ústavnoprávneho diskurzu o aplikácii čl. 7 ods. 5 alebo čl. 50 ods. 6 ústavy zahŕňame otázky sadzieb trestov ustanovených v Trestnom zákone, ako aj otázky zániku trestnosti a premlčania trestného stíhania vrátane inštitútov jeho prerušenia či spočívania.
29. V súvislosti s konkurenciou označených článkov ústavy bol ústavný súd postavený pred neľahké rozhodnutie, prevalenciu ktorého článku ustáliť, keďže práve toto rozhodnutie predurčilo ďalší (aj procesný) postup vo veci konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy, a tým aj časový aspekt meritórneho rozhodnutia ústavného súdu o podaných návrhoch. Na jednej strane princíp použitia prednosti práva Únie, na strane druhej princíp v čase priaznivejšej právnej úpravy pre páchatela trestného činu. Na jednej strane supranacionálne právo, na strane druhej elementárna súčasť ústavnej podstaty právneho poriadku. Na jednej strane očakávania politikov, navrhovateľov, akademikov a odbornej verejnosti, na strane druhej legitímne očakávania osôb trestne stíhaných na uplatnenie priaznivejšej právnej úpravy trestania.

Taricco a judikatúrne limity presadenia ochrany finančných záujmov Európskej únie

30. Pri vyriešení naznačenej otázky boli do úvahy vzaté jednak povaha príkazu použiť neskoršie miernejšie trestné právo podľa čl. 49 ods. 1 charty, na ktorom presadení musí mať ústavný súd vždy vysoký a primárny záujem, a jednak implikácie judikatúrnych záverov rozsudkov Súdneho dvora vo veciach Taricco a rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veciach Scoppola proti Taliansku (rozsudok č. 2 zo 17. 9. 2009, č. 10249/03) alebo Jidic proti Rumunsku (rozsudok z 18. 2. 2020, č. 45776/16), v ktorých ESLP zdôrazňuje, že v Európe a na medzinárodnej úrovni sa postupne objavil konsenzus v názore, že uplatňovanie trestného práva stanovujúceho miernejší trest sa stalo základnou zásadou trestného práva. Okrem toho ESLP konštatoval, že zásada retroaktívneho uplatňovania priaznivejšieho trestného práva sa uplatňuje nielen na uplatniteľný trest, ale aj v kontexte zmeny týkajúcej sa vymedzenia trestného činu (rozsudok Parmak a Bakir proti Turecku z 3. 12. 2019, č. 22429/07 a 25195/07, § 64).
31. Zo záverov označených rozhodnutí Súdneho dvora plyní, že aj aplikácia čl. 325 ZFEÚ má svoje limity, ktoré sú v otázkach trestnosti protiprávneho konania poškodzujúceho dokonca finančné záujmy Európskej únie osnované na možnej implikácii porušenia ústavných princípov kreovania podmienok trestnosti a individuálneho trestania páchatelov trestných činov, a to s retrospektívnym účinkom menej priaznivým pre páchatela. Ústavný súd nevidel s prihliadnutím na závery rozsudku vo veci Taricco II dôvodnosť postupu podľa čl. 267 ZFEÚ.
32. Súčasne však svojím rozhodnutím ústavný súd zamedzil aj tomu, aby nastali nepriaznivé účinky premlčania trestného stíhania pri trestných činoch poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, t. j. aby nastal prípad judikovaný vo veci Taricco I, keď ústavný súd rozhodol, že ustanovenie čl. I, bodu 198 v časti týkajúcej sa § 438k ods. 5 napadnutej novely nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy.

33. Uvedená skutočnosť a právne účinky nálezu ústavného súdu, hoci tentokrát z opačného pohľadu, rovnako viedli k záveru o nedôvodnosti predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru vo veci súladu prijatej právnej úpravy s čl. 325 ZFEÚ. Právnym účinkom nálezu ústavného súdu tak bude, že vedené trestné stíhanie pre trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Európskej únie, v ktorých vznikol dôvod prerušenia plynutia premlčacej doby v dôsledku vykonávania trestnoprocených úkonov, ktorých právne účinky zostávajú zachované, nebudú premlčané, ale pri plynutí premlčania začne plynúť nová premlčacia doba podľa novelizovaných ustanovení Trestného zákona. Práve konštrukcia inštitútu prerušenia premlčania trestného stíhania s plynutím vždy novej premlčacej doby nevzbudzuje u ústavného súdu dôvodné pochybnosti o inkompatibilite posudzovanej právnej úpravy s čl. 325 ZFEÚ. Je však potrebné dodať, že pokiaľ ide o trestné stíhanie vedené vo veci trestných činov proti finančným záujmom Európskej únie, v ktorých nevznikol dôvod prerušenia premlčania trestného stíhania, tieto budú premlčané v kratšej ustanovenej premlčacej dobe odvíjajúcej sa od právnej kvalifikácie skutku, pre ktorý je vedené trestné stíhanie. Uvedené je však vyjadrením priority čl. 50 ods. 6 ústavy, ktorý ústavný súd považuje za esenciálnu súčasť ústavnoprávnej regulácie trestania v slovenskom právnom poriadku.
34. Vzhľadom na názor vyslovený v predchádzajúcom texte, prirodzene, najviac rezonuje otázka, či nová (priaznivejšia) právna úprava môže založiť legitímne očakávania tak ako v prípade Taricco II, ak nenadobudla účinnosť, resp. jej účinnosť bola pozastavená.
35. Tu poukazujem na závery ústavného súdu uvedené v uznesení o pozastavení účinnosti časti novely, bode 68: *„K tomu je potrebné uviesť, že ústavný súd môže preskúmať zákon až v štádiu po definitívnom schválení národnou radou, keď je nemenne ustálené znenie noriem v ňom obsiahnutých, v ktorých je prejavená vôľa poslancov, a na nadobudnutie jeho platnosti je potrebné len vyhlásenie v zbierke zákonov... schválený, ale ešte nepublikovaný zákon už nie je návrhom zákona... Ústavný súd pritom nezasahuje do normatívneho textu zákona, k čomu môže dôjsť až jeho derogačným nálezom, s postupným následkom nielen straty účinnosti, ale aj platnosti podľa čl. 125 ods. 3 ústavy, ktorú (platnosť) na taký účel (meritórneho rozhodovania) musí právny predpis už predbežne nadobudnúť...“*
36. Prezident vo svojom návrhu tvrdí, že *„... v situácii, keď je už znenie napadnutého zákona podpísané predsedom parlamentu, predsedom vlády aj prezidentkou, neprichádzajú do úvahy žiadne ďalšie zmeny alebo úpravy jeho obsahu. Napadnutý zákon preto už nie je možné formálne ani materiálne považovať za „návrh zákona“, čo by vylučovalo možnosť ústavného súdu o ňom konať. Publikácia v zbierke zákonov je aktom, ktorý existuje predovšetkým preto, že adresáti právnej normy ani orgány aplikácie práva z povahy veci nedisponujú fyzickým originálom zákona alebo jeho fotokópiou...“*.
37. Skupina poslancov 1 poukazuje na to, že *„... pojem „návrh zákona“ bližšie špecifikuje zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zbierke zákonov“), z ustanovenia § 19 ktorého síce vyplýva, že právne predpisy nadobúdajú platnosť dňom ich vyhlásenia v zbierke zákonov, zároveň však platí, že vo fáze medzi podpisom zákona a jeho publikovaním v zbierke zákonov nejde o „návrh zákona“, ale ide výslovne o „právny predpis“. Vyplýva to z ustanovení § 21 ods. 2 zákona o zbierke zákonov, podľa ktorého súčasťou žiadosti o vyhlásenie musí byť text právneho predpisu, iného aktu alebo aktu medzinárodného práva podpísaný oprávnenými osobami. Podľa názoru skupiny poslancov 1 teda zákon o zbierke zákonov podpísané znenie právneho predpisu považuje za právny predpis a nejde už viac iba o návrh zákona, a preto sa neuplatní výluka z právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 4 ústavy.“*.
38. Možno povedať, že ak o zákone ako o spôsobilom predmete na pozastavenie účinnosti možno hovoriť už po jeho definitívnom schválení národnou radou, rovnako je tak nutné pripustiť, že zákon už po jeho definitívnom schválení národnou radou tým momentom, tou povestnou „prvou sekundou“ vyvolá legitímne očakávania ako súčasť ústavného princípu právnej istoty. Nehovoriac o tom, že právne predpisy prijaté parlamentom požívajú prezumpciu ústavnosti, ktorá sa však môže „pozastaviť“ dočasným pozastavením účinnosti.
39. Opätovne pripomínam, že ESLP vlastnou judikatúrou kreoval právo na priaznivejšiu neskoršiu právnu úpravu ako zásadu práva (pozri už citovaný rozsudok ESLP vo veci Jidic proti Rumunsku).

40. Ak by v budúcnosti Súdny dvor podal interpretáciu, podľa ktorej čl. 325 ods. 1 a 2 ZFEÚ bráni niektorej časti preskúmvanej novely, tento nález nepredstavuje žiadnu prekážku pre to, aby ktorýkoľvek súd predložil prejudiciálnu otázku, či napriek tomu na páchatela má dopadať takáto potenciálne euronekonformná časť novely v zmysle rozsudku Taricco II. Nález v tejto veci teda nijako nebráni všeobecným súdom za splnenia podmienok čl. 267 ZFEÚ predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku, ak je dôvodné predpokladať naplnenie niektorého zo záverov rozsudkov vo veciach Taricco II v snahe dosiahnuť naplnenie účelu čl. 50 ods. 6 ústavy vyjadreného v jeho ekvivalente ustanovenom v čl. 49 ods. 1, 3 charty.
41. Ak bol už niekto právoplatne odsúdený podľa predchádzajúcej pre páchatelov nepriaznivejšej právnej úpravy, nález nevytvára žiadnu prekážku ani potenciálnej prejudiciálnej otázke k interpretácii práva Európskej únie v rámci čl. 49 ods. 1 charty a udržateľnosti takéhoto odsúdenia. Tu poukazujem na závery uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 69/2012 z 15. januára 2013: „*I. Dovolací súd posudzuje napadnuté rozhodnutie z hľadiska súladu so zákonom účinným v čase vyhlásenia tohto rozhodnutia. Pri rozhodovaní o dovolaní napadnutej okolnosti patriacej do oblasti posudzovania trestnosti činu alebo ukladania trestu však zohľadní aj zmenu právneho stavu v čase od vyhlásenia napadnutého rozhodnutia do momentu rozhodovania dovolacieho súdu, ktorá je relevantná v súvislosti s ústavným princípom retroaktivity Trestného zákona, resp. jeho zmeny priaznivej pre páchatela (článok 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a § 2 ods. 1 Trestného zákona) a dôsledkom aplikácie tohto princípu pre možné rozhodovanie v novom konaní. II. Pri opätovnom prerokovaní veci na základe príkazu dovolacieho súdu v zmysle § 388 ods. 1 Trestného poriadku sa pri posúdení trestnosti činu a ukladaní trestu použije ustanovenie v článku 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a ustanovenie § 2 ods. 1 Trestného zákona, ktoré je jeho zákonným odrazom a ktoré v rozsahu svojej úpravy prikazuje retroaktivitu zákona priaznivú pre páchatela a zakazuje retroaktivitu pre páchatela nepriaznivú. To platí aj v prípade, ak pri dovolacím súdom preskúmvanom konaní a rozhodovaní bol porušený zákon v prospech obvineného a to bez ohľadu na dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia.*“
42. Ústavný súd už rozhodol, že „*Ak trestné konanie dospeje do sťažovateľom neželaného stavu a potvrdia sa ním prezentované obavy o prísnejšom posúdení jeho viny i o trestnosti skutku kladeného mu za vinu, nič mu nebude brániť v tom, aby proti právoplatnému rozsudku uplatnil výhrady sformulované v odôvodnení ústavnej sťažnosti v dovolaní, ktoré je dostupným právnym prostriedkom ochrany základných práv a slobôd v trestnom konaní. Bude potom úlohou dovolacieho súdu poskytnúť účinnú ochranu sťažovateľovmu základnému právu na súdnu ochranu, právu na spravodlivé súdne konanie či právam podľa čl. 50 ods. 6 ústavy a čl. 7 ods. 1 dohovoru, ako aj právu na osobnú slobodu.*“ (uznesenie sp. zn. IV. ÚS 202/2024 z 24. apríla 2024, bod 14).

Ku komponentom trestnosti

43. Na úvod tejto časti jeden citát: „*Ani najmä pokiaľ ide o trestné sankcie, toto je oblasť, kde zákonodarcovi nemožno dôverovať, že obmedzí sankcie na také, ktoré budú primerané. Kriminálnici nemajú politickú moc v legislatívnom procese. Politické stimuly pre politikov vždy poukazujú na jeden smer: v prospech vyšších trestov. Zákonodarca, ktorý hlasuje za zvýšenie trestov, spravila nebude čeliť politickej kritike za svoju voľbu, ale byť zmierlivý na zločincov má zjavné potenciálne nepriaznivé dôsledky. Neexistujú voliči zhovievaví voči zločincovi, ale obava verejnosti zo zločinu (oprávnená alebo nie) pre politika zabezpečuje politicky bezpečnejšie uprednostňovať tvrdšie tresty.*“ (Chemerinsky, E. The Constitution and Punishment. In : Stanford Law Review, vol. 56, 2004, s. 1070, 1071.).
44. Javí sa, že prvotné a aj nadväzujúce postupné kreovanie rámca trestných sadzieb pri skutkových podstatách trestných činov v Trestnom zákone prijatom v roku 2005 mohlo byť motivované preferovaním až vnútorne nevyvážené vysokých sadzieb trestov odňatia slobody. Vo verejnosti môže takýto pohľad vyvolávať domnienku, že kriminalitu zníži a ochranu pred kriminálnym správaním v spoločnosti zabezpečí práve hrozba vysokého trestu. Uvedená skratka (zjednodušenie) znejúca politicky pútavo a populárne viedla až k stavu, v ktorom trestné sadzby neraz nereflektujú povahu a význam objektu, ktorý je v tej-ktorej sfére spoločenského života Trestným zákonom chránený.
45. Pre účely ďalšej kriminalizácie protiprávneho konania sa prvotné nastavenie trestných sadzieb

pri skutkových podstatách trestných činov a pribúdajúce skutkové podstaty trestných činov v osobitnej časti Trestného zákona počas jeho účinnosti stali navyše „odrazovým mostíkom“ pre tvorbu ďalších hraníc sadzieb trestných činov, ktoré vo sfére legislatívneho procesu neboli podrobené komplexnej komparatistike a ani konfrontované s ústavným princípom proporcionality.

46. Práve týmto mohlo vo sfére trestných sadzieb dôjsť aj k určitému špirálovému efektu, ktorého následkom mohol byť tiež implicitný tlak na priebežné zvyšovanie hraníc trestných sadzieb pri skutkových podstatách, ktoré boli v danom období kreované, resp. normatívne modifikované. Príkladom daného stavu sú hranice trestných sadzieb pri majetkovej a hospodárskej trestnej činnosti. Trestný zákon veľmi špecificky normoval aj pravidlá ukladania trestov. Nemôžem sa zbaviť dojmu, že aj pri týchto inštitútoch zákonodarca skryto prijímal nesystémové a škodlivé opatrenia „boja proti korupcii“, keďže z trestných sudcov urobil obrazne povedané matematikov, ktorí sa mohli pri ukladaní trestu odňatia slobody v zásade pohybovať iba v mantineloch matematického výpočtu výšky dolnej hranice trestnej sadzby a hornej hranice trestnej sadzby platnej pre ten-ktorý trestný čin.
47. Ak účelom tejto úpravy bola nedôvera v nekorupčné správanie trestných sudcov, prípadne medializované informácie o hrozbe vysokých trestov, ktoré majú viesť k spolupráci obvinených s orgánmi činnými v trestnom konaní, nekonal zákonodarca s dobrým úmyslom a v dobrej viere. Následkom týchto trendov môže byť aj rozhodovacia činnosť trestných súdov, ktorá favorizuje extenzívny výklad a aplikáciu § 39 Trestného zákona, ktorú niektorí označujú ako nadužívanie.
48. Zásady humanizmu a trendy trestania páchatel'ov v našom geografickom priestore vyžadujú, aby sa koncepcia trestania pravidelne vyhodnocovala a s páchatel'mi trestných činov sa aktívne pracovalo. V rozpore s týmito trendmi je v každom prípade právna úprava, ktorá za každých okolností preferuje uloženie trestu odňatia slobody páchatel'ovi trestného činu, či už ako trestu primárneho, alebo trestu v trestnej súdnej praxi primárne ukladaného z dôvodu komplikovanosti a náročnosti ukladania iných – alternatívnych trestov. Práve daný prístup musí byť reflektovaný aj v potrebnej miere voľnosti úvahy zákonodarcu a primárne vlády Slovenskej republiky pri osnovaní trestnej politiky.
49. Rovnako by som sa chcel na tejto platforme vyjadriť k presahu politiky do trestného práva, ktorá v ostatnom čase nabrala nevidané rozmery. Je naivné si myslieť, že vinu na tomto demokraticky neprípustnom neduhu má len jedna strana barikády – zodpovední sú všetci. Nie je pravdou, ak ktokoľvek z politických elít povie, že oni trestné právo v politike v ostatnom období nezneužívajú, keďže v mojom ponímaní ho dodnes stihli zneužiť už všetci. Aj novelizácia trestných kódexov, ktorá bezpochyby dopadne aj na pár vybraných politikov, oligarchov alebo prominentov, je v istom zmysle využitím trestného práva na politické účely.
50. Kritik by mohol namietaf, že všetky rozhodnutia, ktoré boli urobené a ktoré následne ústavný súd zrušil v konaniach o individuálnych ústavných sťažnostiach, boli predsa rozhodnutia súdov, čo je zložka moci odlišná a nezávislá od politikov, konkrétne od zákonodarnej a výkonnej moci. To je veľkou pravdou a nesmieme ako demokratický a právny štát zabúdať na nezávislosť súdnej moci, ktorá je aktuálne nebývalo atakovaná. Nikomu nepomáhajú v ostatnom čase veľmi intenzívne, silné vyjadrenia predstaviteľov výkonnej moci smerom k sudcom o ich „vyzliekaní z talárov“. Demokracia je okrem iného aj o odvahe trestných sudcov, ktorí sa neboja spravodlivo rozhodnúť a nepreceňujú mediálnu slávu, ale súčasne sa neboja ani mediálno-spoločenskej hany. Jediným determinantom, ktorý by mal viesť sudcu pri rozhodovaní a procesnom postupe, je snaha o spravodlivosť, pričom o tom všetkom bolo v zásade aj predkladané väčšinové rozhodnutie ústavného súdu. Lebo jednou vecou je kvalitný zákon, ale my potrebujeme dôverovať sudcom, ktorí mu aplikovaním zákona vdychujú život, lebo bez ich ingerencie a odvahy môžu byť zákony akékoľvek dobré a stačiť to nikdy nebude.
51. Netreba zabúdať ani na skutočnosť (posledných pár rokov nevynímajúc), že konkrétne osoby inštalované politikmi do významných funkcií orgánov presadzovania práva svojimi verejnými vyhláseniami „kovbojského typu“ určite spoločnosť neupokojovali, ba priam naopak, zvyšovali očakávania a bičovali vášne. Opäť hovoríme o oboch stranách barikády. Pokiaľ je niečo, čo si zaslúžia občania Slovenskej republiky v takej ťažkej dobe, ktorú žijeme (pričom všetci si ešte čerstvo pamätáme pandémiu COVID-19 a doteraz za hranicami neustále tlie ozbrojený vojenský konflikt), zaslúžia si ozajstný pokoj. Nehovorím o tom, že štát nemá bojovať s trestnou činnosťou, osobitne s korupciou – to robiť má a nekompromisne, no z trestného

práva a osobitne z prípravného konania sa nesmie stať diskreditačný prostriedok politického boja. Nepovažujem za ústavne udržateľné, keď sú politici v opozícii perzekuovaní koalíciou a po zmene pri kormidle moci sa situácia, *vice versa*, otočí a tým, ktorí boli pri moci, sa automaticky vznášajú obvinenia a hrozí sa trestnými sankciami. Uvedené nie je v právnom štáte prípustné a musí byť ihneď ukončené.

52. Keď som spomenul potrebu pokoja, nehovorím o pokoji, ktorý hlásajú politické elity z predvolebných billboardov, ale hovorím o pokoji, v ktorom bude predmetom záujmu spoločnosti samotný občan a jeho problémy. Pravdou totiž je, že bežného občana nezaujíma to, či bola alebo nebola väzba konkrétneho prominenta protizákonná alebo protiústavná, no trápi ho, ak jeho konanie o výživnom trvá dlho, ak jeho susedský spor prebieha 10 rokov a koniec je v nedohľadne alebo ak od neho nebanková spoločnosť žiada neprimerane vysoké úroky alebo idú mu protiprávne dražiť dom. Toto ale nie sú témy, ktoré by boli pretláčané do centra záujmu a jednoznačne by mali byť. Napríklad je namieste otázka predĺženia premlčacej lehoty v civilnom konaní, ktorá je vo väčšine prípadov subjektívne dvojročná, no o jej krátkosti akosi diskurz nevnímam. Tiež bude veľmi dôležitým a očakávaným legislatívnym činom rozhodovanie súčasného zákonodarcu v nadväznosti na rozsudok Súdneho dvora vo veci C-598/21 k problematike, keď pre dve nezaplatené splátky sa po márnom uplynutí 15-dňovej lehoty občanom zosplatní celý dlh rozložený na roky splácania bez možnosti doplatiť dlžné splátky s cieľom pokračovať v splácaní úveru, čo môže vytvárať podmienky na predaj bytov či rodinných domov na dražbe.
53. Aktuálne teda ústavný súd v pléne rozhodol, pričom z výrokovej časti rozhodnutia je zrejmé, čo je ústavne udržateľné a čo nie. Inovatívny postup ústavného súdu (s ktorým som súhlasil), ktorý zabezpečil, aby pre istotu hmotnoprávne predpisy neboli do meritórneho rozhodnutia účinné ani na sekundu, napokon pôsobil preventívne, no výsledok je taký, že to sporné, čo sa pre istotu nemalo stať účinným, vo veľkej väčšine účinnosť nadobudne. Dôvodom je poctivá analýza ústavného súdu, ktorá je obsiahnutá v náleze ústavného súdu, ktorý získal väčšinu v plenárnom hlasovaní. Na tomto mieste by som sa chcel osobitne dištancovať od nazerania na vec z politickej perspektívy. Ja, ako aj všetci moji kolegovia v momente predloženia veci ihneď vypúšťame v rámci uvažovania determinanty v podobe personálneho obsadenia účastníkov konania a ostatných zainteresovaných subjektov a hľadáme len ústavný súlad alebo nesúlad. Áno, nežijeme v slonovinovej veži, ako správne podotkol emeritný sudca ústavného súdu L. Mészáros, no súčasne rozhodujeme plne nezávisle a vec vnímame len cez prizmu ochrany ústavnosti.
54. V posudzovanej veci bolo pre mňa kľúčové najmä to, že sa znižujú trestné sadzby (ktorých výšku dlhodobo kritizujem), ako aj to, že cieľom zákonodarcu bola humanizácia a individualizácia trestu. Dlhodobo totiž zastávam názor, že dôležitejšia je náhrada škody ako preplnené väznice, keďže špeciálne pri ekonomickej kriminalite by bolo pre spoločnosť prospešnejšie udelenie peňažného trestu v rádovo násobkoch škody ako pár rokov vo väzení s minimálnym stupňom strázenia a stravou vo forme plnej penzie. Jednoznačne ma zaujíma a považujem za ústavne relevantné, že štát si osvojuje zásady tzv. restoratívnej justície a bude teraz len otázkou praxe, čo bola len vzletná deklarácia a čo bude aj reálna zmena v právnej realite.
55. Izolovanie páchatela, ktorý ohrozuje iných na živote a zdraví, má svoje opodstatnenie. Pri trestnej činnosti majetkovej povahy spáchanej z chamtivosti má trest odňatia slobody zaiste svoj význam, no nie z pohľadu nútenej izolácie páchatela ako nebezpečného tvora. Tomu má zodpovedať aj ukladanie príslušných trestov. Ak je páchatel majetkovej či hospodárskej trestnej činnosti nútený uhradiť škodu, zaplatiť štátu peňažný trest a náklady, má uložený zákaz činnosti vo verejnej sfére, je efektívnosť vynakladania približne 21 000 eur ročne na náklady spojené s väzením v rozsahu ako pri násilnej trestnej činnosti otázná.
56. K uvedenému sa pre verejnosť vyjadril napríklad aj doc. Marek Káčer, ktorý zmiernovanie trestov považuje za pozitívny trend. Nezdôvodnil to odľahčením väznic, ale tým, že sa väzenie v mnohých prípadoch javí ako neúčinný trest. Trest odňatia slobody je podľa neho vhodným trestom pre páchatelov násilnej trestnej činnosti, ktorých je potrebné v mene ochrany spoločnosti izolovať, a peňažné tresty považuje za vhodné pre páchatelov majetkovej trestnej činnosti, pričom dodal, že na to, aby pôsobili odstrašujúco, mali by byť dostatočne vysoké a mali by podstatne prekračovať výšku škody a neoprávneného majetkového prospechu pochádzajúceho z trestnej činnosti. Dodal aj to, že ani vysoký trest neodrádza v prípade, ak

páchateľ počíta s tým, že unikne spravodlivosti (k tomu pozri viac: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/691468-trestny-zakon-zmeny-novela-nizsie-tresty-drogy-korupcia-kajucnici-robert-fico-daniel-lipsic-boris-susko/>).

57. V tejto súvislosti sa mi ešte žiada uviesť, že aj napriek tomu, že posudzovaná novela zrejme dopadne aj na zopár prominentov, nebolo ich možné vyňať. Nevedel tak urobiť ani parlament ako pozitívny zákonodarca a ani ústavný súd ako negatívny zákonodarca. Je potrebné uvažovať totiž v tých intenciách, že aj v rámci zákonodarného zboru majú konkrétne osoby svoju agendu (niekto sa venuje poľovníkom, niekto menšinám a niekto nebankovým subjektom *etc.*). Rozumiem, že potenciálny trestnoprávny postih je dosť špecifický prípad, no založenie doktríny ústavného súdu a následného výroku o nesúlade s ústavou na osobnom záujme konkrétneho poslanca by mohlo do budúcnosti prekážať dôležitým novelizáciám právnych predpisov napríklad pri problematike LGBTI+ ochrany, prípadne pri dekriminizácii, resp. znížení trestov za drogovú trestnú činnosť (za situácie, že by niektorému poslancovi alebo jemu blízkej osobe hrozil za takýto delikt neúmerne vysoký postih).

K časti Trestného zákona o drogovej trestnej činnosti

58. Čo ma ale neprijemne prekvapilo v súvislosti s predkladanou novelou, bolo aj možné faktické zvýšenie trestov pri drogovej kriminalite. Uvedené síce tiež patrí do diskrecie zákonodarcu, no nestotožňujem sa s tým. V súvislosti s drogovou problematikou som plénu navrhoval zaradiť do väčšinového nálezu aj *obiter dictum*, čo sa mi ale napokon presadiť nepodarilo. V záujme vedenia diskurzu by som však predmetný text rád poskytol verejnosti aspoň v rámci tohto odlišného stanoviska.
59. Napadnutá novela sa výrazným spôsobom dotýka aj drogových trestných činov, kde dochádza k celkovej zmene koncepcie predmetných ustanovení. V tejto súvislosti sa nanovo upravuje mechanizmus určovania rozsahu spáchania drogových trestných činov a zavádza sa objektívnejší a exaktnejší spôsob založený na množstve materiálu alebo množstve účinnej látky v tomto materiáli alebo na počte pestovaných rastlín. Vo výsledku to spravidla znamená aj podstatné zmiernenie prísnosti trestných sadzieb. Všeobecná časť dôvodovej správy razantné znižovanie trestných sadzieb okrem iného odôvodňuje potrebou „*priblížiť sa európskym štandardom trestného práva*“, ako aj optimalizáciou „*nákladov štátu vynakladaných v súvislosti s trestnou politikou štátu*“. Odvoláva sa taktiež na „*zásadné dlhoročné aplikačné problémy pri postihovaní drogovej trestnej činnosti vrátane neprimeraných trestných sadzieb dopadajúcich na páchatelov, ktorí omamné alebo psychotropné látky prechovávajú výlučne na účely osobnej spotreby*“.
60. Na jednej strane treba uznať, že nová právna úprava drogových trestných činov predstavuje vo všeobecnosti pozitívnu zmenu oproti tej aktuálnej. Na druhej strane vznikajú aj paradoxné situácie, keď sa v niektorých prípadoch trestný postih, naopak, sprísňuje. Najvypuklejším príkladom je navrhované nové znenie § 171 ods. 4 písm. b) Trestného zákona, ktorý odňatím slobody na jeden rok až šesť rokov trestá za prechovávanie výlučne pre osobnú spotrebu akejkoľvek drogy aj v nepatrnom množstve toho, kto už za takýto čin – teda prechovávanie drogy pre osobnú spotrebu – bol v posledných dvoch rokoch právoplatne odsúdený. V prípade prechovávania drogy z rodu konopy v nepatrnom množstve, ktoré novela definuje v prípade marihuany aj hašišu ako maximálne dva gramy, pre osobnú spotrebu novelizované znenie § 171 ods. 1 Trestného zákona ustanovuje trestnú sadzbu do jedného roka odňatia slobody. Na jednej strane tak iba s ohľadom na recidívu – teda opätovné prechovávanie nepatrného množstva marihuany alebo hašišu – sa trestná sadzba zásadne sprísňuje. Na druhej strane podľa doterajšej a ešte stále účinnej úpravy v § 171 Trestného zákona sa pri recidíve trestná sadzba špeciálne nezvyšuje a na takúto recidívu tak možno maximálne nazerať ako na príťažujúcu okolnosť podľa § 37 písm. m) Trestného zákona. To by mohlo mať jedine za následok preváženie príťažujúcich okolností a s tým spojené zvýšenie dolnej hranice trestnej sadzby o jednu tretinu podľa § 38 ods. 4 Trestného zákona. Doterajší § 171 Trestného zákona v spojení s § 135 Trestného zákona posudzuje závažnosť prechovávania drog pre osobnú spotrebu podľa množstva prechovávaných obvyklých jednorazových dávok, pričom stabilná judikatúra pri marihuane jednorazovú dávku definuje ako 0,5 gramu sušiny. Prechovávanie maximálne 1,5 gramu marihuany tak trestá odňatím slobody do jedného roka, kým § 171 ods. 2 Trestného zákona prechovávanie maximálne 5 gramov marihuany trestá odňatím slobody do dvoch rokov. V prípade recidívy by sa teda potenciálne mohla dolná hranica zvýšiť

na štyri mesiace, resp. osem mesiacov. Pri množstve nad 5 gramov je už doterajšia úprava oveľa prísnejšia a dolná hranica trestnej sadzby začína na troch rokoch (§ 172 ods. 1 Trestného zákona). Novelizované znenie § 171 ods. 3 Trestného zákona zároveň ustanovuje trestnú sadzbu šiestich mesiacov až troch rokov v prípade prechovávaní malého množstva drogy, čo v prípade marihuany predstavuje 2 až 10 gramov. Aj tu teda dochádza k sprísneniu trestnej sadzby v prípade prechovávaní nad dva gramy a do päť gramov marihuany, čo je zrejme bežná situácia v prípade konzumentov.

61. Hodnotu nepatrného množstva drog upravuje novelou zavedená príloha č. 1 k Trestnému zákonu. Hranice väčšieho, značného, veľkého a mimoriadne veľkého množstva vládny návrh v navrhovanom § 135d ustanovil na 10-násobok, 500-násobok, 3000-násobok a 10000-násobok nepatrného množstva. V dôsledku schválenia zmeny navrhutej ústavnoprávnym výborom však došlo k predefinovaniu týchto hraníc tak, že oproti pôvodnému vládnomu návrhu je schválená úprava drogových trestných činov prísnejšia. Ústavnoprávny výbor to odôvodňuje takto: „V záujme zabránenia drastickým rozdielom oproti súčasnosti sa navrhuje znížiť o polovicu množstvá uvedené v ustanovení.“ Nie je jasné, prečo práve v prípade drogových trestných činov zabránenie „drastickým rozdielom oproti súčasnosti“ prevážilo nad snahou „priblížiť sa európskym štandardom trestného práva“.
62. V tejto súvislosti možno spomenúť známe rozhodnutie Spolkového ústavného súdu Nemecka z 9. marca 1994 vo veci 2 BvL 43/92, v ktorom na základe návrhov od viacerých všeobecných súdov posudzoval otázku proporcionality kriminalizácie (teda nie primeranosti trestnej sadzby) nedovoleného zaobchádzania s marihuanou a hašišom, okrem iného aj vtedy ešte trestného prechovávaní a získavania tejto drogy pre osobnú spotrebu. Návrhom síce nevyhovelo, avšak za výrazne menej závažné považoval zaobstaranie si drogy či jej prechovávanie, hoci aj v tomto prípade platilo, že aj samotný konzum, a teda prechovávanie a zaobstarávanie pre vlastnú spotrebu zvyšujú dopyt po droge a udržiavajú nelegálny trh. V tomto prípade však Spolkový ústavný súd Nemecka túto úpravu kriminalizujúcu prechovávanie a zaobstarávanie pre vlastnú spotrebu podržal práve vďaka tomu, že štátne orgány majú možnosť upustiť od potrestania, prípadne zastaviť trestné stíhanie v prípadoch, kde je závažnosť skutku malá, množstvo drogy nie je veľké a spoločenský záujem na trestnom stíhaní nie je daný (body 159 – 169): „Tieto podmienky sú však vo všeobecnosti naplnené v prípade príležitostného osobného užívania produktov z konopy bez ohrozenia iných osôb a orgány činné v trestnom konaní – najmä štátne zastupiteľstvá, ktoré až do podania obžaloby rozhodujú samostatne – majú v takom prípade v súlade so zákazom nadmerného postihu upustiť od stíhania trestných činov uvedených v § 31a zákona o omamných látkach. Na druhej strane, ak trestný čin vyvolá ohrozenie pre iné osoby, napríklad preto, že k nemu dôjde v školách, domovoch mládeže, kasárňach alebo podobných zariadeniach, alebo preto, že sa ho dopustí vychovávateľ, učiteľ alebo verejný činiteľ zodpovedný za dodržiavanie zákona o omamných látkach a môže tak podnietiť imitáciu, môže byť miera viny vyššia a existovať tak verejný záujem na stíhaní“ (bod 166). V niektorých prípadoch tak toto rozhodnutie, zdá sa, Spolkový ústavný súd Nemecka ani nenecháva na príslušných orgánoch, ale rovno uvádza, že trestne stíhať prechovávanie pre vlastnú spotrebu v malom množstve a bez ohrozenia tretích osôb by bolo protiústavné. V jednotlivých spolkových krajinách sa aplikačná prax líšila, no vo všeobecnosti sa množstvá medzi 6 a 15 gramami marihuany považovali za malé množstvo odôvodňujúce zastavenie trestného stíhania (Čentěš, J. – Hamranová, D. *Drogové trestné činy*. Praha : C. H. Beck, 2023, s. 318.).
63. Novelizovaný § 173 Trestného zákona trestne postihuje obchodovanie s drogami. V jeho základnej skutkovej podstate trestá obchodovanie s drogami v tzv. nepatrnom množstve odňatím slobody od jedného do piatich rokov. Ak však takýto skutok spácha osoba, ktorá už raz bola za rovnaký trestný čin odsúdená, trestná sadzba stúpa na 7 až 15 rokov odňatia slobody [novelizovaný § 173 ods. 3 písm. c)]. Trestný zákon v § 38 vo všeobecnosti recidívu považuje za prifažujúcu okolnosť spôsobujúcu v prípade preváženia prifažujúcich okolností zvýšenie dolnej hranice trestnej sadzby o jednu tretinu, čo by v prípade novelizovaného § 173 ods. 1 Trestného zákona predstavovalo dva roky a osem mesiacov, teda zvýšenie o jeden rok a osem mesiacov (§ 38 ods. 4 v spojení s § 38 ods. 8 Trestného zákona). Aj v prípade opakovaného spáchania zločinu sa dolná hranica dvíha o polovicu (§ 38 ods. 5 Trestného zákona). Novela však recidívu v obchodovaní s drogami, hoci aj v drobnom rozsahu, trestá sedemnásobným zvýšením trestnej sadzby, čo bude zároveň aj najprísnejšie zvýšenie trestnej sadzby v prípade recidívy v celom Trestnom zákone, ktoré sa značne vymyká aj ostatným

podobným osobitným zvýšeniam trestnej sadzby pre recidívu vo zvyšku osobitnej časti Trestného zákona. Podľa teórie trestného práva páchatel recidívou zvyšuje do určitej miery odsúdeniahodnosť svojho činu, teda svoju vinu, preto je určité zvýšenie trestnej sadzby prípustné, avšak pri tomto zvýšení trestnej sadzby sa recidíva nemá stať rozhodujúcim kritériom (zhrnutie anglosaskej, nemeckej a talianskej trestnoprávnej teórie v tejto otázke ponúka Francesco Viganò – *La proporzionalità della pena: Profili di diritto penale e costituzionale*. Torino : Giappichelli, 2021, s. 187 – 192.).

64. Takmer identickú situáciu už posudzoval Ústavný súd Talianska v rozsudku č. 251/2012. Turínsky prvostupňový súd rozhodoval v trestnej veci obvineného z predaja 0,4 g kokaínu, ktorý už bol štyrikrát súdne trestaný za predaj drog. Išlo teda o skutok predstavujúci tzv. obchodovanie v malom, za ktorý by normálne hrozil trest odňatia slobody od 1 do 6 rokov, no vzhľadom na opakovanú recidívu trestná sadzba stúpila na 6 až 20 rokov odňatia slobody, pričom taliansky trestný zákonník za bežných okolností s recidívou spájal zvýšenie (výsledného) trestu o jednu tretinu až jednu polovicu. Takéto drastické, šesťnásobné zvýšenie dolnej hranice sadzby považoval ústavný súd za hrubo neprimerané vo vzťahu k závažnosti tejto recidívy a vo vzťahu k inak aplikovateľnému „bežnému“ zvýšeniu trestu za recidívu.
65. Rovnako Najvyšší súd Kanady vo veci Lloyd (R. v. Lloyd, 2016 SCC 13, [2016] 1 S.C.R. 130) považoval dolnú hranicu jedného roka odňatia slobody za obchodovanie s drogami pre toho, kto už za taký trestný čin bol v posledných 10 rokoch raz odsúdený, za hrubo neprimeraný trest. Problémom bolo, že obchodovanie s drogami zákon definoval veľmi široko, a tak sa mohlo stať, že ročné minimum odňatia slobody by sa muselo vzťahovať aj na naozaj banálne prípady. Väčšinový názor reprezentovala predsedníčka súdu McLachlin, podľa ktorej by sa predmetné ustanovenie vzťahovalo napr. aj na „*narkomana, ktorý je obvinený za zdieľanie malého množstva drogy zaradenej do Zoznamu I s kamarátom alebo manželským partnerom a ocitne sa na ročnom treste odňatia slobody kvôli jedinému odsúdeniu za zdieľanie marihuany pri spoločenskej príležitosti pred deviatimi rokmi. Súhlasím so sudcom provinčného súdu, že väčšina Kanaďanov by bola šokovaná, keby zistila, že takúto osobu možno poslať do väzenia na jeden rok*“ (body 32 – 33). Dolná hranica jedného roka v novelizovanom § 173 ods. 1 Trestného zákona sa vzťahuje práve na nepatrné množstvo, ktoré zodpovedá skutku popísanému Najvyšším súdom Kanady. Na rozdiel od kanadskej úpravy vyhlásenej za protiústavnú takto naša úprava však netrestá až recidívu, ale už prvý skutok. Na tom nič nemení ani fakt, že ide v tomto bode o značné zlepšenie doterajšej úpravy.
66. Novelizovaný § 173 ods. 3 Trestného zákona však v písm. a) sadzbou 7 až 15 rokov trestá aj obchodovanie s drogami spáchané „*závažnejším spôsobom konania*“. Sem spadá podľa § 138 písm. j) Trestného zákona aj spáchanie skutku „*na viacerých osobách*“, čo vzhľadom na konštantnú judikatúru najvyššieho súdu zahŕňa aj predaj minimálne trom osobám hoci aj nepatrného množstva drogy. Ide síce o určité zmiernenie doterajšej trestnej sadzby 10 až 15 rokov, no stále ide o trest, ktorý je vzdialený trestom ukladaným v spomínanej západnej Európe. Teda kým za predaj nepatrného množstva drogy (v tomto prípade povedzme dvoch gramov marihuany) je vo Francúzsku trest odňatia slobody od jedného mesiaca do piatich rokov (čl. 222-39 Code pénal), v Taliansku od šiestich mesiacov do štyroch rokov (čl. 73 ods. 5 Testo unico stupefacenti), v Španielsku v závislosti od posúdenia súdu šesť mesiacov až jeden rok, resp. jeden rok až tri roky (čl. 368 Código Penal), v Nemecku trest do piatich rokov (§ 29 ods. 1 Betäubungsmittelgesetz), v Rakúsku trest do jedného roka (§ 27 ods. 1 Suchtmittelgesetz), v Českej republike trest od jedného do piatich rokov (§ 283 ods. 1 Trestného zákonníka), novelizovaný § 173 ods. 3 ukladá trestnú sadzbu 7 až 15 rokov.
67. Aplikačný problém môže vzniknúť aj pri právnej kvalifikácii určitého konania ako trestného činu neoprávneného pestovania rastlín a húb obsahujúcich omamnú látku alebo psychotropnú látku podľa novelizovaného § 172 Trestného zákona, a to v kontexte uplatnenia znakov jeho kvalifikovaných skutkových podstát podľa ods. 4 písm. a) – „*pre dieťa mladšie ako pätnásť rokov*“, podľa ods. 5 písm. b) – „*pre chránenú osobu alebo pre dieťa mladšie ako pätnásť rokov vo väčšom množstve*“ a písm. c) – „*pre osobu, ktorá sa lieči z drogovej závislosti*“, podľa ods. 6 písm. a) – „*pre dieťa mladšie ako pätnásť rokov v značnom množstve*“ a podľa ods. 7 písm. b) – „*pre dieťa mladšie ako pätnásť rokov vo veľkom množstve*“. Pokiaľ totiž základné skutkové podstaty označeného trestného činu v odsekoch 1 a 2 trestnoprávne postihujú konanie spočívajúce v neoprávnenom pestovaní konopy, resp. iných rastlín a húb obsahujúcich omamné látky a psychotropné látky na účely osobnej spotreby a bez toho, aby

boli čo i len sčasti určené na ďalšiu distribúciu (z ktorého dôvodu sú zároveň privilegované), nie je zrejmé, ako sú tieto základné skutkové podstaty zlučiteľné s pestovaním marihuany, resp. psychoaktívnych húb pre akúkoľvek tretiu osobu – dieťa mladšie ako pätnásť rokov alebo osobu liečiacu sa z drogovej závislosti. Aj na odstránenie takýchto chýb slúži práve pripomienkové konanie a práve prostredníctvom neho im bolo možné predísť.

Exkurz do trestania ekonomickej a korupčnej trestnej činnosti v iných Európskych krajinách

68. Pri príprave veci na rozhodnutie som sa veľmi intenzívne zaoberal aj otázkou trestania prominentov a politikov, keďže v podmienkach Slovenskej republiky je dlhodobá spoločenská objednávka na postihovanie politických elít aj prostredníctvom trestnoprávnych inštitútov. Je zaiste pravdou, že ani politici nemôžu uniknú trestnému právu a ich pôsobenie vo verejných funkciách nemôže pôsobiť ako imunita pred protiprávnosťou (uvedené, samozrejme, platí okrem imunit, ktoré garantuje ústava). Na druhej strane som ale dospel k zaujímavým zisteniam v súvislosti s intenzitou sankcií pri politických elitách v medzinárodnej perspektíve. Pre istotu ale opätovne akcentujem, že cieľom tohto komparatívneho exkurzu nie je ani v najmenšom prípade zjemňovanie či ospravedlňovanie trestnej činnosti, ale výlučne komparatistika najmä so zreteľom na geografický aspekt a aspekt porovnateľných spoločenských hodnôt chránených trestným právom v rámci priestoru Európskej únie.
69. Nicolas Sarkozy ako bývalý francúzsky prezident bol obvinený z vynaloženia 43 miliónov eur na volebnú kampaň, čo predstavovalo viac ako dvojnásobok povoleného limitu. Napokon bol odsúdený na pol roka domáceho väzenia, pričom trestná sadzba trestu odňatia slobody bola do päť rokov (k tomu pozri viac: <https://dgemc.ac-versailles.fr/spip.php?article905>). Jacques Chirac, tiež bývalý francúzsky prezident, bol obvinený z nelegálneho zamestnávania osôb na parížskej radnici a napokon bol odsúdený na dva roky odňatia slobody s podmieneným odkladom (k tomu pozri viac: https://www.lidovky.cz/svet/francouzsky-exprezident-chirac-byl-odsouzen.A111215_105439_ln_zahranici_mev).
70. Keď sa pozrieme do Talianska, Silvio Berlusconi (bývalý taliansky premiér) bol obvinený z daňových únikov, na ktorých sa obohatil v sume 14 miliárd eur. Napokon bol odsúdený na štyri roky trestu odňatia slobody, pričom trest bol vzhľadom na amnestiu znížený na jeden rok. Ten si napokon odpykal čiastočne formou výkonu verejnoprospešných prác a čiastočne formou domáceho väzenia, pričom mu bol napokon ešte o viac ako mesiac znížený (k tomu pozri viac: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/berlusconimu-skoncil-trest-verejne-prospesnych-praci-soud-mu-ho-zkratil_201503061933_kbrezovska). Giancarlo Galan (bývalý taliansky minister kultúry) bol obvinený z machinácií pri zadávaní štátnej zákazky na sumu 5,5 miliardy eur a napokon aj odsúdený na 3 roky odňatia slobody (k tomu pozri viac: https://www.denik.cz/ze_sveta/italsky-exministr-kultury-dostal-trest-za-korupci-ve-vezeni-stravi-temer-3-roky.html).
71. Španiel José Antonio Griñán (bývalý španielsky minister práce a zdravotníctva) bol obvinený zo sprenevery 680 miliónov eur a napokon aj odsúdený na šesť rokov väzenia, pričom ďalších deväť rokov nesmie zastávať verejné funkcie (k tomu pozri viac: <https://www.surinenglish.com/andalucia/grinan-chaves-erte-junta-20220726172239-nt.html>).
72. Z hľadiska spoločenského významu, resp. vplyvu na verejnú mienku je veľmi zaujímavé aj to, akým spôsobom sú trestaní vrcholoví športovci, pričom vo všetkých mnou popisovaných kauzách ide o odsúdenia taktiež v Španielsku. Argentínsky futbalový fenomén Lionel Messi bol v Španielsku obvinený z daňového úniku vo výške viac než štyri milióny eur, pričom bol napokon odsúdený na pokutu vo výške štvrt milióna eur (k tomu pozri viac: https://www.idnes.cz/fotbal/zahranici/lionel-messi-danove-uniky-trest.A170707_151708_fot_zahranici_tof).
73. Jeho dobový rival portugalský futbalista Cristiano Ronaldo bol v Španielsku obvinený z daňového úniku dokonca vo výške 14,7 milióna eur, pričom bol napokon odsúdený na 23 mesiacov odňatia slobody s podmieneným odkladom (<https://sportnet.sme.sk/spravy/cristiano-ronaldo-bol-odsuden-na-23-mesiacov-podmienky/>). Bývalý turecký futbalista Arda Turan bol obvinený z daňového úniku vo výške

827 000 eur a potom aj odsúdený na jeden rok odňatia slobody s podmieneným odkladom (<https://www.teraz.sk/sport/turan-dostal-v-spanielsku-podmienecny/782406-clanok.html>).

74. Keď ostaneme pri futbale, je vhodné poukázať na kauzu Michela Platiniho (bývalý šéf Európskej futbalovej únie UEFA) a Seppa Blattera (bývalý prezident Medzinárodnej futbalovej federácie FIFA). Obaja čelili obvineniu zo sprenevery v spojitosti s vyplatením dvoch miliónov švajčiarskych frankov Platinimu za prácu poradcu FIFA v rokoch 1998 až 2002. Švajčiarsky federálny trestný súd ich očistil v júli 2022 po sedemročnom vyšetrowaní, počas ktorého boli obaja vylúčení zo športu. Obom bývalým funkcionárom hrozil v prípade dokázania viny trest odňatia slobody na päť rokov, pričom prokuratúra navrhovala podmienku na 20 mesiacov s dvojročnou skúšobnou dobou.

Niekoľko poznámok na záver

75. Keďže nález, ku ktorému prikladám odlišné stanovisko, je svojím rozsahom nie krátky, rozhodol som sa v závere vyabstrahovať niekoľko bodov, ktoré považujem za vhodné doodôvodniť z môjho pohľadu, a to nad rámec väčšinového rozhodnutia.
76. Aj keď sa to občanom páčiť nemusí, vládna väčšina vykreovaná demokratickými voľbami vládne a úmerne svojmu programu nastavuje politiku štátu a mení legislatívu. Ústavný súd nie je politickým rivalom ani lokajom vlády, no v prípade ústavne relevantného excusu musí zasiahnuť a aj zasiahne. Nech to znie akokoľvek povážlivo, otázka podmienok väznenstva a výšky a druhov trestov sa zrejme začala intenzívne politicky riešiť až v tom momente, keď mocní tohto štátu okúsili väzobnú celu alebo hrozbu trestu. Na druhej strane, z dôvodu tejto „skúsenosti“ môžu „obyčajní“ ľudia beneficovať a dôjde k zníženiu trestov pre všetkých a možno aj k humánnejšiemu režimu za mrežami, ktorý som už mnohokrát ako ponížujúci a urážajúci odsúdil (napr. nález vo veci sp. zn. III. ÚS 242/2023 k prekážkam odsúdeného objať sa s najbližším alebo nález sp. zn. III. ÚS 456/2021 k nedovysvetleným prekážkam stretnúť sa s najbližšími počas väzby).
77. Pokiaľ ide o zrušenie úradu špeciálnej prokuratúry, námietky navrhovateľov smerovali k porušeniu zákonom garantovanej nezávislosti a špecializácii, ktoré ako priority boli vo veciach záujmov Európskej únie odkomunikované tak, že ich naplní jedine tento úrad. Podľa môjho názoru napadnutá novela zákona (teda opätovne právny predpis rovnakej právnej sily ako predošlá právna úprava) normuje špecializáciu vecí po zrušení úradu špeciálnej prokuratúry v zásade tak, že dozor v týchto veciach nebudú vykonávať okresné prokuratúry, ako to je pri bežnej agende, ale vyšší stupeň – krajské prokuratúry. Zákon zároveň pre prokuratúru ako celok normuje aj nezávislosť prokuratúry vo vzťahu k smerovaniu ktorejkoľvek trestnej veci k obvineniu aj obžalobe. Generálny prokurátor Slovenskej republiky teda nemá možnosť vydať podriadenému prokurátorovi pokyn, aby v stíhaní nepokračoval (ide o tzv. zákaz negatívnych pokynov). Súdny dvor už interpretoval, že kreovanie špeciálnych zložiek justície patrí do pôsobnosti jednotlivých členských štátov a tento jeho interpretačný imperatív je všeobecný, bez limitov pre prípad takých inštitútov ako je plán obnovy a pod.
78. K artikulovanej tzv. štvorkombinácii prvkov trestnosti (sadzby, výška škody, premlčanie a podmienené tresty) uvádzam, že musí platiť to, že ukladať tresty môžu jedine súdy (imperatív trojdelenia štátnej moci). Nikto nemá nárok na podmienený trest a úlohou súdov bude, aby spravodlivo nastavili a zjednotili postupy, napríklad aj tým, že od určitej výšky škody v rámci zákonom stanovenej sadzby sa určitý druh trestu uloží alebo neuloží.
79. Na porovnanie v poltucte rozhodnutí Spolkový súdny dvor Nemecka bojoval proti miernej sankčnej praxi peňažných trestov. Nesúhlasil totiž s praxou trestnej justície, ktorá daňové trestné činy bagatelizovala ukladaním neprimerane nízkych trestných činov tak, aby tieto protiprávne konania neboli vnímané ako gavalierske trestné činy. Ako určujúci faktor ukladania trestu určil sumu škody 50 000 eur, pri ktorej už do úvahy nemá prísť uloženie peňažného trestu, pričom pri daňovej škode v miliónovej výške sa môže len výnimočne uložiť podmienený trest odňatia slobody (WAGNER, J. *Ende der Wahrheitssuche Justiz zwischen Macht und Ohnmacht*. C.H. Beck. München 2017, s. 149.). Veľký rozsah škody má teda pri všetkých daňových trestných činoch začínať pri sume 50 000 eur (rozsudok BGH z 27. októbra 2015, 1StR 373/15, bod 38 a nasl.). Zároveň je však potrebné povedať, že viac ako 90 % všetkých daňových trestných stíhaní končí konsenzuálnymi riešeniami a miernymi sankciami. Súhlas daňových hriešnikov nahrádza hľadanie pravdy a spravodlivosti. Proti tomu je možné len málo čo protestovať, keďže štát a daňoví hriešnici profitujú z konsenzuálneho vybavenia

trestnej veci, pričom verejnosť si na to zvykla alebo túto prax schvaľuje (tamtiež, s. 151).

80. Chcel by som sa predsa len pristaviť pri otázke legislatívneho procesu, do ktorého je zo strany navrhovateľov v ostatnom čase vkladaná veľká miera nádeje v súvislosti s protiústavnosťou. Nie je úlohou ústavného súdu žiadnym spôsobom komentovať vyhlásenia v rámci politického súboja, no každý nech sa zamyslí, či v období, keď bol pri moci, žiadnym spôsobom extenzívne nevyložil ustanovenia rokovacieho poriadku parlamentu (tzv. prílepky, pozmeňovacie návrhy v závere procesu schvaľovania *etc.*) na účely realizácie svojho volebného programu. Je zrejmé, že otázka rokovania parlamentu je jeho *forum internum* a vstup ústavného súdu prichádza do úvahy len veľmi výnimočne. Rozumiem teda navrhovateľom, že vo svojich podaniach túto námietku (v rôznych alternatívach a variáciách) uvádzajú, no súčasne uvádzam, že v tomto prehliadajú pomerne jasnú a stabilizovanú judikatúru ústavného súdu.
81. A poznámka na záver, ktorá možno stojí v strede všetkých právnických formulácií či ústavných technikálií a týka sa toho najdôležitejšieho – vzťahu národa a spoločnosti k odsúdeným. Pomôžem si citáciou prejavu v tom čase ministra vnútra Spojeného kráľovstva W. Churchilla z 20. júla 1910, ktorý predniesol pred dolnou komorou parlamentu: *„Nálada a charakter verejnosti, pokiaľ ide o zaobchádzanie so zločinom a zločincami, je jednou z neomylných skúšok civilizácie akejkoľvek krajiny. Pokojné a nezaujaté uznanie práv obvinených proti štátu a dokonca aj odsúdených zločincov proti štátu, neustále skúmanie sŕdc všetkých, ktorí udeľujú tresty, túžba a horlivosť po prevýchove všetkých, čo vo svete mechaniky tvrdo zaplatili trestom, neúnavným úsilím o objavovanie liečivých a regeneračných procesov a neochvejnou vierou, že existuje poklad, len ak ho nájdete v srdci každého človeka – to sú symboly ktoré pri zaobchádzaní so zločinom a zločincami označujú a merajú nahromadenú silu národa a sú znakom a dôkazom živej cnosti v ňom.“*

V Košiciach 3. júla 2024

Peter Straka
sudca

